

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

**МАТЕРІАЛИ
Х МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
(м. Полтава, 24 березня 2023 року)**

**Полтава
2023**

**Центральна спілка споживчих товариств України
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

МАТЕРІАЛИ

**X міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

(м. Полтава, 24 березня 2023 року)

**Полтава
ПУЕТ
2023**

Програмний комітет

Л. Г. Войнаш, голова комітету, директор Департаменту кадрової політики, освіти і науки Укркоопспілки, директор Навчально-методичного центру Укоопспілки «Укоопосвіта», к. е. н.;

О. О. Нестуля, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ), д. і. н., професор;

А. А. Мазаракі, ректор Державного торговельно-економічного університету, д. е. н., професор;

В. І. Аранчій, ректор Полтавського державного аграрного університету (ПДАУ), к. е. н., професор;

Е. Б. Аймагамбетов, ректор Приватного закладу «Карагандинський університет Казспоживспілки», д. е. н., професор;

Х. Х. Назарзода, ректор Таджикиського державного університету комерції, д. т. н., доцент;

Л. А. Шавга, ректор Кооперативно-торгового університету Молдови, д. е. н., професор.

Організаційний комітет

Н. С. Педченко, голова організаційного комітету, перший проректор ПУЕТ, д. е. н., професор;

Г. О. Бірта, заступник голови організаційного комітету, завідувач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ПУЕТ, д. с.-г. н., професор;

Ю. Г. Бургу, доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ПУЕТ, к. с.-г. н., доцент;

А. С. Ткаченко, директор навчально-наукового інституту денної освіти, доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ПУЕТ, к. т. н., доцент;

О. В. Кириченко, доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ПУЕТ, к. т. н.;

Х. З. Махмудов, завідувач кафедри підприємництва і права ПДАУ, д. е. н., професор;

С. Е. Мороз, доцент кафедри підприємництва і права ПДАУ, к. п. н., доцент;

О. В. Калашник, доцент кафедри підприємництва і права ПДАУ, к. т. н., доцент;

Л. В. Флока, доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ПУЕТ, к. с.-г. н., доцент;

О. О. Горячова, доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ПУЕТ, к. т. н., доцент;

З. П. Рачинська, ст. викладач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ПУЕТ;

М. М. Іващенко, директор Інформаційного центру ПУЕТ;

Н. І. Манжура, завідувач науково-організаційного відділу ПУЕТ;

Л. М. Діденко, директор ЦІЗОП ПУЕТ.

Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів : матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (24 березня 2023 року). – Полтава : ПУЕТ, 2023. – 324 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр., англ. мовами.

ISBN 978-966-184-441-3

У матеріалах конференції розглядаються теоретичні і методологічні засади проведення експертизи товарів, ідентифікація та фальсифікація товарів, експертні дослідження харчових продуктів, нехарчової продукції і послуг як інструмент впливу на безпечність і засіб захисту прав споживачів, митна політика України в умовах поглиблення інтеграційних процесів, формування професійних компетентностей під час підготовки фахівців із підприємництва та торгівлі.

УДК 658.62-047.37

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» заборонено

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі», 2023

ISBN 978-966-184-441-3

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

**CURRENT ISSUES OF MODERN SCIENCE IN THE RESEARCH OF
YOUNG SCIENTISTS IN THE FIELD OF FORENSIC MATERIALS
ANALYSIS IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL SOCIETY**

Mariia Harbuz,

Senior Forensic Expert of the Commodity and Gemological Research Department

Lionella Ulybina,

Forensic Expert of the Commodity and Gemological Research Department

Kharkiv Scientific Research Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs,

Ukraine, Kharkiv

In the context of the digital society, modern science rapidly changes the trends of development. The convenience of using digital tools contributes to the displacement of traditional ways of searching for information, such as libraries, which are now being replaced by internet resources that are becoming increasingly popular, diverse, and tailored to the needs of consumers.

The negative impact of the rapid development of science in the context of the digital society is the excessive amount of low-quality and falsified information, cases of fraud, unreliability of published information, and the lack of conditions for quality control of information regarding goods and services in the modern digital world.

In modern scientific work, an important stage for young researchers is to verify the accuracy and relevance of information, as it is not always possible to be certain of its truth when using information published on the internet.

At present, there are no clear rules and conditions for publishing information on the internet, nor are there effective means of controlling the quality of information that is published. However, the internet is not completely unregulated, as information related to illegal topics is monitored. It is impossible to control all directions of the information space on the worldwide web, as the amount of information that is freely available increases every year, creating an unmanageable number of information resources, websites, portals, and information pages, which can be created by anyone, posting any information allowed by law regardless of whether it has been verified for accuracy.

The use of information published on the internet is not always reliable due to the lack of a requirement for approval and mandatory verification before publication. As a result, scientists engage in cross-checking of materials before making a decision, which takes more time.

The process of searching for existing information on a given topic by young scientists, finding reliable information sources, and selecting information that can be used in scientific research requires too much time and effort due to the lack of a unified structure and ordered system of vast amounts of information. The large

number of information resources to choose from in modern scientific activity is not only a problem, but also facilitates and complicates the process of scientific research for young scientists.

One of the most important problems in the development of Ukraine as a relatively young state is the insufficiently fast pace of development in the scientific research sphere, which requires the expansion of the scientific and methodological base by creating a sufficient number of state and national standards, technical documentation, and instructions that would be freely available electronically and free of charge for all users.

Objects of research for young scientists in the field of forensic expertise of goods, both in scientific and practical activities, can be any material values. The absence of corresponding Ukrainian State Standards (DSTU), which should be freely accessible for any average consumer, in the free online access is a problem that does not allow conducting research to the extent that a particular situation may require. The long process of searching for the necessary DSTUs for a specific group of goods, which contain reliable information necessary for research, significantly slows down the overall research process.

Since the objects of research in the field of forensic expertise of goods are diverse, it is not known in advance which groups of goods may become urgently necessary, which is why it is so important to make all current DSTUs available for free online access.

The presence of a structured information system in the modern digital space will enable the use of official government information resources in the process of conducting research, as a stage of forensic expertise, the result of which is the preparation of a conclusion of forensic expertise that has significant legal force.

Many research objects are imported goods, so user manuals and other accompanying documents do not comply with the norms that apply in Ukraine. Frequently, the service life of the goods is missing in the accompanying documents, which complicates the research process.

Practical experience of scientific research conducted in Ukraine related to cosmetic products confirms the existence of problems in the field of state regulation during the development, manufacture, and sale of cosmetic products, particularly during export-import operations and admission to the domestic market in the digital age.

The rules for controlling the circulation of cosmetic products on the domestic market of Ukraine and the basic significant requirements for the safety of cosmetic products are not clearly defined, and in some cases, are absent altogether.

The necessity to bring Ukrainian legislation in line with Ukraine's commitments regarding the Partnership and Cooperation Agreement and the creation of a legal framework for a market economy in accordance with the rule of law is a crucial step in the process of Ukraine's integration into the EU.

An important step in this process is the implementation of international standards and certification procedures and bringing them in line with international

norms and European directives, such as the Regulation No. 1223/2009 adopted by the European Parliament on November 30, 2009, to establish a set of requirements for the quality and safety of cosmetic products on the consumer market of EU countries [1].

In the course of practical activities, it has been established that the main documents regulating the circulation of cosmetic products in Ukraine are the State Sanitary Rules and Norms 2.2.9.027-99 "Sanitary Rules and Norms for Safety of Perfumery and Cosmetic Industry Products" [2], as well as other regulatory acts on cosmetic products, most of which were developed and implemented over 10 years ago, which is too long of a time period.

The development of a scientific and methodological base in the field of trade will contribute to the development of scientific activities in the field of forensic expertise, namely, more qualitative and in-depth conduct of stages of forensic examination, interregional and scientific cooperation, exchange of experience, conducting joint scientific research, creating a scientific and methodological base, publishing scientific and methodological manuals, involving both young and highly experienced specialists in scientific activities.

References

1. Regulation (EC) No 1223/2009 on cosmetic products, nanomaterials – URL: <https://www.icqc.eu/ru/certifikacija-ce/sertifikaciya-kosmetiki-v-evropejskom-soyuze/kosmetika-nanomaterialy> [in Russian].

2. Sanitary and Epidemiological Norms and Regulations 2.2.9.027-99. Sanitary rules and regulations for the safety of products of the perfume and cosmetics industry. State sanitary rules and regulations – URL: https://dnaop.com/html/40946/doc-%D0%94%D0%A1%D0%B0%D0%9D%D0%9F%D1%96%D0%9D_2.2.9.027-99 [in Ukraine].

МОНІТОРИНГ БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

О. В. Бондаренко,
магістрант ТР-1-1М
І. Л. Корецька,

доцент кафедри ресторанної і аюрведичної продукції, к.т.н., доцент
Національний університет харчових технологій, Україна, м. Київ

Вступ. У зв'язку з введенням на території України аварійних, планових та стабілізаційних відключень систем електропостачання, що впливає на виробництво та зберігання харчової продукції важливо дотриматись стабільного випуску безпечної ресторанної продукції високої якості з впровадження принципів НАССР.

Матеріали і методи. В роботі використовувались теоретичні методи дослідження, методи аналізу та спостереження.

Результати. Діяльність підприємства громадського харчування включає в себе надзвичайно велику кількість процесів – від придбання сировини для виготовлення напівфабрикатів, до реалізації готових страв та їх продажу, організацію дозвілля, ведення обліку сировини.

Для забезпечення конкурентноспроможності та рентабельності підприємства важливим є забезпечити продукцію, яка виробляється на підприємстві, певним рівнем якості. Так як Україна прямує до Євросоюзу, важливим є запровадження системи моніторингу та контролю якості, яка забезпечить продукцію тим рівнем якості, який буде здатний конкурувати на європейському ринку. Такою системою і є система моніторингу продукції НАССР.

НАССР – це науково обґрунтований, раціональний і системний підхід до ідентифікації продукції, оцінки та управління ризиками, які можуть виникнути при виробництві, переробці, зберіганні та використанні харчових продуктів.

Відсутність постачання електроенергії наразі стала одним із головних ризиків для підприємств ресторанного господарства та харчової промисловості.

Наслідками відсутності енергії можуть стати:

- зупинка виробництва;
- псування продукції, сировини та напівфабрикатів;
- порушення контрактних домовленостей.

За таких умов важливим є, передусім, проведення аналізу ризику, оцінка його, складання протоколу оцінювання ризику і впровадження запланованих заходів з мінімізації ризику.

На підприємстві варто застосувати протокол оцінювання ризиків у випадку відсутності електропостачання зазначивши пропозиції щодо стратегії реагування:

1. Встановлення системи стабілізації напруги, яка не допустить виходу з ладу обладнання.

2. Встановлення альтернативної системи живлення (генератор, сонячні батареї тощо). Сонячні фотоелектричні системи можуть бути розташовані на даху ресторану або у вигляді навісу з сонячних PV панелей над парковкою.

Одним з найнебезпечніших харчових продуктів з мікробіологічної точки зору є м'ясо та вироби з нього. Для м'ясних продуктів зростання кількості патогенних мікроорганізмів, що продукують токсини, більшою мірою залежить від температури і часу. З метою зменшення можливості псування продукту мікроорганізмами і їх токсинами при виникненні аварійних відключень, усіма учасниками харчового ланцюжка, починаючи від пунктів забою продуктивних тварин до кінцевого споживача, потрібно суворе дотримання встановлених температурних режимів. Закладам варто здійснювати постійний контроль за дотриманням температурного режиму продукції в холодильному обладнанні.

У випадку підвищення температури при зберіганні м'ясних виробів є критичною контрольною точкою і потребує запровадження додаткової обробки м'ясної сировини, корекцію умов зберігання або приймається рішення про

утилізацію сировини та напівфабрикатів. Тому доцільним є узгодження з постачальниками термінів та об'ємів поставок сировини та напівфабрикатів з забезпеченням мінімального терміну зберігання.

Впроваджена на виробництві система управління безпечністю харчових продуктів, відповідно до вимог стандарту дозволяє:

- визначити і оцінити всі потенційні небезпеки та ризики, які пов'язані з процесом виробництва, що в довгостроковій перспективі здатна покращити ефективність витрат, що зменшить збитки на виробництві.

- організувати управління процесами таким чином, щоб попередити виникнення небезпечних для продукції та працівників чинників, та запровадити контроль відповідності законодавчим і нормативним вимогам на підприємстві, що стосуються безпечності та якості харчових продуктів;

Як результат, дана система моніторингу контролю якості дозволить виробляти більш якісну продукцію за менших витрат, що неодмінно відобразиться на репутації закладу, та збільшить кількість відвідувачів, а отже й прибуток.

Висновки. У зв'язку вищенаведеним багато закладів ресторанного господарства зменшують асортимент страв в меню, розробляють страви які не потребують теплової обробки та мають подовженні терміни зберігання без холодильного обладнання протягом 4-6годин. Моніторинг безпеки виробництва сприятиме зменшенню витрат, пов'язаних із негативними наслідками повернень продукції, харчових отруєнь та інших проблем безпечності харчових продуктів.

Список використаних джерел

1. Впровадження системи НАССР для операторів ринку харчових продуктів : практичний посібник / А.С. Ткаченко, Ю.О. Басова, О.О. Горячова та ін. ; за загальною редакцією А.С. Ткаченко. – Полтава : ПУЕТ, 2020. – 137 с.

2. Програми-передумови НАССР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://znaimo.gov.ua/tsili-prohram-peredumov-ta-osoblyvosti-yikh-vykorystannia-na-kharchoblotsi>. Дата звернення – 26.12.2022.

НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ПОСЛУГ

К. О. Влізько,

О. М. Андрєєв,

студенти факультету харчових технологій

С. О. Губа,

старший викладач кафедри технологій та безпечності харчових продуктів

Сумський національний аграрний університет, Україна, м. Суми

Держава, в сучасних умовах, розглядається як організаційна структура, що складається із спеціальних інструментів влади, які наділені правом

підпорядковувати своїм рішенням діяльність інших суб'єктів соціально-економічних відносин.

Однією з основних проблем науково-технічного та економічного розвитку країн є проблема контролю якості продукції та послуг, а також забезпечення стабільності якості від партії до партії.

Вирішення проблеми вітчизняних підприємств починається, у першу чергу із підходів до забезпечення якості продукції, що виробляється на підприємствах. Для забезпечення якості потрібна не лише матеріальна база, але й зміна самого підходу до вирішення питань щодо управління якістю продукції. Ефективним шляхом вирішення зазначених проблем є розробка та впровадження перевірених систем управління якістю.

Метою дослідження є проведення аналізу державного регулювання в сфері управління якістю продукції та послуг.

Трактування поняття «якість» відрізняється в розрізі різних наук. Так, з точки зору філософського визначення якості, зробленого Гегелем (XIX ст.), трактує так, що будь-який об'єкт, втрачаючи якість, перестає бути собою: [1]. Взагалі, вважається, що поняття «якість» вперше було проаналізовано ще Арістотелем в III ст. до н.е.

В економічно направлених працях, якість визначають як сукупність визначених характеристик товару чи послуги, що задовольняє вимоги споживача. Термін «якість» може звучати, як низька якість, чи добра якість, або ж, якість відмінна [1].

Якість продукції розуміють як синергізм показників:

- корисність;
- безпечність;
- привнесена новизна;
- довговічність;
- надійність;
- економічність;
- ергономічність;
- естетичність;
- екологічність.

Перелічені показники безпосередньо формують якість продукції чи послуги і впливають на можливість конкретної цінності задовольняти певні споживацькі потреби суспільства. Ступінь задоволення споживача в його індивідуальних та суспільних потребах є головним мірилом якості продукції та послуг.

Для того щоб в повному обсязі задовольняти потреби споживачів і суспільства, одночасно покращуючи якість продукції та послуг і піднімаючи конкурентоспроможність виробів та наданих послуг на вищу планку, серед тотожних, зменшуючи при цьому забруднення навколишнього середовища, необхідно запроваджувати сучасні системи управління якістю, безпечністю та

екологічного менеджменту. Держава повинна створити сприятливі умови для запровадження всіма сферами господарювання необхідних сучасних систем якості, в залежності від їх сфери діяльності, та стандартів екологічного менеджменту [2].

Згідно з міжнародним стандартом ISO 9000:2005, управління якістю – це скоординована діяльність, яка у першу чергу полягає у спрямування та контролюванні організації щодо якості продукції:

- розроблення політики в сфері якості;
- визначення цілей у сфері управління якістю;
- планування якості
- контроль якості
- забезпечення якості та постійне поліпшення [3].

Згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України “Про затвердження Концепції державної політики у сфері управління якістю продукції (товарів, робіт, послуг)”. Визначається направленість державної політики у сфері управління якістю [4].

Попри те, що держава створює сприятливі умови для розвитку бізнесу, в рамках виконання ним вимог щодо, не лише запровадження міжнародних систем управління, а й функціонування в розрізі цих систем. Тобто продукція і послуги що провадить підприємство повинна бути не лише відповідно сертифікованою, а й мати підтвердження її відповідності наявним сертифікатам. З огляду на те, що досить часто виявляються випадки не відповідності, тим самим порушуючи права споживачів, держава повинна регулювати якість продукції та послуг через державні установи з контролю якості.

У результаті успішної реалізації державної політики у сфері управління якістю буде досягнуто:

- підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку;
- задоволення попиту населення на якісну і безпечну продукцію;
- сприяння збільшенню зайнятості населення;
- підвищення ролі держави в міжнародних відносинах [3].

Отже, основою в сфері забезпечення якості продукції та послуг, є законодавство України, тобто нормативно-правові акти, положення, накази, інструкції, стандарти та інші акти врегулювання. Однією з основних завдань підприємств виробників та надавачів послуг, окрім забезпечення кінцевого споживача необхідною кількістю якісних продукції, товарів, робіт і послуг, також є дотримання і виконання вимог відповідних нормативно-правових документів.

Список використаних джерел

1. Білецький Е. В. Управління якістю продукції та послуг/ Е. В.Білецький, Д.А. Янушкевич, З.Р. Шайхлісламов – Харків. торгов.-економ. інститут КНТЕУ- Х. : ХТЕІ, 2015 – 222 с.
2. Сенишин О. С. Державне регулювання економіки.: навч. посібник / О.С. Сенишин, М.О. Горинь, О.О. Кундицький – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – 334 с.
3. Прокопів Ю.В. Міжнародні стандарти якості в Україні та їх важливість в управлінні організацією. Науковий журнал «Молодий вчений». 2015 р. № 11 (26). С. 81–85.
4. Васильків Т.Г. Удосконалення державного регулювання підприємницької діяльності в Україні / Т. Г. Васильків // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 1 (10). – С. 145–150.
5. Ямкова М.І. Напрями вдосконалення правового забезпечення підприємницької діяльності в Україні // Економіка та право. – 2013. – № 2. – С. 47–51.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ISO 9001 ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

А. Ю. Дехтяренко,
студентка 2 курсу, факультет харчових технологій
В. В. Соколенко,

старший викладач кафедри технологій та безпечності харчових продуктів
Сумський національний аграрний університет, Україна, м. Суми

В наш час, сертифікат ISO на підприємствах є невід’ємною частиною для впевненості споживача у безпеці продукції, яку він купує. Стандарти дають змогу визначити виробничі характеристики й норми, за якими повинні виробляти товари та надавати послуги.

Для розроблення стандартів свій внесок роблять не тільки виробники продукції та постачальники послуг, а й міжнародні споживачі організацій.

Ці причини є доволі вагомими, щоб люди звертали увагу на наявність чи відсутність сертифікатів ISO на підприємствах.

ISO – міжнародна організація, яка займається розробкою стандартів, за допомогою яких споживач усвідомлює, що продукти і послуги якими він користується будуть безпечними та якісними, а сам виробник зобов’язує, що вплив на навколишнє середовище є мінімальним.

Абревіатуру ISO давно вже усвідомлюють синонімом гарантії високої якості, але деякі споживачі не відрізняють переваги продукції, які сертифіковані за стандартами ISO.

Стандарти ISO використовуються у багатьох країнах світу, в тому числі й в Україні. Українська національна версія стандартів називається ДСТУ ISO 9001:2015 [1].

ISO 9001 – це стандарт, який дає змогу підприємству постійно контролювати, мінімізуючи ризик випуску неякісного продукту, а також підвищувати якість виробництва. Він описує вимоги до системи якості, що відбуваються під час змін на підприємствах.

ISO 9001 входить до серії стандартів ISO 9000 – це міжнародні стандарти, що описують вимоги до системи менеджменту якості організацій та підприємств [2].

Переваги сертифікації системи управління якістю за ISO 9001:

- підвищення довіри споживача, замовника, партнера та інвестора до компанії;
- гарантія партнерам, що контракти будь-якого виду будуть здійснюватися під контролем висококваліфікованого персоналу та покращеної системи управління;
- можливість співпрацювати з міжнародними партнерами та компаніями, укладаючи контракти та угоди, за допомогою яких можна реалізувати продукцію за світовими цінами;
- отримання певного переліку ліцензій, може підвищити ефективність та забезпечити міцний фундамент для сталого розвитку;
- конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках, що часто є обов'язковою умовою сертифікату;
- збільшення вартості активів організації;
- підприємство може розраховувати на видачу банками пільгових та вигідних кредитів;
- забезпечення прозорості та легкості управління діяльністю організації.

Міжнародні фінансові інститути дуже часто вимагають упровадження стандартів (в тому числі 9001) при розгляді питання надання фінансової допомоги, бо у компанії є процеси, що постійно функціонують:

- розробки та постановки цілей;
- управління ризиками;
- декомпозиції цілей компанії в індивідуальні цілі виконавців;
- основою діяльності компанії, її процесів є цикл Демінгу PDCA;
- у компанії існує система управління невідповідностями на всіх етапах життєвого циклу продукції та послуг;
- у компанії існує система коригувальних заходів та корекції для запобігання повторенню невідповідностей [2].

Тому сертифікація ISO є цілком добровільною. Тим не менш, все більше вітчизняних компаній впроваджують стандарт ISO 9001, у більшості випадків, щоб не відставати від своїх партнерів або конкурентів та поступово покращують якість продукції та знижують її собівартість за рахунок системи управління якістю на початковому етапі. Однак у деяких випадках великі покупці вимагають наявності сертифікованої системи управління якістю як основної умови для підписання контракт. Діяльність підприємства регламентують вимоги стандарту ISO 9001. Як правило, наявність сертифіката

ISO є обов'язковою умовою для участі в державних закупівлях, тендерах та інших заходах.

Відомо, що іноді компанії-експортери, які мають сертифікати ISO, можуть збільшити ціну на продукцію, що поставляється, і тим самим збільшити прибуток. Ринковою пропозицією таких підприємств є товари та послуги розроблені ними ж самими, вони здійснює технічне обслуговування та ремонт виготовленої продукції.

Список використаних джерел

1. Що таке стандарт ISO? - Одеський національний медичний університет URL: <https://onmedu.edu.ua/shho-take-standart-iso-9001/> (дата звернення: 10.03.2023).
2. Стандарт ISO 9001. Система управління якістю | TMS Academy URL: https://academy.tms.ua/uk/certificat-ua/standart-iso-9001-systema-upravlinnia-iakistiu-smia/#h_35639357461596793188893 (дата звернення: 11.03.2023).
3. Сертифікація ISO 9001 в Україні – certificant.org URL: <https://certificant.org/uk/sertifikaciya-iso-9001-v-ukra%D1%97ni/> (дата звернення: 12.03.2023).
4. МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ ISO 9001:2008 В УКРАЇНІ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЙОГО У ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ 2018, с. 7 URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/5.pdf (дата звернення: 12.03.2023).

ПОРІВНЯННЯ СИСТЕМ НАССР, ТАССР І ВАССР

М. Ю. Дричик,

здобувачка 1 курсу рівня «магістр» ОПП «Технологічна експертиза та безпека харчової продукції»

О. С. Шульга,

професор кафедри експертизи харчових продуктів, доктор технічних наук,
професор, академік Української академії наук
Національний університет харчових технологій, Україна, м. Київ

Вступ. У сучасному світі проблема небезпечних харчових продуктів досі поширена. Вирішити її можна за рахунок більш детального контролю виробництва харчового продукту та зосередження ресурсів саме на попередженні небезпеки, а не переробці небезпечних харчових продуктів.

Для виробників уже знайома система НАССР – система аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок. Система НАССР є науково обґрунтованою, що дозволяє гарантувати виробництво безпечної продукції шляхом ідентифікації й контролю небезпечних чинників. Проте виробникам слід пам'ятати, що поряд з системою НАССР стоять системи ТАССР та ВАССР, менш поширені, але не менш ефективні.

Результати. Система НАССР має надійне підґрунтя у вигляді належної виробничої практики (рис. 1). Потрібні програми-передумови залежать від сегменту харчового ланцюга, в якому працює організація, та типу організації. Тому прикладами еквівалентних термінів можуть бути такі: Належна сільськогосподарська практика (GAP), Належна ветеринарна практика (GVP), Належна виробнича практика (GMP), Належна гігієнічна практика (GHP), Належна практика первинного виробництва (GPP), Належна дистриб'юторська практика (GDP) та Належна торгівельна практика (GTP).

Рисунок 1 – Важливість програм-передумов і належних практик

Логічна послідовність розроблення та впровадження системи НАССР здійснюється за допомогою 12 кроків та базується на 7 принципах (табл. 1). Кроки із 6 по 12 ідентичні семи принципам НАССР. Отже, перш ніж переходити до застосування принципів системи НАССР, необхідно здійснити ряд підготовчих кроків, які дадуть вхідні дані для подальших досліджень цієї системи [1].

Таблиця 1 – Логічна послідовність розроблення та впровадження системи НАССР

12 кроків системи НАССР		7 принципів системи НАССР	
№	Кроки системи	№	Принципи системи НАССР
1	Створення групи НАССР	–	–
2	Опис продукту	–	–
3	Визначення передбачуваного способу споживання продукту	–	–
4	Розроблення блок-схеми технологічного процесу	–	–
5	Перевірка блок-схеми технологічного процесу	–	–
6	Аналіз небезпечних чинників	1	Аналіз небезпечних чинників
7	Визначення критичних контрольних точок	2	Визначення ККТ
8	Установлення критичних меж	3	Установлення критичних меж
9	Установлення процедур моніторингу	4	Установлення процедур моніторингу
10	Коригувальні дії	5	Коригувальні дії
11	Верифікація (перевірка)	6	Верифікація (перевірка)
12	Документування	7	Документування

Концепція ТАССР (Threat Assessment Critical Control Point – Оцінка загрози і критичні точки управління) – розроблена і введена в дію Британським інститутом стандартів на основі стандарту PAS 96:2017 «Настанова щодо запобігання і захисту продуктів харчування і напоїв від навмисних атак». Мета документу – розробити заходи управління загрозами щодо саботажу ланцюга поставок та біотероризму.

ТАССР і VACCP взаємопов'язані системи. ТАССР зосереджена на загрозах, діях, вчинених кимось, для заподіяння шкоди або збитків. VACCP (Vulnerability Assessment Critical Control Point – Оцінка уразливості і критичні точки управління) концентрується на уразливості, яка полягає в оцінюванні, наскільки схильний виробник до певних ризиків (наприклад, небезпека чи загроза шахрайства).

Відповідно до PAS 96:2017 поняття «загроза» трактується як потенційна причина небажаного інциденту, результатом якої є нанесення шкоди системі, організації або ресурсів. Загрози можуть бути навмисними або випадковими. ТАССР контролює навмисні загрози, а НАССР (Hazard analysis and critical control point – аналіз небезпечних факторів і критичні точки управління) – випадкові.

«В основі системи ТАССР — навмисне потрапляння небезпечного фактора у харчові продукти, на відміну від НАССР, де потрапляння випадкове», що описує настанова PAS 96 – це та концепція та підхід, як цим необхідно керувати. Захист харчових продуктів і біотероризм – повинні розглядати концептуально новий підхід, який називають ТАССР [2].

ТАССР – попередження шкідливих загроз харчовим продуктам, таких як саботаж, вимагання або тероризм. Наприклад, в макаронних виробках знайдено шматочки скла – це сфера управління харчовими ризиками з точки зору випадкового потрапляння шкідливого фактору у продукт харчування, цим повинно управляти НАССР, а якщо навмисне внесення на виробництві цих предметів або взагалі нетипових (наприклад, голки) – це харчовий тероризм.

ТАССР, і VACCP використовують однаковий підхід до управління ризиками, але є тонкі відмінності між двома.

Оцінка загрози та критичні контрольні точки (ТАССР) допомагає виробникам продуктів харчування визначити слабкі місця в їхньому процесі виробництва та ланцюгу постачання, які можуть бути відкритими для навмисних атак. Протокол ТАССР зосереджується на фальсифікації, навмисному зараженні продукту та його захисту.

Оцінка вразливості та критичні контрольні точки (VACCP) також зосереджується на шахрайстві з харчовими продуктами, але сфера охоплює систематичне запобігання будь-якій потенційній фальсифікації харчових продуктів навмисно чи ні, шляхом виявлення вразливих місць у ланцюзі поставок. Велику увагу у системі VACCP приділяють економічно мотивованим фальсифікаціям. Приклади ризиків ланцюга постачання включають продукт заміни, несхвалені вдосконалення продукту, підробка та крадені товари.

ТАССР і VACCP використовуються харчовими підприємствами як частина системного підходу до ризиків управління для вирішення проблем зловмисних атак і фальсифікації харчових продуктів / шахрайства, яке буде порушувати безпеку харчових продуктів і цілісність продукту. ТАССР/VACCP слід використовувати як частину ширшого ризику або як спосіб почати оцінювати ризики за допомогою системного підходу. ТАССР/VACCP, при правильному застосуванні може допомогти організації:

1. Зменшити ймовірність навмисної зловмисної атаки.
2. Якщо відбувається атака, зменшити вплив цієї атаки.
3. Захищати репутацію організації.
4. Підвищити довіру споживачів тим, що організація належним чином керує ризиками в постачанні ланцюг і продемонструвати належну обачність.
5. Продемонструвати, що прийнято розумні запобіжні заходи для захисту ланцюга постачання [3].

Можна вважати, що системи ТАССР і VACCP базуються на існуючій системі НАССР підприємства, оскільки запобіжні заходи, вжиті для захисту харчової безпеки продукту, також стримають навмисну атаку або шахрайство. У той час як НАССР зосереджується на впливі процесу виготовлення продукту на безпечність кінцевого готового продукту, ТАССР/VACCP розглядає загрози та вразливі місця продукту в цілому ланцюгу поставок, в тому числі ззовні (зловмисні дії). Тому фокус ТАССР/VACCP можна вважати ширшим, ніж НАССР. Система НАССР працює також з превентивними заходами – програми-передумови і належна виробнича практика, а також ККТ. Системи ТАССР і VACCP зосереджені на конкретних відповідях на питання (наприклад, нормальний, підвищений і критичний рівень загрози), що підкреслює критичність загрози.

Критичні контрольні точки в планах VACCP і ТАССР не виглядатимуть так само, як ККТ в плані НАССР, оскільки в останньому це етапи виробничого процесу, в яких виробник здійснює безпосереднє управління. Відносно ж VACCP і ТАССР в багатьох випадках виробник буде зазнавати труднощів в управлінні різними етапами ланцюга поставок [2].

ТАССР вимагає логічного та системного підходу. Отже, послідовність дослідження ТАССР або схема маршруту може забезпечити відповідну основу для оцінювання. Схема маршруту висвітлює ключові області, які необхідно розглянути, і гарантує, що елементи процес не забутий. Схема маршруту наведена нижче:

1. Підбір команди.
2. Визначити обсяг дослідження.
3. Переглянути поточні заходи ТАССР.
4. Характеристика загроз.
5. Розробка стратегії пом'якшення.
6. Сканування горизонту.
7. Впровадження.

8. Запис/ документування.

9. Аудит / огляд [4].

Висновки. Порівняно системи VACCP, TACCP і HACCP і встановлено, що TACCP зосереджена на загрози, дії, вчинені кимось, для заподіяння шкоди або збитків, VACCP направлена на уразливість, яка полягає в оцінюванні, наскільки схильний оператор ринку до певних ризиків, таких як загроза або небезпека шахрайства. HACCP зосереджується на впливі процесу виготовлення продукту на безпечність кінцевого готового продукту.

Список використаних джерел

1. Впровадження системи HACCP для операторів ринку харчових продуктів : практичний посібник / А. С. Ткаченко, Ю. О. Басова, О. О. Горячова та ін. ; за загальною редакцією А. С. Ткаченко. – Полтава : ПУЕТ, 2020. – 137 с.

2. С. Плічко, Навмисне забруднення продуктів харчування та біотероризм в рамках системи менеджменту харчової безпеки від 07.10.2022 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eba.com.ua/navmysne-zabrudnennya-produktiv-harchuvannya-ta-bioteroryzm-v-ramkah-systemy-menedzhmentu-harchovoyi-bezpechnosti/> (дата звернення 05.12.2022 р).

3. Основи біоетики та біобезпеки: підручник (ВНЗ III—IV р. а.) / О.М. Ковальова, В.М. Лісовий, Т.М. Амбросова та ін. — 2-е вид., 2017, с 392.

4. BSI The British Standards Institution, PAS 96:2017 Guide to protecting and defending food and drink from deliberate attack. BSI Standards.

НЕОБХІДНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯКОСТІ В УКРАЇНІ

С. А. Івашина,

студентка факультету харчових технологій

С. О. Губа,

старший викладач кафедри технологій та безпеки харчових продуктів

Сумський національний аграрний університет, Україна, м. Суми

Організації якості створені для вирішення проблем зі стабільністю якості продукції. Система контролю якості є важливим фактором в забезпеченні ефективної роботи виробничих підприємств. Якість – це сукупність властивостей, що зумовлюють придатність продукту задовольняти потреби споживачів відповідно до його призначення. Від якості продукту залежить його ціна, можливість реалізації та ринок збуту. В Україні з вирішенням проблем якості працюють як державні органи, так і громадські організації [1].

Наразі державним органом що працює у сфері стандартизації, сертифікації та якості є державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»), який в своїй роботі співпрацює з міжнародними,

європейськими та національними організаціями. Об'єктом його нагляду є продукція виробничо-технічного призначення і товар народного призначення, експортна та імпортна продукція [2].

Серед громадських організацій якості значну частину роботи проводять такі організації як: Українська асоціація якості, Українське товариство якості, СЕРТИКОМ, Академія якості, Український міжнародний фонд якості та інші. В розвинутому демократичному суспільстві неможливо без державних і громадських організацій, оскільки вони сприяють покращенню захисту інтересів громади та індивідуальних інтересів, забезпечують співпрацю влади з суспільством. В основі їх роботи лежить розвинута активна діяльність. Кожна організація охоплює та об'єднує певні сектори життя, які не обмежуються будь-якою діяльністю. Вони відіграють важливу роль в процесах, що відбуваються в суспільстві. Робота із забезпеченням якості, базується на застосуванні стандартів Міжнародної організації зі стандартизації (ISO). Завдяки такій співпраці міжнародні стандарти ISO 9000 та ISO 14000 прийняті в Україні як національні [3, 4].

Метою нашої роботи є дослідження впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на ефективність функціонування громадських об'єднань, що відповідатиме актуальним проблемам, співпраці при становленні національної політики якості та безпечності за міжнародними зразками, а також вплив на прийняття рішень та забезпечення справжнього діалогу між органами влади та громадськими об'єднаннями. Удосконалення технічного регулювання та реалізації споживчої політики відповідно до вимог СОТ та ЄС, створення сприятливих умов для розвитку підприємств.

Актуальність проблеми визначається тенденціями та уявленнями, які панують у сучасному світі. Далеко не у всіх є розуміння що ключовою складовою економічної політики нашої держави є необхідність впровадження передових методів управління якістю. Адже серед основних пріоритетів є підвищення якості продуктів та їх конкурентоспроможності. Також важливим аспектом є підвищити рівень захисту громадян від підробок і фальсифікатів, підвищити кваліфікацію персоналу з питань шкоди навколишньому середовищу. Оцінити відповідність якості з іншими країнами-торгівельними партнерами України. Важливо надавати можливість виробникам та постачальникам самим обирати продукцію з якою вони надалі хочуть працювати та яка відповідає всім вимогам безпеки [1].

Аналіз останніх досліджень показав, що організації контролю якості передбачають проведення досліджень на підприємствах та аналіз контролю якості продукції на підприємстві, контролювання усіх стадій технологічного процесу та виявлення невідповідностей. Дослідження систем якості описані в багатьох наукових працях та зводиться до розгляду існуючих систем управління якістю продукції та можливості їх впровадження у вітчизняне підприємство, а також кінцевих результатів впровадження. Обов'язковою

вимогою функціонування системи якості є регулярний аналіз з боку вищого керівництва системи якості і забезпечення відповідностей політиці якості [1, 5].

Так, весь контроль за функціонуванням впровадженої системи якості та відповідності готового виробу заявленим показникам, фактично покладено на виробника, а державний орган у сфері якості виступає радше консультативним ніж контролюючим, тому є ймовірність потрапляння на ринок певного роду фальсифікатів, в результаті помилкових або ж цілеспрямованих дій виробника. Тому є необхідність контролю за дотриманням виробником правил і норм, запроваджених ним же систем якості, через моніторинг відповідних товарів та послуг. Саме таким «контролюючим» органом виступають громадські організації. Саме їх існування і можливості дій позитивно впливають на дотримання суб'єктами господарювання правил нормативних документів.

Основною ідеєю і метою таких організацій є дотримання прав споживачів, поліпшення здоров'я населення, покращення екології. Також експертна думка і результати діяльності громадських організацій з якості впливають на формування позитивного іміджу, а також сприяють підвищенню конкуренції на ринку кращим підприємствам задля їхнього розвитку.

Список використаних джерел

1. Мельничук С.Д., Боровиков О.Я., Баль-Прилипко Л.В. Основи системи державного технічного регулювання: Навчальний посібник / С. Д. Мельничук, О.Я. Боровиков, Л.В.Баль-Прилипко. – К.: НУБІП, 2012. – 283 с.
2. Закон України «Про стандартизацію» від 03.01.2015 р. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
3. ТОВ «ДКС- центр». Роль громадських організацій у процесі розбудови громадянського суспільства в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток: електрон. версія. журн. 2017. №10.
4. Макіан Токар, Громадські організації України в системі розвитку публічно-управлінських відносин. Львів: Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління, 2020. 412 с.
5. Нагорна О. О. Система технічного регулювання як складова інноваційного розвитку економіки України. Ефективна економіка № 6, 2014.

ТОВАРНІСТЬ БУЛЬБ КАРТОПЛІ ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРИЙОМІВ ВИРОЩУВАННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Г. В. Карашук,

доцент кафедри технологій переробки та зберігання с.-г. продукції,

кандидат с.-г. наук, доцент

Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна,

м. Кропивницький

Будь-яке сільськогосподарське підприємство розподіляє вирощену продукцію враховуючи власні потреби, вироблену стратегію та відповідно до укладених угод. Так, відповідна частка її використовується на виробничі потреби (насіння, садивний матеріал, корми тощо), громадське харчування та забезпечення продуктами соціальних закладів, оплату праці натурою і, нарешті, на продаж. Продукція, яка реалізована підприємством заготівельним організаціям, переробним підприємствам, на експорт, на біржах, на ринках, безпосередньо своїм робітникам та іншим громадянам, а також та, що використана на обмін за бартерними угодами, називається товарною.

Тому товарна продукція являється частиною валової продукції, яка реалізована за межі підприємства різним споживачам і визначається в натуральній і вартісній (грошовій) формах. На кожному підприємстві вартість товарної продукції обчислюється за поточними цінами реалізації, рівень яких залежить від каналу і строків реалізації продукції, її показників якості, кон'юнктури ринку та інших чинників. Грошові надходження від продажу товарної продукції називають грошовим доходом або грошовою виручкою підприємства, а тому являються важливим показником господарської діяльності, на основі якого визначають прибуток у кожній галузі та підприємства в цілому. За інших однакових умов воно матиме тим більший прибуток, чим вищий грошовий дохід одержано від реалізації продукції, і навпаки.

Картопля є універсальною сільськогосподарською культурою. Її застосовують на господарські та кормові потреби, вона являється важливою сировиною для переробної галузі. Отримання високого врожаю бульб з відмінними показниками якості та товарності є метою діяльності будь-якого сільськогосподарського підприємства, котре займається вирощуванням картоплі.

Картопля в нашій країні являється основною харчовою культурою, яку споживають упродовж усього року. Її відносять до високопродуктивних культур, урожайність бульб може сягати 100 т/га і більше. За валовим її виробництвом Україна посідає 4 місце у світі, однак урожайність культури залишається низькою.

Основною причиною недобору врожаю картоплі являється недотримання технології вирощування і відсутність рекомендацій щодо вирощування сучасних високопродуктивних сортів, які адаптовані до відповідних умов зони виробництва. Нові сорти картоплі мають високу потенційну врожайність, проте вони володіють як позитивними, так і негативними ознаками, які можуть проявлятися залежно від року по-різному. Тому правильний підбір сортів за рахунок їх біологічних ознак для відповідних ґрунтово-кліматичних умов і напрямків використання являється головною передумовою високих врожаїв високої якості, а значить і прибутку.

Одним із технологічних прийомів вирощування, які сприяють оптимізації живлення рослин, і, при цьому, є економічно вигідними, являється застосування

рістрегулюючих речовин. Особливий ефект дані препарати забезпечують за несприятливих погодних умов, що складаються у вегетаційний період. До теперішнього часу дані питання досліджені ще недостатньою мірою, а тому є актуальними.

Дослідження впливу технологічних прийомів вирощування на урожайність та товарність бульб картоплі при весняному садінні проводили упродовж 2020-2021 рр. у двофакторному польовому досліді в умовах Васиївського району Запорізької обл. Площа живлення 70х25 см, повторність дослідів чотириразова. Схема дослідів: Фактор А – сорти: 1. Арізона, 2. Вольюмія, 3. Коломба. Фактор В – регулятор росту рослин: 1. Без регулятора. 2. Мувер-Н. 3. Келпак РК.

Технологія вирощування картоплі у дослідів загальноприйнята для зрошуваних умов Півдня України, окрім факторів, які досліджували.

Рослини картоплі у фазу бутонізації обприскували регуляторами росту рослин згідно схеми дослідів. Так, норма внесення регулятора росту Мувер-Н склала 0,4 л/га, а Келпак РК – 3 л/га.

При визначенні товарності після викопування бульби всіх сортів у кожному повторенні поділяли відповідно до ДСТУ 4506:2005 «Картопля продовольча. Технологія вирощування. Основні положення» [1] на товарні й нетоварні, зважували і визначали товарний урожай у т/га, а товарність – у відсотках. Механічно пошкоджені бульби відносили до товарних, якщо вони за розміром відповідали вимогам ДСТУ. Гнилі бульби відокремлювали, зважували і додавали до загального та нетоварного врожаю. В одному з повторень аналізували нетоварну частину врожаю. Бульби поділяли на дрібні (нестандартні за розміром), вироджені, тріснуті, хворі, пошкоджені шкідниками і гнилі, зважували окремо всі фракції і визначали відсоток кожної з них від загального врожаю з повторення, що аналізували.

Результати наших дослідів показали, що найвища врожайність бульб картоплі у середньому за 2020-2021 рр. була отримана у сортів Арізона і Коломба, яка становила відповідно 33,8-34,9 та 33,3-34,3 т/га при застосуванні регуляторів росту рослин, що було на 3,0-5,5 т/га більше, ніж у сорту Вольюмія. Використання регулятора росту Келпак РК сприяло збільшенню урожайності картоплі у сорту Арізона на 2,7, Вольюмія – 2,1, Коломба – 2,5%, а Мувер-Н – відповідно на 6,1, 5,2, та 5,5%.

Слід зазначити, урожайність картоплі на всіх варіантах дослідів була вищою у 2020 р. порівняно з 2021 р. на 16,0-19,4 %, що пов'язано з різними погодними умовами вегетаційного періоду досліджуваних років.

Нашими дослідів встановлено, що рівень урожайності сортів картоплі, які досліджувалися, залежав в основному від таких показників структури: кількості й маси стандартних бульб під кущем, середньої маси однієї бульби й товарності бульб чи відсотку виходу товарних бульб.

Результати наших дослідів показали, що товарність продукції була різною у сортів картоплі (рис. 1).

Найбільшою товарністю бульб картоплі у середньому за 2020-2021 рр. була у сортів Арізона та Коломба від 93,7-93,9 % без дії регулятора росту рослин до 95,8-96,2 % при застосуванні регулятора росту Мувер-Н.

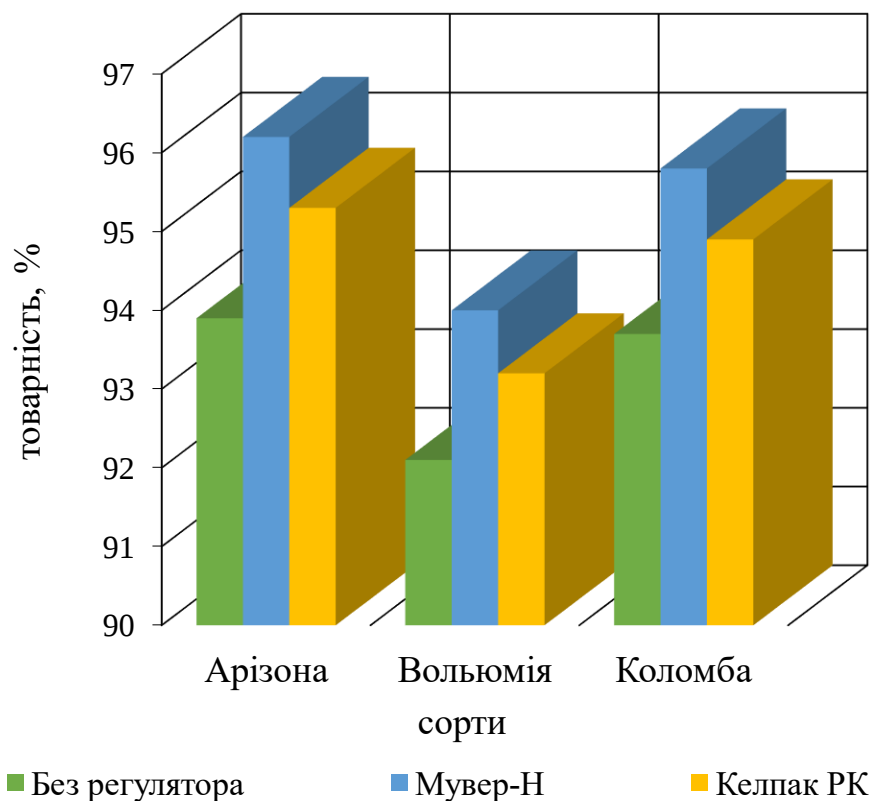

Рисунок 1 – Товарність бульб картоплі залежно від технологічних прийомів вирощування, % (середнє за 2020-2021 рр.)

Таким чином, в умовах зрошення Півдня України при весняному садінні для формування врожайності картоплі у межах 34-35 т/га з високими показниками якості та товарності бульб, рекомендується вирощувати сорти Арізона і Коломба та проводити обробку посівів у фазу бутонізації регулятором росту Мувер-Н нормою 0,4 л/га.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 4506:2005. Картопля продовольча. Технологія вирощування. Основні положення. [Чинний від 2006-10-01]. Київ, 2006. 19 с. (Інформація та документація).

ВАЖЛИВІСТЬ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

А. В. Кириченко,

доцент кафедри організації підприємництва та біржової діяльності, к.е.н.,
доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Україна, м. Київ

Під час воєнного стану в Україні необхідність гарантування національної безпеки набуває пріоритетного значення. Надважливою складовою національної безпеки є продовольча. Наявність, різноманітність та економічна доступність харчових продуктів для всіх українців є трьома складовими, що говорять про забезпечення продовольчої безпеки в державі. Рівень продовольчої безпеки має вплив на здоров'я, тривалість та якість життя.

Звичайно, на жаль, забезпечувати українську продовольчу безпеку після 24 лютого 2022 р. стало значно складніше. В Україні на сільське господарство припадає близько 20% ВВП (враховуючи суміжні галузі, розташовані на ланцюгу створення доданої вартості) [1]. Крім внутрішньої продовольчої безпеки України російсько-українська війна вплинула і на глобальну. Всього двадцять років тому експорт українського зерна був спроможний нагодувати 40 мільйонів людей, а сьогодні вже – понад 400 мільйонів. У 2019-2021 рр. на Україну припадало майже 10% світового експорту пшениці, 15% експорту кукурудзи, 15% експорту ячменю та майже 50% експорту соняшникової олії [2].

Експертні дослідження харчових продуктів мають важливе значення для забезпечення продовольчої безпеки, оскільки їх результати впливають на якість та безпечність харчових продуктів, а останні чинять безпосередній вплив на здоров'я, тривалість та якість життя. Безпечність та якість харчових продуктів контролюють виробники аналізованої продукції. Але звичайно, крім самоконтролю, проводяться експертні дослідження.

Експертні дослідження харчових продуктів – це засіб, що направлений на підвищення якості, недопущення продажу фальсифікованих товарів, розширення їх асортименту.

Якість харчових продуктів формується на різних етапах технологічного процесу. Для забезпечення виробництва товарів високої якості проводиться нагляд починаючи з будівництва підприємств харчової промисловості, розробці технології виробництва (наприклад, метод бактеріологічного аналізу використовують для експертизи санітарного стану виробництва), а також умови і терміни зберігання та реалізації харчової продукції [3; 4]. Отже, експертні дослідження харчових продуктів направлені на визначення їх харчової та біологічної цінності, а також безпеки у процесі виробництва, зберігання, транспортування та реалізації.

Таким чином, для забезпечення продовольчої безпеки необхідно створювати умови для підвищення якості та безпечності харчових продуктів, зокрема, шляхом здійснення широкого кола експертних досліджень на предмет відповідності їх діючій нормативній документації, а також, удосконалювати українське законодавство з метою його відповідності європейському.

Отже, безпека харчових продуктів є однією із складових продовольчої безпеки як внутрішньої, так і глобальної. Здатність гарантувати безпеку харчових продуктів визначається спроможністю на державному рівні здійснювати ефективні експертні дослідження як виробництва так і продажу харчової продукції.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. FAOSTAT. URL: <https://www.fao.org/faostat/en/#home>.
3. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 груд. 1997р. № 771/97-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80>.
4. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 року № 4004-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>.

ОЦІНКА МАЙНА І ТЕХНІКИ ВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ОЗБРОЄННЯ

А. А. Марчук,

заступник завідувача відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

В. А. Ткачук,

судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

Чернівецький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Чернівці

Нагальна потреба проведення судових експертиз з визначення вартості, а також розміру матеріального збитку, завданого державі внаслідок пошкодження або знищення майна і техніки військового призначення та озброєння, виникла, зокрема, в результаті озброєного конфлікту на сході України. Проведення судової експертизи військового майна передбачає дослідження військового майна, військової техніки та озброєння.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» від 21 вересня 1999 року № 1075-XIV ст. 1. Військове майно – це державне майно, закріплене за військовими частинами, закладами,

установами та організаціями Збройних Сил України (далі – військові частини). До військового майна належать будинки, споруди, передавальні пристрої, всі види озброєння, бойова та інша техніка, боєприпаси, пально-мастильні матеріали, продовольство, технічне, аеродромне, шкіперське, речове, культурно-просвітницьке, медичне, ветеринарне, побутове, хімічне, інженерне майно, майно зв'язку тощо [3].

Об'єктами експертизи військового майна виступає: майно Збройних сил України та інших військових формувань, включаючи всі види озброєння, боєприпаси, військову техніку, спеціальні запасні комплектуючі вироби і частини до військової техніки; а також вибухові речовини, аеродромне, шкіперське, речове та інше майно (за виключенням нерухомого майна).

Основними завданнями експертизи військового майна є:

- визначення вартості наданих на дослідження об'єктів, які використовуються як військове майно;
- визначення типу та призначення наданих на дослідження об'єктів;
- визначення виробника, країни походження, року виготовлення (комплексно з трасологічним дослідженням) наданих на дослідження об'єктів;
- визначення змін показників якості наданих на дослідження об'єктів (комплексно з відповідними фахівцями з експлуатації подібного майна);
- визначення характеристик та властивостей наданих на дослідження об'єктів відповідно до Українського класифікатора товарів зовнішньоекономічної діяльності.

Орієнтовний перелік питань, що вирішуються:

- яке найменування та призначення наданого на дослідження об'єкта?
- чи укомплектовано наданий на дослідження об'єкт відповідно до нормативно-технічної документації, а якщо ні, то в чому саме полягає неукомплектованість або невідповідність?
- який ступінь зносу наданого на дослідження об'єкта?
- яка залишкова вартість об'єкта дослідження (назва, марка, модель), що знаходився в експлуатації з (зазначається дата/період) початку або строк експлуатації об'єкта дослідження (зазначаються особливості об'єкта дослідження – витрати ресурсів, умови зберігання, категорії якісного/технічного стану, стан засобів тощо) станом на (дата оцінки)?
- яка ринкова вартість об'єкта станом на визначену дату (з урахуванням наданої експерту інформації щодо укладених угод купівлі-продажу аналогічних об'єктів на міжнародному ринку)?
- яка вартість ліквідації об'єкта станом на визначену дату?
- який розмір матеріальної шкоди, завданої у результаті пошкодження чи повного знищення об'єкта?

Дата оцінки – дата (число, місяць та рік), на яку проводиться оцінка майна та визначається його вартість.

Для визначення бази оцінки враховуються мета оцінки та умови використання її результатів.

Визначення вартості майна, майнових прав регулюється Законом про оцінку та здійснюється суб'єктами оціночної діяльності відповідно до нормативно-правових актів з оцінки майна: національних стандартів оцінки майна, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, методик та інших нормативно-правових актів, які розробляються з урахуванням вимог національних стандартів і затверджуються Кабінетом Міністрів України або Фондом державного майна.

Відповідно статті 4 Закону про оцінку діяльності судових експертів, пов'язаною з оцінкою майна, що здійснюється на умовах і в порядку, передбаченому Законом України «Про судову експертизу» [1], з урахуванням особливостей, визначених Законом про оцінку щодо методичного регулювання оцінки цього майна. Зазначена стаття зобов'язує судових експертів дотримуватися положень національних стандартів оцінки майна під час здійснення експертних досліджень, суть яких полягає у визначенні вартості майна [2].

Оцінка майна, майнових прав (далі – оцінка майна) – процес визначення їх вартості на дату оцінки за процедурою, що встановлена нормативно-правовими актами статті 9 Закону про оцінку [2], відповідно до якої нормативно-правові акти, що регулюють питання вартості (ціни) майна, не повинні суперечити положенням (національним стандартам) оцінки майна. Встановлення вартості майна має здійснюватися виключно із дотриманням національних стандартів оцінки та дотриманням всіх процедур, передбачених законодавством про оцінку майна.

Залишкова вартість майна Збройних Сил, СБУ, Управління державної охорони, Національної гвардії, Держприкордонслужби та інших утворених відповідно до законів військових формувань, Держспецзв'язку, а також майна МВС для цілей його відчуження, реалізації, утилізації, списання та оренди рухомого військового майна, визначається за методикою визначення залишкової вартості майна Збройних Сил України та інших військових формувань, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 29 травня 1998 р. № 759 [5].

Для проведення роботи з визначення залишкової вартості військового майна у військових формуваннях утворюються комісії, до яких подаються документи, що містять інформацію про оцінюване військове майно, включаючи завірені належним чином копії формулярів, паспортів, актів технічного стану, затверджених уповноваженими особами військових формувань.

Вартість речового майна, яке підлягає реалізації, визначається на підставі висновку про незалежну оцінку військового майна, яка проводиться суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання.

Оцінка впливу військових дій – справа, на жаль, добре знайома в Україні. Економічний (зовнішній) знос, зумовлений впливом соціально-економічних,

екологічних та інших факторів на об'єкт оцінки. Визначення розміру матеріального збитку при знищенні об'єкта оцінки – внаслідок підриву чи інших дій – може бути розрахований у виді вартості ліквідації. Тобто вона може дорівнювати вартості металолому, кольорових металів або інших цінних матеріалів, які можна отримати у результаті переробки.

Під час проведення судової експертизи військового майна основними методичними підходами щодо визначення вартості є порівняльний і витратний.

Оцінка товарів проводиться із застосуванням бази, що відповідає ринковій вартості або неринковим видам вартості.

Результатами дослідження є висновок судової експертизи військового майна чи висновок комплексної експертизи (разом з судово-балістичною), що використовуються органами досудового та судового слідства як джерела доказів у кримінальних, цивільних, господарських справах і справах про адміністративні порушення. Сюди також відносяться висновки експертних досліджень по заявах фізичних і юридичних осіб.

У сучасних умовах війни в Україні підготовка фахівців з оцінки військового майна постала нагальним та актуальним питанням. До сьогоднішнього дня знання судових експертів товарознавців обмежувалися маркетинговою сферою.

Нині, межі їх відповідальності поширилися на оцінку майна і техніки військового призначення та озброєння. Потреба проведення експертизи військового майна в умовах війни в Україні стала професійним викликом, на який вони мусять дати чітку обґрунтовану експертну відповідь.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 20.03.2023).

2. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> (дата звернення: 20.03.2023).

3. Про правовий режим майна у Збройних Силах України : Закон України від 21.09.1999 року № 1075-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-14#Text> (дата звернення: 20.03.2023).

4. Про затвердження Національного стандарту № 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав” : Постанова Кабінету Міністрів України; Стандарт від 10.09.2003 № 1440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> (дата звернення: 20.03.2023).

5. Про затвердження Методики визначення залишкової вартості майна Збройних сил України та інших військових формувань : Постанова Кабінету Міністрів України; Методика, Форма типового документа, Акт, Порядок від 29.05.1998 № 759. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.03.2023).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СУДОВО-ПОЧЕРКОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПISУ

К. А. Радченко,

завідувач сектору почеркознавчих досліджень, технічного дослідження документів та обліку

М. В. Семеніхін,

директор Луганського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

Луганський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Дніпро

Галузь почеркознавчих експертиз є чи не найбільш значущою серед різноманітності спеціальних знань, котрі виступають єдиним каналом надходжень сучасних досягнень науки і техніки у кримінальне процесуальне доказування. Сьогодні вона характеризується переважанням найбільш складних почеркових об'єктів – підписів. Відносно них в експертній практиці спостерігається стійке зростання матеріалів судово-почеркознавчого провадження.

Підпис є найбільш розповсюдженим об'єктом судово-почеркознавчого дослідження (більше 85%), маючи тісний зв'язок з іншими видами рукопису (текст, короткий запис), має вираз у єдності: основних криміналістичних властивостей – індивідуальністю, динамічною стійкістю, типологічною своєрідністю, вибірковою та часовою мінливістю; анатомічною та психофізіологічною бази письмово-рухового функціонально-динамічного комплексу навичок, який складає основу почерку; системи інформативних ознак, методичних та організаційно-тактичних закономірностей, інших факторів.

Як свідчать результати аналізу регіональної практики провадження почеркознавчих експертиз, підпис складає від 50 до 70% від загального числа почеркових об'єктів. Об'єктивними причинами такої кореляції є:

- створення документів на базі сучасної копіювально-множинної техніки, коли на документів єдиним об'єктом, що ідентифікується залишається підпис;
- поява нових якісних способів підробки підписів, пов'язаних, у тому числі, і з використанням сучасного технічного обладнання;
- підготовка та вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із підделкою документів в умовах протидії досудовому розслідуванню та судовому розгляду цих кримінальних правопорушень;
- підготовка до виконання підписів з умисною зміною – «автопідлог» тощо;
- відомча роз'єднаність методичної бази почеркознавчого дослідження підписів;

- нездатність кількісних методик вирішувати проблеми об'єктивізації експертних висновків.

Поряд із цим число висновків про ймовірнісну форму сягає 50% та вище. Головною причиною такого положення є актуальна дотепер проблема в судовому почеркознавстві – незначний рівень інформативності більшості підписів громадян країни. Вивчення інформативності підпису є окремим завданням, вирішення якого визначає можливість та алгоритм подальшого дослідження.

Термін «інформативність» означає насиченість змістом; кількість корисних відомостей, знань, які присутні в даному джерелі.

В криміналістичній літературі поняття інформативності стосовно почерку пов'язувалось з його універсальною властивістю, кількісною мірою якого виступала специфічність ознак почерку. Інформативність же окремої ознаки почерку напряду залежить від частоти її зустрічі в почерках різних осіб. Інформативність окремої ознаки почерку раніше розглядалась як комплексна її властивість, котра об'єднує в собі наступні складові: специфічність прояву властивості, що має вираз у відхиленні від норм прописів та частоти зустрічі в почерках різних осіб; стійкість – частота повторення ознаки в почерку однієї особи; характер прояву – відображує особливості виконання літер у цілому.

Вважаємо, що поняття інформативності підпису має власну специфіку відносно аналогічного поняття «інформативність почерку». Насамперед це пов'язано з наступними обставинами:

а) для підпису не існує норм пропису її виконання, наслідком чого стала велика кількість конструкцій її будови;

б) вона створюється кожною людиною як символ графічного позначення її індивідуальності;

в) конструктивна будова підпису часто включає лише окремі літери прізвища або їх окремі елементи, в зв'язку з чим є вельми проблематичним, базуючись на положеннях теорії ймовірності, прорахувати частоту зустрічі одних і тих самих ознак у підписах різних осіб;

г) у підпису, з причини одиничності її виконання в документах, як правило, не є можливим оцінити стійкість прояву окремих ознак;

г) оцінка кожної ознаки підпису та комплексу виділених експертом окремих її ознак у цілому здійснюється стосовно конкретної експертної ситуації, тобто без урахування частоти їх зустрічі у підписах інших осіб, здебільшого виходячи з особистого професійного досвіду експерта-почеркознавця.

Здійснюючи аналіз специфічних особливостей підпису, які впливають безпосередньо на об'єм її інформативності, нескладно помітити, що основу його складає комплекс ознак, який виділяється експертом для вирішення поставленої перед ним ідентифікаційної задачі. Повнота даного комплексу залежить від багатьох факторів, водночас, у кожному конкретному випадку дослідження підпису він має бути експертом оцінений як неповторний об'єм

інформації, достатній для ототожнення її виконавця.

Результати проведеного експериментального дослідження та анкетування експертів почеркознавців експертних центрів МВС України, результати аналізу експертної практики та вивчення спеціальної літератури з розглядуваного питання дозволили нам виділити декілька основних факторів, які безпосередньо впливають на інформативність підпису. Насамперед, до них слід віднести транскрипцію підпису, під якою зазвичай розуміють кількісний та якісний склад підпису, а також послідовність її виконання. Наявність у транскрипції підпису літер, безлітерних штрихів, розділових точок та інших графічних включень, поряд із монограмою, роблять підпис інформативно більш насиченим (рис. 1).

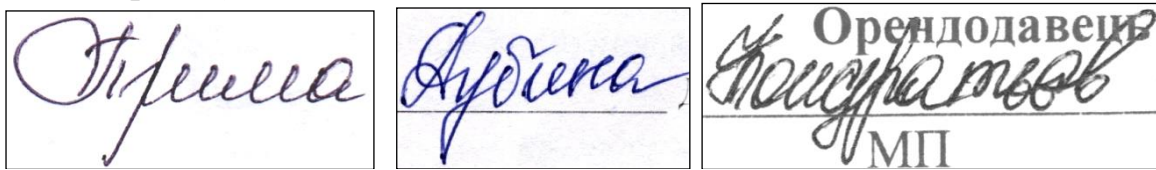

Рисунок 1 – Підписи літерної транскрипції, які мають високий ступінь інформативності

Чимала роль у цьому належить саме монограмі – початковій ускладненій частині підпису, котра практично завжди містить значну кількість інформативно значущих ознак. Способи утворення монограм підписів найрізноманітніші. У той самий час в експериментальних матеріалах нами виявлено одиничні підписи, які складаються лише з монограм, що суттєво знижує ступінь їх інформативності (рис. 2).

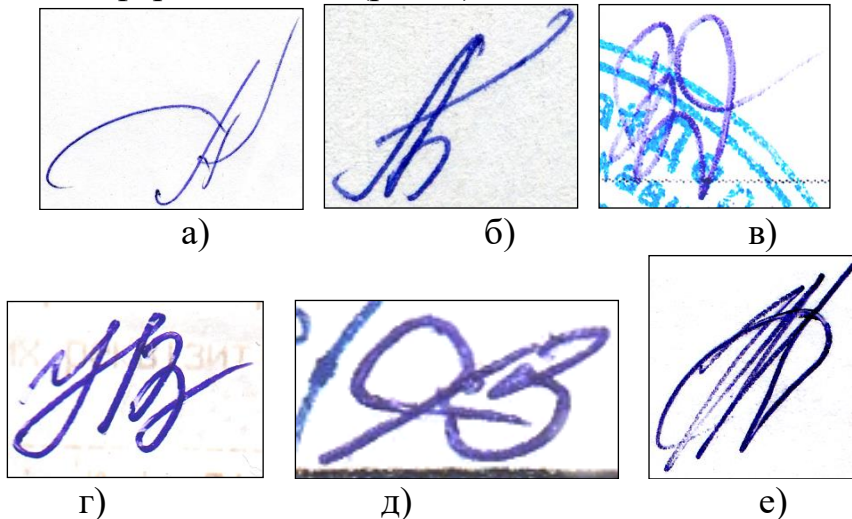

Рисунок 2 – Підписи, які складаються тільки з монограми, виконаної від ім'я: а) – Акользіної Катерини Олександрівни; б) – Бриль Аліни Андріївни; в) – Донцової Вікторії Вікторівни; г) – Вагіної Надії Іванівни; д) – Фьодорова Володимира Миколайовича; е) – Штельмаха Дмитра Івановича

Наступним фактором, який впливає на повноту інформативності підпису є її конструктивна будова. Саме специфічність графічної побудови підпису безпосередньо впливає на об'єм її інформативних ознак.

Особливо великим є безпосередній вплив на інформативність підпису ступінь його виробленості. Також, тільки вироблені підписи мають монограму, додаткові штрихи та інші графічні накреслення, котрі практично відсутні в підписах, виконаних невиробленими підписними почерками. Взаємозв'язок конструктивної складності підпису та ступеню його виробленості має чіткий прояв у вигляді наступної закономірності: саме ускладнені підписи найчастіше виконуються високовиробленими та рухами, які мають ступінь виробленості вище за середній.

Ще одним чинником, котрий значно впливає як на повноту відображення підпису, так і на його інформативність, є розмір графі (місця), відведений в бланках документів для нанесення підпису. На значущість даного фактору вказується в спеціальній літературі протягом тривалого періоду, тобто починаючи з моменту розробки наукових основ дослідження підпису та дотепер.

Вжитий на підставі результатів аналізу розмірних характеристик експериментальних підписів показав, що максимальний розмір їх по горизонталі склав 106 мм, мінімальний – 7 мм. Максимальний розмір за вертикаллю дорівнював 75 мм, мінімальний – 5 мм. Середні ж розмірні характеристики по вертикалі та горизонталі даних підписів склали відповідно 20x35 мм. До зазначених середніх розмірних даних близькими є пропоновані розміри графі (місця) для підпису, отримані за результатами анкетування. Ймовірно, ці розміри графі (місця) для підпису (без урахування слова, яке розшифровує прізвище та ініціали виконавця) й повинні бути прийняті до уваги при виготовленні бланків документів. У той самий час дотримання в процесі виготовлення бланків документів розмірів, відведених для підпису, й наявність у них слів, що вказують на необхідність його розшифрування, ще не гарантують обов'язковості виконання цих вказівок тим, хто підписує (рис. 3).

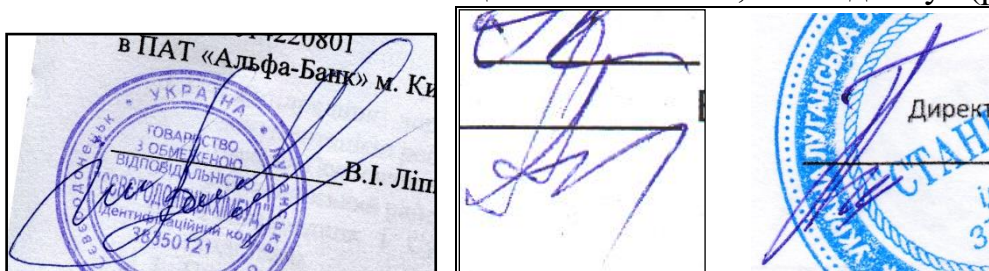

Рисунок 3 – Недотримання особою, яка підписала документ, усіх вказівок, які містяться на бланку документа

Окрім зазначених основних факторів, які безпосередньо впливають на інформативність підпису, слід назвати й інші – другорядні, які епізодично позначаються на об'ємі ідентифікаційної інформації, що є присутньою в

підпису. До них слід віднести: умови виконання підпису; стан виконавця; настанову того, хто пише на старанне, недбале або повільне – швидке виконання свого підпису; вид документу (офіційний або неофіційний); наслідування підпису іншої особи; умисну зміну свого підпису з метою відмови від нього (автопідлог) тощо.

Задля збереження підпису як реквізиту документа та забезпечення в повному обсязі реалізації основних функцій потрібні й подальші дослідження в напрямі підвищення ступеня інформативності даного об'єкта судово-експертних досліджень.

Список використаних джерел

1. Бондар М. Є., Ковальчук З. О., Сукманова Т. О. Судово-почеркознавча експертиза: становлення, можливості, перспективи розвитку. Судова експертиза. 2014. № 1. С. 19-29.
2. Грига М.А. Сучасні можливості експертних досліджень підписів. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 2. С. 249-252.
3. Мельник Д. В. Кількісна автоматизована методика встановлення справжності (несправжності) малоінформативних підписів / ДНДЕКЦ МВС України. Київ, 2012. 31 с.
4. Свобода Є.Ю. Проблемні питання судово-почеркознавчої експертизи. Досудове розслідування в сучасних умовах: проблеми, тенденції та перспективи: зб. матеріалів наук.-практ. семінару / ННПСК НАВС. Київ, 2013. С. 153-156.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

А. А. Рубленко,

старша судова експертка сектору дактилоскопічних досліджень відділу
криміналістичних видів досліджень

Е. І. Позаченюк,

головний судовий експерт сектору дактилоскопічних досліджень відділу
криміналістичних видів досліджень

Луганський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Дніпро

На теперішній час у світі потенційні можливості судово-експертних досліджень щороку зростають, спостерігається підвищення якості та точності результатів експертиз, зменшується суб'єктивізм експерта, впроваджується стандартизація, розширюється сфера застосування спеціальних знань. Судово-експертна діяльність в Україні є досить вагомою та важливою для судочинства. Основна мета роботи судових експертів – сприяння встановленню обставин, які мають значення для справи, та тим самим здійснювати вплив на прийняття судових рішень. Тому судовими експертами повинні бути лише

висококваліфіковані фахівці, які мають на меті не лише якісно та кваліфіковано виконувати свою роботу, а й постійно вдосконалювати свої знання, цікавитись дослідженнями науковців, новими розробками, методиками. В умовах стрімкого розвитку науки та техніки цей процес відбувається досить швидко, певні знання та напрацювання «старіють» та втрачають свою актуальність буквально на наших очах, тому й слід так би мовити «йти в ногу з часом», що можливо завдяки активної міжнародної співпраці з метою пошуку позитивного досвіду.

Реалії сьогодення свідчать про те, що міжнародна співпраця є актуальним, корисним та необхідним чинником для розвитку та вдосконалення роботи експертних установ, а також має на меті подальший обмін досвідом та врахування сучасних досягнень науки і техніки, створення профільних експертних напрямів. Враховуючи те, що Україна взяла стрімкий курс на інтеграцію до ЄС, особливий інтерес для нас становить досвід європейських країн у питанні, щодо боротьби зі злочинністю, досвіду у проведенні різних видів експертиз, врегулювання та забезпечення досліджуваної взаємодії між експертними підрозділами та підрозділами поліції [1, с.165-168].

Проблеми та умови, які виникли в нашій державі на теперішній час свідчать про те, що найбільш доцільно було б звернутися до досвіду технічно розвинених країн, таких як наприклад Великобританія, яка є країною, що започаткувала ДНК-експертизу, а тому має значний організаційно-правовий досвід в цьому напрямку. Там у 1995 році була створена Національна база ДНК-даних – NDNAD (UK National Criminal Intelligence DNA Database), в яку вносять інформацію про будь-яку затриману поліцією особу, навіть якщо потім її вина не підтвердиться. Подальші дослідження показали, що створення бази даних ДНК знижують рівень злочинності. Так, станом на грудень 2018 рік, в NDNAD (Національна база даних ДНК Сполученого Королівства) було понад 6 мільйонів профілів ДНК, взятих у осіб, і понад 600 000 профілів ДНК вилучених з місць злочинів. Згідно статистичних даних поліції за типами злочинів розкриття за вбивствами мали вищий показник (81,9%), ніж зґвалтування (55,6%), крадіжки транспортних засобів (40,8%) і квартирні крадіжки (40,2%). Показниками ефективності роботи NDNAD, які більш всього показують ефективність роботи за цим видом досліджень, можна вважати більш збіги - це збіги, отримані за результатами досліджень, за типом «особа-особа», або між відомими особами та зразками з місця злочину, або збіги між різними зразками з місця злочину. Так, збіги зросли в кількості від 2013 до 2017 (62% і 66%) [2].

Тому у подальшому цей досвід став досить популярним, ефективним у розслідуванні злочинів та найпотужнішим інструментом для здійснення правосуддя. Отримані дані загалом свідчать про те, що бази даних ДНК більш корисні для вирішення конкретних типів справ і мають потенційний вплив на правопорушників певних категорій. Таким чином, наповнені великою кількістю зразків вилучених з місць злочину, і зразків ДНК осіб в базі даних, можуть

знизити рівень злочинності та обмежити злочинну діяльність. Це показує, що ці бази даних є ефективними і спрямовані на допомогу поліції.

Згодом інші країни (Нова Зеландія, Сполучені Штати Америки, Австралія, Канада, Ізраїль та інші) послідували позитивному прикладу та також створили бази ДНК. Наприклад, у Збройних Силах США створено Сховище зразків біологічного матеріалу для ідентифікації останків (Armed Forces Repository of Specimen Samples for the Identification of Remains), де зберігаються зразки ДНК всіх, хто вступає на військову службу, перебуває в резерві, служить за контрактом, призивався в минулому, а також організовано функціонування Лабораторії з ідентифікації ДНК (The Armed Forces DNA Identification Laboratory), завдання якої полягає у встановленні відповідності зразків ДНК військовослужбовця, який загинув (помер), з тими зразками, що містяться в Сховищі зразків біологічного матеріалу, та подальшої ідентифікації останків людини [3, с.130-134].

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України зумовили гостру необхідність у використанні найпрогресивніших технологій для розслідування злочинів - це метод дослідження ДНК. Тому наша держава цього року зробила великий крок у законодавчому полі. Верховна Рада України 9 липня ухвалила закон «Про державну реєстрацію геномної інформації людини», що передбачає створення єдиної державної бази ДНК. Мета створення такої бази - удосконалити роботу правоохоронних органів України із запобігання, виявлення, розкриття та розслідування злочинів проти життя, здоров'я, волі, статевої свободи та недоторканості громадян, а також інших злочинів і правопорушень, розшуку безвісти зниклих осіб та ідентифікації невпізнаних трупів.

Законом передбачається як обов'язкова, так і добровільна реєстрація ДНК. Обов'язково реєструватимуть ДНК, в тому числі, невпізнаних трупів. Також пропонується встановити механізм відбору біологічних зразків осіб, які добровільно вступають або призиваються на військову службу та військовослужбовців, за потреби забезпечити подальшу їхню ідентифікацію. Слід зауважити, що громадськість може бути готова пожертвувати частиною своєї конфіденційності заради суспільних благ, але якщо ці переваги не можуть бути підтверджені або залишаються невидимі, тоді така жертва може бути поставлена під сумнів.

Також можна зазначити й те, що перспективною в напрямку міжнародного співробітництва вбачається інтенсифікація проведення міжнародних стажувань працівників судово-експертних установ України, розробка на основі отриманих ними знань, вмінь та навичок ефективних механізмів реалізації спільних дослідницьких програм, наукових проектів у діяльність судово-експертних установ України. Якщо це співробітництво буде систематичне, то в подальшому буде результат – це підвищення професійного рівня експерта, що є запорукою проведення експертиз на високому рівні з

мінімізацією кількості експертних помилок та забезпеченням високого рівня результатів експертиз.

Список використаних джерел

1. Клименко Н. І. Міжнародне значення судово-експертної діяльності. Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку: зб. матеріалів круглого столу / ред. кол. О. Л. Кобилянський та ін. К., 2015. С. 165–168.
2. Aaron Opoku Amankwaa, Carole McCartney the effectiveness of the UK national DNA database. Forensic Science International: Synergy. Volume 1, 2019. URL: <https://sciencedirect.com/science/article/pii/S2589871X19300713>.
3. Клименко Н. І., Купрієвич О. А Міжнародне співробітництво судово-експертних установ. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 4. С.130-134.

СУДОВА ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА У КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Р. І. Сибірня,

професор кафедри кримінального права і процесу, професор кафедри
теоретичної психології, доктор біологічних наук, професор
Національний університет «Львівська політехніка», Україна, м. Львів
Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна, м. Львів

А. В. Сибірний,

доцент кафедри загальної гігієни з екологією, кандидат біологічних наук,
доцент
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького,
Україна, м. Львів

Невід'ємною складовою формування продовольчої безпеки є забезпечення належної якості та безпеки продуктів харчування. Саме продовольча безпека має гарантувати не лише наявність, різноманітність та економічну доступність продовольства, а й його високу якість та безпечність споживання для людського організму. Тому безпечність продуктів харчування має стати пріоритетним напрямом державної політики у сфері продовольчої безпеки.

В Україні ряд державних інститутів здійснюють забезпечення розробки, затвердження та впровадження санітарних заходів щодо безпечності та якості харчових продуктів. Крім того, якість та безпечність продукції контролюється проведенням товарознавчих експертиз самими виробниками та забезпечується підприємствами, які впроваджують системи якості, такі як ISO, HACCP та стандарти доброї виробничої практики [2, с. 116].

Крім порушень, допущених при виробництві товару і оцінки якості продукції, товарознавча експертиза встановлює наявність в досліджуваних об'єктах речовин, шкідливих для здоров'я людини або для навколишнього

середовища. Особливо це важливо для дитячих і медичних товарів.

На сьогоднішній день дослідження товарів з метою визначення їх якості, а також їх відповідності існуючим стандартам може проводитися як з ініціативи покупця, так і за бажанням виробника або продавця, який бажає переконатися у відповідній якості продукції. Подібні дослідження призначають і в процесі розслідування кримінальних проваджень та судових розглядів, пов'язаних з розкраданнями, підробками товарів та іншими злочинами. Велика частина таких правопорушень здійснюється прихованими методами, виявити які можна тільки при спеціальному вивченні властивостей товару [1, с. 360].

Судова товарознавча експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Вона здійснюється компетентними судовими експертами, що мають відповідне свідоцтво Міністерства юстиції України та володіють необхідними знаннями в області товарних характеристик. Предмет дослідження визначається в кожному індивідуальному випадку залежно від цілей товарознавчої експертизи. Зазвичай, предмет товарознавчої експертизи стосується класифікаційної ідентифікації продукту, його стану на момент проведення експертизи, а також визначення причин чи обставин зміни стану або характеристик товару. Експерт-товарознавець повинен володіти необхідним рівнем компетенції при наданні висновку в процесі проведення судової товарознавчої експертизи.

Об'єктом судової товарознавчої експертизи є зразки продовольчої продукції, а також будь-які матеріальні предмети, що містять інформацію про товарне походження об'єкта дослідження: супровідна документація, технічні описи та рекомендації з використання, зберігання та переміщення виробів. Судовій товарознавчій експертизі підлягають також і об'єкти, які були у вжитку і навіть їх частини.

Відповідно до конкретної задачі експерт визначає: вид, сортність, комплектність товарів, сировини, матеріалів, тари, обладнання та ін.; встановлює відповідність якості товарів стандартам, іншим нормативним документам, визначеним зразкам, договорам між постачальником і покупцем; встановлює повноцінність товарів, розміри втрат якості, причини, які викликали втрати повноцінності; визначає масу товару, тари, пакувальних матеріалів, не реалізованих компонентів і відходів, якщо це передбачено нормативною документацією; перевіряє правильність маркування товару на місці експертизи; відбирає при необхідності зразки продукції для лабораторного аналізу.

Після завершення досліджень відбувається оформлення експертного висновку в письмовому вигляді за підписом судового експерта, який проводив товарознавчу експертизу. В експертний висновок вноситься опис усіх проведених експертних заходів, письмові висновки експерта, його відповіді на поставлені питання, рекомендації за необхідності. До висновку

прикріплюються копії всіх документів, вивчених у процесі дослідження. Експертний висновок носить доказовий характер при використанні його в процесі судового розгляду.

Таким чином, судова товарознавча експертиза посідає важливе місце і у Державному регулюванні належної якості та безпечності харчових продуктів і продовольчої сировини та забезпечує гарантії щодо: безпечності життя і здоров'я людини; відповідності виробництва установленим вимогам технології, санітарних норм та правил, збереження навколишнього природного середовища; виробництва із застосуванням дозволеної продовольчої сировини і супутніх матеріалів; повноти і достовірності інформації про їх властивості; відповідності вимогам нормативних документів щодо якості та безпечності; реалізації відповідно до правил торгівлі.

Список використаних джерел

1. Благута Р. І. Криміналістика: навч. посіб. / Благута Р. І та ін.; за ред Є. В. Пряхіна. Київ: Атіка, 2012. С. 357-372.
2. Тринько Р. І. Продовольча безпека країни : стан та перспективи зміцнення: монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 304 с.

ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА В РОЗРІЗІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННОЮ ПОРУБКОЮ ЛІСІВ

І. П. Сівчук,

старший судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних, екологічних досліджень та оціночної діяльності, кандидат економічних наук

Тернопільський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Тернопіль

Проведення будь-якої судової експертизи передбачає наявність професійних вмінь та навичок у відповідній галузі, основу яких становить поєднання спеціальних знань та певний досвід їх застосування в різних ситуаціях. Професійні знання та вміння проявляються у професійній компетентності судового експерта під час проведення дослідження та написання висновку експерта, що передбачає використання відповідних методичних підходів та методів дослідження.

Під час розслідування та судового розгляду цивільних та кримінальних справ, пов'язаних із розслідуванням екологічних злочинів, часто виникає необхідність у використанні спеціальних знань для визначення ринкової вартості лісоматеріалів круглих, тому саме товарознавча експертиза дає можливість отримати компетентний висновок щодо злочинів, пов'язаних із незаконною порубкою лісів в Україні.

Незаконні порубки лісу залежно від суб'єктивного складу правопорушення (злочину) умовно поділяють на дві групи:

1. Порубки, вчинені без спеціального дозволу (тобто без лісорубного квитка, або їх ще називають самовільні порубки). Це звичайні способи заготівлі лісу за відсутності права на заготівлю. Суб'єктами таких порубок є особи, які не мають правовідносин із лісовим сектором. На спеціальне використання лісових ресурсів державного значення (заготівля деревини під час рубок головного користування) лісорубні квитки видають територіальні органи лісового та мисливського господарства.

2. Порубки, вчинені на підставі спеціального дозволу, під час яких було допущено значні порушення. Такі порубки здійснюють за наявності дозвільного документу, але з недотриманням передбачених у ньому умов:

а) не тих дерев, що визначено в дозволі (зокрема, не тих порід або дерев, що взагалі заборонено вирубувати);

б) не на площах, зазначених у дозволі (поза межами відведених під порубку ділянок);

в) не в тій кількості (понад ліміт), що вказана у дозволі;

г) не в терміни, обумовлені дозволом (до початку чи після їх завершення) [1].

За даними Державного агентства лісових ресурсів основними факторами виникнення таких порубок є:

1. Соціальний фактор, тобто низький рівень соціально-економічного розвитку сільських регіонів (високий рівень безробіття серед населення, яке здійснює заготівлю дров'яної деревини для задоволення життєво необхідних потреб, низькі заробітні плати, низька інвестиційна активність тощо);

2. Економічний фактор, тобто отримання швидкої вигоди окремими громадянами або організованими групами, які здійснюють заготівлю крупномірних та цінних сортиментів деревини для переробки або комерційного продажу (головними споживачами такої деревини є лісопильні об'єкти (пилорами), що діють за межами чинного законодавства) [2].

Проведення судової товарознавчої експертизи, в розрізі злочинів пов'язаних із незаконною порубкою лісів, передбачає визначення ринкової вартості лісоматеріалів круглих. Під лісоматеріалами розуміють деревні матеріали, що зберегли природну фізичну структуру та хімічний склад, які добуваються шляхом розподілу на частини звалених дерев та деревних колод (уздовж або поперек) для подальшого використання або переробки; а круглими вважають лісоматеріали, отримані поперечним поділом стовбура поваленого дерева [3].

Відповідно, об'єктами даної експертизи будуть лісоматеріали круглі (зокрема, дров'яна деревина промислового та непромислового використання). При визначенні ринкової вартості судовий експерт у своїй практиці використовує порівняльний підхід, який полягає в аналізі цін продажу та

пропозиції з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінювання [4].

Проведення товарознавчої експертизи лісоматеріалів круглих включає також додаткового залучення спеціаліста, який має визначити якісні та кількісні характеристики сортименту (для лісоматеріалів круглих – це порода дерева, клас якості, діаметр, довжина; для дров'яної деревини – це порода дерева, група породи, промислового / непромислового використання, діаметр, довжина) та отримані результати надати судовому експерту для подальшого проведення дослідження.

Також, необхідно зазначити, що лісова промисловість України віднедавна перейшла на нові Національні стандарти якості деревини, які гармонізовані з європейськими. У них суттєво змінено підходи до визначення розмірно-якісних характеристик лісоматеріалів. Якщо раніше ділову деревину (лісоматеріали круглі) в Україні розподіляли на три сорти (I, II, III), що мали низку сортиментів за їх призначенням (тобто заготовляли ділову деревину і паливну деревину – дрова, придатні для використання тільки у вигляді палива) то, починаючи з 2019 р., має місце новий поділ деревини (як у європейських країнах) на чотири класи якості (A, B, C, D) [5].

Отже, проведення товарознавчої експертизи щодо визначення ринкової вартості лісоматеріалів круглих – це не лише розуміння сутності поняття «лісоматеріалів круглих», їх класифікаційних ознак за новими Національними стандартами, але і застосування певного алгоритму дій під час проведення такого дослідження з урахуванням замірів, наданих спеціалістом у галузі лісової промисловості.

Список використаних джерел

1. Сторчоус О. Кримінальна відповідальність за самовільні порубки лісу: навч. посіб. Київ, 2012. 116 с. URL: https://fleg1.enpi-fleg.org/fileadmin/ufs/04.%20Program%20Information/4.02%20Program%20Components/4.02.05%20Public%20Awareness/Criminal_Liability_UA.pdf.
2. Охорона лісів від незаконних рубок / Державне агентство лісових ресурсів України. URL: <https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/lisove-gospodarstvo/ohorona-i-zahist-lisiv/ohorona-lisiv-vid-nezakonnih-rubok>.
3. Про затвердження Інструкції з ведення електронного обліку деревини : наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів від 27.09.2021 р. № 621 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1343-21#Text>.
4. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» : Постанова КМУ від 10.09.2003 р. № 1440 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-p#Text>.
5. Троханенко О. М., Комісарова А. Д., Вербка В. В. Сучасні можливості судових експертиз і напрями використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів, пов'язаних із лісом. *Нове українське право*. 2021. Вип. 4. С. 276-282. DOI: 10.51989/NUL.2021.4.41.

АКТУАЛЬНІСТЬ СУДОВО-ТОВАРОЗНАВЧОЇ ТА СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

І. В. Сташевська,

судова експертка сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

О. С. Куроєдова,

судова експертка сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

Луганський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Дніпро

Відкритий воєнний напад росії на нашу державу, що почався 24 лютого 2022 року, а як наслідок запровадження воєнного стану, стали тією рушійною силою, яка тією чи іншою мірою вплинула на всі процеси та суспільні відносини в Україні. Кількість правопорушень за період повномасштабного вторгнення рф невпинно зростає, оскільки агресор щодня вчиняє нові злочинні діяння. Так за даними офіційного сайту Офісу генерального прокурора станом на 06.03.2023 зареєстровано 72 805 злочинів агресії та воєнних злочинів (див. рис. 1).

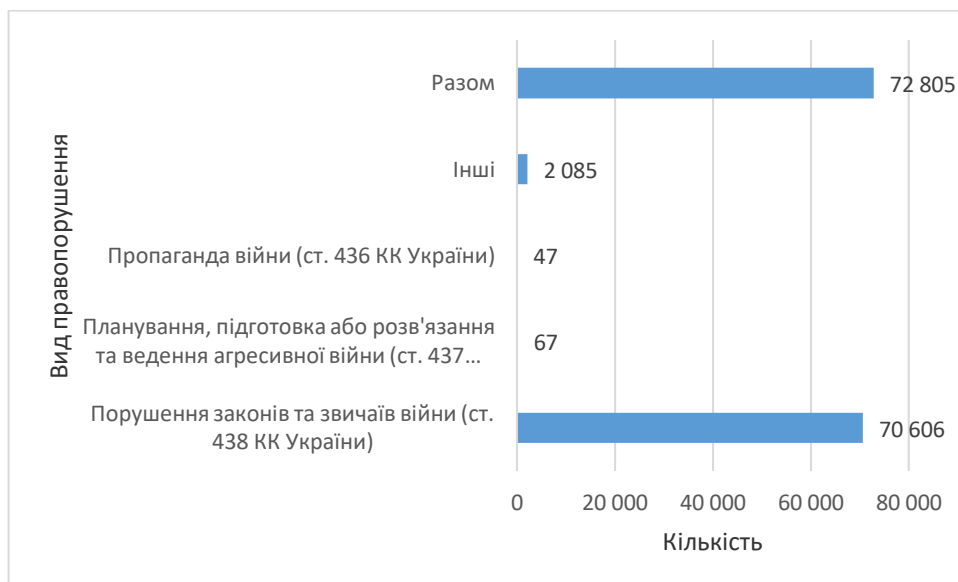

Рисунок 1 – Злочини вчинені в період повномасштабного вторгнення рф, а саме злочинів агресії та воєнних злочинів [1]

Незважаючи на доволі складні сучасні умови, поліція, СБУ, прокуратура продовжують фіксувати та розслідувати кримінальні правопорушення пов'язані з російською агресією. Розслідування означених воєнних злочинів передбачає

дослідження багатьох подій і проведення значної кількості різних видів судової експертизи.

Як слушно зазначає Грига М. А.: «Судова експертиза, як одна з форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні, є вагомим засобом для підвищення ефективності розслідування та формування якісної доказової бази» [2, с. 58]. Але умови воєнного стану значно змінили акценти щодо окремих видів судових експертиз. Наразі найбільш затребуваними та актуальними є наступні види судових експертиз:

- будівельно-технічні та оціночно-будівельні;
- товарознавча експертиза (у т.ч. транспортно-товарознавча та товарознавча експертиза військового майна, техніки та озброєння);
- експертиза відео-, звукозапису;
- економічна експертиза;
- судово-медичні дослідження;
- експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів.

На територіях, де відбувалися активні бойові дії та, які є тимчасово окупованими, фізичним та юридичним особам було завдано значних матеріальних збитків, які викликані пошкодженням, цілковитим знищенням майна або його розкраданням. Тому неабиякої актуальності набуває саме товарознавча та економічна експертизи. Адже саме за допомогою таких судових експертиз експерт може оцінити розмір фактичних втрат для потерпілої особи.

Найбільш яскравим прикладом застосування товарознавчої та економічної експертизи є випадки розкрадання гуманітарної допомоги. Так під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з розкраданням гуманітарної допомоги, включаючи і грошові кошти, проведення судової-економічної експертизи допоможе вирішити питання щодо документальної обґрунтованості:

«- розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів на підприємствах, в установах, організаціях і їх структурних підрозділах;

- оформлення операцій з одержання, зберігання, виготовлення, реалізації товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, основних засобів, надання послуг;

- відображення в обліку операцій з основними засобами, товарно-матеріальними цінностями, грошовими коштами, цінними паперами та іншими активами», тощо [3].

Проведення товарознавчої експертизи допоможе вирішити наступні питання:

- «- визначити найменування та призначення товарів;
- встановити ринкову вартість товарів;
- відповідність маркувальних даних дійсним товарним характеристикам товару;

- відповідність якості виробу вимогам стандартів, технічних умов, наданим зразкам за органолептичними показниками;
- визначити дефекти конкретного товару;
- встановити умови приймання, зберігання та відпуску товару;
- встановити відповідність маркування та пакування товару вимогам нормативно-технічної документації або зразкам», тощо [3].

Цілком логічним на сьогодні виглядає й потреба у проведенні великої кількості таких різновидів товарознавчої експертизи як транспортно-товарознавча та товарознавча експертиза військового майна, амуніції, техніки, озброєння тощо, оскільки в умовах воєнного стану збільшилася кількість та види військових злочинів на території нашої держави.

Треба констатувати, що на сьогодні більшість експертних установ зіткнулися з нестачею фахівців для проведення товарознавчої та економічної експертиз. Тому актуальності та неабиякого значення набули саме необхідність збільшення кількості судових експертів з цих напрямів досліджень та збереження вже діючих висококваліфікованих, професійних експертних кадрів.

Професійний експертний супровід визначення розміру шкоди та збитків від пошкодження, руйнування, розкрадання майна внаслідок збройної агресії росії є важливим для реалізації механізмів, спрямованих на відшкодування (компенсацію) понесених втрат, у тому числі за рахунок країни-агресора.

Відтак, визначена у тезах проблематика є вкрай актуальною та затребуваною на теперішній час. Питання експертного забезпечення визначення розміру шкоди та збитків від пошкодження, руйнування, викрадення майна внаслідок збройної агресії рф потребують подальшого вивчення в межах наукових досліджень з метою оптимізації та підвищення рівня ефективності таких досліджень.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Офісу генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/> (дата звернення: 06.03.2023).

2. Грига М. А. Експертні дослідження, актуальні в умовах воєнного стану. *Проблеми кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану* : матеріали наук.-теорет. конф. (Київ, 26 трав. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 58-62. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/21467/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%2026.05.22_%D1%88%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B8_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf (дата звернення: 06.03.2023).

3. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та [...]: Інструкція від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 06.03.2023).

ОЦІНКА ЯКОСТІ ДИТЯЧИХ ІГРАШОК

Ю. С. Тітова,

головний судовий експерт

Донецький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

МВС України, Україна, м. Дніпро

Іграшка – предмет або група предметів, призначених для ігрової діяльності дітей [1].

Асортимент іграшок класифікують за такими основними ознаками: за віком дітей, за педагогічним призначенням, за використаним матеріалом.

Іграшки повинні бути красиво оформлені, мати гладку поверхню та якісне покриття.

Вони повинні бути безпечними. Гігієнічними, добре очищатися і митися. Заводні та електронні іграшки повинні мати безвідмовно діючий механізм. Звукові сигнали, що подаються повинні бути приємними. Якість іграшок визначаються санітарними нормами та правилами. Їх виготовляють тільки одним гатунком та контролюють 100% продукції [2].

З іграшок не повинні виділятися летючі та розчинні речовини. Фарба та декоративне покриття іграшок повинні бути стійким до дії вологи: вологої обробки, слини, поту тощо. Іграшки не повинні мати гострих кутів, задирок, тріщин, нерівних стиків літників. Нефункціональні гострі пружини, грані повинні бути притуплені. Поверхня іграшок має бути рівною, без сторонніх включень та напливів. Повинні бути закриті гострі кінці кріпильних деталей, використаних при виробництві. Цвяхи, шурупи, крім декоративних, повинні бути у рівень або утоплені. Деталі, які використовуються для з'єднання частин повинні забезпечувати плавний рух деталей та не мати гострих країв та виступів[3].

Іграшки упаковують у коробки індивідуально або по кілька штук. Маркування іграшок повинно має бути достовірним, перевіреним, чітким, легко читатися, доступним для огляду та ідентифікації.

Основні критерії вибору дитячих іграшок для покупців: якість, ціна, корисність, зручність, бажання дитини, виробник, рекомендації.

Споживчі показники - це кількісна характеристика одного або кількох їх споживчих властивостей, що розглядаються стосовно умов споживання:

- показниками якості соціального призначення іграшок є показники соціальної адреси та споживчого класу іграшок, відповідність їх оптимальному асортименту та моральне старіння іграшок;
- функціональними показниками якості іграшок є: відповідність іграшки завданням виховання, відповідність форми функціональному призначенню, відповідність ігрових переваг віковим особливостям дітей для яких вони призначені, розміри, міцність кріплення деталей тощо;

- показники надійності іграшок: безвідмовність, довговічність, ремонтпридатність, збереження;
- до ергономічних показників якості іграшок відносять: зручність користування, легкість освоєння дитиною дій з іграшками, зручність управління технічно складними іграшками, антропометричні показники, маса;
- естетичні показники якості іграшок: раціональність форми та цілісність композиції, досконалість виробничого виконання та збереження товарного вигляду, інформаційна виразність;
- показники безпеки іграшок: електрична міцність іграшок, ефективність дії захисних пристроїв, відсутність нефункціональних гострих кутів, стійкість до загоряння, допустиме навантаження, температура спалаху, протиударна стійкість;
- спеціалізованими показниками якості іграшок є: призначення, естетичні та ергономічні показники з урахуванням матеріалів виготовлення [4].

Всі показники якості повинні бути враховані та дослідженні під час визначення оцінки якості іграшок.

Якість іграшок у магазині та в лабораторії оцінюють такими методами: органолептичним та інструментальними (лабораторними).

Іграшки та ігри повинні відповідати затвердженому еталону, зразку і «типовому представникові». «Типовий представник» – іграшка (гра), виготовлена по єдиній технології із єдиної партії сировини [5].

Першим етапом під час експертизи якості є ідентифікація. Ідентифікацію проводять шляхом перевірки наявності та правильності маркування.

При випробуванні іграшок органолептично перевіряють їх зовнішній вигляд, характер поверхні (суха, липка, гладка), наявність дефектів. Розміри іграшок та їх деталей контролюють штангенциркулем.

Визначення запаху іграшок проводиться комісією за кімнатної температури. Характер запаху відзначається описово (сторонній, неприємний, специфічний ароматичний, невизначений).

При лабораторному дослідженні зразки іграшок, призначені для дослідження, повинні бути виготовлені за технологією, затвердженою для їхнього серійного виробництва. Кількість зразків, необхідних для дослідження, залежить від характеру та обсягу дослідження та узгоджується зацікавленою організацією із установою, яка проводить експертизу. Мінімальна кількість – 3 зразки.

Дефекти іграшок:

- 80% всіх дефектів, що виявляються в процесі виробництва та використання виробів, зумовлені недостатньою якістю процесів розробки концепції виробу, конструювання та підготовки його виробництва;

- 60% всіх збоїв, які виникають під час гарантійного терміну виробу, мають свою причину у помилковій, поспішній та недосконалій розробці.

Дефекти іграшок, що найчастіше зустрічаються: гострі, ріжучі кромки і задирки на металевих і пластмасових деталях через погану зачистку [4].

Поліпшенню якості та розширенню асортименту іграшок багато в чому сприяє впровадження прогресивного обладнання та пристроїв для виробництва цих виробів.

Для гармонійного розвитку необхідно всі види іграшок, так як кожна з них виступає у ролі своєрідного зразка справжнього предмета і несе як матеріальне так й етичне навантаження. Вони виховують в дітей необхідні якості – зосередженість, наполегливість, цілеспрямованість, вміння доводити справу остаточно, і навіть сприяють розвитку дрібної моторики. Таким чином такий показник як якість іграшок потребує глибокого аналізу та постійного контролю.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 2165–93 «Іграшки. Терміни та визначення».
2. Зрезарцев М.П., Зрезарцев В.М., Параніч В.П. Товарознавство непродовольчих товарів : навч. посіб. Київ, 2009. 328 с.
3. URL: <http://nus.in.ua/lifestyle/zdorovya/968-vimogi-do-bezpeki-dityachih-igrashok-ta-tovariv-dityachogo-vzhitku.html> (дата звернення: 02.03.2023).
4. URL:https://studwood.net/1854588/marketing/otsenka_kachestva_igrushek (дата звернення: 23.02.2023).
5. Державні санітарні правила і норми ДСанПіН 5.5.6.012-98.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОЇ ПОРУБКИ ЛІСУ

М. В. Шаляпін,

завідувач сектору трасологічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень

А. В. Циганський,

головний судовий експерт сектору трасологічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень

Луганський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Дніпро

Лісове господарство України є важливою складовою економіки та принципово вагомим з екологічної точки зору національним ресурсом. Проведений аналіз статистичних даних і численних публікацій у засобах масової інформації свідчить, що на сьогодні українські ліси активно потерпають від злочинних посягань. Одним із найбільш розповсюджених кримінальних правопорушень, які складають питому вагу цих екологічних злочинів, є незаконна порубка лісу (ст. 246 КК України).

Дослідження матеріалів слідчої та судової практики розслідування злочинів цієї категорії вказує на наявність значних прогалин і неефективність діяльності правоохоронних органів у боротьбі із ними. Однією з них є

неналежний рівень використання спеціальних знань у галузі судової експертизи. Відіграючи ключову роль у формуванні доказової бази, судові експертизи значно підвищують ефективність протидії цим непростим (із точки зору виявлення, розкриття та розслідування) кримінальним правопорушенням.

Під час незаконної порубки лісу взаємодія злочинця з навколишнім середовищем відбувається протягом тривалого часу, що створює сприятливі умови для залишення ним значної кількості слідів своєї діяльності. За виявленими слідами має бути призначено різноманітні судові експертизи, висновки яких, об'єднані в єдиний комплекс, дадуть змогу уточнити наявні слідчі версії, уявити більш чітку картину події, що сталася, встановити осіб, які вчинили цей злочин тощо. З огляду на вказане, правильне розуміння слідчим завдань і сучасних можливостей судових експертиз при їх призначенні дозволить йому належно визначити предмет експертизи, сформулювати питання експертів та підготувати відповідні об'єкти, які мають бути направлені в розпорядження експерта.

Аналіз правозастосовної практики у сфері незаконної порубки лісу та спеціальної літератури дозволяє запропонувати типовий перелік судових експертиз, призначення яких допоможе полегшити вирішення завдань розслідування:

Дактилоскопічна експертиза надає можливість ідентифікувати осіб, чия причетність до злочину перевіряється, за слідами рук, які можуть бути вилученими зі знарядь злочину (бензопил, ручних пил, сокир тощо), а також інших предметів, виявлених на місці незаконної порубки лісу.

Трасологічна експертиза:

- слідів взуття – надає можливість отримати інформацію діагностичного, ситуаційного та ідентифікаційного характеру. Зокрема, встановити кількість співучасників злочину, їхній приблизний середньостатистичний зріст, інколи рід дій кожного з учасників учинення злочину, модель та індивідуальні особливості взуття, у яке були взуті особи, що вчинили злочин. У випадку вилучення чітких слідів (наприклад, способом їх фіксації у гіпсових зліпках) можливе встановлення конкретного взуття, якими вони були залишені.

- слідів транспортних засобів – надає можливість виявити об'ємні або поверхневі сліди шин транспортних засобів.

- цілого за частинами – надає можливість встановити за фрагментами зрізів з пнів і фрагментами зрізів нижніх частин стовбурів дерев той факт, що до розділення вони складали одне ціле.

- експертиза слідів знаряддя та інструментів. Основним завданням, яке може бути вирішене за допомогою цієї експертизи, є встановлення виду, характерних особливостей або конкретного знаряддя, інструмента за слідами його дії, що було використано під час незаконної порубки лісу. Так, приміром, за слідами розрубів на стовбурах (гілках) дерев можна встановити форму, розмірні характеристики та індивідуальні особливості леза сокири, а інколи –

ідентифікувати конкретну сокиру. За слідами надпили можна встановити ширину розводки ручної пили тощо.

Проведення трасологічних експертиз є найбільш розповсюдженим під час розслідування злочинів цієї категорії. Як показує вивчення практики розслідування незаконної порубки лісу, їх частка серед інших видів експертиз складає близько 93%, а більшість об'єктів криміналістичного дослідження представлена спилами з пнів, слідами взуття, слідами транспортних засобів тощо.

Судово-грунтознавча експертиза надає можливість виявити нашарування ґрунту на об'єктах-носіях; установити природу нашарувань; провести порівняльне дослідження нашарувань із порівняльними та контрольними зразками ґрунту з місця незаконної порубки лісу; локалізувати ділянку місцевості [2, с. 395]. Таку експертизу доцільно призначати в комплексі з судово-трасологічною експертизою для встановлення однорідності ґрунту на місці незаконної рубки дерев з тим, що був виявлений на одязі та взутті конкретних осіб, колесах і гусеницях транспортних засобів [3]. Для цього під час огляду місця події слід вилучати «про запас» зразки ґрунту, а надалі вживати заходів для вилучення слідів ґрунту із поверхні зазначених предметів, механізмів та інструментів.

Судово-економічна експертиза надає можливість вирішити питання щодо документального й нормативного обґрунтування розрахунків розміру шкоди, заподіяної внаслідок незаконної вирубки або пошкодження дерев у лісі та в межах населених пунктів, складених державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища [1, с. 614].

При проведенні трасологічних експертиз цього виду насамперед потрібно звернути увагу на наявність у матеріалах кримінального провадження розрахунку розміру шкоди, складеного державним інспектором з охорони навколишнього природного середовища. А для повного та всебічного дослідження й визначення обґрунтованості внесення до розрахунку таких показників, як вид знищеного або пошкодженого дерева, його діаметра кори біля шийки кореня тощо доцільно призначати комплексні судово-економічні та біологічні експертизи [1, с. 616-617].

Судово-біологічна експертиза встановлює причинно-наслідкові зв'язки між об'єктом і подією злочину; механізм впливу одного об'єкта на інший, їх взаємодії; просторове розміщення об'єкта; цільове призначення об'єкта; локалізація на предметі-носії. Іноді може призначатися комплексна біологічна експертиза та експертиза встановлення цілого за частинами.

Ботанічна експертиза надає можливості визначити: стан об'єкта (дерева, чагарників); механізм відокремлення частини ботанічного об'єкта від цілого; наявність і причини пошкодження ботанічного об'єкта; час вчинення конкретних дій за специфічними змінами ботанічних об'єктів – речових доказів відповідно до біологічних закономірностей [2, с. 410].

Земельно-технічна експертиза вирішує питання, що впливають на кваліфікацію злочину, пов'язаного із незаконною порубкою лісу, а саме: визначення категорії земель, на яких було здійснено незаконну порубку лісів; визначення землекористувача земельної ділянки, на якій здійснено незаконну порубку лісу; визначення відповідності фактичного землекористування, а також порушень меж земельних ділянок відповідно до правовстановлюючих документів на ці земельні ділянки та вимог нормативно-правових актів тощо.

Екологічна експертиза дозволяє встановити обставини й факти негативного антропогенного впливу на конкретні (локальні) об'єкти навколишнього середовища, а саме: визначення впливу незаконної порубки лісу на навколишнє природне середовище в часі й просторі; встановлення обставин, пов'язаних з порушеннями природоохоронного законодавства, а також їх зв'язку з діями (бездіяльністю) спеціально уповноважених осіб у галузі охорони навколишнього середовища й природокористування; характеристика сучасного стану території району незаконної порубки лісу; визначення переліку екологічно небезпечних впливів незаконної порубки лісу на навколишнє середовище; прогнози змін стану навколишнього середовища внаслідок незаконної порубки лісу; визначення еколого-економічних наслідків незаконної порубки лісу на навколишнє середовище тощо.

Наведений перелік судових експертиз є, певною мірою, приблизним, оскільки їх можливості не вичерпують всього різноманіття варіантів використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні. В інтересах швидкого, повного та всебічного розкриття й розслідування злочинів, пов'язаних із незаконною порубкою лісу, зазначені експертизи доцільно призначати в комплексі. Виходячи із механізму вчинення такого різновиду злочинів та типової слідової картини на місці події, вважаю, що проведення цього комплексу експертиз є обов'язковим. Проте за наявності додаткових слідів злочину цей перелік експертиз може бути розширено.

Список використаних джерел

1. Глущенко С.І., Ступак О.М. Особливості проведення судово-економічних експертиз щодо розрахунку розміру шкоди, заподіяної внаслідок незаконної вирубки або пошкодження дерев. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2011. Вип. 11. С. 611-617.

2. Експертизи в судочинстві України : наук.-практ. посіб. / за ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. К. : Юрінком Інтер, 2015. 504 с.

3. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

**ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 2
ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ВИЯВЛЕННЯ
ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ**

IDENTIFICATION OF LACTOSE-FREE PRODUCTS

L. Floka,

Associate Professor at the Department of Commodity, Biotechnology, Expertise and Customs, PhD
HEI of Ukoopspilka “Poltava University of Economics and Trade”, Ukraine, Poltava

Lactose-free products have become increasingly popular in recent years, and for good reason. These products offer a variety of benefits for people who are lactose intolerant or have difficulty digesting lactose, a natural sugar found in milk and dairy products. Here are some of the key benefits of lactose-free products:

Digestive comfort: one of the most significant benefits of lactose-free products is the relief they can provide for people with lactose intolerance. When people with lactose intolerance consume dairy products, they can experience digestive discomfort, such as bloating, gas, and diarrhea. Lactose-free products are made with lactase, an enzyme that breaks down lactose into more easily digestible sugars, which can help prevent these symptoms.

Improved nutrient intake: dairy products are an excellent source of essential nutrients like calcium, vitamin D, and protein. However, people who are lactose intolerant may avoid these products due to digestive discomfort. Lactose-free products provide an alternative that allows people to enjoy the health benefits of dairy without the negative side effects.

Versatility: lactose-free products are available in a wide variety of options, including milk, cheese, yogurt, and ice cream. This means that people who are lactose intolerant can enjoy many of the same foods as people without this condition [1].

Convenience: lactose-free products are widely available in grocery stores, making them an easy and convenient option for people who need to avoid lactose. Additionally, many restaurants and coffee shops now offer lactose-free options, making it easier to find suitable food and drink options when dining out.

Improved quality of life: for people with lactose intolerance, avoiding dairy products can be challenging and may limit their food choices. Lactose-free products provide a way to enjoy dairy without digestive discomfort, which can improve their quality of life and make it easier to maintain a balanced diet.

Lactose-free products provide a range of benefits for people with lactose intolerance. These products can help improve digestive comfort, provide essential nutrients, offer versatility, convenience, and improve overall quality of life. As more people become aware of lactose intolerance and its impact on digestive health, the demand for lactose-free products is likely to continue to grow.

Lactose intolerance is a common condition affecting a significant portion of the population. Lactose is a type of sugar found in milk and dairy products, and people who are lactose intolerant lack the enzyme needed to digest lactose, causing gastrointestinal discomfort and other symptoms [3].

In response to this, the market for lactose-free products has grown significantly in recent years, with a wide range of lactose-free options available for consumers. However, it can sometimes be difficult to identify which products are truly lactose-free and which ones are not.

Identification of lactose-free products is an important process in ensuring that individuals who are lactose intolerant or have lactose sensitivity can consume products that are safe for them. Lactose intolerance is a common digestive disorder in which the body is unable to digest lactose, a sugar found in milk and dairy products. This can lead to unpleasant symptoms such as bloating, gas, and diarrhea.

To ensure that products are truly lactose-free, manufacturers need to undergo a rigorous identification process. This involves testing the product to ensure that it contains no lactose or only trace amounts that are safe for consumption.

One way to identify lactose-free products is to look for specific labeling or claims on the packaging. In some countries, such as the United States and Canada, the term «lactose-free» is a regulated term that can only be used on products that contain less than 0.5% lactose. Other countries may have similar regulations, or companies may voluntarily label their products as lactose-free even if not required by law.

Another way to identify lactose-free products is to check the ingredient list for milk or milk-based ingredients. Lactose is a type of sugar found in milk, so products that contain milk are likely to contain lactose. However, some lactose-free products may still contain milk or milk-based ingredients that have been treated to remove lactose, so it's important to read the labels carefully.

Some companies may also use alternative ingredients to replace the lactose in their products, such as soy milk or almond milk, so these products may not contain milk or milk-based ingredients at all.

In addition to reading labels, consumers can also look for certifications or endorsements from organizations that specialize in lactose intolerance or food allergies. These organizations may have specific standards or criteria for certifying products as lactose-free, and their endorsements can provide reassurance to consumers that the products have been rigorously tested and verified.

Finally, consumers can also consult with their healthcare provider or a registered dietitian for guidance on identifying lactose-free products and incorporating them into a balanced diet [2].

In conclusion, identifying lactose-free products can sometimes be challenging, but careful reading of labels, looking for specific claims or certifications, and consulting with healthcare professionals can help consumers make informed choices about the products they purchase and consume.

References

1. Dekker, P.J.T. Enzymes Exogenous to Milk in Dairy Technology: β -D-Galactosidase. In Reference Module in Food Sciences, 1st ed.; Elsevier: Amsterdam, The Netherlands, 2016; pp. 1–8.
2. Ferreira Torres, J.K.; Stephani, R.; Miranda-Tavares, G.; de Carvalho, A.F.; Golin Bueno Costa, R.; Rocha de Almeida, C.E.; Ramos Almeida, M.; Cappa de Oliveira, L.F.; Schuck, P.; Tuler Perrone, I. Technological aspects of lactose-hydrolyzed milk powder. *Food Res. Int.* 2017, 101, 45–53.
3. Van Scheppingen, W.B.; van Hilten, P.H.; Vijverberg, M.P.; Duchateau, A.L.L. Selective and sensitive determination of lactose in low-lactose dairy products with HPAEC-PAD. *J. Chromatogr. B.* 2017, 1060, 395–399.

TRADITIONAL METHODS OF IDENTIFICATION AND FALSIFICATION OF FLOUR PRODUCTS

Sara Musimecci,

student of the master's program in Contemporary Food Heritage

Mariah Piochee,

Assistant Professor of Food Science and Technology

University of Gastronomic Sciences, Italy, Pollenzo

The identification of flour products is an essential step in ensuring their safety, quality, and authenticity. Flour products are diverse and include various types of flours, such as wheat, corn, rice, and soybean flours, as well as different types of bakery products like bread, cakes, and pastries. In order to accurately identify these products, specific parameters and indicators need to be taken into consideration.

One of the most important parameters for identifying flour products is the type of flour used. This can be determined by analyzing the physical and chemical characteristics of the flour, such as the particle size, gluten content, ash content, and moisture content. The presence of specific additives and contaminants, such as preservatives and pesticides, can also be analyzed to ensure the safety and authenticity of the flour.

Another key factor in the identification of flour products is their appearance and texture. For example, the color, shape, and size of baked goods can vary depending on the ingredients and the baking process used. Additionally, the texture of bread and other baked goods can be affected by factors such as the type of flour used, the amount of water, and the baking time and temperature [1].

In addition to these physical and chemical parameters, modern identification techniques also utilize advanced technology to ensure the authenticity of flour products. These techniques include DNA analysis, which can be used to determine the origin of the wheat used in the flour, and spectroscopy, which can identify specific chemical compounds in the flour and other ingredients.

The accurate identification of flour products is crucial for ensuring their safety and quality. Food fraud, including the falsification of flour products, is a growing concern, and it is essential that regulators, manufacturers, and consumers work together to prevent it. By utilizing modern identification techniques and paying close attention to physical and chemical parameters, we can ensure that the flour products we consume are safe, authentic, and of the highest quality.

Flour products have been a staple of human diets for thousands of years. However, in recent years, the problem of food fraud has become increasingly prevalent, and flour products have not been immune to this trend. While traditional forms of flour falsification include diluting flour with cheaper ingredients or adding unauthorized additives, new methods of flour product fraud have emerged, making it more difficult for consumers to identify whether they are purchasing a genuine product.

One of the new types of flour product falsification is the addition of alum. Alum is a compound commonly used in water purification and tanning, but it has no place in flour products. Adding alum to flour can make it whiter and fluffier, and thus more visually appealing to consumers. However, consuming alum can be harmful to human health and has been linked to respiratory problems, kidney damage, and even cancer.

Another new type of flour falsification is the use of chlorinated flour. Chlorinated flour is produced by adding chlorine gas to flour during the milling process, which helps to bleach the flour and make it more stable. This process has been banned in several countries due to concerns over the formation of harmful byproducts, such as chloroform, during baking. However, some flour producers continue to use this process, putting consumers at risk of exposure to these potentially harmful chemicals.

A third type of flour product falsification is the use of unapproved fortification. Fortification is the process of adding nutrients to flour, such as vitamins and minerals, to improve its nutritional content. However, some producers are adding unapproved fortifiers, such as iron filings or ground stones, to their flour products to make them appear more nutritious. This can be dangerous, as consuming these materials can cause serious health problems [2].

In addition to these new types of falsification, traditional methods of flour fraud, such as dilution with cheaper ingredients or the addition of unauthorized additives, continue to be used. These practices can have serious consequences for consumers, ranging from mild allergic reactions to life-threatening illnesses.

To protect consumers from these forms of food fraud, governments and food safety organizations are stepping up their efforts to detect and prevent falsification of flour products. Increased testing and analysis of flour products, along with stricter regulation and penalties for food fraud, can help to deter producers from engaging in these illegal practices [3].

In conclusion, the falsification of flour products is a serious and growing problem that threatens the health and safety of consumers. While new types of

falsification have emerged, traditional methods of food fraud also continue to pose a risk. To ensure that consumers are protected, governments and food safety organizations must take decisive action to identify and prosecute those who engage in these practices, while also educating consumers about the risks of food fraud and how to avoid it.

List of used sources

1. González-Muñoz, A., Montero, B., Enrione, J., & Matiacevich, S. (2016). Rapid prediction of moisture content of quinoa (*Chenopodium quinoa* Willd.) flour by Fourier transform infrared (FTIR) spectroscopy. *Journal of Cereal Science*, 71, 246–249. <https://doi.org/10.1016/j.jcs.2016.09.006>.
2. Manning, L., & Soon, J. M. (2014). Developing systems to control food adulteration. *Food Policy*, 49, 23–32. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2014.06.005>.
3. Rodríguez, S.D., Rolandelli, G., Pilar Buera, M., Detection of quinoa flour adulteration by means of FT-MIR spectroscopy combined with chemometric methods, *Food Chemistry* (2018), doi: <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2018.08.140>.

COUNTERFEITING OF GOODS

Assoc. prof. dr **Elżbieta Żywucka – Kozłowska**,
Department of Criminal Procedure and Executive Criminal Law,
Faculty of Law and Administration
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland, Olsztyn

Summary: A man commits counterfeiting of various items. Products of well-known brands, plant protection products, cosmetics and medicines are counterfeited. It is illegal to manufacture and it is illegal to trade in such goods. The practice brings huge benefits to the perpetrators and great losses to the society (in the dimension of the state as an organization and in the individual dimension - members of society).

Keywords: goods, counterfeiting, trademark, illegal trade in goods

Counterfeit goods have been known to mankind for a long time. Not only silver or gold were counterfeited, but also works of art, hallmarks, documents and means of payment¹. In the 21st century, everything that can be counterfeited is counterfeited. While documents or money are counterfeited either by counterfeiting or by forging, goods other than those listed are counterfeit. The counterfeiting of goods of well-known brands is a source of income for organized crime groups that organize their production and distribution. Handbags, shoes, sportswear, watches, jewellery, medicines and cosmetics are the most frequently counterfeited goods. Stanisław Stobiecki writes that “counterfeit plant protection products account for 8-9% of the value of the entire European market of this assortment. It is estimated that in Poland it may be about 10%. This is the value of the goods in the range of PLN 150 million. Despite many measures, it is not possible to limit this phenomenon². On the one hand, this causes not only financial losses on the part of the State Treasury, but on the

other hand, it poses a threat to food production in terms of potentially negative health effects for humans and animals. For many years, forgeries of signatures on works of art have been known. The essence of the problem is that the work itself is authentic, while the signature is counterfeit. The existence of these two elements in Polish law is separate, which is emphasized in the literature on the subject³. An equally important problem of a criminal law nature is the unlawful imitation of someone else's trademarks. Anna Nowakowska emphasizes that "in the conditions of a market economy that guarantees full competitiveness of enterprises, the need to meet the rules of fair competition and the desire to achieve profit in the simplest possible way create the temptation to profit from the reputation of other entrepreneurs. A special form of using the achievements of other entities on the market is the unlawful imitation of someone else's trademark. Dishonest participants in economic transactions seek to take over the customers of the entrepreneur from whom the product bearing the original trademark originates. They undertake a number of activities aimed at creating a false impression among consumers and other contractors as to the origin of the goods or services and avoiding the costs associated with the creation of a new trademark and its promotion, as a consequence they achieve an advantage over the competitor."⁴. In practice, an imitated trademark should be assessed as a false product designation. Such a sign resembles the original, but differs in minor details. It is the result of intentional (intended) human action. An imitated sign from a different perspective, differing in a few details from the original, is (in view of these different features) the original. Significant similarity means that the recipient is in many cases unable to distinguish the original (original) mark from imitation⁵. Marking goods with imitations results in losses for the entity having the rights to the original mark and profits for the author of the imitated mark. From the perspective of Polish law, it is a crime against economic turnover (pursuant to Article 306 of the Penal Code⁶ it is punishable to remove, counterfeit or alter identification marks, date of manufacture or expiration date of goods or equipment). In Poland, the prosecution of perpetrators of counterfeit goods and trademarks is the domain of activity of the Police and the National Revenue Administration⁷. In the countries of the European Union, there are state services similar to those in Poland, for example the Italian Revenue Guard Corps of the Italian Republic. The areas of activity of this service include, among others, "crimes against public administration (mainly of an economic and financial nature), fraud to the detriment of European Union institutions, counterfeiting of trademarks, counterfeiting of currencies, smuggling, trafficking in narcotic substances, illegal immigration, gambling, cybercrimes, usury, counteracting organized crime, participation in maintaining public order and security"⁸. It should be emphasized here that the Italian regulations on the counterfeiting of goods are very rigorous and belong to the category of penal and fiscal regulations⁹. Goods marked with a brand mark and not being original are subject to forfeiture and are destroyed. Cases of donating counterfeit goods to charity are rare (it is an obligation to remove trademarks from such goods). Cases of counterfeit cosmetics are common in practice. Under Polish law, cosmetics are

subject to preventive and ongoing supervision¹⁰. The Department of Food and Consumer Goods Testing of the National Institute of Hygiene, based on the Regulation of the Minister of Social Welfare of January 18, 1939 on the supervision of the product and circulation of cosmetics (Journal of Laws No. 13, item 72), issues certificates of admission to turnover (the so-called PZH certificates)¹¹. Likewise medicaments (as well as pharmaceuticals) are counterfeited, which threatens the safety of human health and life, but also affects pharmaceutical safety. The literature on the subject indicates that "according to the current WHO definition, counterfeit medicines are medicinal products that have been knowingly and deliberately mislabeled to hide their composition and the source of their real origin. A more broad definition also includes those medicinal products that look-alike original preparations, but contain little or no active substance, repackaged batches of medicinal products disqualified by the manufacturer due to poor quality, but illegally and beyond control introduced for wide circulation and expired drugs with a falsified new expiration date"¹². Such cases are revealed more and more often. Such preparations (it is difficult to call them drugs, because they do not meet the criteria of such a product) are available on the Internet as well as in many retail outlets (including pharmacies, although these are exceptions compared to other forms of distribution). Piotr Cywiński points out that "on a global scale, every tenth medicine on the market is a fake. The list of counterfeits compiled by the European Medicines Manufacturers Association (EFPIA) includes a whole range of various remedies, from cough syrups and potency pills, through malaria vaccines, antibiotics, hormonal and antiviral preparations, to drugs intended for cancer patients"¹³. Some of these counterfeit drugs are lethal, especially those that are supposed to reduce body weight in a short time. The Central Investigation Bureau of the Police in Poland, together with the law enforcement authorities of Italy and France, conducted a special operation which resulted in the dismantling of an international organized crime group whose main activity was the production and trade in counterfeit medicines¹⁴. In the light of the results of research presented in the OECD and the European Union Intellectual Property Office (EUIPO), that "counterfeit medicines come primarily from the People's Republic of China, Hong Kong (China), Singapore and India. While China and India are major producers of counterfeit drugs, they transit through the economies of the United Arab Emirates, Singapore and Hong Kong (China). Other important transit routes pass through Yemen and Iran"¹⁵.

In the trade of pharmaceuticals and other goods, an illegal market (counterfeit goods) has developed, bringing great benefits to criminal groups and equally significant losses to producers of original goods. State Treasury losses are separate. In the 21st century, access to goods is extremely simple, from brick-and-mortar stores to online purchases. The covid-19 pandemic has strengthened the remote form of sourcing goods around the world. Counterfeits were also among the goods purchased. The information about the product contained information, e.g. "confusingly similar to..." (the brand of the product was given), in the case of pharmaceuticals, the effect of use was most often described, without specifying the composition and

manufacturer of the drug. The same was true for other goods, including mobile phones, household appliances, cosmetics and clothes. This problem is constantly gaining importance despite the legal actions taken. Literally everything that can be counterfeited is counterfeited, including food, baby milk, jewelry, plant protection products, medicines, cosmetics, clothing, footwear, sports and household equipment as well as cars. It requires systematic research of all areas, which to some extent may limit the scale of the phenomenon.

Footnotes

1. Zob. między innymi: Wojewoda, E., Truskolaska, E., Falszerstwa dzieł sztuki – wybrane aspekty prawnokarne. *Studia Prawnoustrojowe*, 2019, nr 43; Motyka, J., Falszerstwa cech probierczych i sposoby ich wykrywania. *Metrologia i Probiernictwo: Biuletyn Głównego Urzędu Miar*. 2013; Krężlewicz, K. Falszowanie oznaczeń autorstwa w starożytnym Rzymie a ustawa Lex Corneliae Falis. *Zeszyty Prawnicze* 2014 nr 14(3); Wnęk, K. Falszerstwa szelągów Rzeczypospolitej z XVII wieku wykonane techniką walcową. *Wiadomości Numizmatyczne* 2013, nr 57(1-2) (195-196).

2. Stobiecki S., Falszerstwa środków poważnym problemem ochrony roślin. *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego* 2011, nr 3, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

3. Zob. Widła T., Autentyczność sygnatur a autentyczność dzieła sztuki, (w:) : *Meandry ochrony dziedzictwa kultury. Aspekty prawnokarne i kryminalistyczne*, red.. M. Sabaciński, M. Trzciniński, Warszawa 2019; Widła T. *Ekspertyza sygnatury malarskiej*, Katowice 2016.

4. Nowakowska, A. (2019). Prawnokarna ochrona przed bezprawnym imitowaniem niezarejestrowanych znaków towarowych. Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego [<https://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/7986/Prawnokarna%20ochrona%20przed%20bezprawnym%20imitowaniem%20niezarejestrowanych%20znaków%20towarowych.pdf?sequence=1&isAllowed=y>] dostępne 17.02. 2023

5. Podobnie : D. Gruszecka (w:) *Szczególne dziedziny prawa karnego. Prawo karne wojskowe, skarbowe i pozakodeksowe*, red. M. Bojarski, Warszawa 2014, s. 667

6. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny [Dz. U. z 1997 r. nr 88, poz. 553 z późn. zm.]

7. Policja i Krajowa Administracja Skarbowa (w Polsce) są służbami państwowymi, umundurowanymi i uzbrojonymi, jakich celem jest ściganie sprawców przestępstw pospolitych, skarbowych, podatkowych.

8. M. Sagan, *Korpus Straży Skarbowej Republiki Włoskiej. Zagadnienia wybrane* (w:) *Toruńskie Studia Polsko – Włoskie XIII*, Toruń 2017, s. 75

9. Warto w tym miejscu wskazać, że nabywca towaru podrobionego może być pociągnięty do odpowiedzialności karno- skarbowej, jeśli nie posiada stosownego certyfikatu (w praktyce to dowód zakupu – rachunek)

10. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz.U.R.P. Nr 36, poz. 343); Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 18 stycznia 1939 o dozorze nad wyrobem i obiegiem środków kosmetycznych (Dz.U.R.P. Nr 13, poz. 72).

11. Urbanek – Karłowska B., Śmietanka B, Pawłowska K., Biernat U., Burzyńska I., *Nadzór nad kosmetykami* (w:) *Roczniki PZH* 2001, 52, nr 3, s. 257

12. Januszewicz P., Binkowska – Bury M, Fijałek Z., E., *Leki sfalszowane- nowe zagrożenia dla życia publicznego* (w:) *Medycyna Ogólna* 2008, 14 (LXIII) 4, s. 395

13. P. Cywiński, *Zgony pacjentów w kalkule biznesu. Śmiertelne pigułki z Internetu. Menadżer Zdrowia* 2010, nr 1, s. 42

14. Międzynarodowe uderzenie w nielegalny obrót podrabianymi lekami [<https://cbsp.policja.pl/cbs/aktualnosci/199125,Miedzynarodowe-uderzenie-w-nielegalny-obrot-podrabianymi-lekami.html?search=64449459109485>] dostępne 17 lutego 2023.

15. Handel podrabianymi produktami farmaceutycznymi, Urząd Unii Europejskiej do spraw Własności Intelektualnej 2016, (abstrakt, s. 2).

Literature

Cywiński P., Zgony pacjentów w kalkulowane w są strategię biznesu. Śmiertelne pigułki z Internetu. Menadżer Zdrowia 2010, nr 1.

Gruszecka D. (w:) Szczególne dziedziny prawa karnego. Prawo karne wojskowe, skarbowe i pozakodeksowe, red. M. Bojarski, Warszawa 2014.

Januszewicz P., Binkowska – Bury M, Fijałek Z., E., Leki sfalszowane- nowe zagrożenia dla życia publicznego (w:) Medycyna Ogólna 2008, 14 (LXIII) 4.

Kręglewicz, K. Falszowanie oznaczeń autorstwa w starożytnym Rzymie a ustawa Lex Cornelia de Falsis Zeszyty Prawnicze 2014 nr 14(3).

Motyka, J., Falszerstwa cech probierczych i sposoby ich wykrywania. Metrologia i Probiernictwo: Biuletyn Głównego Urzędu Miary. 2013.

Nowakowska, A. (2019). Prawnokarna ochrona przed bezprawnym imitowaniem niezarejestrowanych znaków towarowych. Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza

Wielkiego [<https://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/7986/Prawnokarna%20ochrona%20przed%20bezprawnym%20imitowaniem%20niezarejestrowanych%20znakow%20towarowych.pdf?sequence=1&isAllowed=y>] dostępne 17.02. 2023.

Sagan M., Korpus Straży Skarbowej Republiki Włoskiej. Zagadnienia wybrane (w:) Toruńskie Studia Polsko – Włoskie XIII, Toruń 2017.

Stobiecki S., Falszerstwa środków poważnym problemem ochrony roślin. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego 2011, nr 3, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

Urbanek – Karłowska B., Śmietanka B, Pawłowska K., Biernat U., Burzyńska I., Nadzór nad kosmetykami (w:) Roczniki PZH 2001, 52, nr 3.

Widła T., Autentyczność sygnatur a autentyczność dzieła sztuki, (w:) : Meandry ochrony dziedzictwa kultury. Aspekty prawnokarne i kryminalistyczne, (red.) M. Sabaciński, M. Trzeciński, Warszawa 2019.

Widła T. Ekspertyza sygnatury malarskiej, Katowice 2016.

Wnęk, K. Falszerstwa szelągów Rzeczypospolitej z XVII wieku wykonane techniką walcową. Wiadomości Numizmatyczne 2013, nr 57(1-2)(195-196).

Wojewoda E., Truskolaska E. , Falszerstwa dzieł sztuki– wybrane aspekty prawnokarne. Studia Prawnoustrojowe 2019, nr 43.

Sources of law

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny [Dz. U. z 1997 r. nr 88, poz. 553 z późniejszymi zmianami].

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz.U.R.P. Nr 36, poz. 343).

Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 18 stycznia 1939 o dozorze nad wyrobem i obiegiem środków kosmetycznych (Dz.U.R.P. Nr 13, poz. 72).

Intermedia

Międzynarodowe uderzenie w nielegalny obrót podrabianymi lekami [<https://cbasp.policja.pl/cbs/aktualnosci/199125,Miedzynarodowe-uderzenie-w-nielegalny-obrot-podrabianymi-lekami.html?search=64449459109485>] dostępne 17 lutego 2023.

Handel podrabianymi produktami farmaceutycznymi, Urząd Unii Europejskiej do spraw Własności Intelektualnej 2016, (abstrakt, s. 2).

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ З ВОДНИХ БІОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ

Г. О. Бірта,

завідувач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи,
д.с.-г.н., професор

Ю. Г. Бургу,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи,
к.с.-г.н., доцент

Л. В. Флока,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи,
к.с.-г.н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

З розвитком виробництва продукції, сфери її обігу, концентрацією, специфікацією, і навіть значним віддаленням місць виробництва від місць реалізації товарів нині зростає потреба у ідентифікації товарів. Крім того виникає потреба у визначенні справжності продуктів та їх відповідності характеристикам заявленим у маркуванні, товарно-супровідних документах та інших свідоцтвах, що засвідчують якість продукції.

Існують різноманітні засоби та способи фальсифікації харчових продуктів, проте на будь-які способи фальсифікації існують методи їх ідентифікації, що дозволяють виявити підробку. Критерієм вибору ознак для встановлення асортиментної тотожності, справжності та виявлення фальсифікації є достовірність, достатність та застосовність.

Найбільш поширеними видами ідентифікації продовольчих товарів є асортиментна, кваліметрична, партійна. З їхньою допомогою встановлюють відповідність конкретному виду чи підвиду продукції чи партії продукції [3].

Рибні товари – це харчові продукти, які складаються повністю з риби або з її окремих частин, нерибних об'єктів промислу, а також з додаванням інших видів допоміжної сировини. Найбільш дорогими продуктами є ікра, м'ясо осетрових та лососевих риб, солоні та копчені вироби з них, а також нерибні продукти (креветки, мідії, краби, гребінець, раки та ін.).

В основному, рибні товари фальсифікують шляхом підміни риб однієї родини чи різних сімейств об'єктами близькими за анатомо-морфологічними ознаками.

Органолептичні показники рибних товарів, такі як форма, консистенція, колір, смак і запах відносяться до загальних ідентифікаційних ознак асортиментної приналежності, оскільки визначення підгрупи та виду рибних товарів здійснюється за допомогою цих ознак

Для визначення підвидів та найменувань рибних виробів (філе, напівфабрикати, кулінарні вироби) необхідно використовувати специфічні органолептичні показники якості.

До специфічних ознак асортиментної ідентифікації рибних товарів зазвичай відносять масову частку солі, води, жиру, а також розмір риби та анатомо-морфологічні ознаки.

Специфікою асортиментної ідентифікації рибних продуктів є фірмових найменувань більшість підгруп. В основу найменування товарів будь-якої підгрупи покладено назву виду риби, а для продуктів її обробки та переробки – їх способи (тріска морожена, стейки з нерки, оселедець гарячого копчення, ікра мінтаю тощо) [2].

Градації якості (стандартна або нестандартна) встановлюються при кваліметричній ідентифікації рибної продукції.

Якщо передбачено поділ рибних товарів на товарні сорти, то для їх визначення використовуються ті самі ідентифікуючі ознаки, що і при асортиментній ідентифікації, а саме більшість показників, які є стандартними для такого типу ідентифікації.

До загальних показників кваліметричної ідентифікації відносять зовнішній вигляд (форма, колір), смак і запах, стан поверхні та консистенцію рибних товарів.

Паразитологічні показники, рівномірність прокопченості рибних товарів і різні фізико-хімічні показники, передбачені чинними нормативно-технічними документами на певні види рибних товарів відносяться до специфічних ознак кваліметричної ідентифікації рибних товарів.

Паразитологічні показники рибних товарів характеризуються наявністю таких паразитів в них, як гельмінти, найпростіші, паразитичні ракоподібні, п'явки, а також дефектів, що ними викликаються. Ці паразитологічні показники визначаються у живої, охолодженої морозива риби, рибного філе та рибних напівфабрикатах, також перевіряють наявність паразитів у м'язовій тканині риби, зябрах, внутрішніх органах (печінка, кишечник, ікра, молоки, нирки).

При кваліметричній ідентифікації рибних консервів та пресервів застосовуються наступні показники: співвідношення риби та бульйону, а також стан нерибних компонентів.

Раніше рибу і продукти її переробки не часто піддавали асортиментній фальсифікації, оскільки риба є дешевим продуктом і фальсифікація не приносила достатньої вигоди. Але останнім часом фальсифікація риб та

продуктів її переробки почастішала. Найпоширенішими випадками є підробка атлантичних лососів (сьомга) на далекосхідні види риб, такі як кета, горбуша, навага, кижуч. Також часто фальсифікують і солону рибну продукцію, підробляючи її за способом розбирання чи посолу, лососеві далекосхідні риби фальсифікують використовуючи для цих цілей риб того ж сімейства, але з нерестовими змінами.

Кваліметрична фальсифікація поширена більшою мірою, ніж асортиментна і пов'язана це з використанням сировини низької якості, а також порушенням технологічного режиму виробництва.

Кількісна фальсифікація рибної продукції здійснюється шляхом невкладення необхідних за рецептурою компонентів в рибні напівфабрикати чи кулінарні вироби.

Інформаційна фальсифікація рибної продукції в основному застосовується для банкової ікри, консервів та пресервів (заміна паперових етикеток фальсифікату на етикетки оригіналу) [1].

Отже, для виявлення фальсифікованих різними способами рибної продукції та її ідентифікації застосовують різні способи та методи, включаючи органолептичні, прості вимірювальні і складні, експрес-методи, інформаційно-аналітичні.

Список використаних джерел

1. Данько Т.І. Ідентифікація товарів: сутність та основні товарознавчі аспекти // Т.І. Данько, Н.П. Яворська / Економіка і суспільство. – 2017. – №9. – С. 391-395.
2. Димань Т. М. Безпека продовольчої сировини і харчових продуктів : підручник / Т. М. Димань, Т. Г. Мазур. – Київ : Академія, 2011. – 520 с.
3. Павлов В.І. Формування системи ідентифікації товарів в Україні: монографія / В.І. Павлов, Л.А. Акімова. – Рівне: НУВГП, 2013. – 178 с.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПАРФУМЕРНИХ РІДИННИХ ВИРОБІВ

Г. І. Голодюк,

доцент кафедри товарознавства та експертизи в митній справі, кандидат технічних наук, доцент

Н. М. Гургула,

старший лаборант кафедри товарознавства та експертизи в митній справі
Луцький національний технічний університет, Україна, м. Луцьк

Сучасний парфумерний ринок в Україні досить насичений, але скорочення власного виробництва призвело до збільшення кількості імпортової, фальсифікованої та продукції низької якості. Метою дослідження є огляд діючих національних стандартів на парфумерні рідини, їх аналіз для ідентифікації та виявлення фальсифікованих товарів.

Дослідження проводили використовуючи загальнонаукові (аналіз, узагальнення), органолептичні та фізико-хімічні методи.

Аналізуючий огляд НТД показав, що діючі стандарти України містять розширену класифікацію парфумерних товарів, детально описують методи випробувань продукції, висувають вимоги щодо безпечності товарів. У цих документах на відміну від скасованих ГОСТів, встановлено менш жорсткі вимоги щодо фізико-хімічних показників якості. Завдяки цьому виробники парфумерної продукції можуть заощаджувати на виробництві, не змінюючи при цьому ціну на готовий виріб. Однак слід зауважити, що зменшення кількості запашних речовин та об'ємної частки етилового спирту негативно впливає на стійкість і характер запаху.

Представлена в стандартах розширена класифікація рідинних парфумерних виробів і значення їх фізико-хімічних показників дає можливість фахівцям-експертам при ідентифікації точно визначити приналежність виробу до конкретного виду.

Показниками ідентифікації, автентичності та якості парфумерних рідин є зовнішній вигляд, колір, запах прозорість, стійкість запаху, об'ємна частка етилового спирту, сума масової частки запашних речовин, маркування та пакування товару. На сьогодні для контрафактної продукції характерна висока якість пакування і маркування, що ускладнює виявлення фальсифікату. Автентичність продукції зазвичай встановлюють на основі результатів фізико-хімічних досліджень.

Для дослідження було відібрано п'ять зразків парфумованої води. При зовнішньому огляді було встановлено, що споживча тара складається з двох частин - внутрішньої (скляного флакону під закупорку пульверизаційним клапаном) і зовнішньої (картонної коробки). Картон з якого виготовлена упаковка, щільний, якісний, усі написи чіткі та якісні. Полімерне покриття щільно прилягає до коробки, не містить слідів чи швів, на ньому є клеймо у вигляді прямокутника.

На коробці і на флаконі нанесено маркування англійською мовою (на зразку №2 – англійською та французькою). На маркуванні всіх зразків є однакова інформація: призначення та вид виробу – парфумована вода для жінок; найменування; об'єм (у мл. та унціях); склад продукції (спирт денатурований, вода дистильована, парфумерні речовини); термін придатності; дані про виробника; штриховий код у формі EAN – 13. На всіх зразках, окрім №1, нанесено напис щодо безпечного використання товару.

При цьому маркування жодного зразка не відповідає встановленим вимогам [3], оскільки відсутня інформація щодо дати виготовлення; вмісту етилового спирту (окрім зразка №3, що містить 79% об.); штрих код зразка № 3 не відповідає країні-виробнику, що заявлена на упаковці. На флаконах майже всіх зразків не вказано номер партії (окрім зразка № 4). За результатами вивчення маркування неможливо однозначно ідентифікувати парфумерну

рідину (не відома концентрація етанолу), а за невідповідністю вимогам стандартів можна стверджувати, що вироби є фальсифікованими.

Результати ідентифікаційної експертизи парфумованої води ідентифікаційним методом представлені у табл. 1.

Таблиця 1 – Результати ідентифікації експертизи парфумованої води органолептичним методом

Показник	Номер зразка				
	1	2	3	4	5
Зовнішній вигляд	Прозора однорідна рідина				
	Без сторонніх включень		Наявні поодинокі волокна	Без сторонніх включень	
Колір	Жовта, інтенсивно забарвлена	Жовта, слабо забарвлена	Бірюзова, інтенсивно забарвлена	Жовта, слабо забарвлена	Безбарвна
Запах	Квітковий, шипровий	Квітковий, фруктовий	Квітковий, цитрусовий	Квітковий, шипровий	
Стійкість запаху, год	70,0	75,0	60,0	75,0	75,0

За зовнішнім виглядом зразки є прозорою, однорідною рідиною. Це не виключає можливості того, що вони є парфумованою водою. У зразку №3 наявні поодинокі волокна, що допускається для цього виду парфумів. За показником «стійкість запаху» усі зразки мають значно вищі показники, ніж встановлені стандартом для парфумованої води – не менше ніж 40 год.

Хроматографи всіх зразків мають ідентичний вигляд. Вміст спирту визначено за калібрувальним графіком [10].

Результати ідентифікаційної експертизи парфумованої води фізико-хімічним методом представлені у табл. 2.

Таблиця 2 – Результати ідентифікаційної експертизи парфумованої води фізико-хімічним методом

Номер зразка	Площа хроматографічного піка, мм ²	Висота хроматографічного піка, мм ²	Об'ємна частка етилового спирту, %	Сума масових часток запашних речовин, %
1	57173,99	3921,30	85,0	2,0
2	58411,89	3850,44	76,0	14,0
3	82826,78	4631,98	68,0	2,0
4	57395,77	3890,70	76,0	9,0
5	103133,90	5771,35	75,0	12,0

Об'ємна частка етилового спирту відповідає вимогам ДСТУ 4710:2006 зразки 1, 2 та 5 – парфумерна вода, а зразок № 3, 4 туалетна вода не відповідає цьому показнику, вміст етилового спирту є нижчим за встановлену норму.

Отже за результатними проведених досліджень, враховуючи встановлені вимоги до парфумованих рідин, дослідні зразки ідентифіковано так: зразки № 1, 2, 5, – парфумована вода, а зразок № 3, 4 – туалетна вода.

При цьому маркування жодного зразка не відповідає встановленим вимогам [3], оскільки відсутня інформація щодо дати виготовлення; вмісту етилового спирту (окрім зразка №3, що містить 79% об.); штрих код зразка № 3 не відповідає країні-виробнику, що заявлена на упаковці. На флаконах майже всіх зразків не вказано номер партії (окрім зразка № 4). За результатами вивчення маркування неможливо однозначно ідентифікувати парфумерну рідину (не відома концентрація етанолу), а за невідповідністю вимогам стандартів можна стверджувати, що вироби є фальсифікованими.

Список використаних джерел

1. Вироби парфумерні рідинні. Загальні технічні умови: ДСТУ 4710 : 2006.– [Чинний від 2008-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2008. – 14 с.
2. Вироби парфумерно-косметичні. Правила приймання, відбирання проб, методи органолептичних випробувань: ДСТУ 5009:2008. – [Чинний від 2009-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2008. – 8 с.
3. Продукція парфумерно-косметична. Пакування, маркування, транспортування і зберігання: ДСТУ 5010:2008 – [Чинний від 2009–01–01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2008. – 11 с.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕЧНІСТЮ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ПРИ МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

О.О. Горячова,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології та митної справи,
кандидат технічних наук, доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Серед різних видів безпеки об'єктів соціальної природи особливе місце займає національна безпека країни, під якою розуміється стан країни, коли відсутні або усунені зовнішні й внутрішні загрози національним цінностям і національному способу життя, забезпечується реалізація її важливих інтересів.

Забезпечення населення достатньою кількістю харчових продуктів завжди було одним з головних соціально-економічних завдань держави, і наскільки успішно вона це робила, вважалося ознакою ефективності управління. Історія свідчить про те, що невиконання державою цієї функції, тобто недозабезпечення продовольчої безпеки, може призвести до дестабілізації суспільства і загрози національній безпеці. Таким чином, продовольча безпека є важливим складовим елементом національної безпеки країни.

Забезпечення безпеки харчових продуктів є важливою темою, яка пов'язана зі здоров'ям суспільства у всьому світі. За даними ФАО ВООЗ, захворювання, пов'язані з харчовими продуктами, є складною проблемою для вирішення як у розвинених, так і в країнах, що розвиваються, через їхню шкідливість для здоров'я людей та великі економічні втрати. Більше однієї третини населення розвинених країн стикається з харчовими захворюваннями щороку, що робить проблему ще більш складною та глибшою для країн, що розвиваються [4].

Практично в усьому світі використовують системи управління безпечністю харчових продуктів як захист споживачів від можливих небезпек, що можуть супроводжувати харчову продукцію.

При міжнародному продажі заборонено використовувати продукти, які містять отруйні речовини, непридатні для споживання продукти розпаду, хвороботворні субстанції та ксенобіотики; фальсифіковані та не відповідні маркуванню продукти; а також продукти, які були виготовлені, упаковані, зберігалися або транспортувалися з порушенням санітарних вимог. Усі, хто має стосунок до продукту, несуть відповідальність за його безпечність та придатність до споживання, зокрема, фермери, постачальники, виробники тощо [1].

На сьогоднішній день, через глобалізацію ринку харчової продукції, безпека харчових продуктів стала критично важливим питанням, і необхідно зменшувати ризики негативного впливу їх на здоров'я людей. Проблема має масштабний характер, тому уряди країн та провідні асоціації виробників харчової продукції все частіше звертають увагу на питання безпеки і шукають шляхи її забезпечення та контролю.

Необхідно враховувати, що контроль за безпекою харчових продуктів не повинен обмежуватися тільки критичними точками, зазначеними у Зводі правил гігієни Кодекс Аліментаріус. Також можуть бути інші точки контролю, які потрібно враховувати [3].

Впровадження системи НАССР у практику вітчизняних підприємств мотивоване необхідністю забезпечити безпеку продукції, що випускається, для захисту споживача і полегшення міжнародної торгівлі. Необхідно аналізувати і вносити зміни у застосування системи НАССР при будь-якій зміні продукту, процесу, виробничого етапу, сировини, інгредієнтів, обладнання тощо.

Розвиток експорту харчової продукції стримується через нездатність внутрішніх державних інституцій забезпечити необхідний контроль безпеки продуктів у всьому ланцюзі їх виробництва та розподілу. Існує державна система контролю безпеки, але вона діє паралельно з ринковими вимогами щодо безпеки харчових продуктів, які, хоча й добровільні, фактично стають обов'язковими для операторів ринку. Одним з таких вимог є доведення контрагентом наявності сертифікованої системи управління безпекою харчових продуктів на їхньому підприємстві згідно з одним з добровільних стандартів,

які базуються на принципах НАССР, що лежать в основі державної системи контролю безпеки харчових продуктів [2].

Застосування системи управління безпечністю харчової продукції слід переглядати і вносити корективи, якщо продукція, технологічний процес або якийсь етап зазнали будь-яких модифікацій.

Список використаних джерел

1. Артимонова І.В. Концептуальні підходи до дослідження системи продовольчої безпеки / А.В. Артимонова. – Режим доступу: www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/11/2-4-1-2015-5.pdf

2. Манзій І.Б. Продовольча безпека: структура, принципи, реальність загроз : [Електронний ресурс] / І.Б. Манзій. – Режим доступу : <http://lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789.pdf>

3. Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР) : Наказ мінагрополітики № 590 ISSN 19982666. Товари і ринки. 2017. №1 35 ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕЧНОСТІ ТОВАРІВ за станом на 15 берез. 2017 р. / Офіційний вісник України, 02.11.2012. № 81. ст. 3290. с. 129.

4. Guidance on Hygiene and Safety in the Food Retail Sector // Офіційний сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН. Режим доступу: <http://www.fao.org/3/a-i3986e.pdf>

ПРОБЛЕМИ ТОВАРНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

О. С. Донцова,

завідувач сектору товарознавчих досліджень

І. А. Петрова,

головний науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, доктор юридичних наук, професор

Д. І. Фокін,

завідувач лабораторії

Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», Україна, м. Харків

Постановка проблеми. Значне збільшення фальсифікованої або контрафактної тютюнової продукції на ринку України вимагало внесення та ухвалення цілої низки змін до нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення накопичення необхідної кількості тютюнових виробів для задоволення потреб споживачів у даному виді продукції у період дії воєнного стану. Останнім часом, в ході проведення численних експертиз тютюнових

виробів, призначених правоохоронними органами на вирішення експертів-товарознавців виносились питання із визначення якості та вартості наданих на дослідження виробів, зокрема, можливість їх реалізації на території України. Проблема вирішення цих питань полягає саме в ідентифікації даного виду продукції з маркуванням іноземною мовою. Оскільки в методичних матеріалах, які раніше використовувались в експертній товарознавчій практиці, тютюнова продукція приймалась такою, що не задовольняє за реквізитами маркування вимогам ДСТУ та законодавству України й реалізації на території України не підлягає. Однак, на момент дії воєнного стану, ситуація на ринку тютюнових виробів змінилась, а реалізація імпортованих тютюнових виробів із маркуванням іноземною мовою стала можливою за дотриманням умов наведених у Законі України від 15.03.2022 р. № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретики та практики судової товарознавчої експертизи досліджували смакові товари з різних наукових позицій без урахування дії норм на період дії воєнного стану. Так, експерти-практики розробили методичні матеріали зі встановлення показників якості та ринкової вартості тютюнових виробів, а також можливості їх реалізації на території України до введення виключних норм на період дії воєнного стану [1, 2].

Метою статті є окреслення особливостей проведення судово-товарознавчих експертиз тютюнових виробів у період дії воєнного стану.

Викладення основного матеріалу. При проведенні судових товарознавчих експертиз тютюнових виробів у період дії воєнного стану експерти повинні враховувати наступні регламенти та зміни у законодавстві. Відповідно до Закону України від 15.03.2022 р. № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [3] та у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Верховна Рада України постановляє:

І. Внести до Податкового кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., №№ 13-17, ст. 112) такі зміни: у пункт 69.20. – «У разі наявності інформації на офіційному веб-порталі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, про відсутність можливості забезпечити продаж марок акцизного податку імпортерам тютюнових виробів дозволяється ввезення на митну територію України тютюнових виробів, маркованих марками акцизного податку, які не є документами суворого обліку, та надрукованими за межами митної території України на замовлення виробників або імпортерів тютюнових виробів. Акцизний податок з тютюнових виробів, маркованих такими марками, сплачується платниками податку до подання митної декларації.

У випадку, передбаченому абзацом першим цього пункту, разом з митною декларацією платник податку подає до митного органу:

– платіжний документ, що підтверджує сплату акцизного податку до відповідного бюджету в повному обсязі. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, забезпечує надання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, інформації щодо підтвердження сплачених сум акцизного податку з відповідними реквізитами платіжного документа;

– інформацію про марки акцизного податку із зазначенням серій і номерів марок акцизного податку, якими марковані тютюнові вироби, що ввозяться на митну територію України.

Марки акцизного податку, надруковані за межами митної території України, повинні мати розміри, кольорову гаму та реквізити, які передбачені положенням про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, затвердженим Кабінетом Міністрів України на виконання пункту 226.3 статті 226 цього Кодексу».

Обіг маркованих відповідно до цього пункту тютюнових виробів здійснюється до їх повної реалізації кінцевому споживачу, але не пізніше ніж через три місяці після припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану.

Статтю 18 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» [4] (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 46, ст. 345 із наступними змінами) доповнити п'ятьма новими частинами, зокрема такого змісту: «Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану в Україні, дозволяються імпорт та реалізація на митній території України сигарет з фільтром (код 2402 20 90 20 згідно з УКТ ЗЕД), тютюновмісних виробів для електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням (код 2403 99 90 10 згідно з УКТ ЗЕД) з маркуванням, відмінним від маркування, передбаченого частиною третьої статті 11 цього Закону, виготовлені та марковані (включаючи мову) відповідно до вимог держави – члена ЄС – виробника такої продукції.

Тютюнові вироби, що імпортуються в Україну, позначаються марками акцизного податку в порядку, визначеному законодавством України.

Обіг маркованих відповідно до цього підпункту тютюнових виробів здійснюється до їх повної реалізації кінцевому споживачу, але не пізніше ніж через три місяці після припинення або скасування воєнного стану в Україні»;

Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану в Україні, штрафи, передбачені статтею 20 цього Закону за порушення вимог статті 12 цього Закону щодо медичного попередження споживачів тютюнових виробів для куріння та вимоги до упакування таких виробів, віднесених до кодів 2402 20 90 20 та 2403 99 90 10 згідно з УКТ ЗЕД, не застосовуються»;

Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» [5] (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., N 52, ст. 565 із наступними змінами) доповнено пунктами 4 і 5 такого змісту:

«4. Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану в Україні, дозволяються імпорт та реалізація на митній території України тютюнових виробів, віднесених до кодів 2402 20 90 20 та 2403 99 90 10 згідно з УКТ ЗЕД, з маркуванням, відмінним від маркування, передбаченого статтею 12 цього Закону.

Обіг маркованих відповідно до цього підпункту тютюнових виробів здійснюється до їх повної реалізації кінцевому споживачу, але не пізніше ніж через три місяці після припинення або скасування воєнного стану.

5. Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану в Україні, штрафи, передбачені статтею 20 цього Закону за порушення вимог статті 12 цього Закону щодо медичного попередження споживачів тютюнових виробів для куріння та вимоги до упакування таких виробів, віднесених до кодів 2402 20 90 20 та 2403 99 90 10 згідно з УКТ ЗЕД, не застосовуються».

Висновки. Аналізування змін до нормативно-правових актів дозволяє констатувати, що наведені вище зміни у законодавстві України допоможуть експертам скоротити на даний час терміни проведення даного виду експертиз та вірно визначитись з особливостями проведення товарної ідентифікації тютюнової продукції на певні дати їх оцінки.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації товарознавчих досліджень смакових товарів: звіт НДР (заключ) / МЮУ, ОНДІСЕ; керівник Н. П. Сапун; викон.: І. М. Соколовська, О. О. Мінаєва. 0117U001888. Одеса. 2018. 252 с.

2. Розробка методичних рекомендацій з проведення судово-товарознавчих експертиз у справах про захист прав споживачів: звіт НДР / МЮУ, ННЦ ІСЕ, наук. кер. Донцова О. С., вик.: Петрова І. А. 0120U101986. Харків.: ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса». 2022. 504 с.

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення 01.03.2023).

4. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального : Закон України від 19.12.1995 р. № 481/95-ВР (із змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1995 р., N 46, ст. 345 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 01.03.2023).

5. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення : Закон України від

22.09.2005 р. № 2899-IV (із змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України, 2005 р., N 52, ст. 565 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15#Text> (дата звернення 01.03.2023).

ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ВИЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ КОНЬЯКУ

Л. В. Жиленко,

судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу
товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень
та оціночної діяльності
Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Луцьк

Протягом багатьох століть існує таке поняття, як фальсифікація найрізноманітніших товарів та харчової продукції. То що ж таке фальсифікація?

Слово фальсифікація походить від латинського *falsifico*, що означає «підробка». Це дії, спрямовані на обман споживача шляхом підробки об'єкта купівлі-продажу, тобто товару, з корисливою метою, і, звичайно ж, за рахунок погіршення споживчих властивостей. У широкому розумінні фальсифікація товару – це дії щодо погіршення споживчих властивостей товару чи зменшення його кількості при збереженні найхарактерніших, але неважливих для використання за призначенням властивостей.

У Законі України «Про захист прав споживачів» визначено, що фальсифікована продукція – це продукція, виготовлена з порушенням технології або неправомірним використанням знака для товарів та послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само неправомірним відтворенням товару іншої особи.

Оскільки алкогольна продукція має досить високу вартість, не потребує при виготовленні надскладного обладнання та користується попитом у населення, випадки виявлення фальсифікованого товару на ринку України встановлюються досить часто. Однією із задач судової товарознавчої експертизи є встановлення, чи являє собою продукція фальсифікат.

Основною ланкою проведення судової товарознавчої експертизи алкогольних товарів є визначення чи являється товар, наданий на дослідження оригінальним та визначення його вартості, задля чого експерт здійснює пошук цінової інформації, використовуючи класифікаційні ознаки товарів.

Коньяки найбільш часто фальсифікуються з міцних алкогольних напоїв, тому, що вони дорого коштують і користуються споживчим попитом.

Коньяк – це алкогольний напій міцністю не менше 40 %, який виготовляється із виноградного спирту, одержаного перегонкою сухих білих виноматеріалів й витриманого тривалий час в контакт з дубовою бочкою [1].

Технологія виробництва напою коньяк і географічні межі території, де допускається його виробництво, суворо визначені і прописані в законодавчих актах. Міцний напій коньяк з'явився в одноіменному місті «Cognac». Напої, вироблені за технологією виробництва коньяку, повинні іменуватися як бренді. Згідно всесвітньої класифікації, встановленої Національним Міжпрофесійним Бюро коньяку (Bureau National Interprofessionnel du Cognac (BNIC) коньяки поділяються на 5 класів. Кожен клас має своє позначення, яке вказується на етикетці: V.S. (Very Special, Selection) – коньяк витримки в дубових бочках не менше 2-х років; Superior – «якісний» коньяк з витримкою не менше 3-х років; V.S.O.P. (Very Superior Old Pale);– V.O. (Very Old) – «дуже якісний старий» коньяк з витримкою не менше 4-х років; V.V.S.O.P. (Very Very Superior Old Pale) – «дуже дуже якісний старий коньяк» з витримкою не менше 5 років; X.O. (EXtra Old) – «екстрастарий» коньяк з витримкою не менше 6 років [2].

Основними видами фальсифікації коньяків є: фальсифікація за віком (підвищення терміну витримки коньячних спиртів і готової продукції); фальсифікація з використанням аромати-затворів, барвників, дистилятів, вироблених з не виноградних виноматеріалів; фальсифікація з використанням підроблених етикеток відомих фірм-виробників, а також акцизних марок; фальсифікація з замовчуванням вмісту шкідливих речовин [3].

Для ідентифікації та виявлення можливої фальсифікації використовують різні методи: органолептичні, фізико-хімічні, прості та складні.

Відрізнити фальсифіковані напої можна за такими показниками:

1. Маркування. На пляшці чи іншій тарі із спиртним обов'язково має значитися назва держави, назва виробника, його юридична адреса і місце виробництва, назва та вид напою, товарний знак, міцність напою, місткість в літрах, вміст цукру, рік виготовлення, дата розливу, термін придатності, позначення нормативного документу за яким виготовлений, штриховий код, умови зберігання, термін придатності, рекомендації до вживання.

2. На етикетці зазначається строк витримки.

3. Етикетки на алкогольних напоях, які реалізуються на підприємствах громадського харчування, повинні бути марковані штампом (печаткою) цього підприємства.

4. Фігурне оформлення скла пляшки дають певну надію на те, що їхній вміст оригінальний.

5. На пляшці обов'язково повинні бути дві етикетки: з лицьової і тильної сторін (контр-етикетка). «Легальна» етикетка зроблена на якісному папері, у відмінному поліграфічному виконанні та має поперечні клейові лінії з внутрішнього боку. Напій без інформації українською мовою – товар сумнівного походження.

Отже, при визначенні ринкової вартості необхідно озброїтися всією необхідною інформацією від виробника. Потрібно знати про товар все, починаючи із зовнішнього вигляду пляшки, завершуючи оформленням етикеток.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 4700:2006 Технічні умови Держспоживстандарт України. Коньяки України. Київ, 2007.3.
2. Об'єднання сил Національне міжпрофесійне бюро коньяку (BNIC). URL: <https://www.cognac.fr/en/discover/expertise/production/> (дата звернення 16.03.2023).
3. Дубініна А.А., Овчиннікова І.Ф., Дубініна С.О. та ін. Методи визначення фальсифікації товарів. Київ, 2010. 272.

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ КАВИ НАТУРАЛЬНОЇ СМАЖЕНОЇ В ЗЕРНАХ

А. П. Кайнаш,

доцент кафедри харчових технологій, к.т.н., доцент

Н. В. Будник,

завідувачка кафедри харчових технологій, к.т.н., доцент

Полтавський державний аграрний університет, Україна, м. Полтава

Кава натуральна смажена в зернах серед українців користується стійкою популярністю. Для більшості населення в Україні споживання кави – це швидше звичка, ніж процес, що вимагає розумової участі [1], проте, попит народжує пропозицію. Згідно маркетингових досліджень, протягом останніх двох років збільшився попит на великі пакування кавових зерен та меленої кави, що свідчить про споживання кави вдома [2]. Це пов'язано з тим, що останнім часом багато компаній працювало у віддаленому режимі, як під час COVID-19, що спостерігався і в Україні, так і зараз продовжують працювати під час воєнних дій на території нашої країни. Таким чином, споживачі заздалегідь роблять запаси кави, купуючи пакування по 1 кг, 3 кг, 6 кг та ін.

Але, загальновідомо, що Україна не вирощує кавові зерна, а тому є повністю імпортозалежною, де імпорт переважно не з країн-виробників кави, що, відповідно, впливає на ціну продукту. Якщо популярність кави зростає то, відповідно, зростає її імпорт. Варто відмітити, що близько 51% кави імпортується в несмаженому вигляді та переробляють вже на території України. Основними постачальниками кави для України є європейські країни, які імпортують зерна кави, доводять до певної товарної кондиції та реалізують далі [3].

Актуальність вивчення питання проблем ідентифікації кави натуральної смаженої полягає в тому, що, інколи, серед широкого асортименту кави в зернах або меленої складно обрати якісний, не дорогий, не фальсифікований продукт. Відомо, що ідентифікація виконує інформаційну функцію, а саме, доводить необхідну інформацію до суб'єктів ринкових відносин. Тому, ми маємо намір ідентифікувати каву натуральну смажену в зернах за маркуванням на пакованні, адже правильно проведена ідентифікація продукту дасть

можливість виявити та ліквідувати неякісну та невідповідну продукцію на шляху до споживача.

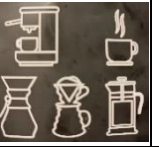
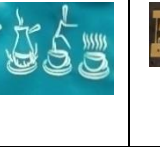
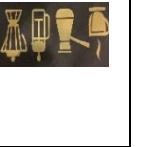
Мета дослідження – встановлення проблем ідентифікації кави натуральної смаженої в зернах.

Для проведення ідентифікації, в торговельній мережі м. Полтава були закуплені пакування кави натуральної смаженої в зернах: зразок №1 – кава натуральна смажена в зернах першого сорту ТМ Jacobs «Monarch», виробник Болгарія; зразок №2 – кава натуральна смажена в зернах ТМ Kavos Bankas «Espresso Italiano», виробник Литва; зразок №3 – кава натуральна смажена в зернах ТМ Nobel «Espresso Whole Beans», виробник Польща; зразок №4 – кава натуральна смажена в зернах ТМ Educho «Espresso Classico», виробник Німеччина; зразок №5 – кава натуральна смажена в зернах вищого сорту ТМ Gigno Nero «Espresso», виробник Україна; зразок №6 – кава натуральна смажена в зернах ТМ Чорна карта «Арабіка», виробник Польща.

Результати ідентифікації кави за маркуванням наведені в табл. 1.

Таблиця 1 – Результати ідентифікації кави натуральної смаженої в зернах за маркуванням

Назва реквізиту маркування	Зразок №1	Зразок № 2	Зразок №3	Зразок №4	Зразок №5	Зразок №6
Зовнішній вигляд пакування						
Назва продукту	+	+	+	+	+	+
Найменування, місцезнаходження виробника, найменування країни та місця походження	Болгарія не зазначено	Литва, Бразилія, Індія	Польща не зазначено	Німеччина не зазначено	Україна, Бразилія, В'єтнам	Польща не зазначено
Товарний знак	Jacobs	Kavos Bankas	Nobel	Educho	Cigno Nero	Чорна Карта
Склад продукту	-	Суміш зерен з Центральної Америки та Азії	100% Арабіка	-	Сорти Арабіка та Робуста	Арабіка
Сорт	перший	відсутній	відсутній	-	вищий	відсутній
Інформація про сертифікацію	-	-		-	+	-
Ботанічний вид	-	Арабіка 80%, Робуста 20%	Арабіка	-	+	Арабіка

Штрих-код						
Спосіб приготування						
Додаткова інформація						
						
Маса нетто	1000 г	1000 г	1 кг	1000 г	1000 г	500 г
Відхилення від маси нетто	відсутнє	відсутнє	відсутнє	відсутнє	не більше -15,0 г	відсутнє
Адреса виробника та потужностей	+	+	+	+	+	+

За результатами ідентифікації, можна зробити висновок, що на зразках №3 ТМ Nobel та №4 ТМ Educho не вказаний телефон гарячої лінії та відсутнє маркування українською мовою, що є порушенням законодавства. Тому подальшу ідентифікацію здійснювали за допомогою перекладача з німецької мови, що суттєво ускладнювало весь процес дослідження.

Маркування зразків №2 ТМ Kavos Bankas та №5 ТМ Gigno Nero містило позначення «Без ГМО». На усіх пакуваннях кави були написи «Термін зберігання до.... (дата)» та «Зберігати в сухому прохолодному місці».

Згідно діючого міждержавного стандарту ГОСТ 6805-97 «Кава натуральна смажена» [4] залежно від ботанічного виду, торговельних найменувань і якості сировини виробляють каву в зернах вищого та першого сорту. Лише пакування зразків №1 ТМ Jacobs та №5 ТМ Gigno Nero містило реквізити про товарний сорт кави. Також, тільки на пакуванні цих зразків вказано енергетичну цінність продукту. Решта виробників кави порушило вимогу ст. 23 [5], що регламентує обов'язкове зазначення інформації про поживну цінність продукту (енергетичну цінність).

Якщо ідентифікувати пакування за складом та ботанічним сортом, то у зразках №1 ТМ Jacobs та №4 ТМ Educho взагалі не вказано сорт (арабіка чи інший), а у зразку №5 ТМ Gigno Nero не зазначено відсоткове співвідношення арабіки та робусти, що порушує вимоги законодавства.

Лише на пакуванні зразка №5 ТМ Gigno Nero було вказано, що продукт вироблений відповідно до ТУ, зразок №3 ТМ Nobel містив знак сертифікації Rainforest Alliance, а на решті зразків позначення нормативної документації та

відмітки про якість (А, АА, АВ та ін.) чи твердість (SHB, HB, LGA та ін.) зерен кави були відсутні.

Згідно вимог [4] нормується маса нетто споживчої тари та допустимі відхилення маси нетто. Лише на пакованні зразку №5 ТМ Gigno Nero було вказано допустиме відхилення від маси нетто.

Усі пакування зразків кави містили малюнки із зображенням способу приготування кавового напою, що суттєво полегшує процес ознайомлення. На пакованні зразка №2 ТМ Kavos Bankas навіть нанесено профіль аромату кави. А на зразках №5 ТМ Gigno Nero і №6 ТМ Чорна карта на малюнках вказано ступінь обсмажування, що суттєво впливає на колір і смакові якості кави та є додатковим критерієм ідентифікації кави в зернах.

Результати ідентифікації країни виробника показали, що на пакуваннях зразків №2, №3, №4, №5 вказані штрих-коди відповідають вказаним країнам-виробникам. Особливо штрих-код зразка №2 привернув увагу своїм додатковим художнім оформленням.

А на пакуваннях зразків №1 ТМ Jacobs та №6 ТМ Чорна карта вказаний штрих код 871 (Нідерланди), але виробник і країна походження різні – Болгарія (ТМ Jacobs) та Польща (кава ТМ Чорна карта), а місце походження чи вирощування кавових зерен взагалі не вказано. Лише зразки №2 ТМ Kavos Bankas та №5 ТМ Gigno Nero містили інформацію про країну походження кавових зерен.

Згідно ст. 20 [5] – зазначення країни походження або місця походження харчового продукту є обов'язковим у таких випадках, якщо неповідомлення цієї інформації може ввести споживача в оману, зокрема, якщо інформація, що супроводжує харчовий продукт, або інформація на маркуванні може навести на думку, що даний харчовий продукт має іншу країну походження або місце походження.

У разі якщо зазначені країна походження або місце походження харчового продукту не збігаються з країною походження або місцем походження основного інгредієнта, необхідно:

1) зазначити країну походження або місце походження основного інгредієнта;

2) вказати, що країна походження або місце походження основного інгредієнта відрізняється від країни походження або місця походження харчового продукту [5].

Таким чином, за результатами проведеної ідентифікації кави натуральної смаженої в зернах за маркуванням, можна зробити висновок, що маркування пакувань усіх досліджуваних зразків кави не відповідає закону України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» [5] та вимогам стандарту [4]. Проблематично та надзвичайно складно пересічному споживачеві розібратися в тонкощах маркування кави в зернах, якщо віддавати перевагу країні виробнику чи навіть певній торговій марці.

З одного боку, можна стверджувати, що маємо неправильно марковану каву в зернах, тому що маркування не відповідає вимогам законодавства. А з іншого – може мати місце інформаційної фальсифікації, коли навмисно не подають всю необхідну інформацію на маркуванні.

Тому, відповідно до ст.5 [5], оператори ринку харчових продуктів, які відповідальні за інформацію про харчовий продукт, зобов'язані забезпечувати наявність і точність інформації про харчовий продукт.

Список використаних джерел

1. Coffee in Ukraine // Euromonitor International: 2021. URL: <https://www.euromonitor.com/coffee-in-ukraine/report> (дата звернення: 10.01.2023).
2. The coffee consumption in Ukraine // Yasnogroup. URL: http://yasnogroup.com/en/projects/ukraine_in_numbers/the_coffee_consumption_in_ukraine/ (дата звернення: 22.02.2023).
3. За 5 років імпорт кави Україною виріс на 63% // Український клуб аграрного бізнесу, 2021. URL: https://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/za_5_rokiv_import_kavi_ukrainoyu_viris_na_63 (дата звернення: 22.01.2023).
4. ГОСТ 46805-97. Кава натуральна смажена. Технічні умови. [Чинний від 1999-01-01]. Мінськ, 2000. 21 с. (Інформація та документація).
5. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів : Закон України від 06.12.2018, №2639-VIII, зі змінами № 2718-IX від 03.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19>. (дата звернення: 18.03.2023).

ФАЛЬСИФІКАЦІЯ КОНЬЯКІВ ТА СПОСОБИ ЇЇ ВИЯВЛЕННЯ

В. Т. Лебединець,

доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, кандидат технічних наук, доцент

Р. І. Сливар,

студент ОС «магістр»

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Згідно ДСТУ 4700-2006 «Коньяки України. Технічні умови», «коньяки України – це міцні алкогольні напої з характерним букетом і смаком, виготовлені купажем коньячних спиртів, отриманих методом дистиляції коньячних виноматеріалів на спеціальних мідних апаратах з фракціонуванням, витриманих не менше 3 років у дубовій тарі або нержавіючих чи емальованих місткостях із дубовою клепкою». Залежно від строку витримки коньячних спиртів та їх якості коньяки України поділяються на ординарні, марочні і колекційні. Коньяки України можуть виготовлятися також під власною назвою [1, 2].

Для виробництва коньяків використовують наступну сировину: спирти коньячні, витримані не менше 3 роки, цукор рафінад, цукор-пісок, воду питну –

з жорсткістю не більше ніж 0,36 моль/м³ для пом'якшеної води і до 1 моль/м³ для природної непом'якшеної води згідно з чинними нормативними документами, кислоти лимонну харчову, желатин харчовий, білок із курячих харчових яєць, кислоти ортофосфорну. Використання при виробництві коньяків харчових добавок, ароматизаторів, барвників заборонено [1].

В Україні до 2022 року виробництво алкогольних напоїв поступово зростало. Коньяки можна зарахувати до групи найбільш фальсифікованих товарів, так як користуються популярністю у споживачів та відносно дорого коштують.

Сьогодні на території України зустрічаються випадки грубих підробок коньяків, органолептичні властивості яких імітують колір, смак і аромат напоїв у результаті додавання різних харчових або штучних речовин і есенцій та їх сумішей у водний розчин етилового спирту.

Ефективним методом боротьби з фальсифікаціями на державному рівні стало створення законодавчої бази. В нашій державі діє Закон України від 19.12.1995 р. № 481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального», у якому вказано, що «фальсифікація алкогольних напоїв – це умисне, з корисливою метою виготовлення алкогольних напоїв з порушенням технології чи з неправомірним використанням знака для товарів і послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само прямим відтворенням товару іншого підприємця з самовільним використанням його імені» [3]. Згідно Закону України «Про виноград та виноградне вино» № 3427-IV від 09.02.2006 р. фальсифікація коньяків України – це «умисна з корисливою метою підробка коньяків України за походженням (місцем виробництва) або їх складом шляхом додавання нешкідливих чи шкідливих для здоров'я людини речовин, а також виготовлення коньячних сурогатів у процесі виробництва, транспортування, зберігання та продаж». При цьому фальсифікацією коньяків України вважається:

нерегламентоване застосування цукру або продуктів, що містять цукор, у тому числі виноградного походження, зменшення терміну витримки при виготовленні коньяків України;

додавання води, плодово-ягідних матеріалів, витяжок і відварів з плодів і ягід;

- підробка дешевих коньяків України під кращі вітчизняні або іноземні марки шляхом штучного збільшення екстрактивності, імітації кольору, аромату і смаку, а також додавання харчових або штучних речовин і есенцій;

штучна ароматизація рослинними екстрактами чи запашними речовинами органічного синтезу;

додавання замінників цукру (сахарину, аспартаму та інших подібних штучних речовин);

виготовлення сурогатів коньяків України шляхом використання виноматеріалів, вироблених екстракцією водою виноградних вичавок або ізюму;

етикетування, що не відповідає вимогам законодавства, використання інших видів дезінформації покупця при зовнішньому оформленні коньяків України;

вироблення фальсифікованих коньяків України з коньячного спирту, який витримано менш як 3 роки, або з коньячного спирту, термін витримки якого менше, ніж передбачено технологічною інструкцією на виробництво цього найменування коньяку;

збільшення екстрактивності коньячних спиртів та коньяків шляхом додавання дубового екстракту та інших подібних речовин, а також додавання ефірних масел, есенцій, ароматизаторів та інших подібних речовин [2].

Для виявлення фальсифікації коньяків проводять їх ідентифікацію, тобто встановлення відповідності коньяків вимогам нормативної документації, а в нашому випадку ДСТУ 4700-2006. При проведенні процедури ідентифікації коньяків звично використовують комплекс методів: документальний, візуальний, органолептичний, дослідження. Перший документ, який несе інформацію, яку аналізує експерт при ідентифікації готової продукції, – це етикетка і (або) любий інший вид, спосіб нанесення інформації на товар.

Маркування алкогольних напоїв (в тому числі коньяків), які реалізуються в Україні, здійснюється відповідно до Закону України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом, та має містити таку інформацію: загальна та власна назви виробу; найменування та місцезнаходження оператора ринку харчових продуктів, а для імпортованих алкогольних напоїв – найменування та місцезнаходження імпортера; знак для товарів і послуг; географічна назва місця виготовлення виробу, якщо найменування виробника не відображає місця розташування суб'єкта господарювання; вміст спирту (% об.); місткість посуду; вміст цукру.

Штриховий код повинен бути нанесений на видиму сторону етикетки, або контретикетки, або пляшки (іншого посуду). На видимій стороні етикетки, або контретикетки, або корка, або пляшки повинні бути зазначені дата виготовлення виробу, код суб'єкта господарювання та номер ліцензії на виробництво.

Вік коньячних спиртів для марочних коньяків і коньяків спеціальних назв наводяться на кольєретці. На пляшках з колекційними коньяками наклеюються додаткові ярлики із зазначенням «Колекційний», додатково витриманий в колекції – вказують кількість років. На пляшки коньяків можуть наклеюватися контретикетки, які містять додаткову інформацію про напої.

Коньяки, які виробляються в Україні, а також такі, що імпортуються в Україну, позначаються марками акцизного податку в порядку, визначеному законодавством [4].

Наступний етап – це візуальний метод. При його проведенні експерт оцінює відсутність або наявність видимих дефектів упаковки, правильність маркування і власне продукту. На цьому етапі деколи можна сформулювати висновок про невідповідність продукції. Крім цього, за результатами візуальної оцінки вже можна призначити необхідні види досліджень.

Органолептична оцінка – важливий елемент ідентифікації коньяків, яку проводять у відповідності до вимог ДСТУ 4700-2006, у якому нормуються такі органолептичні показники коньяків як прозорість, колір, смак та букет. Органолептичну оцінку якості коньяків визначають методом дегустації. Не залежно від типу, якісний коньяк повинен мати яскравий, складний букет і м'який гармонійний без надлишкової пекучості смак. Високо цініться у старих коньяках відчуття маслянистості і довгий приємний післясмак. Невідповідність за органолептичними параметрами може бути викликано основними двома причинами: навмисна фальсифікація або порушення технологічного процесу виробництва коньяків.

Наступним методом проведення ідентифікації – це фізико-хімічні дослідження, до яких належать об'ємна частка етилового спирту, масова концентрація цукрів, у перерахунку на інвертний, масова концентрація метилового спирту у перерахунку на безводний спирт.

Сьогодні приділяється велика увага розробці і створенню методик з визначення справжності коньяків. Для вирішення цієї проблеми застосовують газорідинну хроматографію, хромато-мас-спектрометрію, методи капілярного електрофорезу і інші інструментальні методи. Одночасно, також застосовується хроматична (колірна) характеристика, зміна водневого показника рН та вмісту дубильних речовин коньяку. Такі характеристики як колір і відтінки готового коньяку формуються протягом довгого проміжку часу. Колір якісного коньяку можна характеризувати як жовто-коричневий, золотистий, бурштиново-золотистий, світло- або темно-бурштиновий, коричневий з відтінками добре настояного чаю. За інтенсивністю у порядку спадання виділяють як яскравий, сильний, помірний і слабкий [5].

З метою фальсифікації кольору коньяків використовують не тільки цукровий колер, дозволений до використання у виробництві ординарних коньяків, але і синтетичні барвники. При цьому колір готового продукту є далеким від натурального і характеризується як бурштиновий з червонуватим, зеленкуватим або оранжевим відтінком. Поява у коньяках дуже легких зеленуватих тонів не допускається, такі коньяки негайно знімаються з дегустації. Під колірною характеристикою коньяку розуміють його яскравість, інтенсивність, чистоту і відтінок кольору. Яскравість відповідає ступені пропускання світла. Її величина обернено пропорційна інтенсивності забарвлення. Кольоровість відповідає домінуючій довжині хвилі напою і його частоті. Величина рН коньяків змінюється у значній ступені в залежності від типу, віку і технології виробництва. Відомо, що при фракційній перегонці показник рН весь час знижується і досягає мінімальних значень в хвостовій

фракції. Це залежить як від вмісту кислот, так і від міцності спирту. Підвищення міцності спирту знижує дисоціацію карбонільних груп і, отже, підвищує рН. У процесі витримки проходить розчинення танідів, утворення летких кислот і зниження спиртуозності, що сприяє зниженню значення водневого показнику.

Показником якості, який тісним чином пов'язаний з віком коньяку, є вміст дубильних речовин, які відповідають за характерний аромат і смак коньяку [5, 6].

Список використаних джерел

1. ДСТУ 4700-2006 «Коньяки України. Технічні умови». Чинний від 2008-02-01. – К.: Держспоживстандарт України. – 2007.
2. Про виноград та виноградне вино : Закон України від 09.02.2006 р. № 3427-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3427-15#Text>.
3. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального : Закон України від 19.12.1995р. № 481/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів : Закон України від 06.12.2018р. № 2639-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-VIII#Text>.
5. Prida A. Influence of geographical origin and botanical species on the content of extractives in American, French, and East European oak woods/ A. Prida, J.L. Puech // J. Agric. Food Chem. – 2006. – №54. - P. 8115- 8126.
6. Viriot C. Ellagitannins and lignins in ageing of spirits in oak barrels / Viriot C., Scalbert A., Lapierre C., Moutounet M. // J. Agric. Food Chem. – 1993. – №41. – P.1872-1879.

ОСОБЛИВОСТІ МАРКУВАННЯ БЕЗАЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ ТА ВИЯВЛЕННЯ ЇХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ

А. О. Логінова,

асистент кафедри експертизи харчових продуктів

Л. Ю. Арсеньєва,

проректор з науково-педагогічної та виховної роботи, в.о. завідувача кафедри експертизи харчових продуктів, доктор технічних наук, професор Національний університет харчових технологій, Україна, м. Київ

Фальсифікація будь-яких товарів відома з давніх часів. Але якщо раніше фальсифікація була більш простою, то нині важко відрізнити підробку від оригіналу завдяки розвитку науки і техніки, використанню нової, раніше не доступної сировини чи нових технологічних прийомів виробництва продукту.

Нині на полицях супермаркетів чи маленьких магазинів можна побачити різноманіття харчових продуктів, але неможливо бути впевненим в їхній якості, безпечності, а головне – справжності.

Розрізняють такі види фальсифікації: асортиментну (видову), якісну, кількісну, цінову, інформаційну, технологічну та передреалізаційну. Для безалкогольних напоїв ці види фальсифікації також характерні.

З метою запобігання фальсифікації харчових продуктів приймаються закони, нормативно-правові акти, які «стоять на заваді» процесу фальсифікування або створюють умови для його унеможливлення [1, 2].

Основна інформація про харчові продукти, в т.ч. й безалкогольні напої, доводиться до споживача через маркування на етикетці продукту. Етикетка є ледь не єдиним джерелом інформації про певний продукт у відкритому доступі, і саме нею користуються споживачі під час вибору товару.

Маркування безалкогольних напоїв повинно відповідати правилам маркування України та ЄС, а також забезпечувати споживача усією необхідною та достовірною інформацією про бажаний продукт.

Основні правила маркування харчових продуктів прописані в Регламенті ЄС № 1169, він є підґрунтям для решти нормативно-правових актів, що стосуються маркування безалкогольних напоїв в Україні [3].

Оскільки безалкогольні напої становлять велику і різноманітну групу харчових продуктів, в тому числі і в зв'язку з використанням різноманітної додаткової сировини: фруктові соки, кофеїн, кава, цикорій вітамінно-мінеральні комплекси тощо – до них встановлюють специфічні вимоги маркування.

Так, згідно Закону України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів», «напої з високим вмістом кофеїну або харчові продукти із додаванням кофеїну» обов'язково повинні містити напис «Високий вміст кофеїну. Не рекомендовано для дітей, вагітних жінок та жінок у період лактації».

Також на маркуванні безалкогольного напою, який може містити алергічну сировину чи її залишки: сиропи з глюкози на основі пшениці, включно з декстрозою, мальтодекстрини на основі пшениці; сиропи з глюкози на основі ячменю тощо – обов'язково повинна бути зазначена ця інформація. Причому інформація про алергени повинна бути виділена (шрифтом, кольоровим фоном, стилем тощо) серед решти інгредієнтів у переліку у спосіб, визначений оператором ринку харчових продуктів, відповідальним за інформацію про харчовий продукт.

Поруч з тим, під час виробництва безалкогольних напоїв часто використовують різноманітні підсолоджувачі, і до таких продуктів висувають окремі вимоги щодо маркування. Так, наприклад, якщо харчовий продукт, містить підсолоджувач або підсолоджувачі, використання яких дозволено законодавством, то на маркуванні обов'язково повинен бути чіткий напис «З підсолоджувачем(ами)». Якщо ж харчовий продукт містить доданий цукор або цукри і підсолоджувач, або підсолоджувачі, використання яких дозволено

законодавством, то на маркуванні повинен бути напис – «З цукром(ами) та підсолоджувачем(ами)».

Важливе місце у маркуванні безалкогольних напоїв займають ті напої, які в своєму складі містять аспартам. Якщо у складі безалкогольного напою є аспартам або сіль аспартам-ацесульфаму, використання яких дозволено законодавством, то на маркуванні слід зазначити «Містить аспартам (джерело фенілаланіну)» – на етикетці, якщо аспартам або сіль аспартам-ацесульфаму зазначені в переліку інгредієнтів лише індексом відповідно до Європейської цифрової системи (E), або «Містить джерело фенілаланіну» – на етикетці, якщо аспартам або сіль аспартам-ацесульфаму зазначені в переліку інгредієнтів під своєю назвою.

Якщо ж у безалкогольному напої міститься гліциризинова кислота або амонієва сіль гліциризинової кислоти внаслідок додавання цих речовин або рослини локриці (*Glycyrrhiza glabra*) в концентрації 100 міліграмів на 1 кілограм або 10 міліграмів на 1 літр чи більше, то на маркуванні повинен бути напис «Містить локрицю. Людям, які мають гіпертонічну хворобу, слід уникати надмірного споживання».

Отже, фальсифікація харчових продуктів – це розповсюджене явище, з яким можна і необхідно боротись. Одним з ключових моментів боротьби з інформаційною фальсифікацією безалкогольних напоїв є чітке дотримання вимог та правил маркування, оскільки саме такий вид фальсифікації може бути небезпечним для споживачів, що мають алергічні реакції та непереносимість того и іншого компонента напою.

Список використаних джерел

1. Маркування харчових продуктів. URL: https://export.gov.ua/218-markuvannia_kharchovikh_produktiv (дата звернення: 09.02.2023).
2. Регламент ЄС № 1169/2011 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R1169&from=EN> (дата звернення: 09.02.2023).
3. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів: Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2639-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19?find=1&text=%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D1%97#w1_14 (дата звернення: 09.02.2023).

ПРОБЛЕМИ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

В. В. Мороз,

бакалавр групи ХЕ-4-11

В. М. Сидор,

доцент кафедри експертизи харчових продуктів, к.т.н., доцент
Національний університет харчових технологій, Україна, м. Київ

Проблема фальсифікації продуктів харчування є однією з найактуальніших проблем не тільки в Україні, але й у всьому світі.

Фальсифікація продуктів харчування – це незаконний процес виготовлення, переробки або збуту харчових продуктів, що не відповідають вимогам законодавства з якості та безпеки харчових продуктів.

Україна є країною з високим рівнем фальсифікації продуктів харчування. За даними досліджень, більше 30% продуктів на українському ринку є фальсифікованими. Це включає в себе фальсифікацію якісних показників, таких як вміст жиру, білка, вологи, так і показників безпечності харчових продуктів, наприклад, використання шкідливих домішок у харчових продуктах та кормах.

Понад 70% всіх шкідливих речовин, які потрапляють до організму українців, мають джерело у харчових продуктах. Ці речовини можуть негативно впливати на здоров'я та призводити до його поступового псування, що може сприяти розвитку майбутніх захворювань та порушень.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» харчовий продукт – речовина або продукт (неперероблений, частково перероблений або перероблений), призначені для споживання людиною. До харчових продуктів належать напої (в тому числі вода питна), жувальна гумка та будь-яка інша речовина, що спеціально включена до харчового продукту під час виробництва, підготовки або обробки [1].

Однією з причин фальсифікації харчових продуктів є бажання виробників збільшити прибуток, скоротити витрати на виробництво і зберегти ринкову конкурентоспроможність.

Фальсифікація (від лат. falsifico – підробляю) – це дії, які спрямовані на обдурювання отримувача і (або) споживача шляхом підробки об'єкту купівлі-продажу з корисливою метою [2].

Можна розглядати фальсифікацію як усвідомлені дії, спрямовані на зниження споживчих властивостей або кількості продукту, зберігаючи при цьому найбільш загальні показники, які можуть бути неважливими для споживача. Фальсифікація харчових продуктів зазвичай полягає у збереженні деяких характерних ознак продукту, таких як зовнішній вигляд або колір, при цьому загальна якість продукту погіршується або втрачаються інші значимі властивості, включаючи безпеку харчового продукту.

Термін «фальсифіковані товари» означає продукти, які містять недозволені або небезпечні для здоров'я компоненти, частково або повністю замінені з дешевшими і менш якісними інгредієнтами з метою збільшення прибутку та збереження ринкової конкурентоспроможності. Відмінно від підробок-замінників та дефектних товарів, які отримують під час порушення технології виробництва, фальсифіковані товари використовують з метою підробки натуральних продуктів, з наміром надати споживачу неправдиву інформацію [2].

Загалом, фальсифікація харчових продуктів має дуже серйозний вплив на первинні виробництва, переробників або операторів ринку харчових продуктів, споживачів та уряд.

Види фальсифікації харчових продуктів [2]:

1. Асортиментна фальсифікація – це вид підробки, при якому продукт повністю замінюється на інший, менш якісний продукт або замінник, зберігаючи при цьому схожість з оригіналом щодо одного або декількох показників.

2. Якісна фальсифікація – це використання харчових та нехарчових добавок для зміни органолептичних властивостей продуктів з метою збереження або відновлення їх споживчих властивостей.

До засобів якісної фальсифікації відносять:

- додавання води;
- додавання більш дешевих компонентів за рахунок більш цінних;
- часткова заміна натурального продукту сторонніми добавками;
- введення різних харчових добавок;
- часткова або повна заміна продукту харчовими відходами;
- додавання консервантів, антиокислювачів та антибіотиків без їх зазначення на маркуванні товару.

3. Кількісна фальсифікація – полягає у значних відхиленнях параметрів товару (таких як маса, об'єм, довжина тощо), які перевищують максимально допустимі норми відхилень. Відповідно до стандартів України, допустимі відхилення від маси нетто вказують у відсотках або грамах.

Прикладами кількісної фальсифікації харчових продуктів є:

- використання магнітів, які кладуть на ваги з тильного боку. Який не бачить покупець;
- заморожування м'яса, риби, напівфабрикатів водою, при цьому підвищується маса продукту;
- нефасовані цукор, борошно, крупу, сіль, сушені фрукти поміщають в склад з підвищеною вологістю повітря. За декілька днів вони збільшують свою вагу на мішок – на 1...3 кг;
- порушають встановлення вагів, ставлять регулювання нахилу вагів на користь продавців (до 5...20 г);

- при фасуванні сипучих товарів здійснюють змішування борошна різних гатунків, цукор білий і жовтий (рафінований і нерафінований);

Кількісна фальсифікація може бути здійснена під час виробництва, фасування товарів (наприклад, кави, цукру, борошна), розливу напоїв (таких як горілка, вино, пиво), а також на підприємствах торгівлі та масового харчування, де продукти віддаються безпосередньо споживачам.

4. Вартісна фальсифікація – це обман споживача шляхом реалізації низькоякісних товарів за цінами високоякісних або товарів з меншими кількісними характеристиками по ціні товарів з більшими кількісними показниками.

Цей вид фальсифікації є найбільш поширеним, оскільки об'єднує в собі різні її види (наприклад, асортиментну, кількісну тощо). Вартісна фальсифікація є головною метою обману споживачів, оскільки дозволяє отримати незаконний прибуток через неправомірне збільшення вартості товару.

5. Інформаційна фальсифікація – обман споживача з допомогою неточної або спотвореної інформації про склад або властивості товару.

Даний вид фальсифікації передбачає спотворення інформації шляхом усвідомленої суб'єктивної зміни даних у маркуванні, супровідній документації та рекламі. Інші види фальсифікації, які були описані раніше, часто супроводжуються саме інформаційною фальсифікацією про склад і властивості товарів. При цьому свідомо спотворюються чи вказуються неточно такі дані:

- назва продукту;
- торгова марка, фірмова назва, товарний знак чи логотип виробника;
- країна походження продукту;
- адреса потужностей виробництва;
- інформація про виробника;
- кількісні характеристики виробу;
- сировинний чи компонентний склад виробу;
- дата виготовлення, терміни та умови зберігання чи реалізації.

Одним з головних факторів, який сприяє фальсифікації продуктів на споживчому ринку України, є недостатня регуляторна політика держави та недостатній контроль соціальних служб за діяльністю виробників. Україна має відповідне законодавство, яке регулює виробництво та продаж харчових продуктів, але його не завжди дотримуються.

Більшість виробників прагнуть отримати більше прибутку з мінімальними витратами, тому додають до продуктів шкідливі речовини, замінюють інгредієнти на дешевші або використовують простіше обладнання для виробництва.

Іншою причиною фальсифікації є відсутність жорстких покарань та ефективної судової системи. Фальсифікація харчових продуктів є кримінальним порушенням, але зазвичай злочинці не понесуть належної відповідальності за свої дії через низький рівень покарань та неефективну судову систему.

Фальсифікатори постійно шукають нові способи обходу систем ідентифікації та виявлення, що робить складним ідентифікацію продукту. Одним з найбільш ефективних способів боротьби з фальсифікацією є використання технологій, які дозволяють виявляти фальсифіковані товари на ранніх стадіях.

Один з таких методів – застосування захисних маркувальних засобів, таких як штрих-коди, QR-коди, RFID-технології та інші. Ці маркувальні засоби містять інформацію про товар, яка може бути перевірена за допомогою спеціальних пристроїв. Також існують спеціальні сервіси, які дозволяють перевірити товар на його автентичність, використовуючи мобільний телефон.

Ще одним ефективним способом боротьби з фальсифікацією є використання захисних етикеток або спеціальних упаковок, які містять повну інформацію про продукт та забезпечують його захист від підробки.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 19, ст. 98
2. Дубініна А.А. Методи визначення фальсифікації товарів. Підручник затверджений МОН України /А.А. Дубініна – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 272 с.

ТОВАРНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВИХ ТОВАРОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗ В УМОВАХ КОНСЮМЕРИЗМУ

О. А. Недашківська,

старший судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень
відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних
досліджень та оціночної діяльності
Житомирський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Житомир

Глобальний розвиток консюмеризму (від англ. consumerism – споживання), іншими словами так званого суспільства споживання як сукупності суспільних відносин, що базуються на індивідуальному споживанні, опосередкованому ринком, тобто через бажання нарощування потенціалу й отримання надприбутків виробниками та створення ними умов для формування відповідної системи цінностей в індивіда, спрямованої на заохочення до безперервного споживання товарів, яке виходить за рамки реальних потреб і зумовлює сучасний стан товарного ринку із зростаючим у геометричній прогресії асортиментом товарів [1].

Таке перенасичення ринку товарами, перманентне розширення їх асортиментного складу суттєво ускладнює виконання повсякденної практичної роботи судового експерта при проведенні товарознавчих експертиз.

Використання чинних методичних рекомендацій не спроможне повною мірою забезпечити адекватну ідентифікаційну базу, необхідну для проведення судових товарознавчих експертиз.

З огляду на такі обставини, саме використання товарної інформації як відомостей про основні характеристики товару є головним доступним засобом їх ідентифікації.

Виробник, як першоджерело формування та надання інформації про товар, націлений на подальше просування такого товару та зацікавлений у забезпеченні найбільш вичерпної інформації про товар / послугу, що у свою чергу дає змогу судовому експерту використовувати таку інформацію для ідентифікації товару при проведенні судової товарознавчої експертизи [2].

За призначенням товарну інформацію поділяють на такі види:

1. Основна:

- вид,
- найменування,
- сорт,
- маса нетто,
- виробник,
- дата виготовлення,
- термін зберігання / придатності.

2. Комерційна:

- відомості про підприємство / постачальника,
- нормативна документація про якість товарів / послуг,
- асортиментні номери та кодифікація, в т. ч. QR-кодування.

3. Споживча:

- харчова цінність,
- склад,
- функціональне призначення,
- способи використання / експлуатації,
- застереження щодо безпеки та ін. [3].

Основна товарна інформація як сукупність відомостей про товар / послугу фактично має на меті забезпечити ідентифікацію, доступну для усіх суб'єктів ринкових відносин на усіх етапах життєвого циклу товару.

Комерційна товарна інформація – це комплекс відомостей про товар, головною функцією яких є доповнення основної інформації. Комерційна товарна інформація є вузькоспрямованою, переважно призначена для виробників, а також для постачальників та продавців.

Споживча товарна інформація необхідна для створення споживчих переваг на ринку тобто її основна функція за допомогою зазначення відомостей

про товар / послугу впливати на споживача, формувати в нього потребу придбання товару.

Для ефективного впливу на споживача, фактично для маніпуляції його потребами застосовують вичерпні відомості про товар, використовують такі форми товарної інформації:

1. Словесна.
2. Цифрова.
3. Образотворча.
4. Символічна.
5. Штрихова [4].

Словесна інформація є універсальною і доступною для населення за умови її надання державною мовою. Зазначення такої інформації вимагає відповідної площі на упакованні, викладення у доступній для розуміння широким загалом формі та фізичної читабельності.

Цифрова інформація використовується в комплексі зі словесною, характеризується стислістю, лаконічністю, чіткістю, а також наявністю деяких позицій, призначених лише для певних категорій осіб, а не пересічного споживача.

Образотворча інформація спрямована на естетичне, зорове та емоційне сприйняття через графічні, художні зображення товарів, їх характеристик з метою створення споживчих переваг на конкурентному ринку. Така інформація є допоміжною і доповнює словесну та цифрову інформацію через задоволення естетичних потреб покупців шляхом наочності, доступності та лаконічності подання.

Символічна інформація є специфічним видом подання інформації за допомогою використання знаків, символів, що ілюструють характерні особливості конкретного товару, розшифрування яких у деяких випадках вимагає професійних знань.

Штрихова інформація є найбільш новою, сучасною та прогресивною формою товарної інформації, яка першочергово призначалася для автоматизації обліку й ідентифікації товару, інформації про такий товар. Але як показує практика масового впровадження QR-кодування товарів, його можливості значно виходять за межі номінальної ідентифікації та обліку і поступово впроваджуються у практику використання такого кодування навіть на побутовому рівні, що в майбутньому фактично призведе до витіснення інших форм товарної інформації.

Товарна інформація повинна відповідати принципам достовірності, доступності та достатності, тому вимоги до її нанесення регламентуються нормативно-правовими актами [5]. Це об'єктивує використання такої інформації як бази в процесі ідентифікації товарів при проведенні судових товарознавчих експертиз.

Отже, фактично товарна інформація стає основним засобом для ідентифікації та визначення ключових характеристик товарів, необхідних для

проведення дослідження. Тенденція до постійного ускладнення процедури проведення судових товарознавчих експертиз, пов'язана з розширенням асортименту товарів, появою новітніх товарів в умовах відсутності дієвого динамічного алгоритму з методичного забезпечення експертної діяльності максимально актуалізує функцію товарної інформації в практичній роботі судового експерта-товарознавця.

Список використаних джерел

1. Щерба О.І. Суспільство споживання та консюмеризм – нові тенденції та виклики для України. *Актуальні проблеми філософії та соціології : Науково-практичний журнал*. Одеса, 2021. Вип. 29. С. 85–92. DOI : <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i29.965>.
2. Полікарпов І. С., Шумський О.В. Товарна інформація : підручник. Київ : Центр навч. л-ри, 2006. 616 с.
3. Шумський О.В., Полікарпов І. С., Беднарчук М.С. Товарна інформація : навч.-метод. посіб. Львів : вид. ЛКА, 2006. 190 с.
4. Коломієць Т.М., Притульська Н.В., Романенко О.Л. Експертиза товарів : підручник. Київ : КНТЕУ, 2001. 274 с.
5. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ. Дата оновлення: 19.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення: 17.03.2023).

ІДЕНТИФІКАЦІЯ СПОСОБУ ВИГОТОВЛЕННЯ ЗВАРНИХ ВИРОБІВ ЗА ХАРАКТЕРНИМИ ОЗНАКАМИ

В. В. Несін,

провідний науковий співробітник

Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, Україна, м. Київ

Продукція, яка виготовляється із застосуванням зварювання розробляється під певні умови експлуатації. В конструкції встановлюються матеріали, які можуть задовольнити потреби користувачів зварних виробів. Для виробів що експлуатуються в контакт з харчовими продуктами доцільне застосування матеріалів нетоксичних, які не змінюють своїх властивостей під впливом рідин різного кислотного-лужного складу та впливу широкого діапазону температур. Для експлуатації в інших умовах застосовуються різноманітні конструкційні матеріали, які різняться для застосування під змінні або статичні навантаження, для роботи в нормальних умовах чи в умовах екстремальних низьких чи високих температур, під впливом можливого агресивного середовища, тощо. Невідповідність застосованого у виробі матеріалу може бути ідентифікована за способом зварювання, характерним для різних матеріалів.

Для різних металевих матеріалів доцільні різні способи зварювання. Способів багато і вони мають цифрові позначення, описані в міжнародному

стандарті ISO 4063 [1], який набуває поширеного застосування в Україні. Умовно поділити найпоширеніші способи можна на зварювання тиском, плавленням та комбінацію плавлення і тиску.

Механічні та термомеханічні способи, які реалізують зварювання тиском і комбінацію тиску і плавлення матеріалу, реалізуються здебільшого на спеціалізованих установках, де невідповідний матеріал може не з'єднатися в процесі зварювання. Технологія реалізації цих зазначених способів потребує ретельної підготовки основних та додаткових матеріалів і послідовності виконання операцій підготовки, захисту, зварювання, термічної обробки. Функції людини звужуються до функцій оператора, який запускає автоматичний процес. Можливість випадкової чи умисної фальсифікації матеріалу виробу для термічних і термомеханічних способів зварювання незначна.

Зварювання плавленням або, так звані, термічні способи є найпоширенішим. Застосовуються для широкого спектру металевих конструкційних матеріалів в одиничному, дрібносерійному, серійному та велико серійному виробництві. Характерним є використання дугового зварювання неплавким електродом в інертних газах (141), ручного дугового зварювання (111), зварювання дротом суцільного перерізу (135) або порошковим (136) в середовищі активних газів та газового зварювання (311).

Ручне дугове зварювання неплавким електродом в інертних газах застосовується для високолегованих сталей і, зокрема, в сталях з високою антикорозійною стійкістю, для кольорових матеріалів і сплавів. Потребує високої кваліфікації зварника та значної підготовки процесу. Поверхня матеріалу захищається спеціальними аерозолями від налипання зварювальних бризок металу за межами газового захисту зварювальної ванни та зони термічного впливу. Режим зварювання, як енергетичні (сила струму, електрична напруга, характер струму змінний чи постійний, прямий чи зворотній напрям постійного струму) так і атмосферні мають відповідати розробленій технології. За зазначених умов зварний шов на виробі матиме гладку лускатість та рівномірні геометричні розміри. Поверхня в межах зони термічного впливу може мати нерівномірне забарвлення синього, жовтого, червоного відтінків.

Ручне дугове зварювання застосовується у виробі з низько легованих сталей. За умов високої кваліфікації зварника, характерних дефектів не буде на поверхні рівномірного за геометричними характеристиками шва. Лускатість різко помітна з можливими гострими негладкими перепадами. Залежно від висування до виробу естетичних вимог, можуть спостерігатися поодинокі поверхневі металеві бризки, як і незначні шлакові включення на поверхні або можуть спеціально видалятися після зварювання.

Зварювання в середовищі захисних активних газів з напівавтоматичною подачею дроту та газового захисту застосовується до матеріалів аналогічних способу 111. За схожих вимог до організації виробництва і кваліфікації

зварників, готові шви мають рівномірну геометрію з дрібною, ледь помітною лускатістю. Застосовується до тоншого ніж 111 спосіб зварювання металу при однопрохідному зварюванні.

Газове зварювання застосовується для матеріалів таких самих, як і тих які варяться способами 111, 135, 136. Характерною рисою шва та навколо шовної зони є темна пригоріла поверхня, з оплавленими негострими поверхневими елементами. Рівномірна ширина та висота шва, так само, як і в попередніх описаних способах зварювання, свідчитиме про високу кваліфікацію зварника.

У разі нанесення покриття на поверхні виробів, інформативність органолептичних характеристик поверхонь швів залишаються достатніми для ідентифікації способу зварювання.

Певного виду (за призначенням) продукції відповідають матеріали, які для її виготовлення застосовуються. В свою чергу матеріали визначають можливі до застосування способи зварювання. Ланцюжок пов'язаних властивостей, для прикладу, представлений у вигляді таблиці (табл. 1).

Таблиця 1 – Залежність способу зварювання від призначення виробу та характеру матеріалу

Призначення зварного виробу та застосований матеріал	Способи зварювання				
	111	135	136	141	311
Харчова промисловість (нержавіюча сталь)	±	±	±	+	-
Хімічна промисловість (нержавіюча сталь)	±	±	±	+	-
Хімічна промисловість (чорний метал)	+	+	+	±	±
Побутове нехарчове призначення (чорний метал)	+	+	+	±	±

У таблиці пов'язані найпоширеніші способи зварювання плавленням з характерним призначенням продукції, в якій вони застосовуються. Для наочного прикладу розглядається ємність (рис. 1) з 10 зварними швами 3 видів, виконаними однаковими способами. Залежно від призначення та матеріалу виробу це способи 111, 135, 136, 141 або 311, зазначені в таблиці 1.

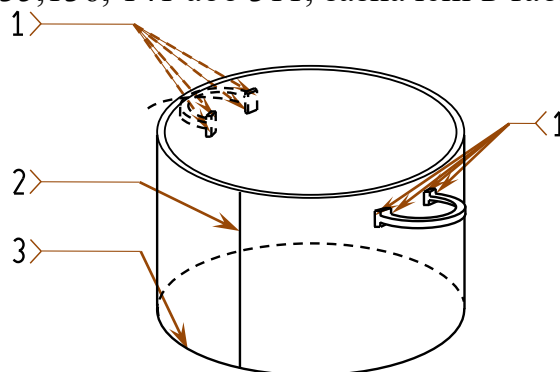

Рисунок 1 – Умовний зварний виріб: 1 – напускні шви (2 ручки по 4 шва на кожній); 2 – стиковий шов (1 шов); 3 – кутовий шов, виконаний по колу (1 шов)

Доцільність застосування способів зварювання позначені в таблиці 1 наступним чином: «+» – доцільне, «±» – можливе, «-» – недоцільне.

За відсутності дефектів у виробі (рис. 1), перелік яких зазначається в ISO 6520-1 [2], та за повної відповідності до вимог ISO 5817 [3], за описаними характерними ознаками із застосуванням візуально-оптичного методу контролю якості [4] можливо визначити спосіб зварювання, який застосований при виготовленні виробу. Фахівцю, який проводить визначення способу потрібно мати досвід відповідної ідентифікації і перевірки якості зварних виробів. Такий досвід набувається в процесі виготовлення зварних виробів зварниками або монтажниками чи слюсарями з механоскладальних робіт, технологами, інженерами, технічними фахівцями, інспекторами зі зварювання. Досвідченні та атестовані фахівці з контролю якості зварювання також володіють навичками ідентифікації способів зварювання за характерними ознаками. Підготовка кваліфікованих працівників може здійснюватися на основі неповної та, бажано, повної середньої освіти на виробництві, в спеціалізованих професійних навчальних закладах, в ході курсової підготовки, перепідготовки чи підвищення кваліфікації. До виготовлення певних зварних виробів, як кваліфіковані працівники так і особи з вищою освітою можуть бути допущені після відповідних атестаційних випробувань та сертифікації персоналу. Такі випробування в Україні можуть проводитися відповідно до правил атестації зварників, зокрема НПАОП 0.00-1.16-96 [5], ISO 9606 [6], правил атестації фахівців з контролю якості (НПАОП 0.00-1.63-13 [7], ISO 9712 [8]) та інших аналогічних відомчих або міжнародних документів. Такі особи можуть долучатися, за потребами, до процедури визначення способу зварювання.

В разі позиціонування виробу (рис. 1) як такого, що застосовується в харчовій промисловості, але про виявленні швів виконаних ручним дуговим (111) або газовим (311) зварюванням, виникає сумнів у вірному застосуванні матеріалу виробу. Можливе, звичайно, застосування спеціальних електродів за певної процедури [9], але скоріше це виключення, ніж широка практика застосування. Матеріал, що не відповідає вимогам до застосування в харчовій промисловості, може бути небезпечним для життя та здоров'я споживачів. Для даної галузі частіше застосовується для простих виробів зварювання неплавким електродом в інертних газах (141).

Ідентифікація способів зварювання за характерними органолептичними ознаками є важливим етапом перевірки якості продукції та ефективним недорогим комплексним засобом забезпечення захисту інтересів, а іноді й життя та здоров'я споживачів.

Список використаних джерел

1. Зварювання та споріднені процеси. Перелік й умовні позначки процесів (ISO 4063:2009, IDT). – На заміну ДСТУ 2222-93 ; Чинний від 2014-11-01. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – III, VIII, 21 с. – (Національний стандарт України). – Текст англ., нім., фр.

2. ДСТУ EN ISO 6520-1:2015 (EN ISO 6520-1:2007, IDT; ISO 6520-1:2007, IDT) Дефекти з'єднань при зварюванні металів плавленням. Класифікація,

позначення та визначення. – На заміну ДСТУ 3491-96 (ГОСТ 30242-97). – чинний від 2016-01-01. – К., 2016.

3. ДСТУ ISO 5817:2017 Зварювання. Зварні шви при зварюванні плавленням сталей, нікелю, титану та інших сплавів (крім променевого зварювання). Рівні якості в залежності від дефектів (ISO 5817:2014, IDT).

4. ДСТУ EN 13018:2017 Неруйнівний контроль. Візуальний контроль. Загальні принципи (EN 13018:2016, IDT).

5. НПАОП 0.00-1.16-96 Правила атестації зварників, затверджені наказом Держнаглядохоронпраці України 19.04.96 №61, зареєстровані в Мін'юсті України 31.05.96 за № 262/1287.

6. Кваліфікаційні випробування зварників. Зварювання плавленням. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014 . – (Національний стандарт України). Ч. 1 : ДСТУ ISO 9606-1:2014. Сталі (ISO 9606-1:2012; Cor 1:2012, IDT). – На заміну ДСТУ 2944-94 ; Чинний від 2014-11-01. – 2014. – III, V, 33, [2] с. : рис., табл. – Текст англ. – Бібліогр.: с. 32-33.

7. НПАОП 0.00-1.63-13 Правила сертифікації фахівців з неруйнівного контролю, затверджені наказом МНС України 10.12.2012 №1387, зареєстровані в Мін'юсті України 02.01.2013 за № 10/22542, введені в дію з 05.02.2013.

8. ДСТУ EN ISO 9712:2014 Неруйнівний контроль. Кваліфікація та сертифікація персоналу з неруйнівного контролю.

9. Матеріали зварювальні. Покриті електроди для ручного дугового зварювання неіржавких та жароміцних сталей. Класифікація (ISO 3581:2003, IDT) / пер. і наук.-техн. ред. В. Ігнат'єв та ін. – Офіц. вид. – Чинний від 01.04.2006. – К. : Держспоживстандарт України, 2005. – IV, 23 с. – (Національний стандарт України). – Бібліогр.: с. 23.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ КАВИ

М. Ю. Олевський,

судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Луцьк

Глибина досліджень харчових продуктів, є основним методичним принципом встановлення фальсифікації. Мета ідентифікації – виявлення і підтвердження автентичності окремого вигляду і найменування товару, а також відповідності конкретним вимогам.

Одним з найпопулярніших напоїв серед людства є – кава, тому випадки виявлення фальсифікованого товару на ринку України встановлюються досить часто. Згідно з даними ICO (International Coffee Organization – Міжнародної кавової організації), рівень споживання кави середньостатистичною людиною

становить близько 4,2 кг на рік. Широке поширення цього напою пояснюється тим, що вона володіє високими смаковими якостями і благотворно впливає на організм людини.

На даний момент у всьому світі відомо більше двох сотень різних сортів кавових дерев. Проте особливою популярністю користуються всього 3 сорти – Арабка, Робуста та Ліберіка [1].

Під час асортиментної ідентифікації, встановлюється приналежність кави до конкретного ботанічного вигляду, торгового найменування (сорту) та визначаються головні класифікаційні ознаки.

Під час встановлення природи кави в зернах звертають увагу на анатомо-морфологічні ознаки зерна і зовнішній вигляд. Зерна кави мають плоско опуклу, округло-овальною або округлу форму, на плоскій стороні завжди видно глибоку борозенку, яка розділяє зерно навпіл. Поверхня зерна шорстка, матова або блискуча.

Сире (необжарене) зерно кави має ясно-зелений колір, але може відрізнятися відтінком. Якщо це зерно натуральної кави, то після обжарення воно буде досить крихким.

Головні показники якості кавового зерна є твердість і розмір. Чим зерно твердіше, тим вища його якість і відповідно ціна. Існують наступні групи твердості кавових зерен: «МНВ» («Medium Hard Bean») – зерно середньої твердості; «НВ» («Hard Bean») – тверде зерно, «ГНВ» («Good Hard Bean») – хороше тверде зерно; «ШНВ» («Strictly Hard Bean») – дуже тверде зерно. Твердість зерна залежить від розташування плантації над рівнем моря [2].

По складу розрізняють натуральну смажену каву, натуральну смажену каву без кофеїну і натуральну смажену каву ароматизовану.

Експерти користуються органолептичними і фізико-хімічними показниками при оцінці якості кави.

За останні роки число імпортерів кави в Україну істотно збільшилося, і багато хто з нових фірм-імпортерів постачають каву нелегально. Тому виникають великі проблеми з автентичністю, особливо розчинної кави.

Можуть бути такі види фальсифікації: асортиментна фальсифікація тобто підміна кави різними каво замінниками, якісна фальсифікація, кількісна фальсифікація, інформаційна фальсифікація.

Асортиментна фальсифікація досить добре представлена на ринку кави. Вона включає в себе підміну одного сорту кави іншим, або підміну натуральної кави різними замінниками на основі цикорію, буряка, моркви; багатими цукрами речовинами – палений цукор, винні ягоди; насіннями бобових рослин – горох звичайний, китайські боби, звичайні боби тощо.

З метою ідентифікації кави для виявлення в напої домішок цикорію також використовується реакція розчину на залізистий купорос, при наявності якого забарвлення напою з каво замінниками стає темно-бурим, а натуральної кави – темно-зеленим.

Протягом багатьох років одним з головних критеріїв ідентифікації природи кавової сировини було визначення вмісту кофеїну. Однак, з огляду на масовий характер фальсифікації кава шляхом заміни кавової сировини, з додаванням хімічно чистого кофеїну цей критерій ідентифікації став ненадійним. Виявити походження кофеїну майже неможливо.

Якісна фальсифікація кави досягається наступним чином: введення добавок, не передбачених рецептурою; додавання спитої кави; введення чужорідних речовин і компонентів, приготування штучних зерен.

Сучасний спосіб фальсифікації кави полягає в тому, що для створення смаженим кавовим зернам блискучої поверхні додають при смаженні невелику кількість вершкового масла або маргарину. Виявити таку фальсифікацію можна за запахом згірлого жиру.

Кількісна фальсифікація кави (обмір) – це обман споживача за рахунок значних відхилень параметрів товару, що перевищують гранично допустимі норми відхилень. Наприклад, вага пачки занижена або використання бляшанки більшої маси.

Інформаційна фальсифікація кави – це обман споживача за допомогою неточної або спотвореної інформації. До інформаційної фальсифікації відносяться також підробка документів, сертифіката якості тощо [3].

Каву краще купувати в спеціалізованих магазинах чи відділах великих торгових підприємств. Для підвищення конкурентоспроможності та удосконалення асортименту кави та кавових напоїв необхідно приділяти велику увагу до методів упакування та якості сировини, з якої виготовляють дані напої, готової продукції, а також оновлення рецептури, збагачення її мінеральними речовинами, білковою сировиною, які необхідні організму людини.

Список використаних джерел

1. Кава та кавові продукти. Словник : ISO 3509:2005. – [Дата публікації 2005-12-01]. – (Міжнародний стандарт). – 21 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу www.iso.org/iso/ru/catalogue_detali.htm?csnumber=34184.
2. Кава натуральна розчинна. Загальні технічні умови : ДСТУ 4394:2005. – [Чинний від 1 січня 2006 р.]. – К.: Держспоживстандарт України, 2006. – 26 с.– (Національний стандарт України).
3. Сирохман І. В. Товарознавство смакових товарів / І. В. Сирохман, Т. М. Раситюк. – Львів : Видавництво ЛКА, 2003. – 426 с.

АНАЛІЗ СПОСОБІВ І МЕТОДІВ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ СИРІВ ТИПУ ЧЕДДЕР

Н. О. Офіленко,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи,

к. с.-г. н., доцент

О. Р. Голубицька,

студентка гр. БТ-41

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Сири типу Чеддер відносяться до твердих сирів, але за рахунок додавання високоактивних бактерій і тривалого дозрівання мають специфічний горіховий присмак і легкоокислий гострий смак. Такий специфічний смак, а також особливу щільну консистенцію сирам типу Чеддер надає чеддеризація сирної маси (нагрівання посоленої до температури 38°C сирної маси у спецваннах).

Користь сирів типу Чеддер неможливо описати, бо завдяки особливому хімічному складу вони добре впливають на нервову систему людини, а саме стимулюють мозкову роботу і виробляють гормон, що поліпшує настрій. Цей сир містить майже всі вітаміни групи В, РР, Е, К, а також він багатий на мінеральні речовини: калій, кальцій, магній, залізо, фосфор, цинк, натрій.

Цей благородний британський сир досить популярний не лише в Англії чи Європі, а й в Україні, тому він є часто об'єктом фальсифікації. Такі фальсифіковані сири лише за зовнішнім виглядом схожі на сир Чеддер, але поступаються смаковими властивостями і корисністю продукту.

До основних способів і методів фальсифікації сирів Чеддер відносять фальсифікацію асортиментну, якісну, кількісну і інформаційну.

Сир Чеддер – це достатньо високопоживний продукт, який має досить високий вміст жиру, а саме 45-50%. Часто асортиментна фальсифікація його відбувається за рахунок заміни його на інший вид сиру, що має нижчий вміст жиру і тому менш поживний. Заміна відбувається на сири, що за зовнішнім виглядом схожі на Чеддер, а саме на тверді сири з низьким вмістом жиру і швидким терміном дозрівання (наприклад, на Пошехонський чи Костромський). Зазвичай виробники не йдуть свідомо на асортиментну фальсифікацію, бо розуміють, що виробництво, обіг та реалізація такого продукту порушує ряд законодавчих вимог і тягне за собою адміністративну відповідальність. Таку фальсифікацію можна зустріти під час реалізації сиру Чеддер і відповідальність за цей обман лежить безпосередньо на продавці такого продукту. Продавці ринку при цьому свідомо порушують Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та Закон України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів».

Якісна фальсифікація сирів типу Чеддер часто зустрічається під час безпосереднього виробництва сиру, а саме, заміна молочних білків на рослинні,

збільшення вмісту вологи і зменшення вмісту жиру, порушення рецептури приготування та технологічних режимів дозрівання, введення антибіотиків та консервантів для того, щоб сир довше не втрачав свою якість.

Зменшення вмісту жиру (регулюється у молоці-сировині), заміна молочного білка (часто соєвим), а також підвищення вмісту води відбувається на першому етапі виробництва сиру. Якщо соєвий білок виділений із генно модифікованої сої, то такий білок може викликати важкі алергічні реакції у людей, які страждають на це захворювання, тому відповідно до постанови такі продукти повинні мати спеціальне маркування із вказанням, що продукт містить ГМО. Не зазначення на маркуванні такої інформації також є свідомою інформаційною фальсифікацією продукту і обманом споживача та карається законом України.

Недотримання технології виготовлення – це, насамперед, прискорення термінів дозрівання сирів. Дорогий дозрілий сир Чеддер проходить дозрівання від 3 до 18 місяців. Так як сири типу Чеддер – це тверді сири з низькою температурою повторного нагрівання, то такі сири дозрівають повільно і для пришвидшення цього процесу виробники часто додають до сирної маси мікроорганізми-симбіотики, ферментні препарати, активні штами молочнокислих бактерій, активізують бактеріальні закваски і збільшують їх дозу, а також додають метали: мідь, марганець, кобальт, магній, нікель, йод, молибден, що стимулюють розвиток молочнокислих бактерій. Такий сир дозріває від 1 до 2 -х місяців і має рваний малюнок на розрізі.

Введення антибіотиків дозволяє продовжити термін зберігання і, відповідно, реалізації сиру більше двох місяців. А якщо врахувати, що сири типу Чеддер досить вартісні, то при збільшенні терміну зберігання реалізація може тривати довше без втрат для продавця.

Щодо кількісної фальсифікації, то це банальне обважування покупця, тобто відхилення від гранично допустимих норм ваги сиру. Така фальсифікація зустрічається з усіма видами сирів, в тому числі типу Чеддер.

Інформаційна фальсифікація сирів – це спотворення інформації про споживні властивості, склад, виробника сиру та наявність консервантів чи ГМО в продукті, а також дати виготовлення і терміну зберігання на маркуванні, рекламі чи в товарно-супровідній документації. Так як сир типу Чеддер не можна вважати дешевим продуктом, то часто, щоб збільшити продаж продукту, його реклама про споживні властивості містить завідомо брехливу інформацію про те, що він дієтичний чи має певні лікувальні властивості.

Загалом, проведені дослідження сирів типу Чеддер дають можливість стверджувати, що ринок цього продукту містить багато фальсифікату, але часто це сир, який реалізують в дрібнороздрібній торгівлі, на ринку чи невеликих магазинах, де продаж здійснюють через прилавок.

Список використаних джерел

1. Чедер. веб-сайт. URL:<https://confettissimo.com/> (дата звернення 12.10.2022).

2. Фальсифікація харчових продуктів та її види: Головне управління держпродслужби в Черкаській області. URL: <https://www.cherk-consumer.gov.ua/povyny/3178> (дата звернення 05.01.2023).

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ЗБЕРЕЖЕНІСТЬ ФОНДІВ, ЩО Є КУЛЬТУРНИМ НАДБАННЯМ В УМОВАХ ВІЙНИ

М. Л. Павлишин,

зав. кафедри управління та експертизи товарів, к.т.н., доцент

Н. В. Гарасим,

відповідальна за фонд бібліотеки економічного факультету

Д. В. Гонта,

бакалавр, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна, м. Львів

Фонди музеїв, архіву й бібліотек є важливим культурним, науковим, освітнім і духовним надбанням України. Вони задовольняють дослідницький, науковий, читацький попит і реалізують право на доступ до інформації [1].

Питання ідентифікації, реставрації й збереженості фондів привертати увагу науковців і практиків як з глибокої давнини, так і сьогодні. З перших днів активної фази ведення бойових дій РФ з особливою жорстокістю знищує: мародерить, руйнує об'єкти культурної спадщини України. Тому, проблема ідентифікації, оцифрування й збереженості фондів сьогодні є актуальною, а музеї й бібліотеки, як ніколи, потребують міжнародної підтримки. Статистика свідчить, що станом на 01.10.2022 року внаслідок дій російської армії в Україні 105 бібліотек зруйновано й 253 пошкоджено, а з тих бібліотек, які вціліли на окупованих територіях загарбники знищують україномовні книги. Більшість знищених бібліотек територіально розташовані в Донецькій – 31%, Київській – 21%, Миколаївській – 13% і Харківській – 11% областях. З квітня 2022 року кількість знищення об'єктів культурної інфраструктури України зросла в 5 разів: збитків зазнали 836 об'єктів культурної інфраструктури, без урахування пам'яток культурної спадщини [2].

У табл.1 систематизовано інформацію по аналізі роботи публічних бібліотек в умовах російсько-української війни [3].

Потрібною є робота Української бібліотечної асоціації (Ukrainian Library Association) над формуванням документальних колекцій у майбутню Національну цифрову бібліотеку України. Таким чином відбувається збір доказової бази про злочини війни [4]:

♦ факти (фото, відео, аудіо тощо) російської агресії та боротьби українців, плакати, фотожаби, анекдоти, жарти (народну творчість), що демонструють нескореність, лють і неперевершений гумор;

Таблиця 1 – Діяльність публічних бібліотек у боротьбі з російським агресором

№з/п	Завдання	Публічні бібліотеки	Напрямок діяльності
1	Захист інформаційного простору	Національна бібліотека України імені Я.Мудрого, Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека імені К.А. Тімірязєва, Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека тощо	Підготовка практичних порад під час війни; проведення освітніх заходів щодо протидії фейкам, дезінформації, боротьбі з кіберзагрозами
2	Формування «Нац. цифрової бібліотеки України» та створення документальних колекцій	Українська бібліотечна асоціація (<i>Ukrainian Library Association</i>) Публічні бібліотеки	Збір доказової бази про злочини війни: фактів, свідчення, документів про війну, які становитимуть основу майбутньої колекції
3	Інформаційно-просвітницька робота	Публічні бібліотеки	Розміщення на сайтах, блогах корисної інформації для ВПО, дитячих малюнків про війну, роботи митців-патріотів
4	Організація онлайн підтримки	Співпраця бібліотекарів з медиками	Організація тренінгів з надання першої домедичної допомоги; лекції з надання психологічної підтримки, емоційної розрядки за допомогою бібліотерапії, перегляду кінофільмів тощо
5	Розширення бібліотечних послуг	Публічні бібліотеки	Облаштування зручних робочих місць для дистанційної роботи ВПО; використання комп'ютерів; організація курсів з вивчення іноземної мови та медіа грамотності
6	Реалізація волонтерських проектів	Публічні бібліотеки: підвали	Облаштування укриття для населення, логістичних пунктів гуманітарної допомоги, з приготування їжі для ВПО та біженців, осередків з плетіння маскувальних сіток тощо
7	Благодійна діяльність	Публічна бібліотека ім. Лесі Українки	Збір українських книжок і відправка їх до зарубіжних бібліотек (Литви, Польщі тощо), які реалізують програми допомоги українським біженцям
8	Збір коштів для ЗСУ	Бібліотечна спільнота України, міста Нікополь	Організація благодійних акцій, ярмарок тощо з метою фінансової підтримки захисників. Наприклад, кошти з «Великоднього ярмарку» (13,5 тис. грн.) перераховано для ЗСУ

♦ факти, що підтверджують підтримку України бібліотечною спільнотою, іншими професійними спільнотами, громадянами з різних країн світу (повідомлення особисті або з інтернет-простору, фото, відео);

♦ фейки, які поширюють вороги про Україну у період війни.

Питання ідентифікації та збереженості фондів, що є культурним надбанням стали актуальними й для Наукової бібліотеки ЛНУ імені Івана Франка, адже основне її призначення – це формування фондів та їх збереженість. Багато унікальних колекцій і рідкісних книг Наукової бібліотеки ЛНУ імені Івана Франка становлять культурну спадщину України, мають величезну духовну цінність світового масштабу [3].

Наукова бібліотека ЛНУ імені Івана Франка в умовах воєнного стану залишається відкритою для навчання студентів. Працівники бібліотеки прикладають максимум зусиль по збереженню фондів. Наукова бібліотека ЛНУ імені Івана Франка є важливим соціальним інститутом, оскільки підвищує роль освіти, впроваджує нові інформаційні технології, вводить кардинальні зміни у свідомості самих працівників, які мислять креативно та постійно шукають нові форми допомоги у важкий воєнний час.

Список використаних джерел

1. Збереження бібліотечних фондів: традиції, інновації, перспективи: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/630>.

2. Ростислав Карандеєв під час бібліотечного марафону: Під час війни бібліотеки, як ніколи потребують підтримки, адже це осередки нашої ідентичності та культурно-освітні центри: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.mkp.gov.ua/news/7810.html>.

3. Публічні бібліотеки в реаліях війни: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://oth.nlu.org.ua/?p=5687>.

4. Публічні бібліотеки України в умовах воєнного стану: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1492>.

ІНФОРМАЦІЙНА ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ПАРФУМЕРНИХ ТОВАРІВ НА СПОЖИВНОМУ РИНКУ

Л. В. Пелик,

професор кафедри товарознавства та експертизи у митній справі,

д.т.н., професор

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Ю. А. Пелех,

доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики, к.т.н., доцент

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, Україна,

м. Хмельницький

Перекручена чи неточна інформація про товар служить підставою вважати заміник натурального продукту фальсифікованим товаром. У практиці роботи торгових підприємств відомі випадки, коли покупці звертаються зі скаргою на реалізацію фальсифікованих товарів, наприклад парфумів. Уважний розгляд таких скарг показує що факт фальсифікації відсутній, тому що на маркуванні товару цілком зазначений склад продукту та його призначення.

Способи доведення інформації до споживача про склад і властивості товарів регламентується Законом України "Про захист прав споживачів". У ст. 18 цього Закону затверджується право споживача "на одержання необхідної, доступної, достовірної, своєчасної інформації про товари" [1]. Крім того, Закон обумовлює зміст інформації про товар, яка повинна бути надана споживачу до його придбання.

При фальсифікації інформації про товар досить часто викривляються або вказуються неточно такі дані: найменування товару і його логотип; країна походження товару; фірма-виробник і його адреса; кількість товару; склад товару (особливо вміст добавок); умови і терміни зберігання.

Країна походження товару частіше за все або зовсім не вказується, або вказується неправильно, фальсифікується штриховий код. У зв'язку з цим і контролюючим органам, і споживачам необхідно приділяти пильну увагу зовнішньому вигляду товару та інформації, що надається на його упакуванні, у тому числі і за показниками безпеки.

Зустрічаються випадки, коли підробляються товарні і фірмові знаки підприємств-виробників, що мають заслужено високу репутацію завдяки відмінній якості продукції. У цьому випадку матеріального і морального збитку – зазнає не тільки споживач, а й підприємство, чий фірмовий знак був підроблений, тому що споживач, придбавши фальсифікований товар низької якості з фірмовим знаком відомого підприємства-виробника, втрачає до нього довіру. Авторське право виробника на його фірмовий знак захищене законами України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на вказівку походження товарів".

Одним із різновидів інформаційної фальсифікації товару є фальсифікація за допомогою упакування, найчастіше виробничої. Основною функцією пакування є захист товару від втрат, а оточуючого середовища – від забруднення [2]. Разом з тим привабливе за зовнішнім оформленням пакування може додати неповторного іміджу товару, слугувати для ідентифікації споживачем і товару, і фірми-виробника, внаслідок чого створюються споживні переваги. Наприклад, оригінальні за формою і кольором скляна тара парфумів «Chanel N5» легко розпізнаються і слугують для споживача основною розпізнавальною ознакою.

Об'єктом фальсифікації стає саме привабливе за зовнішнім виглядом упакування, що імітує продукт високої якості. У цьому випадку фірмове пакування використовується як засіб інформації про товар, але мета фальсифікації – підробка низькоякісного товару під високоякісний того ж найменування (іноді замість "Made in Italy" фальсифікують манерою написання, пишуть просто "Italy").

Підробляти елітний парфум навчилися – і упакування, і флакон, тому з першого погляду складно відрізнити контрафакт від оригіналу. Потрібно тільки в магазині взяти пляшечку з духами в руки і гарненько струсити. Якщо парфум якісний, в його складі багато ефірних олій, які при трясці «випускають» бульбашки. Крім того, бульбашок повинно бути багато і триматися вони повинні довго – і це означає, що аромат не підробка.

Упакування має бути огорнуте прозорою та акуратною целофановою плівкою, в який загорнута коробка парфуму, – бренди ніколи не заклеюють пакет, а фіксують за допомогою нагріву. Упакування виконує точний агрегат, склеюється поліетилен спеціальним клеймом, яке розплавляє його, і тому завжди видно штамп запаювання поліетилену у вигляді прямокутника або кола. Зверху чи знизу кріплять круглий або прямокутний штамп.

Сама коробка – виконана з цупкого паперу чи картону. Її задача – фіксувати флакон і не давати йому можливості «бовтатись» по коробці. Оригінальні парфумерні коробки мають високоякісну поліграфію, усе надруковано чітко. Картон упакування білого кольору, без сіруватого відтінку. Немає наклейки, тільки типографські відтиски безпосередньо на картоні. На дешевих підробках можна побачити неякісний друк на коробці, але якісні, ліцензовані копії відрізнити від оригіналу за коробкою практично неможливо. Частину інформації нанесено на клейку стрічку, яку приклеєно до картонного упакування.

Друк назви має бути акуратним і чітким, без жодних помилок. На самому упакуванні обов'язковою є така інформація:

- вказана категорія аромату: «parfum» (парфум), «eau de parfum» (парфумована вода) або «eau de toilette» (туалетна вода);
- призначення парфуму: «pour femme» чи «for woman» (для жінок) або «pour homme» чи «for men» (для чоловіків);

- об'єм: в ml або fl.oz (1 fl.oz – американська одиниця виміру, що дорівнює 30 мл);
- хімічний склад;
- країна-виробник у вигляді напису «Fabrique en...» або «Made in...»;
- правильний штрих-код (початкові цифри завжди вкажуть на країну-виробника).

Наступний етап – необхідно звірити серійний номер на дні флакона з кодом на коробці. Номер може включати цифри і букви, але повинен бути однаковий і на флаконі, і на упакованні, якщо духи справжні.

Таким чином, першим кроком захисту товару від підробок можна вважати захист від підробок упакування. Сьогодні поліграфія високої якості стає доступною для широкого кола замовників. Все сильнішою стає спокуса скопіювати упакування відомої торгової марки і наповнити її товаром сумнівної якості. Фірми-виробники, які дорожать своїм іміджем, повинні постійно збільшувати витрати на ускладнення упакування для своєї продукції або замовляти різноманітні захисні наклейки.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про захист прав споживачів".[Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>].

2. Пелик Л.В. Вимоги до контролю якості і безпечності парфумерно-косметичної продукції // Л.В. Пелик, Ю.А. Пелех/ III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Маркетингові стратегії, підприємництво і торгівля: сучасний стан, напрямки розвитку» (27 жовтня 2022 року) – Київ : Київський національний університет будівництва і архітектури, 2022 – С. 248 – 251.

ВИКОРИСТАННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ ЯК ЗАХИСТ ЯКІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПРОДУКЦІЇ

А. Р. Росинюк,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
076 Підприємництво та торгівля

О. І. Передрій,

доцент кафедри товарознавства та експертизи в митній справі, к.т.н., доцент
Луцький національний технічний університет, Україна, м. Луцьк

Політика ЄС у сфері якості спрямована на захист назв конкретних продуктів для просування їх унікальних характеристик, пов'язаних з їхнім географічним походженням, а також традиційними ноу-хау. До назви продуктів може бути надано «географічне зазначення» (ГЗ), якщо вони мають конкретне посилення на місце, де вони зроблені. Визнання ГЗ дозволяє споживачам довіряти якісним продуктам та відрізнити їх серед подібних, а також допомагає виробникам краще просувати свою продукцію на ринку [1]. Продукти, що

знаходяться на розгляді або яким було надано ГЗ, перераховані у реєстрах географічних зазначень. Реєстри також включають інформацію про географічні та виробничі характеристики кожного продукту. Географічні зазначення, визнані інтелектуальною власністю, відіграють важливу роль у торгових переговорах між ЄС та іншими країнами. Інші схеми якості ЄС наголошують на традиційному виробничому процесі або продуктах, виготовлених у важкодоступних природних зонах, таких як гори або острови. Географічні зазначення встановлюють права інтелектуальної власності на конкретні продукти, якість яких безпосередньо пов'язана з районом виробництва. Географічні зазначення включають:

- АОР – захищене позначення походження;
- PDO – географічна зазначення, що охороняється (їжа і вино);
- GI – географічне позначення (спиртні напої).

Система географічних зазначень ЄС захищає назви продуктів, що походять з певних регіонів і мають певні якості або мають репутацію, пов'язану з територією виробництва. Відмінності між PDO та PGI пов'язані в першу чергу з тим, яка частина сировини для продукту має надходити з району або яка частина виробничого процесу має відбуватися у конкретному регіоні [2].

Назви продуктів, зареєстровані як PDO, мають найбільший зв'язок із місцем їх виготовлення. Географічні зазначення цієї групи використовуються для продуктів харчування, сільськогосподарської продукції та вина. Основна вимога для отримання PDO: кожна частина процесу виробництва, обробки та підготовки має відбуватися у певному регіоні. Для вин це означає, що виноград повинен надходити винятково з тієї географічної області, де виробляється вино.

Рисунок 1 – Географічні зазначення, прийняті в ЄС

Приклад: шампанське повністю виробляється в регіоні Шампань у Франції з використанням виключно чотирьох сортів винограду з цього регіону. Етикетка: обов'язкова для харчових та сільськогосподарських продуктів, необов'язкова для вина [1].

PGI підкреслює взаємозв'язок між конкретним географічним регіоном та назвою продукту, коли певна якість, репутація чи інші характеристики переважно пов'язані з його географічним походженням. Застосовується для продуктів харчування, сільськогосподарської продукції та вина. Технічні характеристики: для більшості продуктів принаймні один із етапів

виробництва, обробки чи підготовки відбувається у регіоні. У випадку з винами це означає, що не менше 85% винограду, що використовується, повинно походити виключно з тієї географічної області, де вино фактично виробляється.

Етикетка: обов'язкова для продуктів харчування, сільськогосподарської продукції, необов'язкова для вин [1].

Географічна вказівка спиртних напоїв (GI): захищає назву спиртного напою, що походить з країни, регіону або місцевості, де особлива якість, репутація або інші характеристики продукту пов'язані з його географічним походженням. Особливі вимоги: для більшості продуктів у регіоні проходить щонайменше один з етапів дистиляції або приготування. Проте сирі продукти не обов'язково мають надходити з регіону. Приклад: ірландський віскі GI варять, переганяють і витримують в Ірландії з 6-го століття, але сировина надходить не лише з Ірландії. Етикетка: необов'язкова для всіх продуктів.

Гарантована традиційна спеціальність (TSG) підкреслює традиційні аспекти, такі як спосіб виробництва продукту або його склад, без прив'язки до конкретної географічної області. Назва продукту, зареєстрованого як TSG, захищає його від фальсифікації та неправомірного використання рис.3.

Зазначення TSG застосовується для продуктів харчування та сільськогосподарської продукції. Приклад: Gueuze TSG – традиційне пиво, отримане шляхом спонтанного бродіння. Зазвичай він виробляється в Брюсселі та його околицях. Тим не менш, будучи TSG, його метод виробництва захищений, але його можна виробляти деінде. Етикетка: обов'язкова для всіх товарів.

Якісний термін «гірський продукт» наголошує на особливості продукту, виробленого в гірських районах зі складними природними умовами. Визнання цього є перевагою як для фермерів, так і для споживачів. Це дозволяє фермерам краще продавати продукт, і навіть гарантує, що певні характеристики зрозумілі споживачеві.

Сільське господарство в найвіддаленіших регіонах ЄС стикається з труднощами через віддаленість та ізолюваність, що тягне за собою складні географічні та метеорологічні умови. Для забезпечення більшої поінформованості про сільськогосподарську продукцію з найвіддаленіших регіонів ЄС (заморських департаментів Франції – Гваделупи, Французької Гвіани, Реюньону та Мартініки, а також Азорських, Мадейрських та Канарських островів) було створено спеціальний логотип рис.4.

На додаток до схем ЄС існує велика кількість приватних та національних схем або логотипів якості харчових продуктів, що охоплюють широкий спектр ініціатив та діють між підприємствами або між підприємствами та споживачами [2]. У консультації із зацікавленими сторонами Європейська комісія розробила керівні принципи, що демонструють передовий досвід роботи таких схем. 31 березня 2022 року Комісія прийняла пропозицію щодо регулювання ГЗ для вина, спиртних напоїв та сільськогосподарської продукції, а також інших схем забезпечення якості сільськогосподарської продукції.

Пропозиція спрямована на збільшення використання ГЗ в ЄС, щоб принести користь сільській економіці та забезпечити більш високий рівень захисту продуктів, особливо в Інтернеті. У рамках системи прав інтелектуальної власності ЄС назви продуктів, зареєстрованих як ГЗ, захищені законом від імітації та неправомірного використання в ЄС та країнах, що не входять до ЄС, де було підписано спеціальну угоду про охорону [2].

Для всіх схем забезпечення якості компетентні національні органи кожної країни ЄС вживають необхідних заходів для захисту зареєстрованих найменувань на своїй території. Вони також повинні запобігати та припиняти незаконне виробництво або маркетинг продуктів, які використовують таку назву. Захищено назви різних продуктів (вина, продуктів харчування та спиртних напоїв), вироблених у кількох країнах за межами ЄС, таких як Колумбія чи Південна Африка.

Отже, географічне зазначення (ГЗ) – це позначення, що фігурує на товарах, які походять з певного географічного регіону і мають властивості або репутацію, зумовлені місцем їх походження. Позначення може виконувати функції ГЗ тільки в тому випадку, якщо воно вказує на походження продукту прив'язки до певної місцевості. Крім того, фахівцям варто бути компетентними з питання властивостей, характерних рис або репутації таких продуктів, адже вони повинні бути обумовлені переважно місцем його походження. Оскільки властивості продукту залежать від географії виробництва, можна говорити про явно виражений зв'язок продукту з місцем його вихідного походження.

Список використаних джерел

1. Geographical indications and quality schemes explained. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_en (дата звернення: 10.03.2023).

2. Hegnes A.W. (2012). Introducing and practising PDO and PGI in Norway, Anthropology of Food. URL <http://aof.revues.org/7210> (дата звернення: 10.03.2023).

ІДЕНТИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ ГРУПУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ

Д. І. Сапожник,

доцент кафедри товарознавства митної справи та управління якості, канд. техн.

наук, доцент

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Продукція (вироби, товари та ін.) подвійного призначення з метою імпортного (експортного) контролю підлягають ідентифікаційній експертизі:

– вироби, підготовлені до відкритої реалізації та які мають ознаки контрольованих технологій;

– вироби, що містять результати, виконані із залученням будь-яких форм державного фінансування (грантів, проєктів, контрактів, цільових програм) з метою недопущення їх несанкціонованого розголошення та використання для розробки та створення зброї, засобів її доставки, інших видів озброєння та військової техніки або під час підготовки та (або) вчиненні терористичних актів.

Ідентифікаційна експертиза проводиться шляхом співвіднесення поданих на дослідження об'єктів, із затвердженими списками (переліками) контрольованих товарів і технологій подвійного призначення [6, 7], які можуть бути використані при створенні озброєнь та військової техніки та щодо яких здійснюється експортний контроль.

При виборі відповідної позиції у контрольних списках враховують, що ряд товарів та технологій, що мають подібні технічні назви та функціональне призначення, можуть бути згадані у кількох контрольних списках. Тому слід враховувати і брати до уваги контрольні списки, близькі по тематичній спрямованості.

Особливу увагу приділяють приміткам до контрольних списків, які містять роз'яснення щодо умов приналежності товарів та технологій до контрольного списку та уточнення того, що саме контролюється.

Ринок послуг з використанням безпілотних літальних апаратів (БПЛА) має великий потенціал розвитку, різі способи використання та застосування (рис. 1).

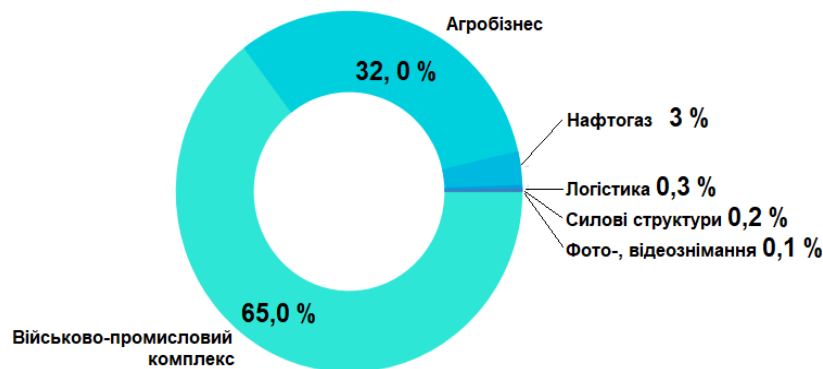

Рисунок 1 – Ринок застосування БПЛА

Джерело [1]

Водночас індустрія стикається з новими викликами та нормативно-правовими перешкодами для комерції та промислових галузей. Очікувань від безпілотників дійсно багато, зростання на застосування безпілотної авіації має місце, але стримуючим фактором для застосування БПЛА залишаються саме авіаційне регулювання та відсутність інфраструктури.

Оглядово ідентифікаційні ознаки сучасного асортименту БПЛА, їх параметрів та характеристик розглянуто через призму групування, подібну до існуючого підходу ранжирування робомобілів.

Нульовий рівень групування. БПЛА нульового рівня позбавлені будь-якої автономності: оператор відповідає за кожен рух літального апарату, безпілотник керується вручну протягом усього польоту. Як правило, до цієї категорії відносяться авіаційні моделі, іграшки та гоночні літальні апарати.

Перший рівень групування. У БПЛА першого рівня дещо зменшується функціональне навантаження на оператора. Людина, як і раніше, відповідає за безпеку пристрою та більшість процесів, проте БПЛА можуть тимчасово брати на себе відповідальність принаймні за один критичний показник керування або виконуваної функції. Про свідомий автопілот мова не йдеться, проте літальні апарати цього рівня здатні утримувати курс, висоту або положення в просторі (як правило, не одночасно).

Оператор може задавати напрямок руху і вводити в систему параметри висоти та швидкості польоту. На сьогоднішній день, такі апарати застосовують фотографи та фахівці, які проводять інспекції та моніторинг різних об'єктів.

Другий рівень групування. До другого рівня слід відносити частково автономні БПЛА, здатні виконати поставлене завдання за мінімальної участі людини. Оператор повинен втрутитися та перехопити контроль над БПЛА тільки у разі виникнення непередбачених обставин.

Апарати другого рівня здатні самостійно приймати рішення про зміну напрямку польоту, висоти та швидкості. Деякі пристрої злітають та сідають в автономному режимі. Більшість сучасних виробників комерційно доступних БПЛА пропонують користувачам безпілотники другого рівня. У ряді випадків користувачі мають змогу завантажити польотний план в автопілот і апарат виконує завдання в автономному режимі. Такі БПЛА використовуються для розмітки та картографування місцевості, при проведенні різних вимірів, обприскуванні полів та засіванні їх насінням.

Третій рівень групування. До цього рівня відносять «умовно-автономні» апарати третього рівня, які зберігають всі ознаки виробів двох попередніх групувань і можуть виконувати завдання за умови незмінних умов та факторів довкілля під час польоту. Основна відмінність таких БПЛА від апаратів другого рівня полягає в тому, що умовний рівень «третій» наділяє їх можливістю зворотного зв'язку з оператором, завдяки якому БПЛА сповіщають оператора про перешкоди, що виникають на шляху, в очікуванні нових додаткових його вказівок. Подібні системи можуть використовуватись в галузях картографування, геодезії та логістики.

Третій рівень групування (+). Ряд виробників БПЛА пропонують на ринку автономні комплекси на основі систем, які не потребують операторів. Крім безпілотників, користувачі отримують у своє розпорядження наземні базові станції, на яких дрони третього рівня базуються в негоду і заряджають або підзаряджають батареї між вильотами. Такі системи використовуються в ході геодезичних заходів та при оглядах відкритих родовищ.

Комплекси, так званого, «замкнутого циклу» можна назвати майже цілком автономними. Вони можуть виконувати поставлені завдання без участі

оператора. Зрозуміло, що використовувані в них БПЛА позбавлені «цілковитої» автономності і просто виконують одні й ті самі процеси знову і знову, діючи подібно до того, як функціонує більшість промислових роботів. Типові застосування таких комплексів – картографування, геодезія, охорона та патрулювання об'єктів. Серед них знаходять місце і модулі, що якими перевозяться малі вантажі між суб'єктами господарювання.

Четвертий рівень групування. Апарати четвертого рівня з високим ступенем автономності також здатні виконувати поставлені завдання без участі оператора. Окремі БПЛА обладнані допоміжними системами, які готові приступити до роботи у випадку відмови основних модулів.

«Поведінка» БПЛА четвертого рівня керується набором правил і фіксованих установок. Такі БПЛА здатні слідувати за оператором або зазначеним об'єктом, уникати зіткнень з перешкодами, утримувати потрібну висоту, швидкість та напрямок польоту.

П'ятий рівень групування. До п'ятого рівня належать повністю автономні БПЛА, здатні виконувати поставлені завдання без участі оператора та за будь-яких умов. Такі апарати поки що на ринку представлені ще в недостатній кількості. Крім очевидної автономності, апарати мають можливість «самовдосконалюватись» та оптимізувати власну діяльність самостійно і незалежно: коригувати плани інспекцій та обирати найкоротші маршрути.

Поява апаратів із п'ятим рівнем автономності дасть можливість сформулювати оптимізовані повітряні транспортні потоки та принесе справжню революцію у галузь електронної торгівлі.

Суспільство крокує до масової «дронізації» семимильними кроками. Світ уже побачив автономні бездротові зарядні станції, апарати, здатні розташовуватись на стінах будівель, автономні «дропоорти», безліч різноманітних сенсорів за призначення інтелектуальних систем.

Проте підстав для надлишкового технооптимізму не спостерігається: розвиток дронів п'ятого рівня автономності стримується рудиментами минулого – величезними державними апаратами, бюрократичними механізмами та неефективним законодавством більшості розвинених країн. Затримує і фізична підоснова – зростання ефективності дронів стримується рівнем розвитку акумуляторів, граничною продуктивністю бортових обчислювальних систем та величезними масивами даних, з якими літальним апаратам слід працювати.

Список використаних джерел

1. Исследование рынка дронов. *Блог DTI Algorithmic* (07.02.2018). URL: <https://blog.dti.team/issledovanie-rynka-dronov/>.
2. Chaika I. Ukrainian Drones: In Business and at War. *U.S.-Ukraine Foundation*. 12 серпня 2017 р. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/ukrainian-drones-business-war-ivan-chaika/>.

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ

Т. Г. Сухорукова,

доцент кафедри «Економіка та управління виробничим і комерційним бізнесом», канд. екон. наук, доцент
Український державний університет залізничного транспорту,
Україна, м. Харків

Проблема фальсифікації товарів входить до найбільш актуальних проблем сучасного суспільства, оскільки торкається інтересів держави, регіонів, соціальних груп та окремих громадян.

Фальсифікація, як нерівноцінний обмін, виникла одночасно із виникненням товарного обміну, і зміцнилася при товарно-грошовому обміні. За час свого існування вона набувала різних форм, проникала в різні галузі, змінювалася і кількісно і якісно.

І вчені та практики аналізують причини активного розповсюдження фальсифікованих товарів. Сьогодні основними причинами цього явища є:

1) висока прибутковість та рентабельність реалізації фальсифікованих товарів. При цьому прибуток буває в сотні або тисячі разів більше, ніж ймовірні штрафи;

2) безкарність фальсифікаторів, що з істотним послабленням органів державного контролю;

3) недостатність нормативно-правової бази та державного регулювання у галузі запобігання фальсифікації;

4) прагнення організацій торгівлі закуповувати товари лише з урахуванням критеріїв низьких цін, а для швидкопсувних харчових продуктів ще й подовжені терміни придатності;

5) відсутність чи недостатність у торгових організаціях товарознавців фахівців з якості;

6) невисокий рівень споживчої культури, які виявляються в незнанні та невмінні отримувати необхідну інформацію про товари перед прийняттям рішення про їх купівлю;

7) недостатність інформації для споживачів та торгових організацій у чинних нормативних документах, що дозволяють правильно ідентифікувати товар та вчасно виявити його фальсифікацію;

8) ослаблення уваги до якості та асортиментних характеристик товару як найважливіших показників конкурентоспроможності як самих товарів, так і організацій виробників та/або торгівлі;

9) наявність на споживчому ринку України значного сегмента споживачів, які в силу свого матеріального становища віддають перевагу товарам за низькими цінами, заздалегідь знаючи чи припускаючи їхню невисоку якість;

10) корупція в органах державного управління та контролю, а також судових органів, внаслідок чого виявлені факти фальсифікації замовчуються або не доводяться до суду або винні не притягуються до відповідальності [6].

Розвиток техніки та технологій у ряді випадків також сприяє прихованню факту фальсифікації. Так, у молочному виробництві сучасні технології дозволяють так використовувати заміник молочного жиру при виробництві вершкового масла, що органолептичним методом неможливо виявити фальсифікацію.

Фальсифіковані товари виявляються практично у всіх товарних групах споживчого ринку: бензин та нафтопродукти, горілка та алкогольні напої, молочні та м'ясні продукти, шоколад та цукерки, аудіо та відеопродукція, одяг, взуття, парфумерія та косметичні вироби тощо [1].

Особливо небезпечною є фальсифікація продовольчих товарів, оскільки вона пов'язана зі здоров'ям людини. При неї продукт втрачає окремі найбільш значимі якості харчової цінності (наявність повноцінних білків, жирів, вуглеводів, вітамінів тощо).

Фальсифікація продуктів харчування існує у будь-якій галузі харчової промисловості, особливо у компаніях з широкою мережею філій. Вона найпоширеніша на підприємствах із багатоступеневим утворенням ціни, з наявністю численних торгових посередників.

За заявою начальника Головного управління Державної служби з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів Києва О. Рубана, не менше 30-50% продуктів харчування в Україні є фальсифікованими та можуть спричинити отруєння чи хвороби [3].

Відповідно до звіту Держспоживслужби основними продуктами, які найчастіше підробляють в Україні, є: молоко та молочні продукти; риба; м'ясо та м'ясна продукція [5] (рисунк 1).

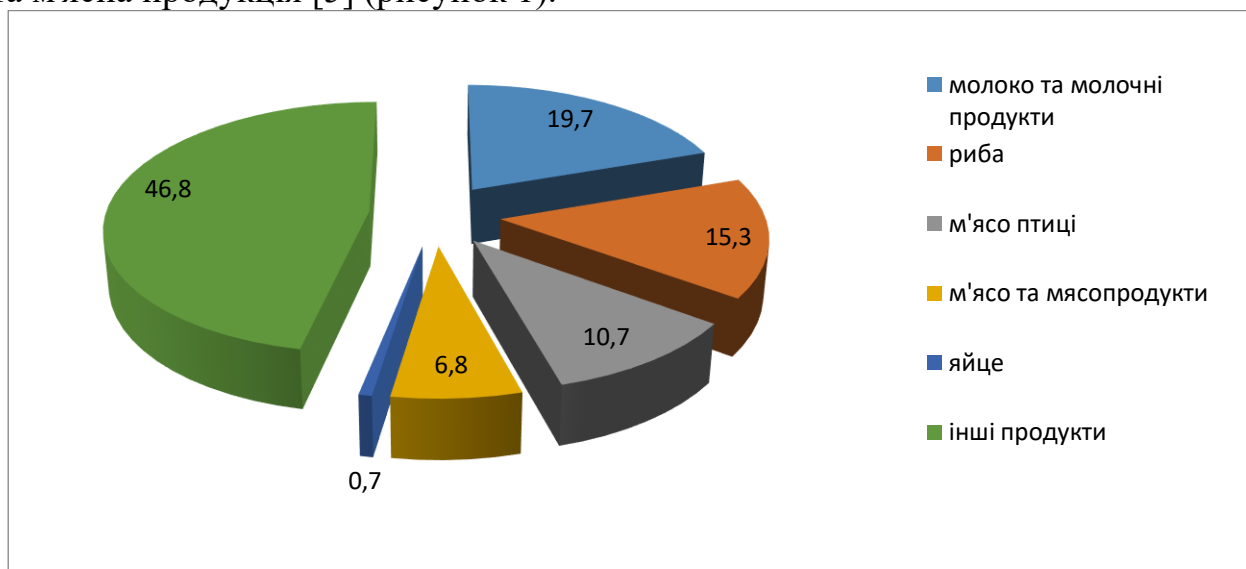

Рисунок 1 – Структура фальсифікованих товарів в Україні за 2021 рік, %

Розрізняють такі види фальсифікації продовольчих товарів: асортиментна (видова); якісна; кількісна; вартісна; інформаційна; комплексна. Кожен вид фальсифікації має характерні способи підробки справжніх товарів, а за комплексної – поєднання різних двох, трьох чи всіх п'яти видів. Природно, що з комплексної фальсифікації необхідно встановлювати значимість кожного окремого виду підробку товару загалом [2].

Будь-яка фальсифікація має економічні наслідки. До економічних наслідків фальсифікації продовольчих товарів можна віднести:

- 1) збільшені фінансових витрат на придбання товарів, які не відповідають кількості та якості бажаного товару;
- 2) отримання меншої кількості товару;
- 3) зростання витрат на усунення наслідків використання фальсифікованих товарів;
- 4) витрати на ліквідацію партій фальсифікованих товарів [4].

У системі боротьби з фальсифікацією товарів особливе місце займають анти фальсифіковані заходи щодо продовольчих товарів. Це пов'язано насамперед із питанням забезпечення національної продовольчої безпеки.

Список використаних джерел

1. Базилінська О. Я. Мікроекономіка: навчальний посібник для ВНЗ. Київ : Центр учбової літератури, 2016. - 349 с.
2. Воробець М.М., Сачко А.В., Кобаса І.М. Ідентифікація та методи виявлення фальсифікації : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2017. – 96 с.
3. В Україні 30-50% продуктів питания - фальсифікат. *Новости N*, 2023, 7 февраля. - URL: <https://novosti-n.org/news/V-Ukraine-3050-produktov-pytanyya-falsyfykat-134072> (дата звернення: 08.02.2023).
4. Малигіна В.Д., Титаренко Л.Д. Основи експертизи продовольчих товарів: Навч. пос. – К.: Кондор, 2009. - 296 с.
5. Молочна промисловість / Ю. В. Сіра // Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. – URL: <https://esu.com.ua/article-69334>
6. Назаренко Л. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів. Київ: Центр учбової літератури, 2019. – 250 с.
7. Федулова І. В. Ринок молочної продукції України: можливості та загрози //Товари і ринки. 2018. No 1. С. 15–28.

ОСНОВНІ ГОСПОДАРСЬКО-БІОЛОГІЧНІ ТА ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СОРТІВ ЯБЛУК ЯК ДОДАТКОВІ ІДЕНТИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ

Є. В. Хмельницька,

доцент кафедри харчових технологій, кандидат технічних наук, доцент
Полтавський державний аграрний університет, Україна, м. Полтава

У Законі України «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини» наводиться таке визначення поняття ідентифікації: «Ідентифікація – процедура підтвердження відповідності органолептичних, біологічних, фізичних та хімічних параметрів і властивостей, специфічних для даного виду харчового продукту, тим параметрам і властивостям, які зазначаються при етикетуванні цього харчового продукту, а також процедура підтвердження загальновизнаної назви даного виду продукту, торговельної марки та/або комерційного (фірмового) найменування» [1].

Слід зауважити, що кожен продукт має свій набір ознак ідентифікації, які можуть і повинні як найкраще його ідентифікувати. Хотілося б зупинитися на важливих господарсько-біологічних та господарсько-цінних ознаках сортів яблуні, які можна використовувати при ідентифікації цього виду продукції.

Строки досягання. Збирають плоди лише коли настане знімна стиглість. Це гарантує типові для сорту смакові якості плодів, тривале їх зберігання та високу транспортабельність. Настання зрілої стиглості визначають за комплексом морфологічних, біологічних і фізико-хімічних характеристик плоду. При цьому особливу увагу звертають на його розмір і форму, основне та покривне забарвлення, щільність м'якуша і шкірочки, консистенцію м'якуша і вміст у ній крохмалю, смак, аромат і легкість відділення плодоніжки від плодового утворення, забарвлення зернин. Якщо для досягання необхідна велика кількість тепла і дуже тривалий період, що виходить за межі настання осінніх приморозків, від вирощування такого сорту у даному регіоні слід відмовитися [2].

Розмір плодів залежить від багатьох факторів, основний з яких – сорт. Він визначається поперечним діаметром яблук, вимірюваних у найширшому місці, або масою. За величиною діаметра плоди яблуні ділять на чотири групи: дрібні – від 4,5 до 6 см; середні – 6-7 см; великі 7,1-9 см; дуже великі – понад 9 см. Згідно з уніфікованою класифікацією європейських країн, плоди яблуні за масою розподіляють на вісім груп: дуже дрібні: 16-40 г; дрібні: 41-70 г; менші за середній розмір: 71-110 г; середніх розмірів: 111-150 г; більші за середній розмір: 151-200 г; великі: 201-250 г; дуже великі: 251-350 г; винятково великі: понад 350 г. На ринках найвище цінуються плоди діаметром 7-9 см і масою 151-200 г [3].

Форма плоду – найбільш стала ознака сорту. Основні форми плодів яблуні: сплющено-округла, куляста, видовжено-округла, сплющено-конічна, округло-конічна, видовжено-конічна, дзвіночко-подібна, циліндрична, овальна.

Основне та покривне забарвлення. Шкірочка яблука в період досягання набуває забарвлення, характерного даному сорту. Розрізняють забарвлення основне й покривне. Перше буває зеленим, світло-, жовтуватим, жовто- або сіруватим-зеленим, зеленуватим-жовтим, світло- або яскраво-жовтим чи жовтим.

Смак нині є однією з основних генетично зумовлених ознак, що визначає популярність сорту і попит на його плоди. На нього певною мірою впливають кліматичні та ґрунтові умови, елементи агротехніки, інтенсивність плодоношення, строки збирання, розмір плоду. М'якуш, яблук за смаком може бути прісно-солодким, солодким, кислуватим-солодким, гармонійно кисло-солодким, кислим, терпко-кислим, з гіркотою, з ароматом і т. д. За цією ознакою, а також призначенням плоди яблуні поділяють на десертні (відмінний смак 4,5-5 балів), столові (добрий смак 3,9-4,4 бала) і технічні (задовільний смак 3,8 бала і нижче). Особливу цінність становлять десертні сорти, плоди яких використовують як свіжими, так і для переробки. Смак яблук у свіжому та переробленому вигляді, їх харчову та лікувально-профілактичну цінність визначають хімічним складом. Плодовим культурам, зокрема й яблуні, властива здатність зберігати певну спрямованість біохімічних процесів [2].

Хімічний склад плодів — доволі стала сортова ознака. Вона змінюється лише в окремих сортів за дуже різких змін метеоумов вегетаційного періоду. Вміст сухих речовин у яблуках, вирощуваних в Україні, варіює від 10,68 до 19,60%. Більшість сухих речовин представлена цукрами, органічними кислотами, дубильними й пектиновими речовинами, мінеральними компонентами, розчинними у воді. Цукри становлять 70-75% загального вмісту сухих розчинних речовин.

Органічні кислоти становлять незначну частину вмісту плоду – від 0,02 до 2,24%, але вони істотно впливають на його смакові якості. Кислотність більшою мірою, ніж інші речовини, змінюється під впливом зовнішніх умов вирощування і залежить від стиглості [3].

Смак визначають не абсолютним вмістом цукрів або кислот, а їхнім співвідношенням. Цукрово-кислотний коефіцієнт у плодів яблуні варіює від 6,7 до 96,8. У яблук з високими смаковими якостями та оптимально збалансованим вмістом цукру і кислоти цукрово-кислотний індекс становить 16-30. На смак плодів впливають і дубильні речовини, що підсилюють відчуття кислоти. В яблуках їх міститься 0,011-0,309%.

Сорт, міра стиглості та умови вирощування впливають на вміст у плодах вітаміну С більшою мірою, ніж на інші компоненти. Середня кількість аскорбінової кислоти в яблуках, вирощуваних в Україні, – 7,5 мг /100 г сирової маси. Особливу цінність становлять сорти, в плодах яких поєднуються високий вміст аскорбінової кислоти і Р-активних речовин (катехіни, антоціани, лейкоантоціани, флавонові глюкозиди, хлорогенова кислота). Із сортів, широко

вирощуваних в Україні, найбагатші на Р-активні речовини Антонівка звичайна, Кальвіль сніговий, Рубінове Дуки, Мекінтош (154-967 мг/100 г сирової маси). В середньому плоди сортів, поширених в Україні, нагромаджують 62-110 мг/100 г сирової маси Р-активних речовин [3].

Пектинові речовини визначають характер структури м'якуша плодів, тривалість їх зберігання, технологічні якості. У плодах, вирощуваних в Україні, вміст пектинових речовин варіює за сортами від 0,34 до 1,98 мг на 100 г сирової маси [3].

Лежкість або придатність плодів до тривалого зберігання без значних втрат маси, погіршення харчових, смакових і товарних якостей це генетична властивість сорту. На лежкість яблук найбільше впливають сухі розчинні речовини, загальні цукри та вітамін С [2].

Важливою господарсько-біологічною ознакою сорту транспортабельність яблук, тобто придатність їх для перевезення на великі відстані при збереженні товарних якостей. Найбільш транспортабельними є плоди зі щільною еластичною шкірочкою та щільним м'якушем. Транспортабельність залежить також від ґрунтових, кліматичних і агротехнічних чинників, способів товарної обробки та умов перевезення.

Таким чином, вказані характеристики сортів яблук доречно використовувати в якості ідентифікаційних ознак, які дозволять найкраще провести ідентифікацію вказаного товару і унеможливити асортименту та якісну фальсифікацію.

Список використаних джерел

1. Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини: Закон України від 06.09.2005 № 2809-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2809-15> (дата звернення: 06.03.2023).
2. Колтунов В.А. Якість плодоовочевої продукції та технологія її зберігання. Якість і збережність плодів та ягід. Ч. II. Київ.: КНТЕУ, 2004. 249 с.
3. Охорона прав на сорти рослин: Бюлетень/ Український інститут експертизи сортів рослин. Вінниця: ТОВ «Твори», 2022, Вип 1-6. <https://sops.gov.ua/buleten-arhiv-nomeriv> (дата звернення: 06.03.2023).

**ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 3
ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ**

**EFFECT OF DIFFERENT AMOUNT OF TARO PASTE REPLACING
POTATO STARCH ON QUALITY OF PORK SAUSAGE**

T. Kryzhska,

PhD, Senior Lecturer

Department of Food Technology

Sumy National Agrarian University, Ukraine, Sumy

Shang Feifei,

Postgraduate Student

Department of Food Technology

Sumy National Agrarian University, Ukraine, Sumy

School of Food and Bioengineering

He Zhou University, China, He Zhou

S. Danylenko,

Head of Department of Biotechnology, D-r of Sciences Technics, Senior Research

Institute of Food Resources of NAAS, Ukraine, Kyiv

Duan Zhenhua,

PhD, professor

Head of School of Food and Biological Engineering

He Zhou University, China, He Zhou

The fat provides the flavor, texture and energy of the sausage. But with people's attention to health, the development of low-fat food, fat replacement has become a hot field of research.

At present, the research on fat replacement at home and abroad mostly combines several substances and adds them to food to partially replace fat. Starch is used in the processing of meat products, and starch can combine with proteins in meat to form a special protein complex gel. The gel property is better than that of single meat protein gel, because this protein complex will produce gelatinized starch in the heating process, thus improving the quality and sensory properties of sausage. In the process of food production and processing, especially in meat products, appropriate amount of modified starch will be added as a substitute for fat [1]. In the process of sausage making, an appropriate amount of modified starch is usually added to improve the water holding capacity of the sausage and make it have good structural characteristics. Chen nan et al. [2] found through experiments that compared with meat products with natural starch, the tissue structure, water retention and taste of meat products were improved after modified starch was added to meat products, and the product quality was also effectively improved. Areca taro is an aquatic vegetable with high starch content. It is rich in nutrients, including starch, crude protein, dietary fiber, vitamin and inorganic salt. In this study, different amounts of poi were added

instead of starch. By analyzing the quality changes of sausage, the research basis and data support were provided for the addition of poi in sausage. It is expected that increasing the types of sausage products and making full use of poi would have better help.

Experimental design and results

(1) The scheme of replacing starch with taro paste

Table 1 – List of sausage ingredients for taro paste instead of potato starch

Raw material	Control treatment	Treatment				
		T1(20%)	T2(40 %)	T3(60 %)	T4(80 %)	T5(100 %)
Pork fat(g)	100	100	100	100	100	100
Lean pork (g)	400	400	400	400	400	400
Ice water(g)	100	95	90	85	80	75
Potato starch(g)	75.0	60.0	45.0	30.0	15.0	0.0
Taro paste (g)	0.0	20	40	60.0	80.0	100.0

Note: Other ingredients include 25g of rice wine, 8g of wheat bran, 7g of salt, 1.5g of complex phosphate, 4.5g of complex spices, 0.5g of pepper, 0.5g of erythorbic acid, 1.5g of red yeast rice, and 1.5g of beet red.

Areca taro is rich in dietary fiber, starch, water-soluble polysaccharides, vitamins and inorganic salts, so it is more scientific to make sausage with poi than potato starch. As can be seen from Table 2, the protein content increased significantly with the increase of poi replacement ratio, which was consistent with the results of the research of Campinas State University on reducing-fat sausage. Combined with the research results of Shang Feifei et al. [3] on the protein content of taro, in this experiment, with the increase of the proportion of areca taro puree, the protein content of sausage also showed an increasing trend, from 10.68 % to 28.16 %. With the increase of the proportion of areca taro puree replacing starch, the pH value of bran sausage gradually showed a slow rising trend. The test results showed that the addition of areca taro puree increased the pH value of bran sausage, which was consistent with the conclusion that areca taro belongs to alkaline food. After replacing potato starch with areca taro puree, the ash content of sausage increased significantly from 1.67% to 1.94%, possibly because the inorganic salt content of areca taro puree was higher than that of potato starch.

There was no significant difference in the moisture content of bran sausage after replacing potato starch with areca taro puree. As the replacement ratio of areca taro paste increased, the fat content in the replacement group was lower than that in the control group, which was similar to the research results of Li Junke et al. [4].

Table 2 – Effects of different taro paste added instead of starch on nutritional composition of sausage

Treatment	Protein	Ash	Moisture	pH	Fat
Control group	10.68±0.95 ^d	1.67±0.02 ^c	56.24±0.06 ^d	6.25±0.02 ^c	17.68±0.65 ^a
20%	25.05±0.67 ^c	1.77±0.01 ^b	56.41±0.04 ^d	6.38±0.03 ^b	15.05±0.07 ^b
40%	25.14±0.19 ^c	1.80±0.04 ^b	57.12±0.06 ^c	6.39±0.01 ^b	11.14±0.09 ^c
60%	26.05±0.20 ^{ab}	1.81±0.00 ^b	57.33±0.05 ^b	6.39±0.03 ^b	8.05±0.27 ^d
80%	26.86±1.05 ^{ab}	1.93±0.02 ^a	57.49±0.06 ^a	6.52±0.01 ^a	8.86±1.05 ^d
100%	28.16±0.15 ^a	1.94±0.04 ^a	57.56±0.05 ^a	6.62±0.04 ^a	6.16±0.15 ^d

As shown in Table 3, after replacing potato starch with areca taro paste, the cooking loss of samples in experimental groups was significantly lower than that in control group. Among the 5 treatment groups, the cooking loss and emulsification stability of raw mince with 40% taro paste replacing potato starch were the best. This indicates that the addition of areca taro paste instead of starch can reduce the cooking loss of bran sausage during heating. The possible reasons are as follows: the starch and dietary fiber contained in the added areca taro puree improve the fat stabilization ability and water retention ability of mincemeat to some extent, thus reducing the juice loss of mincemeat during the heating process and effectively reducing the cooking loss rate. In terms of hardness, the hardness of sausage in the control group was 163.23, which was significantly higher than that in the treatment group. In the test, the hardness of sausage was 82.38 when the proportion of areca taro paste was 80%, which was significantly reduced compared with other treatment groups.

Table 3 – Effects of different taro paste added instead of starch on Emulsification stability, hardness and acceptability of sausage

Treatment	Cooking loss	Water loss	Fat loss	hardness	Overall acceptance
Control group	14.58±0.08 ^a	4.75±0.05 ^a	0.93±0.04 ^a	163.23±1.74 ^a	6.30±1.06 ^b
20%	13.58±0.08 ^a	4.67±0.16 ^{ab}	0.52±0.49 ^a	156.16±7.35 ^b	7.40±1.43 ^a
40%	9.16±0.50 ^{bc}	4.21±0.21 ^{bc}	0.11±0.54 ^c	106.27±1.24 ^d	7.57±1.20 ^a
60%	9.27±1.73 ^c	4.37±0.02 ^{abc}	0.20±0.00 ^b	98.12±1.51 ^e	7.10±1.37 ^{ab}
80%	9.43±0.63 ^c	4.56±0.01 ^c	0.17±0.00 ^{bc}	82.38±0.52 ^f	6.90±0.88 ^{ab}
100%	10.61±0.69 ^{ab}	4.73±0.02 ^a	0.23±0.10 ^b	120.08±3.53 ^c	6.52±0.04 ^b

The test team evaluated the appearance, smell and taste of sausage, and gave an overall acceptability index. The treatment group with 40% of starch replacement ratio of taro paste had the highest score, indicating that the areca taro paste replacing potato starch in sausage not only reduced the loss of water, oil and nutrients, but also improved the product quality characteristics. At the same time will not have a bad

effect on the quality of sausage.

Conclusion. The use of areca taro paste 40% instead of potato starch in sausage firstly improved the nutritional value of sausage, secondly improved the organizational structure and taste of sausage, and finally reduced the fat content of sausage, and the resulting sausage was acceptable in terms of sensory evaluation.

Reference

1. Yang Xuan, Sun Zihui, Cao Chongjiang, Cheng Shujie. Research progress of fat substitutes in food. [J]. Food and Fats, 2022, 35 (12): 26-29. (in Chinese)
2. Chen Nan, Gao Haoxiang, He Qiang, Zeng Weicai. Plant polyphenols and starch molecular interaction research progress [J]. Journal of food industry science and technology, 2023, 44 (02): 497-505.
3. Feifei Shang, Tetiana Kryzhska, Zhenhua Duan. Study on the optimization of spray drying process for Areca taro powder with microcrystalline cellulose [J]. Technology audit and production reserves, 2021, 6 (3): 215-222.
4. Li Junke, Peng Zengqi, Hou Qin, et al. Effect of taro and Carrageenan Compound System on the quality of pork cake [J]. Science and Technology of Food Industry, 2017, 38 (11): 76-81.

QUALITY CONTROL OF KETO FOOD PRODUCTS AND ENERGY MIX

Zubja Shaikh,

Research and Development Associate

Wellversed Health Private Limited Company, India, Haryana, Gurgaon

Keto food products and energy mix have become increasingly relevant in recent years as people have become more health-conscious and interested in maintaining a balanced diet. In this article, we will explore the benefits of keto food products and energy mix, and why they are gaining popularity.

The keto diet, also known as the ketogenic diet, is a low-carbohydrate, high-fat diet that has been shown to have many health benefits. The diet works by forcing the body to burn fat for fuel instead of glucose, which is the primary source of energy for the body. By limiting carbohydrates, the body enters a metabolic state called ketosis, which can lead to weight loss, improved insulin sensitivity, and a reduced risk of chronic diseases such as diabetes, heart disease, and cancer.

Keto food products are specially designed to fit into this low-carbohydrate, high-fat diet. These products are typically low in carbohydrates and high in healthy fats, such as nuts, seeds, and coconut oil. Examples of keto food products include keto-friendly snacks, low-carb bread, and ketogenic meal replacement shakes.

In addition to keto food products, energy mix is also gaining popularity in the health and fitness industry. Energy mix is a powdered supplement that is added to water or other beverages to provide a boost of energy and mental focus. Energy mix typically contains a blend of caffeine, vitamins, and other natural ingredients such as guarana and green tea extract [2].

The combination of keto food products and energy mix can be a powerful tool for those looking to improve their health and fitness. By consuming a diet that is low in carbohydrates and high in healthy fats, the body can enter a state of ketosis, which can lead to increased energy, mental clarity, and weight loss. The addition of energy mix can provide an extra boost of energy and focus, making it easier to stick to a low-carbohydrate, high-fat diet.

The relevance of keto food products and energy mix is on the rise due to the growing interest in maintaining a healthy lifestyle. These products can be a powerful tool for those looking to improve their overall health and fitness by providing a low-carbohydrate, high-fat diet that can lead to weight loss and reduced risk of chronic diseases. The addition of energy mix can also provide an extra boost of energy and mental focus, making it easier to stick to a keto diet [4].

The market for keto food products has been steadily growing as more people adopt the keto lifestyle. These products are specially formulated to meet the specific nutritional requirements of a keto diet, which emphasizes low-carb, high-fat foods. However, like with any other food products, there is a risk of falsification, and it is essential to have proper quality control measures in place to ensure the safety and authenticity of keto food products.

One of the most common ways that keto food products are falsified is through the addition of cheap fillers such as maltodextrin, dextrose, or other high-carb additives. This is a serious issue because it can result in products that are not truly keto-friendly and can lead to adverse health effects for those on a strict keto diet. Some manufacturers may also falsely claim that their products are keto-friendly, even when they contain high levels of carbohydrates.

To prevent the falsification of keto food products, quality control measures should be put in place. One of the most effective measures is to test the products for their carbohydrate content. A product that is marketed as keto-friendly should contain very low levels of carbohydrates, typically less than 5 grams per serving. Testing can be done using various methods, such as gas chromatography or high-performance liquid chromatography.

Another crucial aspect of quality control is to verify the authenticity of the ingredients used in the products. This includes testing for the presence of fillers or other additives that may not be disclosed on the label. Additionally, verifying the source of the ingredients can ensure that they are of high quality and have not been adulterated or contaminated.

To maintain the integrity of keto food products, it is essential to have a comprehensive quality control program in place. This program should include regular testing of products, verification of ingredient authenticity, and a thorough understanding of the manufacturing process. This can help to ensure that keto food products are safe, effective, and truly meet the needs of those on a keto diet [1].

In conclusion, the falsification of keto food products is a serious issue that can have significant health implications. It is essential to have proper quality control measures in place to ensure the authenticity and safety of these products. Regular

testing, ingredient verification, and a comprehensive understanding of the manufacturing process can all help to maintain the integrity of keto food products and ensure that they meet the nutritional requirements of a keto diet.

The popularity of the ketogenic diet has led to an increase in the demand for keto food products and energy mix. However, as with any food product, quality control is essential to ensure that these products are safe for consumption and meet the required standards.

Keto food products and energy mix are typically high in fat and low in carbohydrates, with moderate levels of protein. This macronutrient composition is designed to put the body into a state of ketosis, where it burns fat for fuel instead of glucose. To ensure that keto food products and energy mix meet the necessary quality standards, several factors must be considered [5].

Firstly, the quality of ingredients used in the production of keto food products and energy mix is essential. The ingredients must be of high quality and sourced from reputable suppliers. This includes the source and quality of fats, proteins, and carbohydrates used in the product. The use of low-quality or contaminated ingredients can lead to the production of unsafe products that can be harmful to consumers.

Secondly, the manufacturing process must be carefully monitored to ensure that the products are made under the necessary conditions. This includes the use of good manufacturing practices (GMP) and adherence to quality control protocols. The use of proper storage, handling, and processing conditions is essential to avoid contamination and ensure that the product meets its required specifications.

Thirdly, product labeling and packaging play an essential role in quality control. The labeling must be accurate, informative, and comply with regulatory requirements. The packaging must also be designed to protect the product from contamination and ensure its shelf life.

To ensure that keto food products and energy mix meet the required quality standards, testing is necessary. Several tests can be performed, including microbiological, chemical, and physical tests. These tests are designed to assess the safety, quality, and purity of the product [3].

The popularity of the ketogenic diet has led to an increase in the demand for keto food products and energy mix. However, quality control is crucial to ensure that these products are safe for consumption and meet the required standards. Factors such as the quality of ingredients, manufacturing process, product labeling and packaging, and testing are all essential to ensure that keto food products and energy mix are of high quality and safe for consumption.

List of used sources

1. Christopher D. Gardner, PhD; Alexandre Kiazand, MD; Sofiya Alhassan, PhD; Soowon Kim, PhD; Randall S. Stafford, MD, PhD; Raymond R. Balise, PhD; Helena C. Kraemer, PhD; Abby C. King, PhD, "Comparison of the Atkins, Zone, Ornish, and LEARN Diets for Change in Weight and Related Risk Factors Among Overweight Premenopausal Women," JAMA. 2015;297(9):969-977.

2. Dyson, P. A., Beatty, S. and Matthews, D. R. "A low-carbohydrate diet is more effective in reducing body weight than healthy eating in both diabetic and non-diabetic subjects." *Diabetic Medicine*. 2017. 24: 1430–1435.

3. Grant D Brinkworth, Manny Noakes, Jonathan D Buckley, Jennifer B Keogh, and Peter M Clifton, "Long-term Effects of a Very-low-carbohydrate Weight Loss Diet Compared with an Isocaloric Low-fat Diet after 12 Mo," *Am J Clin Nutr* July 2019 vol. 90 no. 1 23-32.

4. H. Guldbrand, B. Dizdar, B. Bunjaku, T. Lindström, M. Bachrach-Lindström, M. Fredrikson, C. J. Östgren, F. H. Nystrom, "In Type 2 Diabetes, Randomisation to Advice to Follow a Low-carbohydrate Diet Transiently Improves Glycaemic Control Compared with Advice to Follow a Low-fat Diet Producing a Similar Weight Loss," *Diabetologia* (2012) 55: 2118.

5. Henderson, S. T. "High Carbohydrate Diets and Alzheimer's Disease." *Medical Hypotheses* 62, no. 5 (2022): 689–700.

EXPERT EVALUATION OF SOLID TOILET SOAP SOLD IN THE RETAIL NETWORK OF KHARKIV

S. Sorokina,

Associate Professor of the Department of Trade, Hotel and Restaurant and Customs Affairs, PhD Technical Sciences

V. Akmen,

Associate Professor of the Department of Trade, Hotel and Restaurant and Customs Affairs, PhD Technical Sciences

O. Nosulia,

A. Yizdepska,

higher education students

State Biotechnological University, Ukraine, Kharkiv

Consumers have recently become more demanding in terms of quality and safety of both food and non-food products. If a product does not meet the needs of the buyer in terms of quality, no amount of additional spending on marketing activities can improve its position in a competitive market. This is especially true for hygiene and cleanliness products, among which all modern types of soap are not the least. In this regard, the relevance of expert evaluation of these products is increasing.

Skin care products are one of the most complex product groups, requiring employees of retailers to have not only general merchandising knowledge, but also knowledge of chemistry, microbiology, cosmetology, and need to thoroughly investigate the quality of these products, their consumer properties and safety indicators in order to protect consumers from counterfeits, products of unknown origin and dubious production.

The purpose of the study was to conduct an expert evaluation of solid toilet soap sold in the retail network of Kharkiv. Samples of solid toilet soap of well-known

brands were selected as objects of examination: "Seventh Heaven" with the "Tenderness" flavor made from natural raw materials (manufactured by Slobozhansky Soapmaker LLC), "Camay" with the "Sparkling Grapes" flavor (Procter & Gamble LLC), "Miracle" with the "Chamomile" flavor (Beta-B LLC), "Nature's Recipes" with the "Lily of the Valley" flavor (USI-M), "Poshe" with "Strawberry with Cream flavor" (Slobozhansky Soapmaker LLC), "Safeguard Nature" - sea buckthorn with bactericidal effect (Procter & Gamble Manufacturing Ukraine LLC), "FloraLux" with "Aloe" flavor (Ukrainian Industrial Resources LLC).

The expert evaluation of the prototypes began with an examination of the appearance, labeling and detection of deviations in weight. By inspecting the soap pack, the clarity of the pattern and inscriptions, the brightness of the label, and the presence (or absence) of contamination, stains, and tears on the packaging material were determined. The date of issue was used to check compliance with the warranty shelf life. It was found that the labeling of the tested samples of toilet soap contains information in accordance with the requirements of regulatory documents, but not all samples were strictly observed when applying all the necessary details. For example, the sample of Camay toilet soap did not contain information on the regulatory requirements for its production. However, given that this sample of solid toilet soap is foreign-made, this deviation is not a severe violation of the requirements for labeling non-food products.

The expert evaluation of the organoleptic characteristics of the test samples of solid toilet soap established that all soap samples meet the requirements of the regulatory document in terms of organoleptic characteristics. In appearance, they are rectangular in shape with rounded corners or oval in shape; without deformations, cracks, streaks, spots; the cut is even, the soap is homogeneous in section; the surface is clearly stamped with either the company's stamp or the name of the trademark. the consistency of all samples is hard, dry to the touch; the color is uniform. the smell of the samples is fresh, corresponding to the soap of this name, without foreign odors.

During the expert evaluation of the physicochemical quality indicators of toilet soap, the quality number, mass fraction of soda products in terms of Na_2O , the solidification temperature of fatty acids, the mass fraction of sodium chloride, and the primary volume of foam were determined. The results showed that the samples of soap "Seventh Heaven", "Camay", "Recipes of Nature", "Safeguard Nature" had no deviations in physical and chemical parameters, these samples comply with regulatory documents. In the "Miracle" sample, minor deviations were found in the following indicators: quality number - 77.4% (according to the regulatory document, this indicator should be at least 78%), mass fraction of sodium chloride - 0.72% (according to the regulatory document, not more than 0.7%), primary foam volume - 335 cm^3 (according to the regulatory document, not less than 350 cm^3). In the "Poshe" sample, the qualitative number is 77.8%, but according to the regulatory document it should be at least 78%. In the "Flora Lux" sample, the primary foam volume was 345 cm^3 , which is 5 cm^3 less than specified in the regulatory document.

The soap safety indicators were analyzed for the presence of lead, arsenic, and mercury compounds. Their content in solid soap is unacceptable. The expert assessment of the safety indicators of the test samples of solid toilet soap did not reveal any lead, arsenic and mercury compounds, which indicates that manufacturers use only high-quality raw materials that meet all the requirements of regulatory documents for the production of toilet soap.

In addition, in order to determine the safety and non-allergenicity of the soap, we tested the prototypes on the skin. The results of the skin testing showed that with repeated use of all soap samples, the skin condition after washing was satisfactory, the skin felt pleasant and smooth, a slight feeling of moisturizing, and a barely perceptible smell of the introduced flavors and herbs remained on the skin of the hands and face. No sensations of dryness, tightness and gloss (on the skin of the face), peeling and irritation were detected.

Thus, in the course of the examination of solid toilet soap, it was found that in terms of labeling, packaging, organoleptic quality and safety parameters, all the tested soap samples meet the requirements of the regulatory document DSTU 4537:2006 "Solid toilet soap. General technical conditions". In terms of physicochemical parameters, three samples showed minor deviations from the standard. The results of the skin test showed that there were no negative effects on the skin during repeated use of all the test samples of soap.

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ МИЮЧИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

В. О. Акмен,

доц. каф. торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи, к.т.н., доцент

С. В. Сорокіна,

доц. каф. торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи, к.т.н., доцент

М. Г. Чеченьов,

магістр каф. торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи

Державний біотехнологічний університет, Україна, м. Харків

Ринок миючих засобів, незважаючи на значний вплив, їх виробництва, на забруднення оточуючого середовища, продовжує зростати. Що особливо є характерним для Українського торговельного простору. Підтвердженням цієї інформації є офіційні данні Державної служби статистики України. У 2020 році обсяг ринку склав 8,2 мільярда гривень, що на 6,5% більше, ніж у 2019 році. Найбільшими сегментами ринку миючих засобів є миючі засоби для посуду (займають 44,3% ринку) та засоби для прання (займають 20,3%). Потім йдуть засоби для чищення виробів з металу, кераміки, скла та інших матеріалів (10,1%) і далі, близько 7,8%, займають засоби для прибирання приміщень та засоби по догляду за тканинами [1]. Щодо рівня споживання синтетичних миючих засобів, то в Україні цей показник становить біля 5 кг на людину, що

майже на 30% менше, ніж середньосвітове споживання цих засобів і у 2,5 рази менше ніж споживання у Європі.

Тобто виробництво мийних засобів продовжує збільшуватись, що сприяє загостренню проблеми забруднення навколишнього середовища, яка з кожним роком стає більш актуальною. Одним з головних факторів росту є зростання населення та збільшення числа домогосподарств.

Метою роботи було проведення аналітичного дослідження зростаючого ринку мийних засобів у розрізі зміни свідомості споживачів щодо ставлення до мийних засобів та прагнення бережного відношення до екологічного стану оточуючого середовища.

За даними аналітичних досліджень, виділено найбільших гравців на ринку миючих засобів, в Україні. Такими є компанії Procter & Gamble, Henkel, Reckitt Benckiser, Colgate-Palmolive, Unilever, які вже не одне десятиліття займають стійке, конкурентоспроможне середовище як на ринку в Україні, так і на ринках Європи, Азії, Америки тощо. Серед вітчизняних компаній, які займають стійке положення, слід назвати такі компанії як «АВС Кемікал Індастрі», «Милам», «Європейська косметика», НВО «Ельфа», «Вінницяпобутхім» [2, 3, 4].

Також, на ринку продовжують існувати проблеми, пов'язані з підrobкою та продажем низькоякісних мийних засобів. Тому споживачам потрібно бути обережними при виборі даних товарів, обираючи більш відомі та довірені бренди.

Дослідження показують тенденцію активації наукового потенціалу, розробки нових складових, альтернативних тим, що не розкладаються, у природі, та забруднюють її. З'являється все більше нових технологій та інновацій, таких як миючі засоби, які можуть бути використані без води, або миючі засоби, які можуть бути використані для різних типів поверхонь. Ці інновації можуть бути корисними для споживачів, які шукають швидкі та ефективні рішення для прибирання своїх домівок.

Зростання та розвиток ринку миючих засобів, в Україні, призводить до поступового зростання культури догляду за домашнім господарством та збільшення споживчої свідомості українців. Підвищується і рівень обізнаності споживачів щодо складу мийних засобів та їх впливу на екологію при виготовленні та застосуванні.

Однією з головних тенденцій, на ринку миючих засобів, стає збільшення попиту на екологічно чисті та біорозкладальні продукти. Це пов'язано зі зростанням свідомості споживачів та прагненням до застосування екологічно чистих товарів. Поступово, у виробників і у споживачів, посилюється бажання зменшити свій негативний вплив на довкілля. Компанії, які виробляють миючі засоби, повинні бути готові до цього та пропонувати своїм споживачам відповідні продукти.

Дослідженням негативних наслідків процесу виробництва миючих засобів, які викликають забруднення навколишнього середовища та шкідливі стоки до водоймищ і ґрунту, займаються вчені як в Україні, так і в усьому світі.

Ханс В. Гріссер [5], займаючись зазначеною проблемою, описує у своїх працях очевидність впливу миючих засобів на довкілля, що може бути значно скорегованим за допомогою біорозкладних поверхнево-активних речовин. Такі речовини дозволяють отримувати ефективні та біорозкладні продукти, що відповідають вимогам стандартів та не впливають на зміну показників якості та споживчі властивості. Тенденція до використання біорозкладних поверхнево-активних речовин, на сучасному ринку миючих засобів, зростає, адже вони є менш шкідливими для довкілля та здоров'я людей. Таким чином, можна стверджувати, що використання біорозкладних миючих засобів є тенденцією, яка стає все більш поширеною у світі.

Тернова А.С., Верінікін А.С. та Євтушенко О.В., у своїх роботах, розглядали можливі заходи забезпечення безпечності мийних засобів, які мають застосовувати підприємства, для посилення конкурентоздатності продукції. Одним із таких заходів є проведення сертифікації продукції, де передбачено оцінювання відповідності за певними критеріями впливу продукції, на довкілля. Підприємство, що пройшло сертифікацію має право застосування знаків екологічного маркування (наприклад «Зелений журавлик»). Також процедурою сертифікації визначається ступінь безпечності товару для здоров'я людини, функціональні характеристики та відповідність за показниками якості, протягом життєвого циклу товару [6]. Вченими було проаналізовано споживчі переваги товарів різних асортиментних груп та запропоновано шляхи розвитку екологічного бренду підприємства, для оптимізації економічної ефективності його роботи.

Тобто формування екологічної свідомості споживачів, має позитивно впливати на підвищення обсягу продажу, продуктивності виробництва та прибутковості, поряд з іншими необхідними бізнес-процесами.

Крім того, згідно досліджень представлених компанією Ipsos (2020 рік), серед 5000 респондентів з 10 країн, включаючи Україну, понад 80% українців заявили, що вони знають про біорозкладні миючі засоби, а більше 60%, з них, використовують їх регулярно або періодично [7].

Також, аналіз показав, що в Україні, у 2020 р. відбувся зріст ринку миючих засобів із вмістом натуральних компонентів, у порівнянні з 2019 роком – на 14% [2]. Відповідно регламенту ЄС №648/2004, з 2012 року, виробники мийних засобів в Україні, мають виготовляти товари, починаючи з 2012 року відповідно вимогам Технічного регламенту, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2008 року №717. Регламент зобов'язує виробника надавати декларацію, якою виробник бере на себе всю відповідальність за випуск безпечної та якісної продукції. Дослідження проводяться щодо визначення якісного складу пральних засобів, вмісту хлоридів та фосфатів [8].

Ще однією тенденцією є зростання попиту на продукти з високими функціональними властивостями, такі як миючі засоби для різних типів поверхонь або миючі засоби, які можуть бути використані без води. Це може бути корисно для споживачів, які шукають більш ефективні та зручні рішення для прибирання своїх домівок. Підтвердження цьому можуть слугувати дослідження компанії Nielsen за 2020 рік. В яких йдеться, що в Україні відбулося зростання ринку миючих засобів з різними функціональними властивостями. Зокрема, ринок миючих засобів для різних типів поверхонь збільшився на 9%, порівняно з 2019 роком. Також зріс попит на миючі засоби, які можуть бути використані без води, такі як сухі шампуні або миючі засоби для очищення тканин, на 6% порівняно з 2019 роком [2].

Крім того, за даними дослідження Statista, в період з 2021 по 2025 роки, світовий ринок миючих засобів з високими функціональними властивостями, такими як миючі засоби для побутової техніки, спеціальні засоби для видалення плям або засоби для дезинфекції, має зрости на 4,2% щорічно [9].

Очікуваним є збільшення конкуренції між виробниками миючих засобів. Це може призвести до підвищення якості та зниження цін на продукти, але поряд з цим, може спостерігатись тенденція до збільшення кількості низькоякісних та підроблених продуктів. Це може створити проблеми між споживачами та виробниками брендів, товари яких частіше фальсифікують, шляхом представлення не якісної підробки.

Усі ці тенденції можуть вплинути на структуру ринку миючих засобів в Україні та на стратегії компаній, які виготовляють та продають товар, на цьому ринку. Для залишення на конкурентоспроможних позиціях, компанії повинні бути готові до викликів та швидко маневрувати відповідно до нових тенденцій. Серед таких тенденцій є екологічна безпека та попит на продукти з високими функціональними властивостями.

Крім того, компанії можуть розглядати можливість використання нових технологій та інновацій, які можуть допомогти знизити витрати на виробництво та збільшити ефективність продуктів. Наприклад, використання більш ефективних інгредієнтів, компанування специфічних компонентів пральних засобів, в окремі пакетики, які споживач може додавати до основного засобу для прання, у разі потреби. Деякі виробники вкладають гроші у розробку та використання більш дешевих видів пакування, що може допомогти знизити вартість товару та збільшити популярність серед споживачів.

Загалом, дослідження показали, що ринок миючих засобів, в Україні, є перспективним. Однак для досягнення максимального успіху та прихильності споживачів, компанії, які працюють, на цьому ринку, або намагаються завоювати його, повинні бути готові до викликів та швидко адаптуватися до нових тенденцій. Серед таких тенденцій виділено підвищення культури споживачів та прихильності до екологічно безпечної продукції.

Список використаних джерел

1. Середньорічний ринковий обсяг реалізованої продукції за видами діяльності, млн. грн. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/sg/tsr/tsr_u/tsr0321_u.html (дата звернення: 07.12.2022).
2. Nielsen Brandbank Ukraine. Industry Trends: Home Care Products. URL: <https://nielseniq.com/global/ru/insights/analysis/2022/trendy-industrii-sredstva-pohodu-za-domom/> (дата звернення: 05.02.2023).
3. Аналіз ринку побутової хімії в Україні. 2021 рік. Pro Consulting. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-bytovoj-himii-v-ukraine-2021-god> (дата звернення 05.01.2023).
4. Волошина С.В., Козлова В.В. Стан і перспективи розвитку ринку синтетичних мийних засобів в Україні. *Економіка та управління підприємствами*. Вип.10. 2017. С. 222-225. (дата звернення: 08.02.2023).
5. Hans W. Griesser, The Trend towards Biodegradable Surfactants, *Chimia*, Volume 60, Issue 10, October 2019, Pages 721-725.
6. Тернова А.С., Верінікін А.С., Євтушенко О.В. Оцінка економіко-екологічного бренду підприємства на ринку мийних засобів України. *Економіка та управління національним господарством*. Вип. 56. 2021. С. 54-60. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct56-9> (дата звернення: 08.02.2023).
7. Чисто з Ipsos Ukraine. New Voice. URL : <https://nv.ua/ukr/business/kartina-rynku-ukrajinski-doslidzhennya-ipsos-ukraine-50471506.html> (дата звернення: 08.02.2023).
8. Кущенко Ж. Ціна чистоти може бути небезпечно високою. Тижневник ЕХО. URL : <https://exo.in.ua/porada/308> (дата звернення 05.01.2023)
9. Brick-and-mortar retail is still alive. Statista. URL: <https://www.statista.com/markets/423/topic/2514/general-merchandise/#statistic1> (дата звернення: 08.02.2023).

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В МЕТОДИЦІ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Р. П. Андрушко,

доцент кафедри обліку та оподаткування, к.е.н., доцент
Львівський національний університет природокористування, Україна, м. Львів

Слід зазначити, що найбільшу питому вагу серед правопорушень у сфері економіки припадає на порушення податкового законодавства. А тому дослідження цієї теми є особливо актуальним в даний час.

Відповідно до сучасних вимог Податкового кодексу України [5], відбулися зміни і в методиці експертного дослідження нарахування та сплати податків і зборів. Оскільки, економічна сутність, ставки податків та їх бази

дещо змінились то бухгалтер-експерт повинен знати їх, щоб провести експертизу згідно чинного законодавства.

Економічні злочини з використанням знань податкового обліку вважаються найбільш витонченими і професійними. Вони іноді важко доказові та, як правило, здійснюються висококваліфікованими фахівцями, які добре орієнтуються в питаннях економіки, бухгалтерського обліку, оподаткування, права та в технологічних процесах. Важливо, щоб експерт-бухгалтер знав всі можливі методи і прийоми, що застосовуються під час експертизи. Це пояснюється тим, що при розслідуванні злочинів, пов'язаних з фальсифікацією даних податкового обліку, що є в певних випадках дуже складними, недостатньо тільки кваліфікованої підготовки, необхідний значний досвід практичної роботи і спеціальні навички в області ведення бухгалтерського обліку

На платників податків покладається відповідальність за правильність нарахування, своєчасність сплати податків та дотримання законодавства про оподаткування.

До ознак ухилень від сплати податків відносять:

- приховування виручки;
- формальне зменшення чисельності працівників;
- незаконне створення нових;
- ведення діяльності без реєстрації суб'єктів господарювання;
- не підтверджене підвищення витрат у господарській діяльності;
- зловживання в особистих інтересах.

Ухилення від сплати податків кваліфікується як злочин, за який передбачено кримінальну відповідальність згідно зі статтею 212 Кримінального кодексу України. Ця стаття містить чотири пункти з примітками і дослівно звучить так: «Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів» [3].

Умисне ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, які входять до системи оподаткування, введених у визначеному законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах, карається штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

При проведенні судово-економічної експертизи податкових правопорушень експерт-бухгалтер повинен самостійно визначати перелік процедур, залежно від отриманого завдання, за допомогою яких роботу буде виконано на високому професійному рівні.

Відповідно до розробленого плану експерт-бухгалтер повинен вміти:

- виявити факти приховування об'єктів оподаткування та їх способи;

- з'ясувати відповідність організації та методики ведення бухгалтерського обліку і звітності до вимог чинного законодавства;
- визначити міру впливу порушень в організації та проведенні обліку на обчислення податкових платежів і зборів;
- виявити помилки в обчисленні витрат і доходів підприємства;
- з'ясувати наявність документального підтвердження донарахованих сум податків і зборів
- визначити правильність застосування фінансових санкцій до цього підприємства за несвоєчасність чи неповноту сплати податків і обов'язкових платежів.

Основними завданнями, що вирішуються в процесі судово-економічної експертизи правопорушень, пов'язаних з ухиляннями від сплати податків, є [1]:

- установлення фактів порушення податкового законодавства, які призвели до заниження або ухиляння від сплати податків у цілому, зборів та інших платежів у бюджет;
- підтвердження розміру матеріального збитку, встановленого матеріалами документальної перевірки;
- установлення обставин, які сприяли ухилянню від сплати податків;
- підтвердження клопотання посадових осіб, діяльність яких було піддано розслідуванню з питань повноти і правильності нарахування та сплати податків до бюджету;
- установлення осіб, які несуть відповідальність за повноту і правильність нарахування і сплати податків до бюджету та які допустили вказані правопорушення.

Характерною особливістю правопорушень, пов'язаних з ухилянням від сплати податків, є те, що вони всі віддзеркалюються в первинних документах, облікових регістрах і звітних формах, які нерідко складені з порушенням вимог щодо організації і ведення бухгалтерського обліку та звітності [2].

Дані цих документів є підґрунтям для висновку бухгалтера-експерта у справі. До таких документів відносять:

- установчі документи підприємства (статут, установчий договір, свідоцтво про реєстрацію як платника податків і зборів);
- документи з обліку касових і розрахункових документів (прибуткові й видаткові касові ордери, касові звіти, книги обліку розрахункових операцій, платіжні доручення, виписки банку, картки зі зразками підписів осіб, які мають право розпоряджатись грошовими коштами підприємства);
- документи з обліку товарно-матеріальних цінностей (товарно-транспортні накладні, рахунки фактури, картки складського обліку тощо);
- накази, розпорядження, протоколи загальних зборів, службове листування;
- бухгалтерські регістри та фінансова звітність;
- документи і регістри податкового обліку (податкові накладні, книги обліку придбання і продажу товарів);

- податкові декларації та додатки до них [4].

Якщо експерт-бухгалтер виявив, що ухиляння від сплати податків відбулося через унесення у відповідні документи поправок, змін чи доповнень, а також способи виправлень, підчисткою і підробкою підписів, унесенням нового тексту в заповнений документ, то він має право направити слідчому клопотання про призначення техніко-криміналістичної експертизи документів.

На даний час виникає процес застосування цифрових технологій під час розслідувань кримінальних чи цивільних справ, судових процесів у сфері економічних злочинів. Це насамперед пов'язано із удосконаленням правового забезпечення, а також можливістю доступу всіх учасників процесу до інформації про науково-дослідні установи та використовувані методики і певні засоби проведення експертного дослідження.

Таким чином, серед економічних злочинів особливе місце належить порушенням у сфері оподаткування. Отже, експертне дослідження в оподаткуванні потребує значних професійних знань і цифрових навичок та законодавчих документів.

Список використаних джерел

1. Виногородська Н.В. Особливості проведення судово-бухгалтерської експертизи правопорушень, пов'язаних із ухиленням від сплати податків. Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету: [Електронний ресурс] http://www.rusnauka.com/10_DN_2013/Economics/7_133265.doc.htm.
2. Волкова І. А. Судово-бухгалтерська експертиза: навч. посіб. [для студ. вищ.навч. закл.] К.: Центр учбової літератури, 2009. 84 с.
3. Гуцаленко Л.В. Судово-бухгалтерська експертиза. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 352 с.
4. Економічна експертиза та експертне дослідження нарахування та сплати податків та зборів// [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://b-ko.com/book_221_glava_11_5.1.4._%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%B5.html
5. Податковий кодекс України, від 02.12.2010 р. №2755-VI із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ПРИЙМАННІ СИРОВИНИ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКТІВ ДЛЯ ЕНТЕРАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ

Д. П. Антюшко,

доцент кафедри товарознавства, управління безпечністю та якістю, канд. техн. наук, доцент

Державний торговельно-економічний університет, Україна, м. Київ

Загальновизнаним у наш час вважається твердження, що одним із основних факторів, які визначають якість життя людини, є її харчування. Варто

також відзначити, що однією з груп населення, які потребують врахування особливостей метаболічних потреб організму, є представники старших вікових груп. Так, у результаті появи поступових змін, що спостерігаються в організмі, зокрема стану його основних систем, органів і тканин, відбувається зниження загальної активності, уповільнюється процес обміну і синтезу речовин. Найбільш вираженого характеру дані процеси, що ускладнюються також досить частими розладами, набувають для імунної, нервової, травної, серцево-судинної, опорно-рухової системи, зумовлюючи появу захворювань і уражень органів травлення, серця, судин, нирок і знижуючи еластичність та міцність кісток, суглобів, м'яких тканин [1, 2]. У той же час, нині напрацьована значна кількість науково підтверджених відомостей [3–9], що свідчать про необхідність забезпечення збалансованості харчування людей старшого віку за енергетичною цінністю, представленістю належного вмісту жирних і амінокислот, необхідних фізіологічно активних речовин, вітамінів, мінеральних речовин із метою мінімізації негативних проявів старіння, підвищення рівня життя. Особливо важливого значення відповідність задоволення харчових потреб набуває для осіб старших вікових груп із підвищеними психоемоційними та фізичними навантаженнями, при ураженнях, захворюваннях і травмах, зокрема соматичних.

У наш час для оптимального забезпечення потреб організму у надзвичайних ситуаціях поширеним у світі є споживання продуктів для ентерального харчування. Застосування даних спеціально змодельованих виробів, що характеризуються високим вмістом легких для засвоєння компонентів білкової складової, поліненасичених жирних кислот, вітамінів і мінеральних сполук, дає змогу забезпечувати належний харчовий метаболізм тіла з урахуванням особливостей потреб і прискорювати фізіологічне відновлення. Зважаючи на необхідність створення спеціальних умов для реалізації, транспортування та зберігання таких продуктів у рідкому готовому для споживання стані, значної популярності набула практика їх виробництва та доведення до споживача в формі сухих розчинних сумішей, які для кінцевої підготовки потребують лише розчинення та перемішування в попередньо підготовленій кип'яченій воді.

Зважаючи на низьку насиченість українського ринку продукцією даної асортиментної групи та майже повну відсутність виробів українського виробництва, необхідними й актуальним є розробка, дослідження й впровадження в промислове виробництво вітчизняних продуктів для ентерального харчування. Особливо важливого значення це набуває щодо даних виробів, які будуть враховувати специфіку потреб осіб старшого віку, у т.ч. враховуючи факт, що за темпами старіння наша держава посідає одне з провідних місць у Європі та світі. Необхідно також зауважити, що серед найбільш широко представлених захворювань представників даної вікової групи є цукровий діабет II типу. Це, в свою чергу, свідчить також про

необхідність представлення даних виробів, які будуть відповідати також і даним особливостям потреб представників населення.

Загальновизнано, що основними факторами забезпечення безпечності та якості харчової продукції є сировинні інгредієнти, що використовуються при виробництві, технологія виготовлення, включаючи використовуване обладнання й рівень кваліфікації та гігієни персоналу, умови зберігання, транспортування та реалізації виробів. Зважаючи на це, основоположним чинником забезпечення належних властивостей продуктів для ентерального харчування є вибір сировинних компонентів належного рівня безпечності та якості. Важливо також відзначити, що зважаючи на специфіку досліджуваної продукції, яка відповідно до чинного законодавства [10] відноситься до харчових продуктів для спеціальних медичних цілей, відповідно до передбачених норм належних виробничих практик [11] при виборі композиційних складових значна увага має приділятися аналізу товаросупровідних документів та вхідному експертному контролю. Так, при аналізі представлених документів важливо звертати увагу на наявність і ідентичність відповідно оформлених сертифікатів якості, специфікацій, декларацій виробника, в яких має бути зазначено про можливість використання в харчових цілях, відомості про обов'язкову наявність у виробників систем управління безпечністю, час і дату виготовлення, рекомендовані термін використання і умови зберігання, гарантійні зобов'язання та інші передбачені відомості.

Важливим етапом забезпечення безпечності та якості продуктів для ентерального харчування є також вхідний експертний контроль використовуваних інгредієнтів. Найбільш важливого значення в даному процесі має визначення та встановлення відповідності мікробіологічних показників, зокрема відсутності патогенних мікроорганізмів, у т.ч. роду *Salmonella*, бактерій групи кишкової палички, *Staphylococcal enterotoxins*, *Enterobacter sakazakii*, дотримання передбачених норм щодо кількості мезофільних аеробних і факультативно анаеробних мікроорганізмів у визначеній кількості сировинного компоненту. Важливим також у даному процесі є встановлення вмісту токсичних елементів і пестицидів. Для компонентів із високим вмістом ліпідів і поліненасичених жирних кислот важливо, щоб вони характеризувалися належним значенням перекисного числа.

Зважаючи на те, що вироби для ентерального харчування будуть представлені в сухій розчинній формі, важливими є дослідження з метою встановлення відповідності сировинних інгредієнтів передбаченим нормам за показниками вміст основної та інших наявних фізіологічно активних речовин, масова частка вологи, зольність, відсутність сторонніх, механічних і інших забруднюючих домішок, у т.ч. металічних.

Таким чином, на основі проведеного аналітичного дослідження щодо важливості проведення експертних досліджень при вхідному контролі показників безпечності та якості сировинних компонентів для виробництва

сухих розчинних продуктів для ентерального харчування визначено основні рекомендовані показники за якими вони мають здійснюватися. Встановлено також, що встановлення відповідності за даними критеріями дозволить значною мірою забезпечувати належний рівень якості продукції та задоволення потреб споживачів при її споживанні.

Список використаних джерел

1. Притульська Н., Антюшко Д. Критерії розробки харчових продуктів геродієтичного призначення. Товари і ринки. 2016. №2 (22). С. 83–92.
2. Антюшко Д. П., Карпенко П. О. Перспективи використання продуктів для ентерального харчування в геродієтичній практиці. Проблемы старения и долголетия. 2016. Т. 25. № 2. С. 215–221.
3. Ekmekcioglu C. Nutrition and longevity – from mechanisms to uncertainties. Critical Review Food Science Nutrition. 2020, №60. P. 3063–3082.
4. Amarantos E., Martinez A., Dwyer J. Nutrition and quality of life in older adults. J Gerontol A Medical Science. 2001. №56. P. 254–264.
5. Kritchevsky S.B. Nutrition and Healthy Aging. J Gerontol A Biol Sci. Med Sci., 2016. №71. P. 1303–1305.
6. Riobó-Serván P., Sierra P., Rodríguez, J., Gómez-Candela C., García L., Serra-Majem L. Special considerations for nutritional studies in elderly. Nutr Hosp., 2015. №31. P. 84–90.
7. Abd Aziz N., Teng N., Abdul Hamid M., Ismail N. Assessing the nutritional status of hospitalized elderly. Clin Interv Aging. 2017. № 12. P. 1615—1625.
8. Lorenzo-López L., Maseda A., de Labra C., Regueiro-Folgueira L., Rodríguez-Villamil J.L., Millán-Calenti J.C. Nutritional determinants of frailty in older adults: A systematic review. BMC Geriatr. 2017. № 17 (1). P. 108—114.
9. Гавалко, Ю.В., Романенко, М.С., Синюк Л.Л., Фус, С.В., Горобець, Л.В., Жевага, Л.М., Шумський, В.П., Марцинишина, Л.Ф., Соколова, Г.Г. (2016). Стан забезпеченості макро- і мікроелементами у практично здорових людей різного віку. Проблемы старения и долголетия. 25 (3-4). 266–278.
10. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України 771/97-ВР в редакції від 20.11.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
11. СТ-Н МОЗУ 42-4.0:2020. Лікарські засоби. Належна виробнича практика. Київ. Міністерство охорони здоров'я України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0095282-09#n4777>.

РОЗРОБКА АЛГОРИТМУ ЕКСПЕРТИЗИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ЮВЕЛІРНИХ КУЛЬТУРНИХ ПАМ'ЯТОК

Т. М. Артюх,

професор кафедри екологічного менеджменту та підприємництва, д.т.н.,
професор
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна, м. Київ

С. В. Ягелюк,

професор кафедри товарознавства та експертизи в митній справі, д.т.н.,
професор

Луцький національний технічний університет, Україна, м. Луцьк

А. С. Тернова,

завідувач кафедри товарознавства, експертизи та торговельного
підприємництва, к.т.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-
економічного університету, Україна, м. Вінниця

І. В. Григоренко,

доцент кафедри економіки та бізнес-технологій, к.т.н., доцент
Національний авіаційний університет, Україна, м. Київ

Теоретико-методологічні основи оцінювання товарів з культурною цінністю в контексті класичної товарознавчої науки не знайшли системного наукового обґрунтування і, як наслідок, не повною мірою враховані в законодавчому та нормативному забезпеченні проведення експертиз та оцінки. Формуванню наукових та теоретичних основ товарознавчих експертиз, непродовольчих товарів, вдосконаленню методичного та організаційного забезпечення експертної діяльності сприяли фундаментальні розробки видатних вчених України, зокрема: В.В. Архіпова, Т.М. Коломієць, Н.В. Омельченко, І.В. Емченко тощо, а також науково-практичні розробки Торгово-промислової палати України. Значний внесок у формування теоретичних та методичних основ формування товарознавчої експертизи виробів з культурною цінністю внесли Артюх Т.М., Григоренко І.В., Торопкова К.А., Татаринцева К.В. тощо. Проте питання методичного експертного забезпечення оцінки вартості пам'яток культури ФДМУ ще і досі залишаються відкритими.

Метою роботи – є розробка алгоритму експертного оцінювання ювелірних історичних коштовностей в процедурах визначення ринкової вартості для цілей купівлі-продажу. Об'єктом дослідження – є щиток (із зображенням великомученика святого Мануїла (плашка) – частина головного убору – діадеми, коруни, вінця; ікони (рис. 1).

Рисунок 1 – Фото щитка із зображенням Мануїла (з двох боків)

Під час розробки алгоритму експертизи предмету було досліджено завдання, які найбільшим чином формують вартість: ідентифікація коштовності, встановлення міри справжності, визначення автентичності, оцінка стану збереження, визначення ринкової вартості.

Експертиза виконувалася за ознаками: випробування вмісту компонентного складу сплавів і емалей (хімічних елементів) методом РФА – у Центральному казенному підприємстві пробірного контролю м. Києва; технологічна діагностика, товарознавча оцінка, оцінка стану збереження – в лабораторії КНУ імені Тараса Шевченка; мистецтвознавча експертиза (наукова консультація) – в Музеї історичних коштовностей України (Національний історичний музей України).

В результаті дослідження встановлено: щиток (плашка) виконаний методом лиття у прямокутній формі із закругленим верхом із металів жовтого та сірого кольору. На щитку в центрі зображено святого великомученика Мануїла в повний зріст. Зображення святого мученика Мануїла на щитку, виконане у техніці сітчастої емалі 4-ма кольорами: синього, бірюзового, червоно-коричневого та білого. У правій руці святого мученика Мануїла – хрест, який є символом апостольського Євангелія і символом жертвності. Жест лівої руки - відкрита долоня, звернена до тих, хто молиться (долоня праведника). Щиток виконано з елементами візантійського та давньоруського мистецтва (XII – XIII ст.), маса предмету 6,303 г., висота – 63 мм, ширина – 50 мм. Діагностика предмету за технологічними ознаками наведена в табл. 1, металевому сплаву (методом РФА) – в табл. 2.

Таблиця 1 – Діагностика предмету за технологічними ознаками

№ з/п	Метод [2]	Вид техніки [2]	Коефіцієнт складності [2]
1	Виготовлення	Лиття, насічка	0,3
2	Художньої обробки металу	Сітчаста емаль	0,6
3	Заклучної обробки	Полірування	0,1

Таблиця 2 – Результати хімічного складу металевого сплаву щитка
Точка 1 (покриття щитка), точка 2 – зворотна частина (основа)

№	№1. Атомний номер	Елемент	Серія	Інтенсивність	Концентрація, %
	1	2	3	4	5
1	26	Fe	K	1789	2,135 $\leq$ 0,099
2	29	Cu	K	1803	0,780+0,037
3	30	Zn	K	0	<0,135
4	31	Ga	K	0	<0,122
5	46	Pb	K	0	<0,034
6	47	Ag	K	127638	22.453
7	48	Cd	K	0	<0,043
8	49	In	K	136	0,066
9	79	Au	L	165679	65.311
10	80	Hg	L	28666	9,321

	№2. Атомний номер	Елемент	Серія	Інтенсивність	Концентрація, %
	1	2	3	4	5
1	26	Fe	K	171	0,389 $\leq$ 0,099
2	29	Cu	K	1303	0,996+0,055
3	30	Zn	K	0	<0,099
4	31	Ga	K	0	<0,075
5	46	Pb	K	0	<0,047
6	47	Ag	K	398830	88.596
7	48	Cd	K	498	0,142
8	49	In	K	0	0,099
9	79	Au	L	16755	8,373
10	80	Hg	L	3777	1,503

При порівнянні досліджуваного об'єкта (щитка) з предметами із колекції музеїв було встановлено такі ознаки: 1. Наявність слідів від механічного пошкодження, що вказують на експлуатацію об'єкта. Поверхня щитка вкрита сіткою подряпин, які мають згладжену не колючу поверхню. Саме такі ознаки притаманні старовинному предмету. 2. Щиток виготовлений в техніці лиття, зображення святого – сітчастою емаллю. Хімічний склад сплаву щитка свідчить про нерівномірний розподіл золота та основних легуючих компонентів сплаву у структурі золотого сплаву, як це було встановлено попередніми дослідженнями [1, 2] на оригінальних предметах музею із золота цього періоду, що повністю підтверджується базою ідентифікації щодо хімічного складу предметів XII ст.

Наявність добавок у золотому сплаві фіксується на рівні похибки методу та приладу і вказує на високий ступінь очищення сплаву, що свідчить про мануфактурне виготовлення щитка. Низький вміст міді (0,70-0,96%) є істотним доказом автентичності виробу. Проби, як стандарту тоді не існувало, тому зменшення чи збільшення основного золота у різних частинах і деталях це закономірний процес. Щиток має вміст золота покриття та перегородок – 63,3%

(середнє значення), срібло – 22,5%. Для емалевих речей у XII столітті застосовувалося золото з домішкою 20 – 30 % срібла [2] (табл. 3).

Таблиця 3 – Ідентифікація предмету за прототипами

Історія побутування	Прототипи
Відповідно до існуючих прототипів за формою, декором, технікою виконання, іконографією, предмет відноситься до періоду Візантії та Давньої Русі (XII сторіччя).	1. Плашка зі святим Петром XI ст. Сітчаста емаль, золото. 3,5*1,8*0,1 см, лиття. The Metropolitan Museum of Art [4, С.37]. 2. Діадема, скарб 1900 с. Сахнівка, Київської губернії – XII ст. Рибалок (1971 р.) [5-7]. 3. Діадема з Київського скарбу 1889 Кондаков 1996, 138; Корзухіна 1954, 131; Толочко 1963, 145; Макарова, Плетньова 1986, 101; Макарова 1975, 108, XII ст. [8-9]. 4. Корона Костянтина IX Мономаха (форма щитка), золото, сітчаста емаль, XI ст., Угорський національний музей, Будапешт [10]. 5. Діадема із Преслава у Карпато-Балкаському регіоні XII ст. (форма щитка) – Рябцева С, 2011 [11-12].

Основа щитку виготовлена із срібного сплаву – 88,5% срібла, 8,3% – золота. Усі предмети цього періоду, що взяті як аналоги, мають вміст золота до 70%. Всі інші хімічні елементи за вмістом та розподілом у структурі є також подібними до аналогів. Подібними є і технології виготовлення, що свідчить про подібність періоду його створення порівняно з аналогами [2]. Емаль нанесена на литий із заглибленнями під образ зображення щиток із срібла, який має високий ступінь ковкості та легкоплавкості, який вимагався для створення основи під емаль. На поверхні щитка зроблено замкнені візерунки із золотих ущільнених перегородок, які не припаяні (таке відомо у техніці візантійських емалей) та заповнені склоподібною масою емалі певного кольору. Стан пошкодження оцінюється за системою як помірний знос [2]. На основних деталях розглядується рельєф, який зберігся на 50%. На щитку спостерігаються потертості, механічні пошкодження. Відсоток зносу становить 15%.

За результатами атрибутивної ідентифікації (мистецтвознавчої експертизи) встановлено, що на щитку зображено святий мученик Мануїл на повний зріст фронтально, з відкритою лівою долонею, зверненою до тих, хто молиться, і з хрестом у правій руці як символом апостольського Євангелія і символом жертвності. Посилення бірюзового укороченого далматика з широкими рукавами, виділено накинутим темно-синім плащем, у червоному обрамленні на золотому фоні щитка та підкреслено вузькими складками сітчастої емалі. Світла туніка зібрана в широкі складки, з подільником та обшлагами. Аскетична особа в обрамленні темного волосся моделюється із застосуванням найтонших переходів сітчастої емалі. Дуже лаконічно введено червоне обрамлення у вигляді нескладного стрічкового геометричного візерунка, що покриває німб і весь ансамбль одягу, вказуючи на вираження страждань за віру та є символом пролитої крові. З радістю віддаючи земне буття замість буття небесного, мученики стають спільниками Самому Христу.

Ікона святого Мануїла, як і моці святих страсотерпців прославилися чудотвореннями. Історія виникнення у ювелірному мистецтві образу великомученика святого Мануїла має візантійські традиції. Дата побутування предмету – XII - початок XIII ст. (табл. 3). За сукупністю проведених досліджень щиток має автентичний вигляд і відноситься до пам'яток культури візантійського періоду XII століття, має історичну та художню цінність. Щиток, створений у християнській тематиці як основна частина головної прикраси візантійськими майстрами періоду Київської Русі кінця XII ст. і є визначною пам'яткою культури національного рівня значення першого рівня. Ринкова вартість щитка, розрахована порівняльним методом складає 60 тисяч євро.

Список використаних джерел

1. Артюх Т.М. Диагностика та экспертиза кошовностей. К.: Альтерпрес, 2004. 480 с.
2. Артюх Т.М.. Товарознавча экспертиза ювелірних кошовностей. Теорія та практика: Монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 303 с.
3. Архіпов В.В. Экспертная оценка движимого имущества для гражданско-правовых действий. К.: Атика, 2004. 156 с.
4. Etele Kiss: Új eredmények a Monomachus-korona kutatásában? In: Folia Archeologica XLVI, Budapest 1997, S. 125-162.
5. Рябцева С. Парадные диадемы и венцы X-XV вв. в памятниках Восточной и Юго-Восточной Европы, Revista, 2, Кишинев, 2011, С.91.
6. Н.П. Кондаков. История и памятники византийской земли. – вводная статья к изданию византийских эмалей А.В. Звенигородского. СПб, 1892.
7. Б.И и В.И. Ханенко. Древности русские, вып. I. Киев, 1899; вып. II. Киев, 1900.
8. Б.А. Рыбаков. Прикладное искусство и скульптура. – История и культура Древней Руси, т. II. М. –Л., 1951.
9. Т.И. Макарова, С.А. Плетнева. О центрах эмальерного дела Древней Руси. Славяне и Русь (сборник к 60-летию академика Б.А. Рыбакова). М., 1968.
10. Археология СССР. Древняя Русь. Быт и культура. Под общ. ред. Рыбакова. 1997.
11. Макарова Т.И. Перегородчатые эмали Древней Руси. М., 1975.
12. Л. Пекарская. Новые данные о Киевском кладе 1906 г. (входит в сборник "Славяно-русское ювелирное дело и его истоки").

ЕКСПЕРТНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ МАРКУВАННЯ ОДНОРАЗОВОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ СИГАРЕТИ НОРМАТИВНО- ПРАВОВИМ АКТАМ

Л. В. Берлінова,

старший судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень
Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Полтава

Із розвитком технологій на ринку з'явилися нові тютюнові вироби, такі як електронні сигарети та системи для нагрівання тютюну. Від моменту появи електронних сигарет у продажу на ринку України ці вироби, а також супутні товари набувають усе більшої популярності.

Відповідно до п. 14.1.56³ Податкового кодексу України [1]: «електронна сигарета – виріб, який може бути використаний для споживання (вдихання) парів, що утворюються внаслідок нагрівання компонентами такого виробу рідин, що містять або не містять нікотин. Електронні сигарети можуть бути одноразовими або багаторазовими; {Пункт 14.1 статті 14 доповнено підпунктом 14.1.56-3 згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}».

Об'єктом дослідження є одноразова електронна сигарета «Elf Bar 1500 SPEARMINT», яка знаходиться в разовій споживчій тарі із жорстким корпусом, з плоским дном, яка закривається кришкою, тобто коробка (рис. 1).

Рисунок 1 – Загальний вигляд об'єкта дослідження з лицьової сторони

Експертом проаналізовано та зроблено опис маркування, яке нанесене на упакування та безпосередньо на об'єкт дослідження.

У ході проведення товарознавчого дослідження з'ясовано, що об'єкт дослідження, за класифікаційними ознаками відповідно до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, яка є товарною номенклатурою Митного тарифу України, відноситься до розділу – готові харчові продукти; алкогольні та безалкогольні напої і оцет; тютюн та його замінники; продукти, з вмістом та без вмісту нікотину, призначені для вдихання без горіння; інші нікотиновмісні продукти, призначені для забезпечення надходження нікотину в тіло людини; групи – тютюн і промислові замінники тютюну; продукти, з вмістом або без вмісту нікотину, призначені для вдихання без горіння; інші нікотиновмісні продукти, призначені для забезпечення надходження нікотину в тіло людини; товарної позиції – продукти, що містять тютюн, відновлений тютюн, нікотин, замінники тютюну або нікотину,

призначені для вдихання без горіння; інші нікотиновмісні продукти, призначені для забезпечення надходження нікотину в тіло людини; товарної субпозиції – продукти, призначені для вдихання без горіння; товарної категорії – інші, з вмістом нікотину [2];

Згідно ст. 1 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» [3]: «Терміни "пальне", "електронна сигарета", "рідини, що використовуються в електронних сигаретах" вживаються в цьому Законі у значеннях, наведених у Податковому кодексі України.».

Відповідно до Податкового кодексу України [1]:

ст. 14 п. 14.1 п.п. 14.1.49: «електронна сигарета – виріб, який може бути використаний для споживання (вдихання) парів, що утворюються внаслідок нагрівання компонентами такого виробу рідин, що містять або не містять нікотин. Електронні сигарети можуть бути одноразовими або багаторазовими»;

п.п.14.1.56-4 «рідини, що використовуються в електронних сигаретах, – рідкі суміші хімічних речовин, що містять або не містять нікотин, використовуються для створення пари в електронних сигаретах та містяться, зокрема, в картриджах, заправних контейнерах та інших ємностях...».

п.215.1. «До підакцизних товарів належать:...рідини, що використовуються в електронних сигаретах; {Пункт 215.1 статті 215 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 466-IX від 16.01.2020}».

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» [4] встановлено, що рідини, які використовуються в електронних сигаретах, – рідкі суміші хімічних речовин, що містять або не містять нікотин, використовуються для створення пари в електронних сигаретах та містяться, зокрема, в картриджах, заправних контейнерах та інших ємностях.

Згідно п. 226.2. Податкового кодексу України [1]:«Наявність наклеєної в установленому порядку марки акцизного податку встановленого зразка на пляшці (упаковці) алкогольного напою, пачці (упаковці) тютюнового виробу чи ємності (упаковці) з рідиною, що використовується в електронних сигаретах, є однією з умов для ввезення на митну територію України і продажу таких товарів споживачам, а також підтвердженням сплати податку та легальності ввезення товарів».

Вимоги до упакування електронних сигарет, заправних контейнерів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах регламентуються положеннями ст. 12¹ Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» [5]. Упакування електронних сигарет, заправних контейнерів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, має містити листок-вкладку, що включає таку інформацію:

1) інструкція щодо використання та зберігання виробу із зазначенням, що виріб не рекомендується використовувати особам, які не вживають тютюнових виробів;

2) протипоказання;

3) попередження для споживачів із груп ризику;

4) можливі несприятливі наслідки;

5) можливість викликання залежності та токсичність;

6) контактні дані виробника або імпортера, дані про контактну юридичну або фізичну особу в Україні.

Упакування електронних сигарет, заправних контейнерів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, повинно відповідати таким вимогам:

1) включати список всіх інгредієнтів у порядку зменшення їх питомої ваги із зазначенням вмісту нікотину у виробі та його дозу при одноразовому використанні, номер партії та рекомендацію щодо зберігання у недоступному для дітей місці;

2) не включати елементи (тексти, символи, назви, торговельні марки, образи тощо), які:

рекламують виріб або сприяють його використанню, створюючи помилкове враження про його характеристики, наслідки для здоров'я, ризику або викиди;

формують думку, що виріб є менш шкідливим, ніж інші, або має на меті зменшити вплив деяких шкідливих компонентів аерозолю (пару), або надає переваги, пов'язані з життєвою силою, енергійністю, оздоровленням, омолодженням, має природні чи органічні властивості, інші переваги для здоров'я чи способу життя;

повідомляють про характерний смак і аромат, будь-які смако-ароматичні чи інші добавки або про їх відсутність;

створюють враження, що виріб нагадує харчовий продукт або косметичний продукт;

створюють враження, що виріб має покращену здатність біологічного розкладання або інші екологічні переваги;

3) мати одне з таких медичних попереджень:

"Цей виріб містить нікотин – речовину, що викликає сильну залежність. Не рекомендується для вживання некурцями";

"Цей виріб містить нікотин – речовину, що викликає сильну залежність".

Медичне попередження, передбачене цим пунктом, повинно:

розміщуватися на кожній з двох більших сторін упакування;

займати 30 відсотків площі відповідних сторін упакування;

розміщуватися паралельно до основного тексту на поверхні, відведений для цих попереджень;

бути надрукованим напівжирним чорним шрифтом на білому фоні;

розміщуватися в рамці чорного кольору, товщина ліній якої становить 1 міліметр, що наноситься у центрі ділянки поверхні, відведеної для такого попередження.

Упакування електронних сигарет, заправних контейнерів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, не повинні пропонувати економічних переваг шляхом включення друкованих ваучерів, пропозиції знижок, у тому числі безоплатного розповсюдження, "два за ціною одного", інших подібних пропозицій».

Враховуючи положення ст. 12¹ Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» [5], на упакованні досліджуваної одноразової електронної сигарети не зазначено повну інформацію, а саме не зазначено список інгредієнтів у порядку зменшення їх питомої ваги із зазначенням вмісту нікотину у виробі та його дозу при одноразовому використанні.

Враховуючи положення розглянутих чинних нормативно-правових актів та відсутність марки акцизного податку встановленого зразка на упаковці досліджуваної одноразової електронної сигарети «Elf Bar 1500 SPEARMINT», яка містить рідину для електронних сигарет з вмістом нікотину, можна констатувати, що маркування досліджуваної одноразової електронної сигарети не відповідає нормативно-правовим актам, які визначають основні засади державної політики щодо регулювання виробництва, експорту, імпорту, оптової і роздрібної торгівлі продуктами, що містять тютюн, відновлений тютюн, нікотин, замінники тютюну та нікотину.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (редакція від 05.03.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 17.03.2023).

2. Митний тариф України (групи 01-49): додаток до Закону України «Про Митний тариф України» від 19.10.2022 № 2697-IX // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (дата звернення: 17.03.2023).

3. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального від 19.12.1995 № 481/95-ВР (редакція від 03.01.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 17.03.2023).

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві від 16.01.2020 № 466-IX (редакція від 01.01.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#top> (дата звернення:

17.03.2023).

5. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення від 22.09.2005 № 2899-IV (редакція від 11.07.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15?> (дата звернення: 17.03.2023).

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ПОКАЗНИКАМИ М'ЯСО-САЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ СВИНЕЙ

Г. О. Бірта,

завідувач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи,
д.с.-г.н., професор

З. Я. Котова,

ст. викладач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної
справи

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
Україна, м. Полтава

Відбір тварин тільки за фенотипом протягом довгого часу не сприяє якісному поліпшенню стада і не завжди від високопродуктивних батьків отримують таке ж цінне потомство. Відбір за спорідненою або власною продуктивністю тварин є ефективним лише для тих ознак, яким властиве високе успадкування.

Для успішної селекції комплексу ознак велике значення має встановлення взаємозв'язку між окремими показниками. Існування кореляцій створює відносну стійкість спадковості у стадах та породах. Корисні кореляції мають велику цінність; їх уважне вивчення та збереження сприяє успіху розведення [1].

Між середньодобовим приростом, довжиною тулуба та індексом збитості існує тісний кореляційний зв'язок за високого ступеня ймовірності. Це означає, що комплексна селекція щодо збільшення довжини тулуба та підвищення скоростиглості можлива. Відсутність достовірного зв'язку між довжиною тулуба та глибиною грудей дає можливість вести відбір за довжиною тулуба без побоювань щодо зменшення глибини грудей.

Відсутність достовірного кореляційного зв'язку між скоростиглістю та виходом м'яса в туші при забої тварини масою 100 кг дає можливість вести відбір по скоростиглості без побоювань погіршити м'ясні якості.

При відгодівлі тварин із середньодобовими приростами 250-350 г, переважно, між усіма показниками спостерігалася висока кореляція (як позитивна і негативна). При відгодівлі до 100 кг живої маси показник забійного виходу мав високий позитивний зв'язок із забійною масою $r = 0,82$, довжиною півтуші $r = 0,75$, виходом м'яса $r = 0,61$ і площею м'язового вічка $r = 0,68$. Прямий показник м'ясності – вихід м'яса в туші мав найвищий позитивний

зв'язок з масою задньої третини півтуші ($r = 0,81$ та $r = 0,84$) та найвищого негативного зв'язку з виходом сала ($r = -0,66$ та $r = -0,81$). Показник товщини шпику над 6-7 грудними хребцями з усіма досліджуваними показниками, крім середньої товщини сала по хребту, мав негативну кореляцію.

При середньодобових приростах 600-800 г кореляційні зв'язки зберегли подібну тенденцію між досліджуваними показниками. При цьому висока позитивна кореляція спостерігалася між забійним виходом і забійною масою, довжиною напівтуші, виходом м'яса і площею м'язового вічка. Найбільша негативна кореляція спостерігалася між масою задньої третини напівтуші та товщиною шпику над 6-7 грудними хребцями: $r = -0,77$.

При інтенсивній відгодівлі (середньодобові прирости 800-1000 г) кореляційні зв'язки між різними показниками забійних та м'ясних якостей були високими. При живій масі 100 кг найбільші кореляційні зв'язки мали показники забійного виходу та забійної маси – $r = 0,91$, забійного виходу та довжини півтуші $r = 0,91$, виходу м'яса та площі м'язового вічка $r = 0,96$. Товщина шпику над 6-7 грудними хребцями мала позитивну кореляцію лише із середньою товщиною шпику, виходом сала та виходом кісток. Найбільші негативні кореляційні зв'язки спостерігалися між товщиною шпику над 6-7 грудними хребцями та площею «м'язового вічка» $r = -0,81$, а також між забійним виходом та середньою товщиною шпику за хребтом $r = -0,85$.

Наведений вище експериментальний матеріал свідчить про існування високої залежності величини показників забійних і м'ясних якостей піддослідних тварин, які проявилися під час досліджень.

Список використаних джерел

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Взаємозв'язок між окремими показниками якості м'яса свинини // Вісник Полтавської державної аграрної академії, 2010.- № 4.- с.90-93.
2. Ващенко О.В. Ефективність використання свиней зарубіжної селекції у схрещуванні з вітчизняними породами і типами. автореф. дис. канд. с.-г. наук: 06.02.01 – розведення та селекція тварин. с. Чубинське, Київської обл, 2021. 22 с.
3. Калиниченко Г. І., А. І. Кислинська А.І. Кількісні та якісні показники м'яса молодняку свиней за різних поєднань. Режим доступу: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3952/1/abstracts2017-10-26-27-05.pdf>.

ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ М'ЯСА СВИНИНИ

Ю. Г. Бургу,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи,

к.с.-г.н., доцент

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

м. Полтава, Україна

Основними показниками якості м'яса є його смак і аромат, що утворюються за рахунок вмісту і певного співвідношення в ньому екстрактивних речовин, які легко окислюються. Смак та аромат м'ясних продуктів залежать від різних факторів, таких як вік тварини, стать, співвідношення різних тканин у м'ясі, кількість і розміщення жиру та інші. М'ясо молодих тварин має менш виражені якісні характеристики, порівняно з м'ясом дорослих тварин. М'ясо втомлених тварин має менший смаковий потенціал.

Ніжність і соковитість м'яса залежать від його консистенції. Також встановлено, що соковитість, ніжність, смак та інші товарознавчі і технологічні властивості залежать від вологоутримуючих особливостей м'яса. На вологоутримуючу властивість м'яса впливає підвищення рН. Такі знання особливостей м'яса в різних станах і при зберіганні мають велике практичне значення.

М'ясо свинини містить значну кількість повноцінного білка, який є легкозасвоюваним та містить незамінні амінокислоти. У порівнянні з іншими видами м'яса, свинина містить менше неповноцінних білків, таких як колаген та еластин. Наявність жирової тканини додає свинині високу калорійність, ніжність та аромат, але занадто велика кількість жиру може знизити вміст білка та зменшити харчову цінність м'яса [2].

Ніжність свинини залежить від кількості та якості сполучної тканини в м'язових пучках, вмісту внутрішньом'язового жиру та діаметру м'язових волокон. Висока кількість сполучної тканини в м'ясі може знизити його ніжність.

Селекція є одним з найефективніших способів контролю та зміни якості свинини. Вона передбачає відбір тварин з бажаними генетичними характеристиками, що відповідають вимогам до якості м'яса. Це можливо завдяки високій спадковості ознак, які визначають м'ясні якості свинини та їх взаємозв'язку. Цей підхід дозволяє досягнути успіху в управлінні та підвищенні якості свинини.

Всі ознаки, що визначають смакові якості і товарний вид свинини – високоуспадковані показники. Добре успадковується колір м'яса (0,71), вологоутримуюча здатність (0,59), вміст триптофану (0,58) і площа м'язового волокна (0,54), дещо гірше – вміст жиру в м'язовій тканині [3].

Породні відмінності свиней істотно впливають на якість свинини. У тварин сального напрямку продуктивності, період активного зростання м'язової тканини триває близько 1-2 місяці коротше, ніж у тварин, що вирощуються для отримання м'яса, тому їх туші мають різний склад навіть при досягненні одного і того ж віку. Коли тварина зростає, збільшується кількість м'яса та сала, але кількість сала збільшується швидше, ніж кількість м'яса. Це особливо виразно спостерігається в період збільшення живої маси з 80 до 130 кг.

При інтенсивній відгодівлі свиней до живої маси 140 кг в їх тушах міститься більше сала, ніж м'яса. Тому для отримання туші з високим вмістом м'яса (52-54 %) рекомендується забивати свиней при досягненні ними живої маси 110-120 кг, а для отримання свиней жирних кондицій з товщиною шпигу на спині більше 40 мм і вмістом сала в туші 40 % їх можна відгодовувати до живої маси 130-150 кг.

Годівля – основний чинник, що забезпечує ріст і розвиток організму свиней, їх продуктивність, адаптацію до дії зовнішнього середовища і що зрештою впливає на якість туш і хімічний склад тканин.

Шляхом регулювання рівня і режиму годівлі свиней можна суттєво змінити склад їх тіла. Зниження енергетичної цінності раціону на 30% порівняно зі стандартними нормами призводить до збільшення кількості м'яса в туші на 5-6% і зменшення кількості сала на 6-13%, а 15% зниження рівня енергії відповідно на 3,0 і 3,5% [1].

Для покращення якості туш і м'ясних продуктів свиней застосовують різні методи селекції, такі як внутрішньопородна селекція, міжпородне схрещування, міжлінійна і породно-лінійна гібридизація. У кожній породі є значні можливості для проведення цілеспрямованої роботи з підвищення відгодівельної та м'ясної продуктивності. В результаті такої роботи були створені нові та вдосконалені існуючі породи свиней, що характеризуються високою відгодівельною і м'ясною продуктивністю. Також методи розведення та племінної роботи у цілому постійно удосконалюються, що дозволяє створювати нові зональні та заводські типи, а також спеціалізовані та заводські лінії свиней.

Список використаних джерел

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Смакові властивості м'яса свинини // Вісник Полтавської державної аграрної академії, 2010.- № 3.- с.90-92
2. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Вимоги до товарної якості забійних свиней і одержаної свинини. // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України, 2009.– № 1 (37).-с. 73-76
3. Фидря М.В. Дослідження фізико-хімічних показників м'яса свиней різного рівня стрес резистентності// Таврійський науковий вісник, 2014.– № 96. с.75-80

ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА РИНКОВИХ ЦІН НА ПШЕНИЦЮ

Р. Р. Гаврилюк,

завідувач відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних,
земельних досліджень та оціночної діяльності
Івано-Франківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Івано-Франківськ

Внаслідок повномасштабної військової агресії російської федерації проти нашої держави, масовим явищем стало викрадення зерна із зерносховищ (елеваторів, навісів, складів тощо), які були захоплені ворогом на тимчасово окупованих територіях. В ході розслідування справ такої категорії необхідним є визначення розміру матеріальної шкоди та ринкової вартості викраденої сільськогосподарської продукції.

Відповідно до Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні» [2]: зерно – це плоди зернових, зернобобових та олійних культур, які використовуються для харчових, насінневих, кормових та технічних цілей.

Ринок зерна – товарно-грошові відносини, що виникають між суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням.

Якість зерна – споживчі властивості зерна та продуктів його переробки, що відповідають вимогам державних стандартів, технічних умов, ветеринарно-санітарних і фітосанітарних норм та інших нормативних документів.

Проведення товарознавчої експертизи передбачає ряд етапів, перший з яких – визначення мети оцінки та ідентифікація об'єктів. Для проведення ідентифікації зернових культур (зупинимось детальніше на найпоширеніших – пшениці), необхідні наступні вихідні дані (рисунок 1).

Рисунок 1 – Вихідні дані необхідні для ідентифікації пшениці

Показники якості зерна пшениці, характеристики та норми по класах, допустимий вміст елементів, вимоги щодо безпеки, правила приймання, методи визначення показника якості, транспортування та зберігання тощо, наведені у ДСТУ 3768-2019 «Пшениця. Технічні умови» [4].

Документами, що підтверджують якість зерна можуть бути: сертифікати якості зерна, складські квитанції на зерно, картки аналізу зерна, аналізи акредитованих лабораторій, посвідчення на якість зерна (рисунки 2) тощо.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства розвитку економіки,
торгівлі та сільського господарства України
08 квітня 2021 року № 728
типова форма № 42

Код за ЄДРПОУ _____
Назва підприємства _____ Серія _____

ПОСВІДЧЕННЯ № _____
про якість зерна
"_____" _____ 20__ р.

Культура _____ Стандарт _____ Маса _____ кг
Походження _____ Сорт _____
Рік врожаю _____ Тип _____ Підтип _____
Клас _____ Вологість _____ % Натура _____ г/л
Колір _____ Запах _____

Загальна склоподібність _____ %
Клейковина: кількість _____ %, одиниці приладу ВДК _____
група якості _____, масова частка білка _____ %
Прохід крізь сито № _____, _____ %. Число падання _____ с
Домішки:
Смітєва _____ %, Зернова (олійна) _____ %
у тому числі: у тому числі:

Рисунок 2 – Вигляд бланку посвідчення про якість зерна

Дефініції Інкотермс (редакція 2010 року) [1]:

Термін EXW «франко-завод» – продавець/постачальник вважається таким, що виконав свої зобов'язання щодо поставки тоді, коли він надав товар у розпорядження покупців на площах свого підприємства або в іншому обумовленому місці (на підприємстві, фабриці, елеваторі тощо), без проведення митного очищення товару для експорту та завантаження його на відповідний транспортний засіб. Отже, дані умови поставки передбачають мінімальні обов'язки продавця, а покупець в свою чергу несе всі витрати та ризики, які пов'язані із доставкою від продавця до місця призначення.

Термін FCA «франко-перевізник» – продавець/постачальник здійснює поставку товару, що пройшов митне очищення для експорту, методом передання призначеному покупцем перевізнику в обумовленому місці. Термін FCA може бути використаний також із використанням змішаних (мультимодальних) перевезень (зміна виду транспорту з морського, річкового чи залізничного транспорту на автомобільний транспорт тощо).

Також є ще й інші умови поставки (CPT, CIP, DDP, DDU, DAF та ін.), проте, два вищезазначених є найпоширенішими.

Таким чином, після проведення повної ідентифікації об'єктів експертизи та встановлення всіх необхідних характеристик, умов зберіння/постачання

продукції згідно договорів, наступним етапом проведення товарознавчої експертизи є визначення вартості (зазвичай ринкової).

Відповідно до нормативно-правових документів – учасникам зернового ринку гарантується право вільно розпоряджатися власними зерном і його продуктами переробки, укладати договори щодо їхнього продажу, також експортувати, брати участь у формуванні зернових ресурсів України, тобто товарно-грошові відносини, що виникають між суб'єктами ринку зерна в процесі зберігання, виробництва, використання, торгівлі зерна здійснюються на засадах вільної конкуренції, визначення цін та вибору напрямів реалізації зерна.

Основи організації і проведення судово-товарознавчих експертиз щодо визначення вартості не залежно від найменувань об'єктів експертизи, їх характеристик і стану, проводяться у відповідності із Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [3] та Національного стандарту № 1. Методика організації цінового і довідкового матеріалу визначається самим експертом. Для визначення ринкової вартості зерна доцільно застосовувати порівняльний методичний підхід, провівши пошук та аналіз цін продажу і пропонування подібного майна із урахуванням принципів оцінки та порядку проведення оціночних процедур.

Таким чином, для визначення ринкової вартості пшениці доцільно брати до уваги ціни товарних бірж (рисунок 3) [5], аналітичних агентств, ціни, які склалися за підсумками проведених аукціонних торгів станом на дату оцінки, а при відсутності чи обмеженій інформації направляти письмові запити у відповідні установи із урахуванням всіх ідентифікуючих ознак об'єкта оцінки та умов договорів.

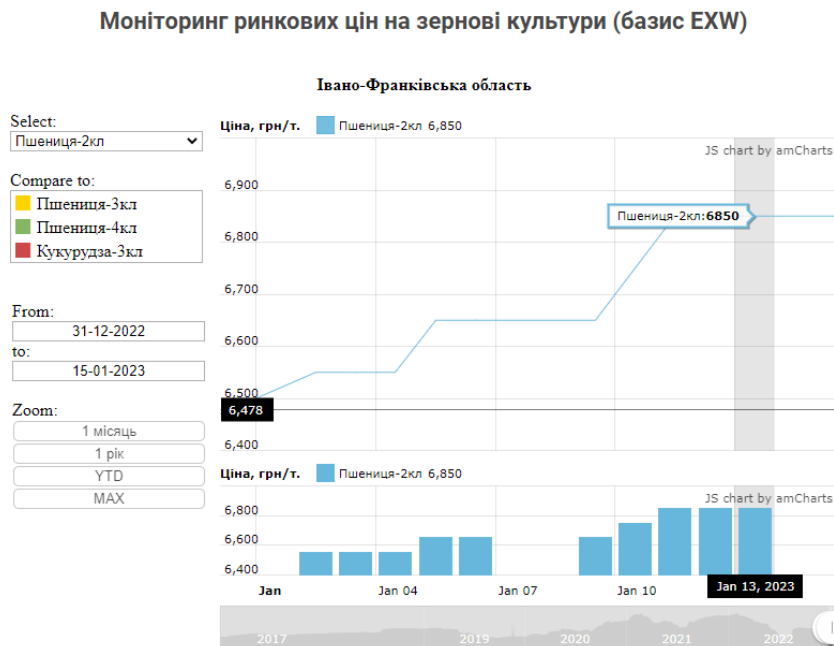

Рисунок 3 – Ринкові ціни на зернові культури у Івано-Франківській області згідно даних Аграрної біржі України на певну дату

Слід відзначити також найбільші агрохолдинги та корпорації України: ТОВ СП «НІБУЛОН» (охоплює 14 областей України), ТЗОВ «Компанія «АВАНГАРД», Національна академія аграрних наук України, ТОВ «АГРОПРОСПЕРІС», компанія «Контінентал Фармерз Груп» (західна Україна), компанія «Аграрні системні технології», ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД» та ін.

Список використаних джерел

1. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2010 року) від 16.09.2010 № 988 014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_014#Text (дата звернення 03.02.2023).
2. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 04.07.2002 № 37-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15#Text> (дата звернення 05.02.2023).
3. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (дата звернення 04.02.2023).
4. Пшениця. Технічні умови. ДСТУ 3768:2019. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=73136 (дата звернення 03.02.2023).
5. Ціноутворення, біржові котирування, інформація про ринкові ціни, курси, індекси. URL: <https://agrex.gov.ua/> (дата звернення 04.02.2023).

ОЦІНКА ЯКОСТІ ХЛІБА ІЗ ДОДАВАННЯМ ГОРОБИНОВОГО ПОРОШКУ

Є. В. Демидова,

аспірант кафедри технологій та безпеки харчових продуктів

А. Ю. Тимошенко,

магістр кафедри технологій та безпеки харчових продуктів

М. М. Самілик,

зав.кафедри технологій та безпеки харчових продуктів, к.т.н., доцент
Сумський національний аграрний університет, Україна, м. Суми

Одним із завдань хлібопекарської промисловості є створення продукції, збагаченої функціональними компонентами природного походження [1], які покращують якість хлібобулочних виробів та надають їм додаткових функціональних властивостей. Перспективною сировиною для створення такої продукції є продукти переробки дикорослих ягід, зокрема горобини, яка має багатий хімічний склад. Крім того, дикорослі ягоди вирощуються без використання різноманітних засобів захисту рослин, пестицидів та інших хімічних речовин, тому є безпечними [2].

Метою роботи є дослідження якості хліба із використанням порошку горобини *Sorbus aucuparia* за органолептичними, фізико-хімічними, мікробіологічними показниками та показниками безпеки.

Експериментальні дослідження проводились в лабораторіях кафедри технологій та безпечності харчових продуктів Сумського НАУ та ВАТ «Сумський хлібокомбінат». Дослідження здійснювали за стандартними та традиційними методами.

Проведені пробні випічки та результати дослідження якості житнього хліба з різним вмістом порошку *Sorbus aucuparia* дозволили зробити висновок, щодо доцільності заміни борошна у кількості 10%. Серед дослідних зразків саме цей хліб характеризується підвищеною харчовою цінністю і одночасно має достатньо високі органолептичні та фізико-хімічні показники, які повністю відповідають встановленим вимогам. Внесення порошку у більший кількості призводить до погіршення смакових властивостей виробу, вагового зменшення пористості, питомого об'єму, погіршення стану м'якушки, верхньої скоринки. На підставі проведених експериментів нами розроблено рецептуру житнього хліба підвищеної харчової цінності.

Оцінку якості житнього хліба з порошком *Sorbus aucuparia* проводили за органолептичними та фізико-хімічними показниками (табл.1). Отримані результати порівнювали з вимогами ДСТУ-П 4588:2006 Вироби хлібобулочні для спеціального дієтичного споживання. Загальні технічні умови [3].

Таблиця 1 – Показники якості житнього хліба з порошком *Sorbus aucuparia*

Показник	Вимоги ДСТУ-П 4588:2006	Хліб з порошком <i>Sorbus aucuparia</i>
Органолептичні показники якості хліба		
Форма	Відповідає формі, в якій проводили випікання, без бокових впливів	Правильна, відповідає формі, у якій проводили випікання, з дещо випуклою верхньою скоринкою, без бокових впливів
Поверхня	Відповідає виду виробу, без забруднення	Відповідає виду виробу, без великих тріщин і підривів, без забруднення
Колір скоринки	Від світло-жовтого до коричневого	Світло-коричневий, без підгорілості
Стан м'якушки	Відповідає виду виробу. Пропечена, еластична, не волога на дотик, без слідів непромісу.	Пропечена, еластична, з розвинутою пористістю, без слідів непромісу
Смак	Властивий даному виробу, без стороннього присмаку	Добре виражений, властивий даному виду хліба, з приємний присмаком
Запах	Властивий даному виробу, без стороннього запаху	Властивий даному виду хліба, приємний з горобиновим ароматом
Фізико-хімічні показники якості хліба		
Вологість м'якушки, %, не більше ніж	43,0–53,0	45,0

Кислотність м'якушки, град., не більше ніж	5,5–12,0	6,7
Пористість м'якушки, %, не менше ніж	46,0	65

Хліб з порошком із похідних переробки *Sorbus aucuparia* за органолептичними та фізико-хімічними показниками відповідає вимогам ДСТУ.

У готовому виробі відсутні сторонні вкраплення, хруст від мінеральних домішок, ознаки хвороби та плісняви.

Мікробіологічні показники якості хлібу з порошком *Sorbus aucuparia* визначали згідно з встановленим терміном зберігання (табл. 2).

Таблиця 2 – Мікробіологічні показники якості хлібу з порошком *Sorbus aucuparia*

Найменування показника	Допустимі рівні за медичними вимогами	Хліб з порошком <i>Sorbus aucuparia</i>
Загальна кількість мезофільних анаеробних та факультативно-анаеробних мікроорганізмів, КУО/г, не більше	$1,0 \times 10^3$	$1,0 \times 10^2$
БГКП (коліформи), в 1 г	не допускається	не виявлено
Патогенні мікроорганізми, у тому числі сальмонели, в 25,0 г	не допускається	не виявлено
Плісняві гриби та дріжджі, КУО /г, не більше	$1,0 \times 10^2$	не виявлено

Додавання до хліба із житнього борошна 10% порошку із похідних переробки *Sorbus aucuparia* дозволяє як мінімум в два рази збільшити терміни його зберігання, це пов'язано з антиоксидантними властивостями горобини, присутністю в її складі глютамінової кислоти.

Список використаних джерел

1. Дубініна, А., Ленерт, С., & Попова, Т. (2016). Використання пшона у виробництві хліба оздоровчого призначення. *Food Science and Technology*, 10(4). <https://doi.org/10.15673/fst.v10i4.249>
2. Касіянчук, В.Д., Ковач, М.М., Касіянчук, М.В. (2013). Перспективи використання дикорослих плодів, ягід і грибів в умовах Прикарпаття для виготовлення продукції лікувально-профілактичного призначення. *Науковий вісник НЛТУ України*, 23(7), 151–156.
3. ДСТУ-П 4588:2006 Вироби хлібобулочні для спеціального дієтичного споживання. Загальні технічні умови.
4. Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Медичні вимоги до якості та безпечності харчових продуктів та продовольчої сировини»: закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0088-13>.

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

О. В. Дзюндзя,

доцент кафедри інженерії харчового виробництва, к.т.н., доцент

О. А. Погрібняк,

здобувач ОС «Магістр»

Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна, м. Херсон

В сучасних умовах заклади ресторанного господарства є невід'ємною складовою індустрії гостинності. Враховуючі кризу, спричинену Ковід-19 та агресією РФ стосовно України, тривалий час спостерігався занепад даного виду бізнесу. Однак, незважаючи на значні перешкоди підприємці шукали шляхи вирішення проблем з надання якісних послуг у сфері харчування та обслуговування. Зараз Україна повинна ознайомити міжнародну спільноту з історико-культурним спадком та сучасністю нашого народу і держави [1]. Тому, особливо актуальними зараз є дослідження якості надаваних послуг та методів функціонування та формування механізму управління якістю.

Процеси трансформації, які відбуваються у нашому суспільстві зумовлюють перегляд існуючих та пошук нових нетрадиційних інноваційних методів управління ресторанним бізнесом з метою надання якісних послуг. Відбудова країни, очікування відновлення туристичних потоків, активізація міжнародних впливів, внутрішня міграція українців потребує формування конкурентного середовища у ресторанному бізнесі. Зважаючи на це є потреба в нових підходах підготовки кадрів, покращенні надання послуг.

Метою роботи є дослідження стану ресторанного бізнесу, визначення існуючих недоліків пошук перспектив розвитку та напрямів вирішення проблем формування культури та якості обслуговування

Дослідженню існуючих аспектів менеджменту якості у сфері обслуговування та проблеми культури у ресторанному господарстві присвячені роботи багатьох відомих українських науковців – Балацька Н.Ю., Носова І.О., Чаркіна Т. Ю., Ткаченко, Т., Корсак Р., Сероухов Д. Г., J. Walker, L. Berry, G. Lockyer, A. Ostrom, A. Emam, H. Min [1-9]. Ними висвітлено вагомі теоретичні здобутки та отримано практичні результати досліджень з низкою аспектів системи управління якістю обслуговування клієнтів закладами сфери обслуговування, вказано шляхи подальшого вдосконалення даної галузі. Зокрема, наголошено на впровадженні сучасних методів управління та обслуговування у ресторанах господарствах, розвитку теоретичних підходів щодо управління якістю в індустрії харчування і гостинності, з урахуванням потреб сучасного споживача [2]. Таким чином дослідження системи якості обслуговування в ресторанах, шляхом визначення видів та безпосередньо якості послуг і стало основою для її вимірювання та вдосконалення. Дана тематика є стрижнем актуального дослідження.

Ресторанне господарство сьогодні – це найбільш розвинутий, потенційно прибутковий для інвестицій бізнес [3, 4]. Отже, весь механізм управління якістю ЗРГ направлений на забезпечення прибутковості діяльності підприємства, задоволеністю споживачів якістю отриманих ними послугами, організації дозвілля, тощо.

Розглядаючи систему управління якістю роботи підприємств ресторанного господарства, необхідно зазначити, що це є органічний механізм управлінських та виробничих відносин, що складається з наступних елементів [4] (рис. 1).

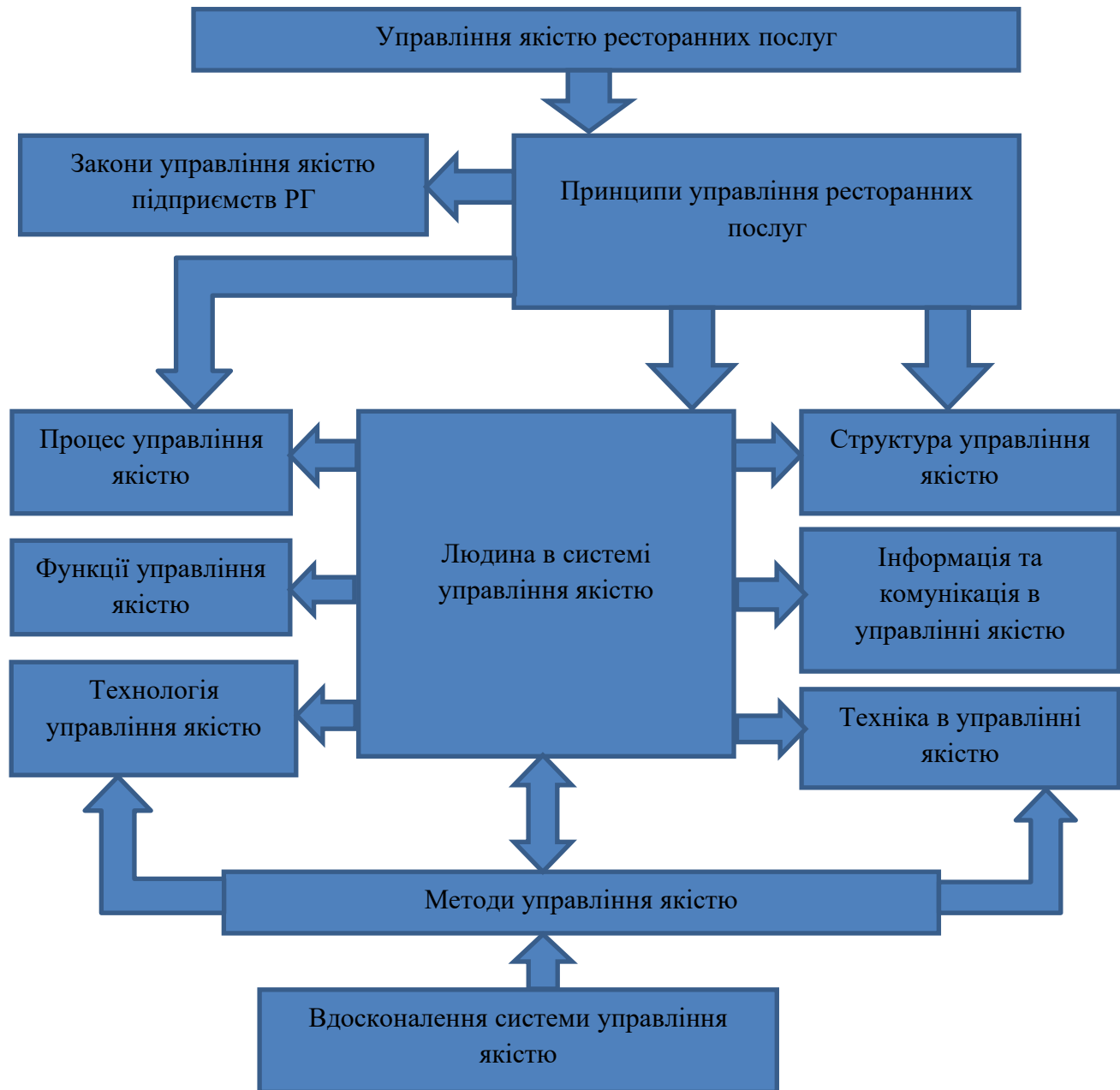

Рисунок 1 – Система управління якістю

До методів управління якістю обслуговування відносять прийоми, правила, дії щодо об'єктів управління, спрямовані на досягнення бажаного результату успіху підприємства, а саме:

- адміністративно-директивні (накази, дисциплінарні);
- нормативні (положення, норми, нормативи);
- соціально-психологічні (довіра, прогресивний досвід, взаємоповага у колективі);
- економічні (матеріальне стимулювання з урахуванням рівня якості, фінансування діяльності підприємства у сфері якості) [5].

Ці методи діють лише у поєднанні один з одним.

Отже, дослідження сучасного стану ресторанного бізнесу вказали на необхідність більш ретельного підходу до систем управління якістю. Тому важливим є вдосконалення та формування культури та якості обслуговування у закладах ресторанного господарства.

Список використаних джерел

1. Балацька Н.Ю. Ресторанний бізнес в умовах пандемії коронавірусу, проблеми та напрями трансформації моделей розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 42. С. 117–122.
2. Носова І.О. Стан та удосконалення закладів готельно-ресторанного господарства в курортній зоні херсонської області за рахунок використання інноваційних технологій : звіт про науково-дослідну роботу / І. О. Носова та ін. - Херсон, 2020. – 203 с.
3. Дослідження аналітичного центру «Ресторани України»: Електронний сайт / Журнал Forbes.ua [https:// news.Forbes.ua](https://news.Forbes.ua).
4. Стратегії сталого розвитку в туризмі та готельно-ресторанному бізнесі: можливості і проблеми запровадження в Україні : кол. монографія [Електронний ресурс] / за ред. д-ра іст. наук, проф. Чепурди Г. М.; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2021. – 189 с.
5. Чаркіна Т. Ю., Марценюк Л. В., Задоя В. О., Пікуліна О. В. Стратегічні напрями управління готельно-ресторанним бізнесом в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2021. № 2. С. 19–23. DOI: 10.32702/23066806.2021.2.19. <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14011/1/Charkina.pdf>
6. Ткаченко, Т., Антоненко, А., Дзюндзя, О., Криворучко, М., Стукальська, Н. (2022). Моделювання концептуальних засад діяльності готельно-люкс у Солом'янському районі в м. Києві. *Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації*, 5(1), 63–80. <https://doi.org/10.31866/2616-7468.5.1.2022.260874>
7. Сероухов Д. Г. Туристична галузь: важкий план до відновлення. 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/21/674127/>
8. World Economic Forum, Annual Report 2020-2021, URL: <https://www3.weforum.org/docs> (дата звернення: 17.11.2021).

9. UNWTO World Tourism Organization 2020. International Tourist Numbers 7 Could Fall 60-80% in 2020. URL: <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020>.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ АГЛЮТЕНОВОЇ СИРОВИНИ

О. В. Дзюндзя,

доцент кафедри інженерії харчового виробництва, к.т.н., доцент

С. С. Труш,

здобувач ОС «Магістр»

Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна, м. Херсон

Аналізуючи сучасні умови життя людини, можна зробити висновок, що постійні стреси, нервово-емоційна напруженість, зниження фізичної активності, нездорова екологічна ситуація та багато інших факторів негативно впливають на стан здоров'я. Останнім часом тривогу викликає порушення харчового статусу населення, особливо жителів окупованих та звільнених територій. Тривалий стрес спричиняє швидкий розвиток різноманітних захворювань, в тому числі збільшується кількість хвороб таких як розлади травлення, онкозахворювання, порушення роботи щитовидної та підшлункової залоз, тощо. Однак нікуди не ділися і такі хвороби як потребують постійної кореляції раціону, наприклад целиакія. У зв'язку з цим важливим завданням для закладів ресторанного господарства, підприємств харчової промисловості є внесення коректив до раціонів харчування деяких прошарків населення, що вимагає розробки нових технологій харчових продуктів з використанням безглютенової сировини.

Тому вивчення біологічної цінності та розробка нових напрямків у технології спеціальних харчових продуктів на основі безглютенової сировини є досить актуальним.

Непереносимість глютену – це захворювання, що виникає у відповідь на вживання глютену або відповідних проламінів і характеризується розвитком атрофічної ентеропатії, появою в сироватці крові специфічних антитіл і широким спектром глютензалежних клінічних проявів, при цьому діагноз целиакія може бути відсутнім. Епідеміологічні дослідження, що проводяться у світі, розвіяли міф про целиакію як захворювання переважно дітей раннього віку. Непереносимість глютену може розвинути у будь-якому віці, проте, за даними Європейських вчених, поширеність захворювання різко зростає серед дітей до 12 років життя. Результати спільних досліджень проведених Італійськими та Чеськими вченими також підтверджують, що захворювання на целиакію частіше зустрічається у дітей, ніж у дорослих, крім того, підкреслюють відмінності непереносимості глютену у дітей порівняно з дорослими [1-3]. Однією із суттєвих проблем для людей хворих на целиакію є розширення асортименту, особливо таких необхідних повсякденних продуктів

харчування, як хлібобулочні, макаронні та кондитерські вироби. Це важливий чинник у складанні безглютенового раціону харчування людей. Зарубіжні дослідження показали, що деякі аглютенові культури недооціненні, так наприклад, білок амаранту, який не токсичний для хворих на целиацію [1-3]. Позитивні результати дали і дослідження щодо застосування продуктів з амаранту в дієтотерапії хворих з непереносимістю глютену. Хворі переносили дієту без будь-яких алергічних та диспепсичних реакцій, спостерігалось покращення показників нутритивного статусу пацієнтів, а також зниження психоемоційної напруги завдяки внесенню до раціону додаткового асортименту продуктів. Розширення лінійки вітчизняної спеціалізованої безглютенової продукції, відноситься до актуальних науково-практичних завдань, вирішення яких дозволить оптимізувати підходи до організації харчування хворих з непереносимістю глютену, підвищити комплаєнтність лікування, покращити якість життя пацієнта та його сім'ї [4, 5]. На рис.1 наведено перспективні безглютенові культури.

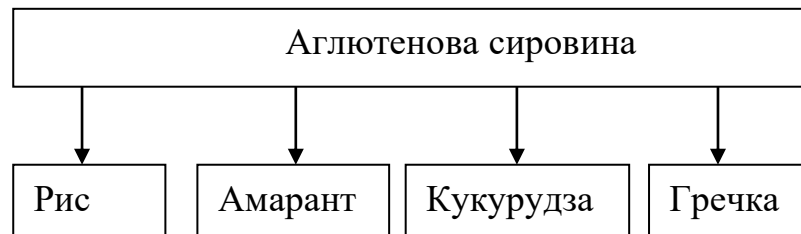

Рисунок 1 – Перспективні безглютенові агрокультури

Порівняльний аналіз сировини вказав, що вміст білка в нативному зерні амаранту становить 14,5%, що вище, ніж значення цього показника для зерна гречки (10,44%), а також продуктів переробки інших злаків. Це відповідає даним інших досліджень, які також встановили, що кількість білка в зерні амаранту більша, ніж у традиційних злакових культурах, включаючи гречку, рис та кукурудзу. Ліпіди в цих продуктах містяться в інтервалі від 2% до 6,5%. Високий рівень вмісту ліпідів відзначається в зерні та продуктах з амаранту, а також кукурудзяному борошні. Проведені дослідження показали відносно високий вміст вуглеводів у всіх зразках. У зерні амаранту вміст засвоюваних вуглеводів становить близько 60,72%, що нижче, ніж в інших зразках, де значення цього показника варіюється від 62 до 79%.

Отже, аналіз перспективних культур вказує на можливість виробництва аглютенових виробів з використанням різноманітної рослинної сировини, а комбінування різних видів борошна дає можливість створення продукту із заданими технологічними і органолептичними характеристиками. Не менш важливим є і вартісна оцінка виробів, тому використання вітчизняної безглютенової сировини є важливим з точки зору економії та раціонального використання наявної сировинної бази в Україні.

Однак, слід звернути увагу на наявність певних проблем (рис. 2) у закладах ресторанного господарства при впровадженні нових рецептур у виробництво.

Рисунок 2 – Базові проблеми виробництва нової продукції

Враховуючи результати досліджень, встановлено, що використання перспективної аглютененої сировини для виробництва продукції спеціального призначення не потребують особливих вимог до виробничих потужностей.

Таким чином результати, отримані в цьому дослідженні, можуть бути використані в дослідженнях при розробці безглютенових продуктів для харчування осіб хворих на целиацію. Впровадження технології страв на основі безглютенової сировини, дозволить не тільки розширити асортимент борошняних страв та виробів, а й повисити їх якість, сприяти подальшому розвитку галузі, а також виконання поставлених цілей у реалізації нової продукції, забезпечивши населення важливими продуктами харчування.

Список використаних джерел

1. Demirkesen, I., & Ozkaya, B. (2022). Recent strategies for tackling the problems in gluten-free diet and products. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 62(3), 571-597.
2. Aljada, B., Zohni, A., El-Matary, W. (2021). The gluten-free diet for celiac disease and beyond. *Nutrients*, 13(11), 3993.
3. Best gluten-free flour. Healthline: web site. URL: https://www.healthline.com/nutrition/gluten-free-flours#TOC_TITLE_HDR_15.
4. Горач О. О., Михалик К. В., Гусар А. О. Аналіз виробництва безглютенової продукції функціонального призначення на основі використання вітчизняної сировини. *Таврійський науковий вісник. Серія: Технічні науки*. 2021. № 6. С. 94-99.

5. Дзюндзя О. В.; Руденко Є. О.; Куришко А. П. Порівняльна оцінка сировини для виробництва безглютенового прісного тіста. *Таврійський науковий вісник. Серія: Технічні науки*. 2021. № 6. С. 100-106.

ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Т. О. Д'якова,

здобувачка вищої освіти ОС «Бакалавр»

В. М. Сидор,

доцент кафедри експертизи харчових продуктів, к.т.н., доцент
Національний університет харчових технологій, Україна, м. Київ

Експертиза є процесом дослідження питань, для вирішення яких потрібні спеціальні знання в галузі науки, техніки, мистецтва або інших сфер діяльності. Цей процес може бути логічним або експериментальним і зазвичай проводиться компетентною особою-фахівцем або групою фахівців – експертів. Метою експертизи є отримання достовірної інформації про об'єкт дослідження.

Товарознавча експертиза є однією зі спеціалізованих форм експертизи, що передбачає дослідження якості (споживчих властивостей, нешкідливості, харчової цінності та ін.), кількості та відповідності умовам нормативної документації або умовам договору (контракту) партії (або окремого) товару. Товарознавча експертиза передбачає підготовку мотивованого, об'єктивного (незалежного) та кваліфікованого висновку.

Об'єктом експертизи є матеріальний носій інформації про факти, які складають зміст дослідження щодо експертизи. Це можуть бути як окремі продукти або послуги, так і певні процеси, які потребують дослідження і оцінки їх якості та відповідності вимогам.

Суб'єктами експертизи товарів можуть бути юридичні особи, науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції та Міністерства охорони здоров'я України, експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, експертні підрозділи органів виконавчої влади, недержавні експертні організації, такі як Торгово-промислові палати, бюро товарних експертиз та інші, а також фізичні особи, що мають відповідну кваліфікацію та зареєстровані відповідно до законодавства.

Цілі товарознавчої експертизи полягають у визначенні виду дефектів та можливості їх усунення, встановленні належності товару до конкретної групи, визначенні ринкової або ліквідної вартості товару, здійсненні перевірки дотримання вимог нормативів і стандартів, встановленні факту відповідності або невідповідності характеристик товару зазначеним у супровідній документації визначень, та визначенні причин погіршення або втрати споживчих якостей товару. Основними завданнями товарознавчої експертизи є визначення вартості товарної продукції, належності товарів до класифікаційних категорій, характеристик об'єктів дослідження відповідно до вимог

Українського класифікатора товарів зовнішньої економічної діяльності, змін показників якості товарної продукції, установлення способу виробництва товарної продукції, відповідності упакування і транспортування, умов і термінів зберігання товарної продукції до вимог чинних правил. Для досягнення цих цілей, проводяться дослідження з визначення кількісних або якісних характеристик товару та процесів, які впливають на них. Однак, багато з цих характеристик не можна безпосередньо виміряти і потребують висновків фахівців-експертів.

Для здійснення експертизи товарів необхідно правильно вибирати властивості та показники асортименту та якості, з урахуванням конкретних цілей. Також необхідно здійснювати пошук необхідної інформації та використовувати її для цілей експертизи. Експерт повинен визначати передбачувані значення показників якості, виявляти відповідність дійсних значень показників встановленим вимогам, вимірювати кількісні та вартісні характеристики товарів, а також аналізувати та оцінювати одержані дані для складання висновків та рекомендацій.

Товарознавча експертиза проводиться для перевірки якості продукції та може бути ініційована як покупцем, так і виробником або продавцем. Незалежні товарознавчі експертизи можуть бути здійснені різними організаціями, такими як Торгово-промислова палата України та її регіональні центри, Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів, санітарно-епідеміологічні установи Міністерства охорони здоров'я України та громадські установи. Різні види товарознавчої експертизи можуть бути проведені залежно від потреби та конкретних цілей оцінювання.

Експертиза продовольчих і непродовольчих товарів проводиться у випадках, коли між покупцем та постачальником виникли суперечки щодо якості товару. Цю експертизу може призначити суд, або одна зі сторін спору може звернутися до експертів. Зазвичай непродовольчі товари стають об'єктом експертизи, проте продовольчі товари можуть бути перевірені в разі продажу набору продуктів.

Автотоварознавча експертиза є необхідною для визначення ринкової або ліквідної вартості транспортного засобу. Цей вид експертизи проводиться з метою встановлення причин аварії, оцінки механічних пошкоджень авто, визначення кількості і складу ремонтних робіт, а також визначення розміру шкоди внаслідок ДТП. Окрім того, автотоварознавча експертиза є важливою при купівлі-продажу автомобіля, оскільки дозволяє визначити технічний стан авто та його вартість на ринку. В проведенні автотоварознавчої експертизи беруть участь спеціалісти з різних галузей, такі як механіки, електрики, що дозволяє забезпечити комплексний аналіз транспортного засобу.

Експертиза якості споживчих товарів є необхідною процедурою для визначення наявності можливих дефектів і недоліків. Зазвичай це проводиться в тих випадках, коли споживач має підстави вважати, що товар, який він отримав, не відповідає встановленим стандартам. До проведення експертизи

можуть долучатися незалежні організації або державні органи, такі як Державна інспекція з питань захисту прав споживачів. Результат експертизи може використовуватися як доказ у судових процесах, а також допомогти вирішити суперечки між продавцем і споживачем без звернення до суду.

Меблева експертиза є необхідною у випадках, коли куплені меблі швидко втрачають свою якість і розвалюються. Даний вид експертизи дозволяє виявити причини виникнення дефектів та визначити якість продукції. Також в рамках меблевої експертизи можна встановити, чи є втрата якості меблів наслідком неправильного використання чи через погану якість. Основна мета меблевої експертизи - допомогти споживачам з'ясувати причини втрати якості меблів та захистити їхні права.

Експертиза текстильних товарів проводиться з метою виявлення якісних характеристик продукції та перевірки їх відповідності з вимогами та стандартами. До текстильних товарів належать ковдри, подушки, постільна білизна, килими та інші вироби. Цей вид експертизи може бути проведений на вимогу покупця або продавця, а також за рішенням суду, якщо виникла суперечка щодо якості товару.

Інші види товарознавчої експертизи проводяться з метою визначення якості і вартості різних видів товарів, що не входять до попередніх категорій. До об'єктів даного виду експертизи можуть належати вироби з різних матеріалів, включаючи пластмасу, скло, метал, а також предмети мистецтва і антикваріат. Експертиза може проводитися як з метою визначення автентичності і походження предмету, так і з метою виявлення можливих дефектів і недоліків, що впливають на якість і безпеку використання товару.

Поділяються на дві групи методи дослідження товарознавчої експертизи, які використовуються при дослідженні товару.

Перша група методів застосовується, коли товар безпосередньо представлений експерту для вивчення. До цієї групи можна віднести такі методи дослідження як виявлення подібності товару з порівняльним зразком, з характеристиками, представленими в каталогах, супровідних документах та в нормативних актах, а також реєстраційний метод, за допомогою якого визначаються показники якості товару, і розрахунковий та експериментальні методи тощо.

Якщо товар не був представлений експерту для дослідження, то в цьому випадку він вивчає лише документи, в яких представлений даний товар. При цьому можливі випадки, коли інформація може бути перекошена або не повна. Спеціальність експерта вимагає особливого підходу до досліджуваної документації, щоб перевірити достовірність і повноту інформації. В подібних випадках експерт визначає відповідність транспортування, зберігання, упаковку товару вимогам стандартів і нормативів, а також проводить аналіз інформації з документів щодо якості та інших характеристик товару.

Етапами підготовки до проведення експертизи є:

1. Визначення виду експертизи залежно від галузі спеціальних знань, потрібних для вирішення поставлених питань, і категорії об'єктів, які досліджуються.

2. Визначення послідовності проведення експертиз у випадку, коли одні й ті ж самі об'єкти підлягають різним експертним дослідженням або коли проведення одних експертиз обумовлено результатами інших.

3. Визначення часу проведення експертизи (експертиза призначається тоді, коли зібрано всі потрібні для її проведення матеріали).

4. Підготовка об'єктів, матеріалів справи для проведення експертизи. Визначається кількість предметів, що передаються на дослідження, відбираються проби й зразки, установлюються фактичні відомості, потрібні для надання обґрунтованого висновку. Допомогою в підготовці матеріалів для експертизи можуть бути консультації з експертами, яким буде доручено проведення експертизи, ознайомлення з рекомендаціями, викладеними в методичній літературі.

5. Вибір експертної установи або експерта (спеціаліста).

Процес надання послуги з експертизи в загальному вигляді складається з декількох етапів, що забезпечують якість та ефективність послуги:

1) подання, реєстрація та розглядання заявки з урахуванням категорії об'єкта експертизи;

2) організація та планування проведення експертизи з урахуванням необхідних ресурсів та спеціалістів;

3) дослідження об'єкта експертизи, що включає оцінку кількості вантажних місць/виробів, що надійшли в транспортний засіб/транспортне обладнання (контейнер) (ТЗ/ТО), кількості виробів на вантажних місцях та якості товару;

4) оформлення результатів експертизи відповідно до вимог та нормативів;

5) аналіз документів, що були оформлені під час експертизи;

6) реєстрація та видача акту експертизи замовнику з детальним описом результатів та рекомендаціями. З метою забезпечення якості та точності експертизи можуть проводитися консультації з експертами, ознайомлення з методичною літературою, рекомендаціями та здійснюватися інші заходи.

За підставами призначення та порядком проведення можуть бути виділені різні типи експертиз, такі як: основна (первинна), додаткова, повторна та контрольна.

Основна (первинна) є тоді, коли об'єкт досліджується вперше і проводиться на підставі замовлення зацікавленої організації.

Додаткова є експертизою, яка здійснюється для вирішення питань щодо об'єкта, який досліджувався під час проведення первинної експертизи, за умови необхідності проведення додаткових досліджень або дослідження додаткових матеріалів, що не були надані експерту під час первинної експертизи.

Повторна експертиза проводиться для дослідження тих же об'єктів і вирішення тих же питань, що й при проведенні первинної експертизи.

Контрольну експертизу призначають у випадках, коли установи, що проводять експертизи, вважають за необхідне перевірити роботу експерта напряду [1].

Список використаних джерел

1. Назаренко Л. О. Експертиза товарів (Експертиза продовольчих товарів) [текст] : навч. посіб. / Л. О. Назаренко - К. : «Центр учбової літератури», 2019.- 320 с.

ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

О. В. Єфименко,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень
Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Полтава

Одним із завдань судової товарознавчої експертизи є визначення вартості товарної продукції. Нерідко об'єктами дослідження експерта-товарознавця стають музичні інструменти. Ринок музичних інструментів дуже різноманітний, інструменти відрізняються між собою конструкцією, способами утворення звуків та їх відтворення, призначенням (сольний, оркестровий, акомпануючий), використанням, матеріалами та іншими чинниками [1].

Метою судової товарознавчої експертизи було визначення ринкової вартості наданої на дослідження гармошки «Марічка» станом на момент проведення експертизи. Особливістю дослідження було те, що даний музичний інструмент було виготовлено за часів СРСР на Житомирській фабриці музичних інструментів та на теперішній час не випускається (знято з виробництва). Об'єктом дослідження є гармошка «Марічка» (рис. 1).

Рисунок 1 – фотографічне зображення загального вигляду об'єкта дослідження

Дослідження об'єкта проводилось шляхом зовнішнього огляду, аналізу нормативних та інформаційних джерел з мережі Інтернет, а також за вихідні дані використовувались відомості, які містяться в наданих на дослідження матеріалах кримінального провадження. При дослідженні застосовувались органолептичний та інструментальний (вимірювальний) методи та порівняльний методичний підхід.

Гармоніка (нім. Harmonikainstrument) – «гармоніка», «гармонія», «гармошка», «гармонь» прийшли разом з німецькою назвою цього інструмента Harmonika і походять від грецького слова – співзвучний, стрункий. Наприкінці XIX – початку XX ст. гармоніки виготовляють і в Україні, зокрема в Харкові та у Волинській губернії. З початку XX ст. вони з'являються в музичному побуті, а пізніше – у професійній музиці України [2]. До групи язичкових музичних інструментів відносяться гармошки, баяни, акордеони та деякі інші вироби. Залежно від кількості язичків, які одночасно звучать, ці інструменти бувають одно-, дво-, три- і чотириголосні. Звуки в язичкових музичних інструментах виникають внаслідок приведення язичків у коливальний рух потоком повітря, спрямованого спеціальними каналами з допомогою міхів [1].

Початковим етапом судової товарознавчої експертизи музичних інструментів є віднесення об'єкта дослідження до відповідного класифікаційного угруповання, тобто встановлення належності об'єкта до якогось класу, роду, виду, групи (групову належність). Сучасна класифікація поділяє всі музичні інструменти на: групи – за джерелами звуків; підгрупи – за способами відтворення звуків; види – за додатковими ознаками, характерними для даного виду. Всі музичні інструменти можна поділити на такі основні групи: струнні, язичкові, духові, ударні, електромузичні [1].

У ході проведення товарознавчого дослідження з'ясовано, що наданий об'єкт дослідження гармошка «Марічка» за класифікаційними ознаками відноситься до класу – споживчі товари, підкласу – культурно-побутові товари; групи – музичні інструменти; підгрупи – язичкові музичні інструменти; виду – гармошка [1]; бренд виробника: «Марічка»; виробник – Житомирська фабрика музичних інструментів; за станом – «у справному стані, придатному для використання за призначенням» (відповідно до наданих на дослідження матеріалів кримінального провадження).

Надана на дослідження гармошка складається з двох кришок-коробок, з'єднаних міхами, та двох кнопкових клавіатур: права – мелодії, ліва – акомпанемент. Кришки-коробки виготовлені з комбінованих матеріалів, червоно-коричневого кольору. Права та ліва частини з'єднані між собою міхами, які мають 14 (чотирнадцять) складок. Права кнопкова клавіатура має 23 (двадцять три) кнопки, виготовлені з полімерного матеріалу чорного кольору. Ліва кнопкова клавіатура має 25 (двадцять п'ять) кнопок, виготовлених з полімерного матеріалу білого кольору. До правої та лівої частини прикріплені реміні для фіксування гармошки на руці та тулубі. З верхньої та нижньої сторони гармошки маютьсся реміні, які фіксують міха в

закритому вигляді. На корпусі гармошки наявна накладка з маркувальними позначеннями: «Марічка».

На момент проведення експертизи на поверхні корпусу гармошки наявні подряпини, потертості та забруднення, западання клавіш, відсутня бічна кришка на лівій частині корпусу, на міхах наявні плями та потертості, в складках міхів наявні пил та бруд, наявна розхитаність механіки, що потребує чистки та регулювання, металеві деталі міхів мають сліди корозії. Відомості щодо терміну та умов експлуатації на експертизу не були надані.

Відповідно п. 13 Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» [3]: «Для визначення ринкової вартості враховується найбільш ефективне використання об'єкта оцінки». Найбільш ефективним використанням об'єкта дослідження є експлуатація відповідно до передбачених виробником функцій як музичний інструмент – гармошка.

Наступним етапом товарознавчого дослідження є визначення вартості об'єкта дослідження. У відповідності до запитання, поставленого на вирішення експертизи, при дослідженні застосовувалася база оцінки, що відповідає ринковій вартості. На основі аналізу чинних нормативно-правових актів та методичних підходів, при визначенні ринкової вартості гармошки «Марічка» був використаний порівняльний методичний підхід.

Вартість виробу визначалась за умови, що об'єкт дослідження знаходиться у справному стані, є придатним до використання за призначенням.

За результатами маркетингового дослідження первинного та вторинного ринку музичних інструментів встановлено відсутність майна, яке подібне до об'єкта дослідження за товарним станом, брендом виробника, конструкцією та технічними характеристиками. Тому, судовим експертом був здійснений пошук подібного майна та проведено коригування на втрату якості гармошки в процесі використання («подряпини, потертості та забруднення, западання клавіш, відсутня бічна кришка на лівій частині корпусу, на міхах наявні плями та потертості, в складках міхів наявні пил та бруд, наявна розхитаність механіки, що потребує чистки та регулювання, металеві деталі міхів мають сліди корозії»). Коригування вартості подібного майна здійснюється шляхом додавання або вирахування грошової суми із застосуванням коефіцієнта (відсотка) до ціни продажу (пропонування) зазначеного майна або шляхом їх комбінування [3].

У результаті аналізу відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки, експертом проведено коригування вартості подібного майна на товарний стан із застосуванням коефіцієнта (відсотка) до ціни продажу (пропонування) в розмірі 80% [4]. Таким чином, у ході дослідження було встановлено, що ринкова вартість наданої на дослідження гармошки «Марічка» на момент проведення експертизи становила 600,00 грн.

Список використаних джерел

1. Товарознавство непродовольчих товарів. Частина 1: підручник / за загальною редакцією Л. Г. Войнаш. К.: «Укоопосвіта», 2004. 436 с.
2. Гармоніка (інструмент) / Інтернет-ресурс Вікіпедія URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Гармоніка_\(інструмент\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Гармоніка_(інструмент)) (дата звернення: 02.03.2023).
3. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова Кабінету Міністрів України редакція від 15.04.2015 № 1440 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF> (дата звернення: 02.03.2023).
4. Желавська О. О. Методичні рекомендації «Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв'язку з їх зносом та наявністю дефектів». Київ. 2011. – 34 с.

ВСТАНОВЛЕННЯ ФІЗИЧНОГО ЗНОСУ ВЗУТТЯ

Т. А. Заніна,
старший науковий співробітник
О. В. Мануленко,
старший науковий співробітник
А. П. Копитько,
старший науковий співробітник
Національний науковий центр «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», Україна, м. Харків

Практика судової товарознавчої експертизи показує, що серед обсягу експертиз, які надходять до експертних установ є експертизи, об'єктами дослідження яких є взуття різного асортименту.

Взуття є предметом першої необхідності і відноситься до основних споживчих товарів.

Сучасне взуття повинне відповідати комплексу вимог. Основні вимоги – експлуатаційні, естетичні, функціональні.

Естетичні вимоги відображають відповідність взуття сучасній моді, стильовому напрямку: це краса і оригінальність моделі, цілісність композиції, якість технологічного виконання з точки зору впливу його на зовнішній вигляд взуття.

Функціональні вимоги полягають в тому, щоб взуття відповідало своєму призначенню. Взуття повинне захищати стопу ноги від впливу високих і низьких температур, від вологи, відповідати антропометричним показникам (розміру, полноте).

Велике значення має таку вимогу до взуття, як надійність. Взуття повинне бути довговічним, безвідмовним, ремонтпригодним. Довговічність визначається термінами морального і фізичного зносу.

Знос – результат експлуатації, що приводить до часткової, або повної втрати об'єктом оцінки своїх первісних споживчих і економічних властивостей.

Фізичний знос – часткова або повна втрата оцінюваним об'єктом своїх первісних споживчих властивостей внаслідок природного старіння об'єктів або наслідків їхньої експлуатації [1].

З першого дня експлуатації взуття піддаються змінам, які, в кінцевому рахунку, призводять до їх зносу. Наприклад, початковий період носіння взуття характеризується змінами форми взуття відповідно до індивідуальних особливостей стопи і ходи людини. У міру подальшої експлуатації з'являються ознаки руйнування окремих деталей взуття та їх кріплень, потім область, що порушена зносом, розширюється.

Фізичний знос відбувається в результаті одночасного механічного впливу (стирання, втомної міцності, навантаження, близької до розривної), фізико-хімічних (сонячної радіації, вологи, газів) і біологічних факторів (мікроорганізмів, гниття, руйнування комахами), що погіршують властивості матеріалів, що руйнують окремі деталі і вузли виробів.

Наприклад, причинами фізичного зносу взуття є наступні:

- взаємодія взуття з ґрунтом і іншими предметами призводить до зносу зовнішніх деталей низу взуття (підосви, набійки, каблука), появи подряпин на верху взуття;

- взаємне тертя взуття правої і лівої ноги сприяє зносу елементів конструкції верху взуття (деталей, застібки-блискавки) з внутрішніх бічних сторін кожної напівпари взуття;

- взаємодія стопи і внутрішньої поверхні взуття призводить до зносу підкладки, переважно в області пучків і п'яти;

- внутрішні напруги, що виникають в матеріалі при багаторазових деформаціях деталей в процесі пересування людини, обумовлюють появу тріщин і наскрізних отворів в місцях вигинів на верху взуття, тріщини по лінії пучків на деяких видах підшов і ін. [2].

Основним фактором, що сприяє швидкому зносу таких виробів легкої промисловості, як взуття, є зміна фізико-механічних властивостей матеріалів верху під впливом потових виділень, пов'язаних з підвищеною вологістю і температурою повітря пододежного і внутрішньовушного простору, а також пилу і бруду. Змінність властивостей різних матеріалів в процесі носіння виробу під впливом фізико-хімічних реагентів неоднакова. Вона обумовлюється не тільки умовами експлуатації виробів, але і властивостями окремих матеріалів.

Визначення кількісної міри зносу, вираженої в зміні даного стану виробу по відношенню до первісного, є однією із задач товарознавчих досліджень. Для вирішення цього питання рекомендовано використовувати методичні рекомендації «Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв'язку з їх

зносом та наявністю дефектів, який використовується в проведенні товарознавчих досліджень» [3].

Ступінь зносу взуття визначається за наявністю вад, що характеризують його знос відповідно до таблиці «3.1 Втрата якості взуття за один рік експлуатації» та таблиці «3.2 Втрата якості виробів взуття внаслідок зносу та наявності дефектів», виявлених під час огляду всіх деталей: верху, підкладки, підошви та підборів, беручи до уваги відповідність взуття сучасній моді, зовнішній вигляд.

Розроблені таблиці розрахунку втрати якості взуття складаються з таких двох частин:

1. Дані, що відображають втрату якості виробу у відсотковому вираженні, які розраховані виходячи з середнього (раціонального) терміну експлуатації (користування) (у % за рік).

Використання даних цієї частини таблиці доцільно для визначення розміру зносу взуття при проведенні товарознавчих досліджень, коли відомий термін та їх товарний стан відповідає зазначеному терміну. Також вони застосовуються у випадках, коли товарознавче дослідження проводиться по документах, та здійснити огляд самих виробів з деяких причин неможливо (у випадку крадіжки, повне знищення при пожежі тощо).

2. Дані, що відображають втрату якості виробів у відсотковому вираженні, виходячи з показників товарного стану чи характеристики дефектів цих виробів.

Використання цих даних при товарознавчих дослідженнях доцільно у випадках, коли термін експлуатації не визначений, чи у наслідку різного роду причин нормативний знос не збігається з реальним товарним станом досліджуваних виробів (недотримання умов експлуатації, неналежний догляд, більш-менш інтенсивна експлуатація, різного роду пошкодження тощо). Також застосовують дані цієї частини таблиці, коли на вирішенні перед товарознавцем-експертом стоїть питання про встановлення розміру втрати якості виробів через виникнення дефектів різного характеру (пожежа, залиття, механічні пошкодження тощо).

При наявності у виробу декількох дефектів, відсоток втрати якості встановлюється по найбільшому дефекту, при наявності у виробу численних дефектів відсоток зниження якості збільшується на 10-30 % у залежності від наявності та характеру дефектів.

Дефекти, які розташовані на закритих (невидимих) ділянках, при визначенні зниження якості враховуються тільки у тих випадках, коли вони впливають на експлуатаційні властивості виробів.

При товарознавчих дослідженнях трапляються випадки, коли розрахована втрата якості через знос, виходячи зі змісту таблиць, становить 100 і більше відсотків, але при огляді встановлено, що виріб придатний до експлуатації та частково зберіг свої властивості (якість). У цих випадках для визначення

вартості, слід використовувати дані про ринкову вартість споживчого ринку на вибори з аналогічною товарною характеристикою та товарним станом [3].

Список використаних джерел

1. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1440.

2. Механічні властивості матеріалів для взуття. Зносостійкість. URL: <https://msn.khmnu.edu.ua/mod/page/view.php?id=82236>.

3. Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв'язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується в проведенні товарознавчих досліджень: метод, рекомендації / О. В. Желавська. - К.: Київський НДІСЕ, 2003. - 45 с.

ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ МАРКУВАННЯ РОЗЕТОК ПОБУТОВИХ

О. В. Калашник,

доцент кафедри підприємництва і права, к.т.н., доцент

С. Е. Мороз,

доцент кафедри підприємництва і права, к.пед.н., доцент

Полтавський державний аграрний університет, Україна, м. Полтава

Розетки і вимикачі електричні – це основні прилади електророзподілення в будинку або квартирі. Саме вони сьогодні – не тільки інструмент управління освітленням і електроживленням, але і невід'ємний елемент дизайну інтер'єру. Стильні, гарні, а, головне, надійні розетки і вимикачі не тільки доповнюють інтер'єр, але і роблять його вишуканим і гармонійним [1]. Маркування є одним із критеріїв оцінювання відповідності розеток вимогам нормативної документації. Об'єктом оцінювання відповідності маркування стали розетки побутові із заземленням VIKO серії CARMEN. Групою тарою розеток були картонні коробки, на зовнішніх сторонах яких був зазначений товарний знак фірми-виробника – «VIKO ELEKTRİK VE ELEKTRONİK END. SAN. VE TİC. AŞ.» (м. Стамбул, Туреччина). На одній із бічних сторін картонної коробки виявлена паперова етикетка з реквізитами маркування, аналіз яких наведений в таблиці 1.

Таблиця 1 – Аналіз реквізитів маркування розеток із заземленням VIKO серії CARMEN

№	Назва реквізиту	Позначення	Відповідність ДСТУ ІЕС 60884-1:2007 [2]
1	Найменування, товарний або відмітний знак підприємства-виробника з'єднувачів		Відповідає
2	Назва серії	CARMEN	Відповідає
3	Артикул	90561008	Відповідає

4	Тип продукції	Розетка з заземленням	Відповідає
5	Номінальна напруга	250 В	Відповідає
6	Номінальний струм	16 А	Відповідає
7	Дата виготовлення	29.07.2019	Відповідає
8	Маса групового упакування	1 кг	Відповідає
9	Кількість виробів в упаковці	12 шт.	Відповідає
10	Габаритні розміри	14x26x9 см	Відповідає
11	Штриховий код	8691136181040	Відповідає

Також через розшифрування штрихового коду можна підтвердити справжність виготовлення продукції (рис. 1).

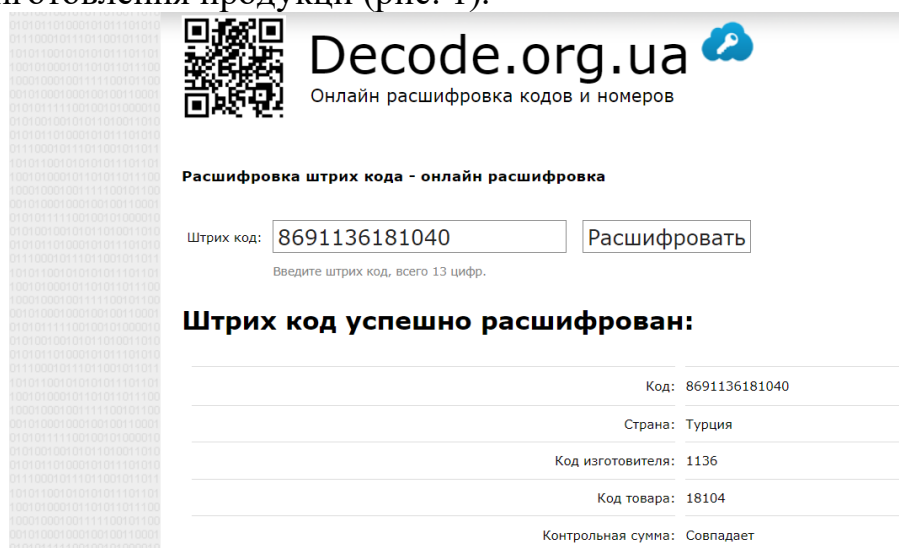

Рис 1 – Розшифрований штрихований код

Отже, за допомогою штрихового коду було встановлено, що країна-виробник розеток побутових із заземленням VIKO серії CARMEN – Туреччина; вказаний код виробника, код товару та контрольна сума, яка збігається з останнім числом штрихового коду на упаковці. Таким чином товар виготовлений законно. Окрім реквізитів маркування, що подані в таблиці 1 на паперовій етикетці зазначені такі знаки (табл. 2).

Таблиця 2 – Характеристика знаків, що виявлені на маркуванні розеток із заземленням VIKO серії CARMEN [3-6]

Позначення	Характеристика
	Знак відповідності України означає, що товар відповідає українським стандартам і нормативним документам. Значить, цей товар включений до Єдиного реєстру сертифікованої в Україні продукції.
	Знак «Grüne Punkt» символ на свій товар ставить виробник, який надає фінансову допомогу в рамках програми переробки відходів з Німеччини «Eco Emballage», що означає «Екологічна упаковка»
	Знак VDE (Verband Deutscher Elektrotechniker – Союз німецьких електротехніків) засвідчує нормативну безпеку приладу (електричну, пожежну, токсичну і ін.)

	Знак відповідності стандартам NF для електричного і неелектричного обладнання Франції (NF). Сертифікація здійснюється Французькою асоціацією зі стандартизації (AFNOR), Французьким центром зовнішньої торгівлі (CNCE), Центром інформації про норми і технічні регламенти (CINR), Союзом електротехніків (UTE). AFNOR визначає повноваження випробувальних центрів і лабораторій, відповідає за їх акредитацію, за привласнення і скасування знаку відповідності національним стандартам NF, координує співпрацю національних органів з сертифікації з міжнародними організаціями.
	Знак Kema Keur є сертифікаційним знаком Нідерландів.
	Знак національного органу з сертифікації Фінляндії.
	Міжнародний символ вторинної переробки або стрічка Мебіуса, знак, що наносять на упаковці товару, зроблений з переробленої сировини, або придатний для подальшої переробки. На упаковці зазначений знак переробки целюлозної продукції: 20 – картон.
RoHS	Сертифікація RoHS (ROHS II RoHS2 Restriction of Hazardous Substance), прийнятий в країнах членах ЄС для певних видів продукції, яка підпадає під дію вимог Директиви 2011/65: побутова техніка, телекомунікаційне обладнання та устаткування інформаційної техніки, споживча електроніка, освітлювальна арматура, електричні інструменти, товари для дозвілля і спортивні товари, торгові автомати; лампи розжарювання. Відповідно сертифікат RoHS підтверджує обмеження застосування небезпечних речовин, гарантує захист здоров'я споживача і навколишнього середовища; регламентує вміст у продукції різних шкідливих і токсичних речовин (обмежує використання наступних 6 шкідливих речовин: свинець (Pb), ртуть (Hd), кадмій (Cd), шестивалентний хром (chromium VI або Cr6 +), полібромований біфеніл (PBB), полібромований дифеніл-ефір (penta-PBDE)).

Кожна розетка була упакована в індивідуальний пакет із полімерної плівки, на якій були зазначені реквізити маркування, що проаналізовані у таблиці 3.

Таблиця 3 – Реквізити маркування, що нанесені на споживчому упакованні та власне розетці VIKO серія CARMEN

№	Назва реквізиту	Позначення	Відповідність ДСТУ ІЕС 60884-1:2007 [2]
	Найменування, товарний або відмітний знак підприємства-виробника з'єднувачів		Відповідає
	Назва серії	CARMEN	Відповідає
	Артикул	90561008	Відповідає
	Тип продукції	Розетка з заземленням	Відповідає
	Колір	Білий	Відповідає
	Номінальна напруга в вольтах (В)	 – 250 В	Відповідає

	Номинальний струм в амперах (А)	 – 16 А	Відповідає
	Спосіб монтажу	Прихований	Відповідає
	Символ виду джерела живлення		Відповідає
	Дата виготовлення	29.07.2019	Відповідає

З представлених результатів дослідження можна зробити висновки про те, що розетки побутові із заземленням VIKO серії CARMEN мають повний обсяг маркувальних даних, що відповідає вимогам ДСТУ ІЕС 60884-1:2007 Вилки та розетки побутові та аналогічної призначеності. Частина 1. Загальні технічні вимоги [2].

Список використаних джерел

1. Електрофурнітура — розетки та вимикачі, рамки. URL : http://electrica-shop.com.ua/c74-rozetki_i_viklyuchateli.
2. Вилки та розетки побутової та аналогічної призначеності. Частина 1. Загальні технічні вимоги. ДСТУ ІЕС 60884-1.2007 URL <http://www.normativ.com.ua>.
3. Що означають символи на упаковці?. URL : <https://ekosystem.wroc.pl/uk/segregacja-odpadow/co-oznaczaja-symbole-na-opakowaniach/>.
4. Основні знаки відповідності. URL : <https://www.electrum.com.ua/uk/informatsiya/znaki-sertifikatsiji>.
5. Стандарти RoHS. URL : https://bergamo.ua/index.php?route=information/information&information_id=14
6. Що означають CE, TUV GS, ISO, UL, RoHs, ANSI та інше маркування на продукції? URL : <http://openchina.com.ua/chto-oznachayut-ce-tuv-gs-iso-ul-rohs-ansi-i-prochie-markirovki-na-produktsii/>.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ЗБАГАЧЕНОГО ЦУКРУ ДИКООСЛИМИ ЯГОДАМИ VIBURNUM OPULUS

Д. А. Корнієнко,

аспірант кафедри технологій та безпечності харчових продуктів

М. М. Самілик,

завідувач кафедри технологій та безпечності харчових продуктів, к.т.н., доцент
Сумський національний аграрний університет, Україна, м. Суми

У всьому світі, а особливо у розвинених країнах, спостерігається попит на продукти збагачені біологічно-активними компонентами. Саме цей сектор є одним із важливих сегментів всього харчового ринку. Експерти прогнозують стрімкий ріст виробництва та споживання такої продукції [1, 2]. Так, як цукор є продуктом масового вжитку, але в своєму складі містить лише сахарозу, пропонується збагатити його нетрадиційною сировиною, що містить у своєму

складі біологічно активні компоненти. Традиційною дикорослою сировиною не лише в Україні, а і у Європі є калина. Плоди калини містять глюкозу, фруктозу, галактозу, амінокислоти, вітаміни, флавоноїди [3].

Розроблено спосіб переробки плодів калини, який передбачає заморпожування, дефростацію, осмотичну дегідратацію та сушіння. В процесі осмотичної дегідратації утворюється похідний продукт (відпрацьований осмотичний розчин), який за фізико-хімічними показниками підходить для збагачення цукру та його пресування. До білого кристалічного цукру додавали 10% осмотованого розчину і висушували в конвективних сушарках. Готовий продукт досліджували за органолептичними, мікробіологічними та фізико-хімічними показниками.

Так, як у державному стандарті України на цукор (ДСТУ 4623-2006) та міжнародному стандарті (ICUMSA 150) відсутні характеристики, які б змогли описати збагачений цукор, дескриптори органолептичної оцінки було сформовано самостійно (таб.1). Дегустаторам було запропоновано оцінити збагачений кристалічний цукор-пісок. Випробування проводилося з 9:00 до 10:30 (мінімум через 2 години після сніданку). Для чистоти експерименту піддослідних проінструктували не пити каву, чай та солодкі напої, не палити за 60 хвилин до тесту [4]. Органолептичний тест проводився у дегустаційній залі лабораторії технологій харчування Сумського національного аграрного університету.

Таблиця 1 – Дескриптори органолептичної оцінки збагачених цукрів

Назва показника	Характеристика
Зовнішній вигляд	Забарвлення характерне кольору добавки
Запах і смак	Солодкий з незначним запахом і присмаком відповідної натуральної добавки
Чистота розчину	Розчин цукру повинен бути таким, що має слабу опалесценцію без нерозчинного осаду, механічних та інших домішок

Органолептична оцінка показала, що збагачений цукор має гарні сенсорні властивості за всіма показниками. Результати представлено в табл. 2.

Таблиця 2 – Результати органолептичної оцінки збагаченого цукру *Viburnum opulus*

Супутні продукти переробки	Зовнішній вигляд	Запах і смак	Чистота розчину
<i>Viburnum opulus</i>	10	9	10

Враховуючи, що відпрацьований розчин додавали до цукру без попередньої температурної обробки, було проведено його мікробіологічний аналіз (табл. 3), а саме: бактерії групи кишкових паличок (коліформи), кількість мезофільних аеробних і факультативно анаеробних мікроорганізмів, плісневі гриби та дріжджі. Дослідження проводили за ДСТУ 4623:2006.

Таблиця 3 – Мікробіологічні показники збагаченого цукру

Найменування показника, одиниці вимірювання	Нормативний показник	Цукор збагачений
МАФАМ, КУО в 1 г	$1 \cdot 10^3$	ріст відсутній
Плісневі гриби, КУО в 1 г	$1 \cdot 10$	ріст відсутній
Дріжджі, КУО в 1 г	$1 \cdot 10$	ріст відсутній
БГКП, в 1 г	не допускаються	ріст відсутній

Дослідження показало, що при використанні похідного продукту переробки плодів калини для збагачення цукру, можна отримати безпечний продукт з високими органолептичними показниками якості (кольором, запахом та смаком). Збагачений цукор має високу здатність до зберігання, розвиток шкідливої мікрофлори не зафіксовано.

Список використаних джерел

1. Terriente-Palacios C., Castellari M. (2022). Levels of taurine, hypotaurine and homotaurine, and amino acids profiles in selected commercial seaweeds, microalgae, and algae-enriched food products. *Food Chemistry*, 368. <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2021.130770>.
2. Caracciolo F., Vecchio R., Lerro M., Migliore G., Schifani C., Cembalo L. (2019). Natural versus enriched food: Evidence from a laboratory experiment with chewing gum. *Food Research International*, 122. <https://doi.org/10.1016/j.foodres.2019.03.069>.
3. Kajszczyk D., Zakłós-Szyda M., Podśędek A. (2020). Viburnum opulus L.— A Review of Phytochemistry and Biological Effects. *Nutrients*, 12(11). <https://doi.org/10.3390/nu12113398>.
4. Yolanda, V., Antono, L., Kurniati, A. (2017). Sensory Evaluation of Sweet Taste and Daily Sugar Intake in Normoglycemic Individuals with and without Family History of Type 2 Diabetes: A Comparative Cross-sectional Study. *International Journal of Diabetes Research*, 6 (3), 54–62. doi: 10.5923/j.diabetes.20170603.02.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ БЕЗПЕЧНОСТІ ВОДИ У БАСЕЙНІ

А. Я. Корсун,

начальник мікробіологічної лабораторії Науково-дослідного випробувального центру харчової продукції

Н. Л. Ремізова,

начальник Науково-дослідного випробувального центру харчової продукції
ДП «Полтавастандартметрологія», Україна, м. Полтава

Виклики, що останні роки тягарем лягли на долю Українців, починаючи із пандемії коронавірусу, потужного відтоку фахівців різних галузей народного господарства, а тепер глибокими наслідками військових дій, значно погіршили стан здоров'я українців. Окрім того, забруднення навколишнього середовища

значно збільшує вплив на поширення інфекцій. Ця проблема неодноразово підкреслювалася у працях науковців [1-2, 9-10], які виявили багато різновидів мікроорганізмів, розвиток яких був наслідком недотримання санітарно-гігієнічних норм та вимог, зносу будівель та обладнання, економією розхідних матеріалів тощо.

Військові дії призвели до збільшення кількості поранених військових, населення, дітей різного віку, які потребують потужних реабілітаційних заходів. Одним із дієвих, доступним та відносно не дорогих варіантів вирішення цих завдань є плавання в спеціально обладнаних басейнах.

Для безпечного плавання повинна бути побудована система контролю за показниками якості води [1]. З доповіді Centers for Disease Control and Prevention (CDC) за період 2015-2019 рр. [2] відомо про 3 646 випадків захворювань, 286 госпіталізацій та 13 смертей внаслідок інфікування у звичайних громадських басейнах. Тобто люди, які користуються басейнами в громадських місцях постійно ризикують отримати шлунково-кишкові, дерматологічні та респіраторні інфекції.

На основі аналізу літературних джерел встановлено, що відсутній єдиний підхід щодо ефективності методів очистки, контролю, оцінювання та підтримки належного рівня якості води в басейнах. На основі The Model Aquatic Health Code (МАНС) [3] для оцінювання безпечності води потрібно дослідити концентрацію такої шкідливої речовини як хлор. Недостатня кількість хлору не буде перешкоджати активному росту мікроорганізмів, таких як *Cryptosporidium* [4], *Legionella* [5], *Streptococcus*, *E.coli*, *Pseudomona aeruginosa* [6] тощо. У той же час його велика кількість може викликати серйозні шкірні захворювання, спричиняти інфекції дихальних шляхів (кашель, задуха), нести небезпеку для носіїв контактних лінз [7]. Окрім того, кожна середньостатистична людина має на собі 0,14 г фекалій, що є однозначною потребою в контролюванні санітарно-гігієнічних норм в громадських басейнах.

Для об'єктивного оцінювання концентрації вільного хлору за нормативне значення взято показник питної води, а саме до 3 мг/л при рН 7.2-7.8, бо саме в плавальних басейнах ризик проковтнути воду є найбільшим серед інших водних процедур.

Проведене дослідження стосувалось комплексу критих басейнів – 50 м та 25 м, при якому оцінені санітарно-токсикологічні, фізико-хімічні та мікробіологічні показники води. Знезараження відбувалось за допомогою гіпохлориту натрію та УФ-опромінення. Для визначення санітарно-токсикологічних та фізико-хімічних показників відбір води здійснювався із спеціального пробовідбірного крану в трубопроводі, що віддалений від місця вводу дезінфектанту, а для визначення мікробіологічних показників проби відбирались в стерильну тару з ємності басейнів на глибині 20-30 см подалі від форсунок [8]. Відібрані зразки доставлялись в спеціальному холодильнику до НДВЦХП ДП Полтавастандартметрологія для проведення випробувань. Окрім показників бактеріального та токсикологічного забруднення, був зроблений

висновок про ефективність використання сучасного технологічного обладнання для очищення води.

У результаті дослідження проби з'ясована відсутність *Ps. aeruginosa*, ентерококів, коліформ. Загальне мікробне число (ЗМЧ=2 КУО/см³) при температурі 37°C відповідало нормам для питної води відповідно ДСанПін 2.2.4-171-10 [11].

Під час дослідження токсичних елементів було встановлено вміст алюмінію – менше 0,001 мг/дм³, амонію – менше 0,05 мг/дм³ та срібла – 0,005 мг/дм³. Серед фізико-хімічні показників вміст заліза – 0,05 мг/дм³, жорсткість – 0,43 ммоль/дм³, рН – 7,49 од., хлориди – 248,17 мг/дм³, сульфати – 230,4 мг/дм³, поліфосфати – 0,14, мідь – менше 0,0004 мг/дм³, хлор залишковий вільний – 0,34 мг/дм³, хлор залишковий зв'язаний – 0,02 мг/дм³ та марганець – менше 0,0001 мг/дм³). Отримані значення свідчать, що вода в басейні відповідає нормам питної води[11].

Результати дослідження показали, що використання новітніх технологій в сфері очистки басейну та добросовісне їх виконання забезпечують зниження ризиків поширення інфекційних захворювань. При застосуванні сучасних технологій, дотриманні рекомендованих режимів очистки цілком реально створити безпечне місце для відпочинку та занять спортом, а також конкурентоспроможний та економічно вигідний бізнес.

Список використаних джерел

1. Amburgey JE, Bowen JD, Fielding RR, Lu P, Arrowood MJ. *Cryptosporidium* reduction and outbreak risk: intelligently balancing filtration, disinfection, and recirculation subsystem efficiencies. Fifth International Conference Swimming Pool & Spa; Italy: Istituto Superiore di Sanità; 2013.
2. Hlavsa MC, Aluko SK, Miller AD, et al. Outbreaks Associated with Treated Recreational Water — United States, 2015–2019. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep* 2021;70:733–738. DOI: <http://dx.doi.org/10.15585/mmwr.mm7020a1external icon>.
3. CDC. The Model Aquatic Health Code (MAHC). Atlanta, GA: US Department of Health and Human Services, CDC; 2021. <https://www.cdc.gov/MAHC>.
4. Murphy JL, Arrowood MJ, Lu X, Hlavsa MC, Beach MJ, Hill VR. Effect of cyanuric acid on the inactivation of *Cryptosporidium parvum* under hyperchlorination conditions. *Environ Sci Technol* 2015; 49:7348–55. <https://doi.org/10.1021/acs.est.5b00962external icon> PMID:26042636.
5. Garrison LE, Kunz JM, Cooley LA, et al. Vital signs: deficiencies in environmental control identified in outbreaks of Legionnaires' disease—North America, 2000–2014. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep* 2016;65:576–84. <https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6522e1external icon> PMID:27281485external icon.
6. Nikaeen M, Hatamzadeh M, Vahid DM, Hassanzadeh A. Predictive indicators of the safety of swimming pool waters. *Water Sci Technol* 2009; 60(12): 3101-7.

7. Wu YT, Tran J, Truong M, Harmis N, Zhu H, Stapleton F. Do swimming goggles limit microbial contamination of contact lenses? *Optom Vis Sci* 2011; 88(4): 456-60.
8. American Public Health Association, American Water Works Association, Water Environment Federation. Standard methods for the examination of water and wastewater, part 9000 microbiological examination: 9213B. Swimming Pools. 21th ed. Washington: APHA; 2005. p. 133-9.
9. Thorolfssdottir BO, Marteinsson VT. Microbiological analysis in three diverse natural geothermal bathing pools in Iceland. *Int J Environ Res Public Health* 2013; 10(3): 1085-99.
10. Abd El-Salam MM. Assessment of water quality of some swimming pools: a case study in Alexandria, Egypt. *Environ Monit Assess* 2012; 184(12): 7395- 406.
11. Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною: ДСанПін 2.24-171-10 зі змінами, внесеними згідно з наказом МОЗУ від 15.08.2011 р. №505-с. 13-21.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕКСПЕРТИЗИ ОРГАНІЧНИХ КОСМЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Т. А. Кунділовська,

доцент каф. туристичного та готельно-ресторанного бізнесу,
канд. техн. наук, доцент

Одеський національний економічний університет, Україна, м. Одеса

І. М. Соколовська,

науковий співробітник лабораторії товарознавчих досліджень
Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції
України, Україна, м. Одеса

В останні роки в Україні все більш популярною стає органічна косметика, позначку «ORGANIC» або «BIO» можна побачити на багатьох продуктах, речах та косметичці. Проте існує багато чинників, які стримують розвиток органічної косметики в Україні. По-перше, органічна косметика практично не представлена у звичайних магазинах, що негативно впливає на попит і обсяги споживання. По-друге, багато споживачів не розбираються в тому, чим натуральна, або органічна косметика відрізняються від звичайної. По-третє, низка компаній випускає свою продукцію із зображенням рослин на упаковці, натякаючи на наявність натуральних складників, що ще більше вводить в оману споживачів. Також, в останній час виросла кількість виданих сертифікатів на продукцію натурального та органічного походження. Відомі компанії можуть собі дозволити витрачати багато грошей на рекламу та отримання сертифікатів на відміну від малих та середніх компаній, які вимушені економити бюджети. Це призводить до деякого розшарування сегменту косметичних засобів.

Разом з тим актуальним стає питання експертизи органічної косметики.

Органічна косметика відрізняється від натуральної, яка лише містить інгредієнти натурального походження. Адже органічною вона може називатись лише тоді, коли пройшла відповідну сертифікацію.

Сертифікована органічна косметика повинна містити не менше 95% натуральних інгредієнтів. Решта 5% складу можуть бути синтетичними, але тільки за умови, що вони не входять в список заборонених до використання компонентів. Цей список у кожній організації з сертифікації свій. Але спільним є те, що без даних синтетичних компонентів косметика матиме термін придатності не більше тижня. Саме тому офіційно дозволені такі натуральні консерванти, як вітамін Е або ефірні масла.

Всі рослинні інгредієнти повинні бути вирощені тільки на екологічно чистих ґрунтах без використання будь-яких добрив і пестицидів. Всі виробничі процеси повинні бути натуральними. Наприклад, у виробничому процесі заборонені стерилізація органічної сировини або кінцевого продукту радіоактивним опроміненням. Процес виробництва повинен бути прозорим і поетапно контрольованим. Упаковка косметики не повинна завдавати шкоди довкіллю. Бажано, щоб баночки для натуральної косметики, також були із натуральних матеріалів [1].

Органічна косметика повинна містити тільки натуральні компоненти:

- рослинні масла замість силіконів, вазеліну, ефірних жирних кислот тощо;
- натуральні полімери (наприклад, гіалуронова кислота, хітозан) замість синтетичних загусників;
- натуральні емульгатори (білки, фосфоліпіди, похідні крохмалю) замість синтетичних емульгаторів;
- ефірні масла замість віддушок;
- натуральні антимікробні агенти (бензойна кислота) замість синтетичних консервантів;
- рослинні екстракти, натуральні вітаміни, альфа-гідроксікислоти та інші компоненти замість синтетичних аналогів.

Кожний сертифікаційний орган, який контролює косметичні засоби, створює певні норми, яким повинен відповідати продукт та виробник для того, щоб бути сертифікованим. Згідно стандартів, за якими виробляється органічна косметика, забороняється використовувати інгредієнти, що отримані у процесі переробки нафти, забороняється використання генно-модифікованих інгредієнтів та нано-технології, забороняється тестування кінцевого продукту (деякими стандартами косметичної сировини) на тваринах, забороняється використання інгредієнтів, які отримують із мертвих тварин, кінцевий продукт забороняється обробляти іонізуючим випромінюванням, збір та використання рослинної сировини не повинні наносити шкоду навколишньому середовищу, не дозволяється використання видів, що знаходяться під захистом [2].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Технічного регламенту на косметичну продукцію» регламентує вимоги до маркування.

Косметична продукція маркується шляхом нанесення на зовнішню поверхню первинного та / або вторинного пакування чіткими літерами, що не змиваються протягом її терміну придатності, інформації про продукцію із зазначенням:

а) призначення (косметична функція) косметичної продукції, якщо це не зрозуміло з її презентації, назви, присвоєної виробником (за наявності), яка не перекладається на державну мову;

б) торговельної марки / знака (за наявності та по бажанню виробника), найменування і адреси виробника, найменування, адреси, електронної пошти /номеру телефону (за наявності), за якими споживачі можуть отримати інформацію про продукцію. Торговельна марка / знак наводяться у тому вигляді, в якому їм надана правова охорона в Україні. Якщо вказані кілька адрес, та адреса, де відповідальною особою зберігається досьє на косметичну продукцію повинна бути виділена підкресленням. На імпорту косметичну продукцію повинна бути зазначена країна походження;

в) номінальної кількості на момент пакування в одиницях маси або об'єму, крім випадків, коли косметична продукція має масу менше, ніж 5 г або об'єм менше, ніж 5 мл, чи є безкоштовним зразком, чи призначена для одноразового використання. За цифрою повинна слідувати одиниця фізичної величини. Символ одиниці вимірювання – невеликий знак «е» висотою не менше, ніж 3 мм, повинен бути розміщений в тому ж полі зору, що і значення номінальної кількості;

г) дати, до настання якої косметична продукція за стандартних умов зберігання буде виконувати свою початкову косметичну функцію та при використанні за призначенням бути безпечною для здоров'я людини – «дата мінімального терміну придатності». Дата мінімального терміну придатності повинна бути чітко виражена і складатися або з місяця та року (ММYYYY або ММYY), або дня, місяця і року (DDMMYYYY/ДДММГГ) саме в такому порядку. День, місяць і рік можна зазначати через символи (-) або (/). Ця інформація повинна бути доповнена умовами зберігання і використання, у разі їх існування у Звіті про оцінювання безпечності косметичної продукції.

Дату мінімального терміну придатності можна не зазначати для косметичної продукції з мінімальним терміном придатності більше, ніж 30 місяців. Для продукції з мінімальним терміном придатності більше, ніж 30 місяців, треба зазначати період часу після відкриття, протягом якого косметична продукція при використанні за призначенням бути безпечною для здоров'я людини;

г) застережних заходів, яких необхідно дотримуватися при використанні косметичної продукції;

д) номера партії виробництва для ідентифікації косметичної продукції в ланцюгу постачання. Номер партії виробництва може збігатися з датою виробництва. Номер партії повинен бути надрукований на первинному і вторинному пакуванні. Якщо це неможливо з практичних міркувань, через малі розміри, він може бути розміщений тільки на вторинному пакуванні;

е) список інгредієнтів, якому повинен передувати загальний термін «INGREDIENTS» або «СКЛАД». Термін «INGREDIENTS» не перекладається.

Інгредієнтами не вважаються:

- домішки, які є в сировині, що використовується;
- допоміжні технологічні речовини, використовувані в суміші, але не присутні в кінцевій продукції.

Список інгредієнтів перераховується в порядку зменшення їх масової частки в рецептурі. Інгредієнти, масова частка яких становить менше, ніж 1%, можуть бути перераховані в будь-якому порядку після тих інгредієнтів, масова частка яких становить більше, ніж 1% [3].

Перший етап експертизи органічних косметичних засобів полягає у ідентифікаційній оцінці відповідності маркування товару. Одним із зразків нашого дослідження обрано «БІО-крем для очей Гранат та Марула для всієї родини» торговельної марки «Sante» (Німеччина), запакований в коробці, дизайн якої виконаний в бежевому та червоному кольорах із бежевими малюнками рослин на червоному фоні. В коробці міститься туба з кремом, виконана в таких самих кольорах, як і коробка.

На коробці є стікер від дистриб'ютора в Україні українською мовою, тому що маркування виконане англійською, французькою, шведською та фінською мовами. На стікері нанесені: назва продукту, спосіб застосування, склад, виробник, дистриб'ютор, термін придатності, дата виробництва, умови зберігання, запобіжні заходи, інформація з описом активних компонентів. На тубі нанесений склад (за Міжнародною номенклатурою косметичних інгредієнтів (INCI)), виробник, кінцевий строк придатності, номер партії продукції, об'єм (виражений у мл з позначкою «е» та в рідких унціях).

На упаковці присутні знаки: «зелена крапка» (наноситься на продукцію, виробник якої оплатив збір на переробку та утилізацію в рамках «Дуальної системи» (DSD)), знак трикутника зі стрілочок із кодом переробки PE (означає, що тара вироблена з пластику, що перероблюється, а саме поліетилену), знак PETA (означає, що тестування на тваринах заборонено).

Об'єм вказаний поряд із символом «е», який означає, що середній об'єм продукції строго відповідають заявленому і всі права споживача дотримані. Також об'єм вказаний у рідких унціях (цифра поряд з fl oz). На упаковці є знак «BIO with valuable ingredients from bio cultivation», який свідчить про натуральність продукції (сировини) органічного походження, вирощеної без застосування хімікатів, виробленої без барвників і штучних харчових добавок. Також є знаки: NaTrue (сертифікат якості природної натуральної косметики, екокосметики), BDIH (сертифікат якості натуральної косметики (органічна косметика, біокосметика, екокосметика)), знак з кроликом «Cruelty free and vegan» (стандарт етичної продукції, що підтверджує відмову від дослідів над тваринами та той факт, що при виготовленні продукту не використовувалися тваринні компоненти, отримані ціною життя тварин (наприклад, побічні

продукти бійні), що окремі компоненти препарату не були протестовані на тваринах).

На тубі із кремом нанесені ідентичні знаки: «зелена крапка» (наноситься на продукцію, виробник якої оплатив збір на переробку та утилізацію в рамках «Дуальної системи» (DSD)), знак трикутника зі стрілочок із кодом переробки PE/PP (означає, що тара вироблена з пластику, що перероблюється, а саме поліетилену та поліпропілену), знак «використати до закінчення вказаного терміну». На лицьовій частині туби нанесені знаки: «BIO with valuable ingredients from bio cultivation», NaTrue, BDIH, знак з кроликом «Cruelty free and vegan».

Отже, за маркувальними ознаками продукція, представлена на дослідження, відповідає заявленим критеріям органічності.

Список використаних джерел

1. Тимченко О. В., Суворова І. М., Котов А. Г. Перспективи законодавчих змін у сфері обігу косметичної продукції в Україні. *Фармаком*, 2020. № 1-2. С. 13-23.

2. Теремецький В., Садовенко А. Стандартизація і сертифікація косметичної продукції як адміністративно-правові засоби регулювання ринку косметологічних послуг. *Вісник АПСВТ*, 2020. № 3-4. С. 114-121.

3. Про затвердження Технічного регламенту на косметичну продукцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 2021 р. № 65 (Редакція від 28.07.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.03.2023).

ТОВАРОЗНАВЧЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОСЛУГ З ХІМІЧНОЇ ЧИСТКИ ТА ФАРБУВАННЯ (ПЕРЕФАРБУВАННЯ) ВИРОБІВ

О. В. Мануленко,

старший науковий співробітник

Т. А. Заніна,

старший науковий співробітник

А. П. Копитько,

старший науковий співробітник

Національний науковий центр «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», Україна, м. Харків

Всі ми маємо в своєму гардеробі хутряні шуби, дублянки, вироби зі шкіри, бавовни, піджаки, речі з комбінованих матеріалів які потребують спеціального догляду, але в домашніх умовах просто неможливо добре почистити делікатні речі, не завдавши їм шкоди. Проте йти з ними в хімчистку споживачі також не поспішають, знаючи про те, що після хімчистки річ може бути зіпсована. Щоб не зіпсувати речі, що вимагають особливого делікатного

догляду, і не отримати непередбачуваний і сумний результат, слід бути уважним звертаючись до послуг хімічного чищення одягу.

Приймання, оформлення, виконання та видавання замовлень з хімічної чистки та фарбування (перефарбування) виробів здійснюються відповідно до вимог Правил побутового обслуговування населення, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.99 N 974 "Про внесення змін до Правил побутового обслуговування населення", та Інструкції щодо надання послуг з хімічної чистки та фарбування (перефарбування) виробів.

Хімічне чищення та фарбування, послуги пральні представлені такими послугами, як: хімічна чистка виробів, що належать до пальтово-костюмної групи, легких суконь та сорочок; хімічна чистка різних видів одягу та виробів: шуби, куртки, краватки, дивани, порт'єри, гобелени; хімічна чистка брезентових виробів з просоченням водовідштовхуючим розчином; обробка протимольним препаратом; фіксація складок одягу спеціальними хімікатами; додаткові послуги: видалення плям; термінове видалення плям та дрібна чистка в присутності замовника; антистатична обробка; фарбування різних видів одягу та тканин тощо.

Замовлення оформлюється договором (квитанцією). Квитанція, видана хімчисткою, є договором приєднання. Стаття 634 Цивільного кодексу України визначає договір приєднання як договір, умови якого визначені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах і могли бути прийняті іншою стороною не інакше як шляхом приєднання до запропонованого договору в цілому.

Під час приймання замовлення приймальник повинен:

- оглянути кожний виріб у присутності замовника з метою визначення можливості його обробки в умовах підприємства, встановлення ступеня зносу, виявлення дефектів (плям), які неможливо усунути тощо;
- попередити замовника про можливу усадку виробу і проявлення після обробки прихованих дефектів;
- запропонувати замовнику відпороти фурнітуру та матеріали оздоблення, якщо виникають сумніви щодо збереження їх якості після обробки [1].

Що робити у випадку псування виробу і втрати ним товарного вигляду?

Відповідно до п. 10 ст. 10 Закону «Про захист прав споживачів» Виконавець несе відповідальність за шкоду, завдану життю, здоров'ю або майну споживача, що виникла у зв'язку з використанням речей, матеріалів, обладнання, приладів, інструментів, пристосувань чи інших засобів, необхідних для виконання ним робіт, незалежно від рівня його наукових і технічних знань, що дає змогу виявити їх властивості, згідно із законодавством.

Також підприємство відповідальне і за збереження прийнятих у Вас речей. Пункт 3 ст.10 Закону України «Про захист прав споживачів» У разі виявлення недоліків у виконаній роботі споживач має право на свій вибір вимагати:

- 1) безоплатного усунення недоліків у виконаній роботі у розумний строк;
- 2) відповідного зменшення ціни виконаної роботи;
- 3) безоплатного виготовлення іншої речі з такого ж матеріалу і такої ж якості чи повторного виконання роботи;
- 4) відшкодування завданих йому збитків з усуненням недоліків виконаної роботи своїми силами чи із залученням третьої особи;
- 5) реалізації інших прав, що передбачені чинним законодавством на день укладення відповідного договору [2].

Зазначені вимоги підлягають задоволенню у разі виявлення недоліків під час приймання виконаної роботи або під час її виконання, а в разі неможливості виявлення недоліків під час приймання виконаної роботи - протягом гарантійного чи іншого строку, встановленого договором, чи протягом двох років з дня прийняття виконаної роботи у разі відсутності гарантійного чи іншого строку, встановленого законодавством або договором.

Якщо ви склали акт дефекту, забрали річ, але виконавець відмовляється задовольнити ваші вимоги, можна провести незалежну експертизу речі самотійно. Якщо ж акт дефекту не складено, річ знаходиться у виконавця, експертизу слід провести в рамках судового процесу.

Технологічна експертиза здатна виявити, чи мав місце факт порушення технології хімічного чищення, або ж псування виробу сталася внаслідок причин, що не залежать від хімчистки (наприклад, через погану якість виробу). На жаль, зараз ситуація така, що незалежних експертних установ, сертифікованих на проведення відповідної технологічної експертизи, не так багато.

Товарознавча експертиза визначає ринкову вартість виробу. Необхідність у товарознавчій експертизи виникає у разі, якщо товарний чек на виріб не зберігся. Зверніть увагу, що зберігати товарний чек на виріб має сенс не тільки протягом гарантійного терміну після покупки. Особливо якщо це дорога річ - шкіряна куртка, шуба, дублянка.

У забезпеченні розвитку ринку якісних послуг в Україні не останнє місце посідає оцінювання послуг з хімічного чищення, яке здійснюється експертами-товарознавцями, та задля кваліфікованого виконання необхідним є формування відповідної компетентності експерта.

Товарознавча експертиза визначає ринкову вартість виробу. Необхідність у товарознавчій експертизи виникає у разі, якщо товарний чек на виріб не зберігся. Зверніть увагу, що зберігати товарний чек на виріб має сенс не тільки протягом гарантійного терміну після покупки. Особливо якщо це дорога річ - шкіряна куртка, шуба, дублянка

Товарна експертиза послуг (товарознавча експертиза послуг) полягає в оцінюванні експертом основних споживчих характеристик послуг, а також їх змін у процесі надання (реалізації). Об'єктом її, переважно, є матеріальні послуги або послуги, що мають матеріальне підтвердження. Товарознавча експертиза послуг дозволяє з'ясувати:

- відповідність показників якості складових сегментів певних видів послуг державним стандартам, умовам договору між підприємством сфери послуг і покупцем;
- категорією якості виробу, яка могла зазнати змін (знизитися) у процесі виробництва, ремонту і транспортування;
- відповідність якості комплектувальних матеріалів договірній ціні;
- розміри природних втрат;
- причини наявності дефектів у виробках тощо.

У процесі проведення товарознавчої експертизи послуг експерт застосовує органолептичні методи (оцінювання якості послуг з використанням органів чуття) і методи дослідження документів. Оцінюючи процес надання послуг, експерт має звертати увагу на дефекти, які проявились у кінцевому продукті, на відповідність виданих підприємством сфери послуг гарантій, тощо.

Технологія оцінювання під час товарознавчого дослідження певних видів послуг зорієнтована на поділ процесу оцінювання на кілька стадій:

- вивчення і попередній збір вихідних даних про об'єкт оцінювання, на підставі представлених фахівцями інших галузей знань для проведення даного товарознавчого дослідження документів і висновків експертів щодо показників якості певного виду послуги;
- ідентифікація об'єкту оцінювання, у ході якої усвідомлюються споживчі характеристики певного виду послуги;
- обґрунтування й вибір методичних підходів оцінювання послуг;
- проведення детального порівняльного аналізу комерційних пропозицій різних цінових джерел об'єкту дослідження на дату оцінки. На даній стадії експертом остаточно зважується прийнятність вибраного рівня ринкової вартості послуг, визначається відповідність ситуації ринку комерційних пропозицій (динаміка цін) на розглянутий період оцінювання;
- оцінювання вартості послуги – здійснюються розрахунки на підставі обраних підходів та даних маркетингових досліджень з метою визначення ринкової вартості чи неринкових видів вартості послуг;
- узгодження отриманих результатів і остаточні підсумки про вартість послуги [3].

Для визначення ринкової вартості послуг та її складових із застосуванням порівняльного методичного підходу, інформація про подібне майно повинна відповідати таким критеріям:

- умови угод купівлі-продажу або умови пропозиції щодо укладення таких угод не відрізняються від умов, що відповідають вимогам, висунутим до визначення ринкової вартості;
- продаж подібного майна відбувся з дотриманням типових умов оплати;
- умови на ринку подібного майна, що визначали формування цін продажу або пропозицій, на дату оцінки істотно не змінилися або зміни, які відбулися, можуть бути враховані.

Встановлено, що комплексна експертиза якості послуг дозволяє всебічно дослідити та оцінити якість послуг, а її завдання орієнтують експертів на системний, комплексний підхід у процесі аналізування об'єкта оцінювання. Наведено характеристику таким видам судових експертиз з метою визначення ринкової вартості послуг, як: комплексна експертиза за результатами проведення екологічних і товарознавчих досліджень певних видів послуг; комплексна експертиза за результатами проведення економічних і товарознавчих досліджень певних видів послуг; комплексна експертиза за результатами проведення економічних і товарознавчих досліджень певних видів послуг; товарознавча експертиза послуг [3].

Список використаних джерел

1. Інструкція щодо надання послуг з хімічної чистки та фарбування (перекрасування) виробів. Наказ Українського союзу об'єднань, підприємств і організацій побутового обслуговування населення 27 серпня 2000 р. N 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0807-00#Text> (дата звернення: 13.03.2023).

2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення: 13.03.2023).

3. Методичні рекомендації з визначення вартості послуг при проведенні товарознавчих досліджень: звіт НДР (остаточний) / МЮУ, ЛНДІСЕ; керівник В. А. Барабаш, виконавці: О. С. Донцова, І. А. Петрова, І. В. Сабадаш 0119U002351. 2021. 128 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РОБОЧОГО ОБ'ЄМУ ДВИГУНА МОТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

В. В. Марченко,

головний судовий експерт групи автотоварознавчих досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності
Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України,
Україна, м. Суми

Під час досудового розслідування кримінальних правопорушень часто постає питання щодо вартості викрадених об'єктів (майна).

З огляду на практичний досвід експертів-автотоварознавців (які проводять транспортно-товарознавчі експертизи за експертною спеціальністю 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу»), є загальні проблеми, що виникають практично в кожному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі Експертної служби МВС, та, напевно, і в спеціалізованих установах Міністерства юстиції України при проведенні

транспортно-товарознавчих експертиз під час визначення вартості мототransпортних засобів, зокрема, скутерів, які є наданими на обстеження.

До мототransпортних засобів відносяться мопеди й мотоцикли.

Відповідно до визначень термінів з п.п.1 10 Правил дорожнього руху [1]:

мопед – двоколісний транспортний засіб, який має двигун з робочим об'ємом до 50 куб.см або електродвигун потужністю до 4 кВт;

мотоцикл – двоколісний механічний транспортний засіб з боковим причепом або без нього, що має двигун з робочим об'ємом 50 куб.см і більше. До мотоциклів прирівнюються моторолери, мотоколяски, триколісні та інші механічні транспортні засоби, дозволена максимальна маса яких не перевищує 400 кг.

При цьому дефініція понять «моторолер» та «скутер» з загальнодоступних джерел інформації:

моторолер – двоколісний механічний транспортний засіб, який характеризується зсувом двигуна, об'єднаного із трансмісією, до задньої частини;

скутер (англ. scooter, букв. той, хто швидко тікає) – це різновид моторолера з колесами малого діаметра, що відрізняється більш комфортабельними умовами для водія. Крім того, 50-кубові моделі не вимагають реєстрації, а їх водіям не потрібні «права». Саме тому, скутери набули й продовжують набувати все більшу популярність, а обсяги їх продажу невпинно зростають.

Різновиди скутерів за об'ємом двигунів [2]:

1. Об'єм двигуна до 50см³. Такі скутера прості в управлінні, тому що максимальна швидкість руху зазвичай не перевищує 50 км/год.

2. Об'єм двигуна 51-125 см³. Це класичні міські скутери, досить з великою маневреністю і доступною ціною. Такі мопеди користуються великою популярністю в Україні.

3. Об'єм двигуна 126-250 см³. Спортивні скутери, які мають відмінні ходові якості, прості в технічному обслуговуванні і довговічні в експлуатації.

4. Об'єм двигуна понад 251 см³. Максi-скутери, які можуть навіть конкурувати з мотоциклами. Ці скутери – для любителів гоночного транспорту. Максi-скутери показують відмінну керованість, стійкість на дорозі і стрімкий розгін до необхідної швидкості за секунди.

В останні роки моделі скутерів і мопедів стають все більш різноманітнішими, а до традиційних виробників з Японії і Європи додалися виробники з Азії: Китаю, Кореї й Тайваню. Дуже часто китайські виробники скутерів приховують обсяг двигуна своїх скутерів з тієї причини, що цей обсяг не відповідає зазначеним 49,9 см³. Іноді навіть кубатура позначається як 50сс, таким чином, можна керувати по суті 80-150 кубовим скутером і навіть не знати про це. Сказати точно який саме об'єм двигуна просто так на слух або на око неможливо.

Як свідчить практика, в Україні в спеціалізованій торговельній мережі по реалізації мопедів і скутерів перед їх продажем відбувається заміна гільзи й поршня зі зменшенням або збільшенням об'єму двигуна, залежно від бажання покупця. Але практично у всіх випадках, незалежно від фактичного об'єму двигуна, у супроводжувальних документах вказується об'єм двигуна до 50 см³. Тому гостро стоїть питання визначення фактичного об'єму двигуна мототранспортних засобів, мотоцикла, мопеда, скутера [2].

Це все стосується чотиритактних китайських скутерів, тому що у японських скутерах, якщо знати номер двигуна, можна визначити кубатуру скутера, так як японські виробники, так само як і європейські, вказують обсяг двигуна в точності до десятої кубика.

Всі двигуни китайських мопедів і скутерів мають два імені: одне використовується всередині країни між різними заводами, інше для всього світу. Ось що означають букви та цифри на двигуні, наприклад: JS1P39FMA08002488 [3]:

- перші дві-три букви – це аббревіатура заводу-виробника (якщо букви відсутні, це означає, що двигун виготовлений на замовлення на іншому заводі, і ця інформація не є важливою);

- цифра «1» означає кількість циліндрів в двигуні (якщо «2» – то два циліндри);

- буква «P» – горизонтальне розташування циліндру в двигуні (якщо буква відсутня, то циліндр має відмінне від горизонтального положення);

- число 39 – внутрішній діаметр циліндру;

- буква «F» – тип охолодження – повітряне (буква «Q» – примусове; якщо буква пропущена – водяне);

- буква «M» – двигун мотоциклетний (тобто, може встановлюватися і на мопеди, і на скутери, і на мотоцикли);

- третя буква після цифрового позначення діаметру циліндру – означає об'єм циліндру (A – до 50 cc см³; B – до 70 cc см³; G – до 100 cc см³; H – від 100 cc см³ до 125 cc см³; I – 120 cc – 125 cc см³; J – 150 cc см³; L – до 200 cc см³; M – до 250 cc см³); але ці позначення є справедливими тільки для двигуна, який заявлений в технічній документації заводу-виробника; насправді завод може випускати модифікацію двигуна як в форсованому, так і в дефорсованому виконанні, тобто, визначити реальний об'єм циліндру конкретного апарату по назві двигуна неможливо;

- останні вісім цифр: перші дві – рік випуску, останні шість – порядковий номер двигуна.

Щоб визначити, який фактичний об'єм поршневого двигуна китайського скутера, досить мати штангенциркуль. Звісно, ці показання будуть приблизними, так як не всі двигуни мають однаковий хід поршня, тому діаметр при однакових об'ємах може трохи відрізнятися. Але основна частина китайських скутерів комплектується саме цими поршнями, діаметр яких вказано в таблиці 1 [4].

Таблиця 1 – Визначення об'єму двигуна мототехніки

Співвідношення об'єму двигуна та діаметра поршня китайського скутера	
Об'єм двигуна	Діаметр поршня
50cc	39мм
60cc	43мм
62cc	44мм
72cc	47мм
82-85cc	50мм
90cc	51,5мм
125cc	52,5мм
150cc	57,4мм

В Методиці товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів [5] зазначені чотири методи визначення робочого об'єму двигуна.

На мопедах і скутерах китайського виробництва ідентифікаційні номери й коди відсутні. При придбанні транспортного засобу єдиними документами, як правило, є бланки безномерних талонів і сервісних книжок, які продавець (реалізатор) заповнює прописним текстом, вказуючи дату продажу, модель мопеда або скутера, номер рами й об'єм двигуна. На мопедах китайського виробництва в нижній частині циліндру відлито позначення об'єму двигуна 49,9 ml, незалежно від марки й моделі, що не завжди відповідає дійсності.

Тому варіанти визначення об'єму двигуна, які наведені в Методиці товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів [5], для мототранспортних засобів китайського виробництва не прийнятні.

Виходячи з вищевикладеного, єдиним поки що доступним методом визначення об'єму двигуна мототранспортних засобів китайського виробництва є інструментально-розрахунковий метод, із застосуванням часткового розбирання двигуна для доступу до кривошипно-шатунного механізму (КШМ).

Об'єм, що звільняється поршнем при його переміщенні від верхньої мертвої точки (ВМТ) до нижньої мертвої точки (НМТ), називається робочим об'ємом циліндра (V_h). Сума робочих об'ємів усіх циліндрів у багатоциліндровому двигуні називається робочим об'ємом двигуна.

Процес розбирання чотиритактного двигуна полягає в наступному:

- від головки відкрутити колектор і впускний патрубок карбюратора;
- відкрутити гайку болта кріплення кришки шестірні розподільчого валу;
- відкрутити болт кріплення веденої шестерні до торця розподільчого валу й зняти з розподільчого вала шестерню, при цьому зірочка з ланцюгом приводу розподільчого валу повинна постійно перебувати в підвішеному стані з натягом для недопущення проскакування зубів веденої й ведучої шестерні щодо ланок ланцюга, а також заклинення послабленого ланцюга в картері двигуна;

- зняти головку циліндра, відкрутивши болти кріплення хрест-навхрест за 2-3 проходи;

- обережно зняти прокладку головки;

- використовуючи кик-стартер (або ротор генератора), встановити поршень у НМТ;

- встановити ніжку штангенциркуля в дно поршня, торець штангенциркуля в верхню площину циліндру й записати показання шкали;

- установити поршень у ВМТ і записати показання шкали.

Різниця в показах штангенциркуля буде робочим ходом поршня (S). Оскільки дно поршня мопеда не плоске, а сферичної форми, а в чотиритактному двигуні є ще й дві місяцеподібні канавки для тарілок клапанів, отже, з метою недопущення похибки під час вимірів, необхідно щоб ніжка штангенциркуля впиралася в одне місце дна поршня при вимірюванні в крайніх положеннях останнього.

Діаметр циліндра (D) визначається штангенциркулем, встановленим виключно перпендикулярно осі циліндра, при цьому площа штангенциркуля повинна проходити через центр осі, що досягається незначним поперечним коливанням штангенциркуля та вибором максимальних показів його шкали.

Описаний метод може бути корисним для визначення фактичного визначення робочого об'єму двигунів китайської мототехніки.

Список використаних джерел

1. Про Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року за № 1306. Дата оновлення: 09.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 24.02.2023).

2. Скутери за різновидами двигунів: URL: <https://lukimotors.ru/stati/o-skuterakh-i-mopedah/raznovidnosti-skutero-v-po-obemu-dvigatelya/>.

3. Розшифрування маркування двигуна китайських мопедів і скутерів: URL: <https://vmf.by/reviews/moto-tema/markirovka-kitaiskih-dvigateli/> (Дата звернення: 24.02.2023).

4. Як визначити об'єм двигуна чотиритактного китайського скутера: URL: <https://scooter-remont.com/?p=3489>.

5. Про затвердження Методики товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів: Наказ Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України від 24 листопада 2003 року N 142/5/2092; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24 листопада 2003 р. за № 1074/8395. Дата оновлення: 24.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1074-03#n15> (Дата звернення: 24.02.2023).

МИТНА ЕКСПЕРТИЗА ЗАХИСНИХ МАСОК

Г. М. Михайлова,

професор кафедри товарознавства та митної справи, д.т.н., доцент

В. В. Осієвська,

доцент кафедри товарознавства та митної справи, к.т.н., доцент
Державний торговельно-економічний університет, Україна, м. Київ

Н. В. Озоліна,

нач. відділу сертифікації продукції легкої промисловості
Науково-технічний Центр підтвердження відповідності, стандартизації та
випробувань продукції легкої промисловості і засобів індивідуального захисту
ДП «Укрметртестстандарт», Україна, м. Київ

Одним із завдань митного контролю масок захисних трикотажних, що переміщуються через митний кордон України є їх ідентифікація, тобто встановлення відповідності характеристик даних виробів поданим декларантом документам.

Як критерії ідентифікації мають бути вибрані такі показники, які відповідають вимогам: типовості для конкретного виду чи однорідної групи продукції; об'єктивності та порівнювання; перевіряння; складності відтворення під час фальсифікації.

Основною причиною зростання попиту населення на захисні маски стала коронавірусна хвороба, змусила мільйони людей по всьому світу почати їх носити. По всій території України з 17 березня 2020 р. в обов'язковому порядку для населення передбачені запобіжні заходи.

І хоча захисні маски під час повномасштабної війкової агресії в Україні стали рідкістю, питання безпеки населення стоїть достатньо гостро.

Варто зазначити, що через гостру нестачу масок після сплеску COVID-19, навесні 2020 р. засобів індивідуального захисту (оскільки значну частину масок імпортували) держава наклала заборону на експорт засобів захисту. У травні 2020 р. було дозволено експортувати захисні маски до 50% середньомісячного виробництва, проте залишилася заборона на експорт хірургічних і протикрапельних масок.

Останнім часом виробництво масок багаторазово покриває внутрішні потреби, в результаті чого падають роздрібні ціни.

Стосовно масок, призначених для профілактики інфікування, слід розрізняти медичні вироби і засоби індивідуального захисту. Так, маски, які призначені для профілактики зараження інфекціями в умовах забрудненого повітря чи під час косметичних процедур, підпадають під дію Технічного регламенту засобів індивідуального захисту [1].

Асортимент захисних масок доволі різноманітний. Він різниться матеріалом виготовлення, кількістю захисних шарів, моделями, конструкціями тощо. Присутня продукція як українського виробництва так і закордонного [2].

Отже, для проведення митної експертизи масок захисних було обрано наступні критерії, засоби та методи, що наведені у табл. 1.

Таблиця 1 – Критерії, засоби та методи ідентифікації масок захисних

Критерій	Засіб	Метод
Маркування	Товар, товаросупровідні документи (ТСД)	Аналітичний
Зовнішній вигляд	Товар, ТСД	Аналітичний
Виробник	Маркування, ТСД, зразок-еталон, код виробника, товарний знак	Аналітичний, експертний
Призначення	Маркування, ТСД, товар, інструкція з експлуатації	Аналітичний, експертний, вимірювальний
Кількість шарів	Маркування, ТСД, товар	Інструментальний, аналітичний
Матеріал виготовлення (сировинний склад)	Маркування, ТСД, НД, товар	Органолептичний, інструментальний, хімічний
Спосіб виготовлення текстильного матеріалу	Товар, маркування	Органолептичний, аналітичний

Таким чином, сировинний склад матеріалу виготовлення є одним з ключових критеріїв ідентифікації масок захисних, оскільки зниження собівартості товарів, що ввозяться на митну територію України, впливає на суму митних платежів, що стягуються при їх розмитненні.

Також важливим критерієм ідентифікації масок захисних є їх призначення та кількість шарів матеріалу.

Наприклад, було досліджено три зразки масок захисних лицьових, що переміщувалися через митний кордон України. Зразок № 1 – маска захисна (Італія); зразок № 2 – маска захисна (Україна); зразок № 3 – маска захисна (Китай).

Результати досліджень маркування масок захисних наведено в табл. 2.

Проаналізувавши маркування масок захисних встановлено, що на маркуванні вказані необхідні дані: назва виробу, виробник з зазначенням його адреси, матеріал виготовлення, вказано призначення, умови догляду за ними та термін придатності.

Таблиця 2 – Результат дослідження маркування зразків трикотажних масок

Показник	Номер зразка		
	Зразок 1	Зразок 2	Зразок 3
Зовнішній вигляд			

Назва виробу	Маска захисна	Маска захисна	Маска захисна
Виробник	Виробник - Китай, імпортер - Італія	Україна, м. Харків	Китай
Призначення	Маска на обличчя одноразова захисна	Маска на обличчя багаторазова захисна	Маска на обличчя багаторазова захисна
Кількість шарів	чотири	три	три
Матеріал виготовлення	Нетканый матеріал	Тканина	Тканина
Термін придатності	необмежений	необмежений	необмежений

Наступним етапом проведення митної експертизи було дослідження органолептичних та фізико-хімічних показників зразків масок захисних. Було досліджено наступні показники: кількість шарів, матеріал виготовлення, спосіб виготовлення та спосіб виготовлення текстильного полотна. Результати дослідження наведені у табл. 3.

Таблиця 3 – Результат дослідження фізико-хімічних показників масок захисних

Показник	Номер зразка		
	Зразок 1	Зразок 2	Зразок 3
Кількість шарів	чотири	три	три
Сировинний склад волокна	бавовняне, поліпропіленове	бавовняне	бавовняне, неопрен
Спосіб виготовлення текстильного матеріалу	неткане полотно	трикотажне полотно	трикотажне полотно

Кількість шарів у масках захисних було визначено шляхом аналізу внутрішнього зрізу виробу. Встановлено, що зразок №1 має чотири шари матеріалу, а зразки №2 та №3 по три шари (два зовнішніх та один внутрішній прошарок).

За допомогою мікроскопу Olympus CX 31 при 4x, 10x та 40x збільшеннях було здійснено мікроскопічне дослідження структури матеріалів виготовлення масок захисних. При дослідженні зразка №1 встановлено, що маска складається з чотирьох шарів нетканого матеріалу (зовнішні шари білого кольору, два внутрішні шари білого кольору) та носового фіксатора, виготовленого з металу. Спеціальних фільтрів (змінних фільтрів), шарів, що не пропускають рідини маска не містить. При дослідженні зовнішніх шарів масок захисних встановлено: в окулярі мікроскопу було визначено наявність волокон, які за ідентифікаційними ознаками відповідають бавовняним – волокна мали вигляд сплюснутої трубочки, скрученої навколо своєї поздовжньої осі то вправо, то вліво. При спалюванні волокон було також встановлено, що зразки виготовлені з бавовни, так як під час горіння відчувався запах паленого паперу, залишок продукту горіння мав сірий колір, легко розпадався у попіл. Характер горіння: волокна горять яскраво, не плавляться, не змінюють форму, при винесенні з полум'я продовжували догорати.

Внутрішні шари маски виготовлені з нетканих матеріалів хімічного походження: в полі зору мікроскопа спостерігаються гладкі циліндричні волокна без повздовжніх смуг (характерні ознаки волокон хімічної природи). Всі волокна ідентичні за морфологічними ознаками. Шляхом застосування ІЧ-спектроскопії на приладі Avatar 370 FT-IR Termo Nicolet з Фур'є перетворенням було отримано спектри в області довжин хвиль 4000-650 см⁻¹. Для ідентифікації компонентів проводилось порівняння отриманих спектрів із еталонними та стандартними спектрами бази даних приладу (програма EZ Omnic v. 7.0). В ІЧ-спектрах волокон нетканих матеріалів містяться смуги поглинання, характерні для поліпропілену.

Всі 3 шари зразка №2 були виготовлені з бавовни, про що свідчать дані мікроскопії та проби на горіння.

Зразок №3 виготовлений з волокон синтетичного походження (зовнішній та внутрішній шари), природу якого визначено шляхом ІЧ-спектроскопії. В ІЧ-спектрах волокон досліджуваних матеріалів містяться смуги поглинання, характерні для хлоропренового каучука, торгова назва неопрен. Зовнішній шар, що контактує з обличчям, виготовлений з бавовни, що визначено відповідно до вищезазначених методик.

Згідно з використаними методами дослідження сторонніх речовин, якими могли бути оброблені шари наданих на дослідження масок, не виявлено.

Спосіб виготовлення зразків встановили шляхом органолептичного дослідження і визначили, що зразок № 1 виготовлений з нетканого матеріалу (в окулярі мікроскопу спостерігалися однорідні гладкі волокна), при дослідженні зразка №2 та №3 в окулярі мікроскопу спостерігалось переплетення ниток у вигляді петель, що характерно для трикотажних полотен.

Отже, розроблені критерії, методи і засоби дали змогу провести дослідження тих показників, які є важливими і необхідними для однозначної класифікації даного товару відповідно до УКТЗЕД так і для дослідження якісних характеристик товарів відповідно до нормативних документів.

Дані, отримані в результаті проведення митної експертизи зразків масок захисних трикотажних, що переміщувалися через митний кордон України в режимі імпорту, дозволяють ідентифікувати досліджувані зразки як маски захисні лицьові – пов'язки на обличчя, що закривають ніс та рот і віднести їх до товарної позиції 6307 УКТЗЕД [3].

Було підтверджено, що дані зразки за матеріалом виготовлення, видом, способом виготовлення відносяться до масок захисних та класифікуються в товарній підкатегорії 6307 90 98 00 «Інші готові вироби, включаючи викройки одягу». Адже, до даної товарної підкатегорії входять текстильні лицьові маски для захисту від пилу, запахів і т.д. без змінного фільтра, що складаються з декількох шарів нетканих матеріалів, як оброблених, так і не оброблених активованим вугіллям, або мають середній шар з синтетичних волокон.

Список використаних джерел

1. Технічний регламент засобів індивідуального захисту. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/761-2008-%D0%BF>.

2. Михайлова Г.М., Осієвська В.В., Гілевич Ю.В. Асортимент масок захисних на ринку України / II Міжнарод. наук.-практ. конф. «Якість та безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі й торговельне підприємництво: сучасні вектори і перспективи». Полтава: ПДАУ, 2023. – С. 168-172.

3. Про Митний тариф: Закон України "Про Митний тариф України" від 19 жовтня 2022 року N 2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-IX#Text>.

ОСОБЛИВОСТІ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ КОМПЛЕКСНИХ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

Ю. В. Мороз,

завідувач сектору дактилоскопічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень

А. А. Ясенок,

судовий експерт сектору дактилоскопічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень

Луганський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Дніпро

Стрімке зростання потреб сучасного суспільства у використанні знань з різноманітних галузей науки, техніки, ремесел не обходить такої суспільної сфери, як сфера судочинства. Зі змінами в кримінально-процесуальному законодавстві України, щодо призначення та проведення судових експертиз, розуміння значущості спеціальних знань для встановлення істини у кримінальному провадженні дає підстави розглядати судову експертизу як самостійний інститут захисту прав і законних інтересів громадян та інтересів держави в цілому.

Інтеграція досягнень різноманітних наук в практику доказування – закономірне і традиційно досліджуване явище для кримінального судочинства. Традиційним є і те, що функцію інтеграції спеціальних знань в розслідуванні кримінальних правопорушень виконує криміналістика, яка народилася в «надрах» кримінального процесу і традиційно розробляє свої основні наукові положення переважно стосовно сфери кримінального судочинства.

Одним з яскравих проявів інтеграції різноманітних знань в судовій експертизі є комплексна судова експертиза, оскільки саме в ній знаходить відображення взаємозв'язок й взаємообумовленість інтеграційних процесів. Будучи одним з перспективних напрямів розширення можливостей судової експертизи, комплексні експертні дослідження мають сталу тенденцію до зростання в загальній масі судово-експертних досліджень.

Концентрація уваги і творчих зусиль вчених і практиків на проблемі комплексних експертиз викликана двома важливими причинами.

Перша полягає в тому, що розробка проблеми комплексності полегшує всебічне використання можливостей судової експертизи в процесуальному доказуванні. Друга причина полягає в тому, що в результаті комплексного підходу до дослідження об'єктів судової експертизи виявляються такі шари та зрізи доказової інформації, спільне використання яких дозволяє вирішувати нові, раніше не вирішувані експертні завдання. Питання чіткої організації проведення комплексних експертиз тісно пов'язані з проблемою законодавчої регламентації комплексної експертизи в цілому. На законодавчому рівні їх проведення (загальні принципи) регулюється окремими положеннями процесуального законодавства.

Сьогодні в Україні єдиної законодавчої регламентації інституту судової експертизи в різних галузях судочинства не існує, не дивлячись на очевидну внутрішню тотожність сутності даного інституту. Проблеми призначення і проведення комплексних експертиз у кримінальних провадженнях, особливості процесу дослідження під час проведення комплексної судової експертизи обумовлені спільністю предметів і об'єктів для різних галузей знань, взаємним використанням методів дослідження, термінологічного і понятійного апарату, у зв'язку з чим проводяться дослідження в межах різних родів і класів експертиз експертами різних спеціальностей або вузької спеціалізації, які формують спільний висновок.

Так, у чинному КПК України немає нормативної регламентації порядку проведення комплексних експертиз. У ст.101 КПК України передбачено можливість залучення кількох експертів та визначено в загальних рисах їх права й обов'язки. Водночас, в кримінальному процесуальному законодавстві немає критеріїв розмежування вказаних видів експертиз. На мою думку, необхідність законодавчої регламентації цих видів експертиз є дуже важливою, оскільки комплексна експертиза має свою похідну від особливостей об'єктів дослідження, які потребують застосовувати різні сфери знання, специфіку як за призначенням, так і за повноваженнями та відповідальністю судових експертів.

Під час проведення комплексної судової експертизи (двома і більше судовими експертами) складається спільний висновок, який підписують усі судові експерти. Згідно з частиною восьмою статті 101 Кримінального процесуального кодексу України може складатися кілька висновків експертів відповідно до експертних спеціальностей з обов'язковим відображенням цього факту у вступній частині висновку експерта [1].

Розглянемо особливості дактилоскопічних досліджень при проведенні деяких видів комплексних судових експертиз.

При проведенні комплексної судової дактилоскопічної та балістичної експертизи, де об'єктами дослідження є вогнепальна зброя та схожі з нею предмети (пістолети, рушниці, автомати, обрізи, боеприпаси тощо), необхідно першочерговий огляд об'єкта проводиться експертом-балістом, з дотриманням

заходів безпеки при поводженні зі зброєю на предмет перевірки, чи заряджена дана вогнепальна зброя, з метою її розрядження для безпечного подальшого дослідження. Огляд необхідно проводити в гумових рукавичках, з метою запобігання втраті слідів або внесення змін до слідової інформації.

З метою виявлення слідів рук на вогнепальній зброї необхідно у першу чергу використовувати не руйнуючі методи, а потім переходити до інших методів – фізичного, фізико-хімічного, хімічного, із застосуванням дактилоскопічних порошків, ціанокрилової кислоти та інших реагентів.

Перед застосуванням дактилоскопічних методів обробки парами ціаноакрилової кислоти, попередньо необхідно перевірити щоб канал ствола вогнепальної зброї, був закритий ватними тампонами, з метою запобігання втраті, знищенню або зміні складу залишків продуктів пострілу, які можуть знаходитись на внутрішній поверхні ствола.

Також, з метою дотримання заходів безпеки при поводженні з легкозаймистими об'єктами, у складі яких є порох, об'єкти під час виявлення слідів рук в ціанокриловій камері необхідно розташовувати на безпечній відстані від нагрівальних елементів.

При проведенні комплексної судової дактилоскопічної, почеркознавчої та технічної експертизи документів, де об'єктами дослідження є паперові носії інформації (документи, банкноти тощо), з метою виявлення слідів рук на паперових документах також необхідно проводити дослідження спочатку з застосуванням тільки не руйнуючих методів, які не перешкоджають подальшому проведенню почеркознавчих досліджень:

- візуально-оптичні методи – освітлення в ультрафіолетових або інфрачервоних променях. Також, до не руйнуючого методу виявлення слідів відноситься – виявлення слідів за допомогою розчину нінгідрину в петролейному ефірі, який не розмиває рукописні тексти виконані писальними приладами, на основі анілінових фарб [2]. При проведенні комплексної судової дактилоскопічної та вибухотехнічної експертизи, так як об'єктами дослідження є вибухонебезпечні предмети (гранати, запали до них, гранатомети, саморобні вибухові пристрої тощо), то на експертне дослідження вони приймаються тільки з довідкою спеціаліста-вибухотехніка про категорію небезпечності виявлених вибухових матеріалів. Першочерговий огляд об'єкта проводиться експертом-вибухотехніком, з метою дотримання заходів безпеки при поводженні з вибухонебезпечними об'єктами. Огляд необхідно проводити в гумових рукавичках, з метою запобігання втраті слідів або внесення змін до слідової інформації при подальшому проведенні дактилоскопічного дослідження. Після чого експерт - дактилоскопіст проводять попереднє дослідження разом з експертом - вибухотехніком у приміщенні вибухотехнічного лабораторного комплексу. З метою дотримання заходів безпеки при поводженні з вибухонебезпечними об'єктами забороняється застосовувати до даної категорії об'єктів фізичний метод - обробка кіптявою та

фізико-хімічні методи - обробка парами ціаноакрилату, що пов'язані із нагріванням об'єктів чи реактивів;

- з метою збереження у незмінному (робочому) стані об'єкта та/або початковому стані об'єкту, забороняється застосовувати руйнівні методи дослідження, також з цією метою до деяких об'єктів забороняється застосовувати хімічні методи виявлення слідів рук (хімічні розчини);

- при дослідженні залишків продуктів пострілу забороняється застосування: дактилоскопічних порошків, які містять сірку, солі калію, натрію, нітрати, нітрити, сульфати, карбонати; фізико-хімічний метод – ціаноакриловий; хімічні методи (хімічні розчини).

При комплексному криміналістичному дослідженні об'єктів фахівцями різних напрямків експертних досліджень в першу чергу повинні використовуватися неруйнівні методи, які максимально зберігають сліди для подальшої роботи (дактилоскопічні, фізичні, біологічні, тощо). Під час дактилоскопічного дослідження необхідно унеможливити занесення, забруднення (контамінації) об'єктів, дослідження біологічним матеріалом експерта-дактилоскопіста.

Також слід зазначити, що з метою збереження стану та запобігання стороннього впливу на спільний об'єкт дослідження, при переміщенні його між лабораторіями з різними напрямками комплексного дослідження, якщо роздільне дослідження проводиться окремо експертами різних напрямків, об'єкт при передачі повинен бути належним чином упакований [3].

Отже, що однією з вимог, які пред'являються до наукової обґрунтованості висновків комплексних експертиз, є застосування об'єктивних критеріїв оцінки результатів дослідження. Проте й досі законодавчо не врегульовано питання про формулювання загального експертного висновку комісією експертів.

Виходячи з вищевикладеного можна дійти висновків що, при оформленні результатів проведених досліджень по призначеній комплексній судовій експертизі може бути складений як спільний висновок судовими експертами з різних галузей науки (один висновок експерта), так і складатися кілька висновків експерта, відповідно до експертних спеціальностей з обов'язковим відображенням цього факту у вступній частині висновку експерта.

Наразі, складання єдиного висновку комплексної експертизи є більш доцільним, тому що в цьому разі в одному документі в узагальненому і систематизованому вигляді даються повні відповіді на поставлені перед експертизою питання. Це значно полегшує використання й оцінку експертного висновку для слідчих та суддів. Перевага комплексного дослідження також полягає в можливості координування роботи кількох експертів під час розв'язання єдиного питання, у можливості діяти за одним узгодженим планом, використовуючи різні науково-технічні методи.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. м. Київ.
2. Методика дактилоскопічної експертизи. Експертна спеціальність 4.6 «Дактилоскопічні дослідження» / [укл. Жолтанська І.І., Кузнецов В.А., Щавелєв А.В., Димитрова Ю.В., Кушніренко Н.В.]-К.: ДНДЕКЦ МВС України, 2014.-119с.:іл..». Зареєстрована у Реєстрі методик проведення судових експертиз. Реєстраційний код 4.6.14.
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України 17.07.2017 № 591, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 18.08.2017 за № 1024/30892.

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА ОРГАНІЧНИХ КИСЛОМОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ

В. О. Назаренко,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи,

к.т.н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Вітчизняні споживачі, як і споживачі в усьому світі, прагнуть до здорового способу життя і відповідно до підвищення якості й безпечності харчових продуктів. Тому, в багатьох країнах світу все більшою популярністю користується органічна продукція, яка відрізняється відсутністю шкідливих речовин та вищою харчовою цінністю. Збереження і розвиток органічного виробництва в Україні залишається важливою проблемою навіть зараз, в умовах воєнного стану [1].

Серед органічної продукції українці найбільше вживають молочні вироби [2]. Минулий рік видався дуже непростим і для українських молочних господарств. Але вони зуміли не тільки зберегти поголів'я та виробничі потужності, але й створювати нові продукти. До найбільших виробників органічних молочних продуктів відносяться ТОВ «Органік мілк» (Житомирська область), ТОВ «Старий Порицьк» (Волинська область) та ПрАТ «ЕтноПродукт» (Чернігівська область). Територія, де знаходяться виробничі потужності ПрАТ «ЕтноПродукт», з 24 лютого до 2 квітня 2022 року перебувала в окупації. Але компанія продовжила свою роботу, відновила постачання продукції в столицю влітку після відновлення мостів через Десну. Зараз підприємство працює майже в довоєнному ритмі [3].

Органічна молочна продукція українського виробництва стала вже звичною на полицях полтавських магазинів, її видовий склад розширюється. Тому важливо, щоб її асортимент та якість задовольняли потреби споживачів.

Дослідження передбачали проведення експертної оцінки якості органічних кисломолочних продуктів, що реалізуються в роздрібній торговельній мережі м. Полтава. Задачами експертної оцінки було оцінювання сенсорних властивостей та дослідження фізико-хімічних показників, передбачених чинними стандартами. Дослідження проводили стандартними методами, використовували 5-ти балову шкалу та 10-ти балову шкалу (з врахуванням коефіцієнтів вагомості).

Проводились дослідження продукції ТМ «Organik Milk» (виробник ТОВ «Органік Мілк»). Об'єктами дослідження обрано : йогурт нежирний питний органічний (0,05% жиру); йогурт жирний питний органічний з наповнювачем чорниця (2,5% жиру); йогурт жирний питний органічний з наповнювачем полуниця (2,5% жиру), кефір термостатний, 1,0% жиру, кефір термостатний, 2,5% жиру, ряжанка термостатна, 4,0% жиру. Результати експертної оцінки органічних йогуртів за органолептичними і фізико-хімічними показниками показали їх відповідність вимогам ДСТУ 4343:2004 «Йогурти. Загальні технічні умови». Результати бальної оцінки показані на рис. 1.

За даними рисунка, найвищі оцінки за всіма показниками отримав органічний йогурт жирний з наповнювачем «Чорниця» – за консистенцію, смак та колір – по 4,8 бала, а запах 4,6 бала. Дещо йому поступився йогурт жирний з наповнювачем «Полуниця», особливо за кольором (3,4 бала). Йогурт нежирний отримав нижчі оцінки майже за всіма показниками (виключення – колір 4,0 бали), що пояснюється особливостями складу (всього 0,05% жиру, відсутність наповнювачів, цукру, стабілізатора консистенції – пектину).

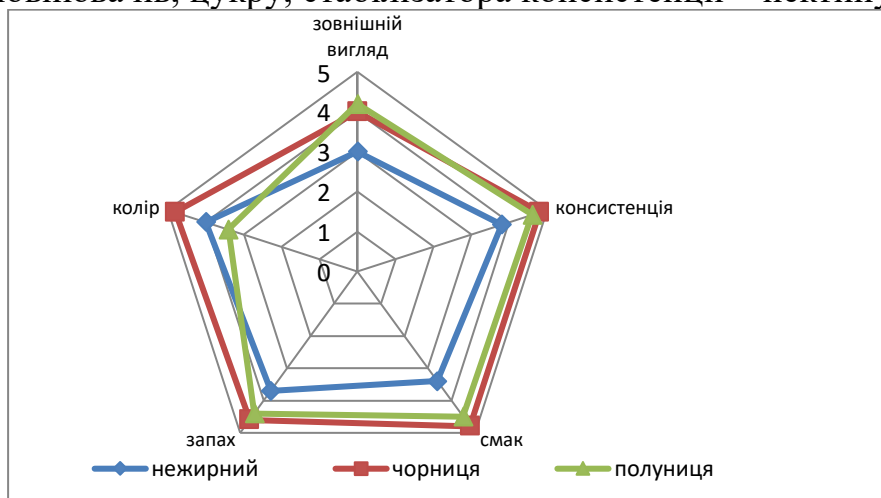

Рисунок 1 – Балова оцінка органічних йогуртів ТМ «Organik Milk»

Результати експертної оцінки органічних кефіру, 1,0% жиру; кефіру 2,5% жиру та ряжанки за органолептичними і фізико-хімічними показниками показали їх відповідність вимогам ДСТУ 4417-2005 «Кефір. Технічні умови» та ДСТУ 4565:2006 «Ряжанка та варенець. Технічні умови». Дані оцінювання органічних термостатних кефіру і ряжанки за 5-ти бальною шкалою показані на рис. 2.

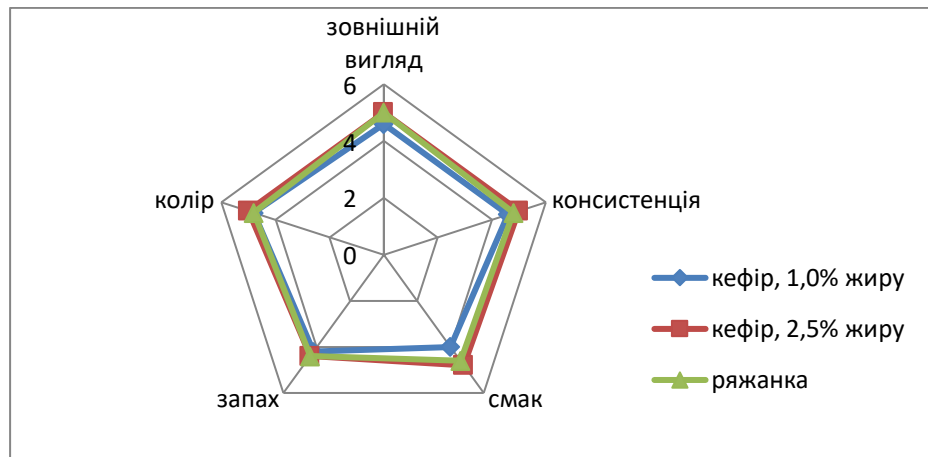

Рисунок 2 – Балова оцінка органічних термостатних кефіру і ряжанки ТМ «Organik Milk»

За даними рисунка кефір жирністю 2,5% отримав максимально високі оцінки (5,0 балів) за показниками зовнішній вигляд, консистенція та колір і найвищі оцінки за смак та запах. За останніми показниками йому не поступалась ряжанка. Дещо нижчі оцінки з усіх показників отримав кефір жирністю 1,0%.

Результати експертної оцінки органічних молочних напоїв за 10-ти бальною шкалою, з врахуванням коефіцієнтів вагомості, показані на рис. 3.

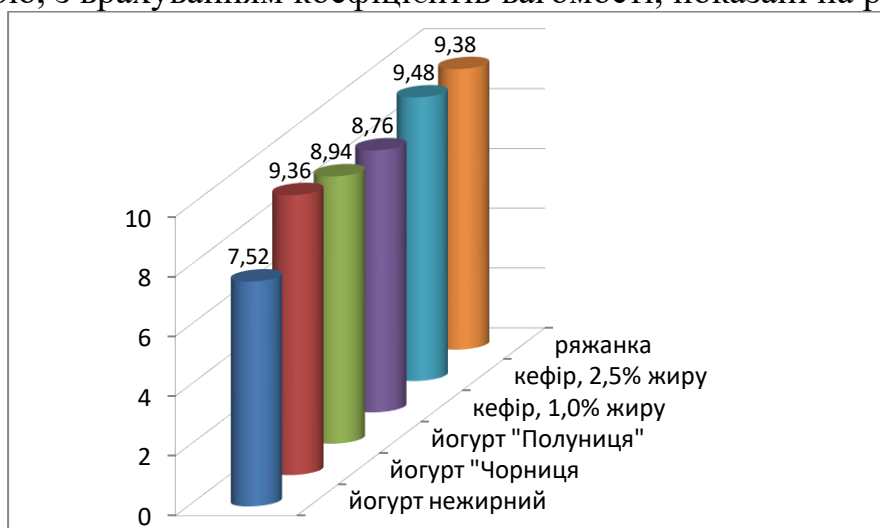

Рисунок 3 – Порівняльна бальова оцінка органічних кисломолочних напоїв ТМ «Organik Milk»

Як показують наведені дані, найбільшою сумою балів оцінений кефір жирністю 2,5% – 9,48 бала. На умовному другому місці ряжанка – 9,38 та йогурт жирний з наповнювачем «Чорниця» – 9,36 бала. Йогурт «Полуниця» – 8,94 бала і кефір жирністю 1,0% – 8,76 бала. Нижча оцінка йогурту нежирного – 7,52 бала.

Отже, проведена експертна оцінка показала, що досліджені органічні кисломолочні продукти загалом мають досить високу якість. Вони не тільки не

поступаються, а й перевершують неорганічні аналоги. Поширенню органічних кисломолочних продуктів перешкоджають високі торговельні надбавки, що зменшують їх доступність для споживачів. А також недостатня поінформованість споживачів, про їх переваги порівняно з неорганічними та ін.

Список використаних джерел

1. Органічне виробництво в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>.

2. Серед органічної продукції українці найбільше вживають молочні вироби. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://infoindustria.com.ua/sered-organichno%D1%97-produkczi%D1%97-ukra%D1%97nczi-najbilshe-vzhivayut-molochni-virobi/>.

3. Визначено топ-3 виробників органічних молочних продуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agroportal.ua/news/novosti-kompanii/viznachenno-top-3-virobnikiv-organichnih-molochnih-produktiv>.

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВИГОТОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ФОРМИ

Л. Г. Ніколайчук,

доцент кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового
забезпечення, к.т.н., доц.

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
Україна, м. Львів

В умовах сьогоденішньої війни зростають потреби у збільшенні обсягів виробництва військової форми з удосконаленими властивостями. Тому для науковців і надалі актуальними залишаються дослідження, пов'язані з розробкою нових матеріалів, або їх експертизою саме для форми одягу військовослужбовців.

Сьогодні значно зросли роль і значення військової форми бійців української армії для ведення бойових дій. Кількість Збройних Сил України (ЗСУ) значно збільшилася, а виробничі потужності постраждали. В мирний час вітчизняні текстильні підприємства виробляли достатній видовий асортимент тканин тактичного призначення (більше 150 артикулів), що мали більше 350 видів малюнків з різними оздобленнями (у тому числі камуфляжних)) [1-4].

Військовослужбовець в сучасній армії розглядається як система зброї, що включає самого військовослужбовця, засоби ураження, зв'язку і управління, а також засоби забезпечення його мобільності та виживання при виконанні бойового завдання. Тим, наскільки ефективно працює кожна з частин такої системи, визначається її ефективність в цілому. Найголовнішим в цій системі є військовослужбовець, одягнутий у високоякісний спеціальний одяг, починаючи

від білизни, шкарпеток, продовжуючи костюмом, головним убором (кепі або шапка), фліскою (в разі потреби), черевиками і завершуючи шоломом балістичним, бронежилетом модульним балістичним, рукавичками тактичними, окулярами захисними балістичними і т.і.

Одяг військовослужбовців в різних країнах світу відрізняється за своїми характеристиками. Кожна держава намагається забезпечити своїх військових такою формою, яка б відмінно протистояла вологості, легко пралася, швидко висихала, була зручною і практичною. Проекти по створенню обмундирування та спорядження для солдат майбутнього є у багатьох світових державах [5, 7].

В провідних іноземних державах проводиться активна робота, направлена на покращення існуючого та створення нового асортименту матеріалів для одягу та екіпірування військовослужбовців. В Україні, зважаючи на повномасштабну війну, виконання таких завдань також є актуальними. Одним з пріоритетніших напрямів – є удосконалення властивостей матеріалів, які б збільшили виживання бійця, довговічність одягу та спеціальних пристосувань. Основним тут є підвищення їх експлуатаційних властивостей шляхом застосування нових матеріалів та (або) сучасних технологій. Матеріал верху одягу повинен відповідати умовам експлуатації, а також вимогам щодо маскуванню. До його властивостей висувається широкий перелік вимог, що визначають призначення та особливості використання. На жаль матеріали та готові вироби з них не завжди відповідають зазначеним вимогам, особливо в умовах бойових дій, коли йдеться не тільки про комфорт, але і особливі властивості витривалості, вогнестійкості та спеціальні [1, 5].

Зважаючи на сучасні проблеми забезпечення військової форми в Україні необхідно продовжувати дослідження якості текстильних матеріалів, з яких вона виготовляється. Тому що, краще матеріалів ще не винайдено. Але є безліч можливостей для покращення існуючих матеріалів, або їх властивостей. Ми і далі пропонуємо, з метою зменшення вартості виробів використовувати. Виключно вітчизняні матеріали (льон, коноплі), зберігаючи у готових виробах поєднання міцнісних властивостей та довговічності з високими гігієнічними властивостями одягу.

Нами проводяться аналітичні та практичні дослідження щодо застосування нових текстильних матеріалів спеціального призначення [1, 3, 5, 6, 8, 9]. За результатами, сьогодні, найперспективнішими можна виділити наступні напрями досліджень матеріалів та властивостей військової форми:

вивчення впливу основних видів текстильної сировини (в контексті використання вітчизняної) на формування зносостійкості, атмосферостійкості, біостійкості, безпечності та інших важливих властивостей текстильних матеріалів саме військового призначення;

вивчення впливу основних видів оброблення (кінцевого та спеціального, наприклад, антимікробного) текстильних матеріалів для форменого одягу на формування їх формостійкості, біостійкості, термостійкості та інших властивостей;

оцінювання впливу сировини та оброблення на зношування військової форми;

дослідження зношування матеріалів форменого одягу, способів їх виробництва, складу, оброблення під дією механічних, біологічних, фізико-хімічних та інших чинників’;

вивчення попередньо перерахованих чинників;

вивчення й узагальнення зарубіжного досвіду, зокрема вимог НАТО (до якого ми прагнемо);

дослідження, пов’язані з удосконаленням існуючих або розробленням нових об’єктів, методів стандартизації, сертифікації, експертизи матеріалів військового призначення та ін.

Окремим напрямом, хотілося б виділити, дослідження, пов’язані з розробкою та удосконаленням створення форми для військовослужбовців-жінок. Жінки становлять п’яту частину особового складу Збройних сил України. Чоловічі розміри й фасони одягу не відповідають жіночим. Необхідно забезпечити наших захисниць комфортною і функціональною військовою формою. Щодо конструкції та крою, потрібно уніфікувати жіночу форму одягу, використовуючи сучасні українські розробки, що мають сьгодні пробний характер та враховуючи світовий досвід вивести на масове виробництво, враховуючи кількісну потребу.

Список використаних джерел

1. Ніколайчук Л.Г. Зміни потреб до якості та асортименту військової форми в умовах російсько-української війни 2022 року. *Інновації в управлінні асортиментом, якістю та безпекою товарів і послуг: матеріали Х-ї Міжнародної науково-практичної конференції (у дистанційній формі) (8 грудня 2022 р.)*. Львів : Видавництво «Растр-7», 2022. С. 48–50.

2. Бойове екіпірування військовослужбовця Збройних Сил України: Навчальний посібник / А.В. Слюсаренко, В.В. Федоренко, С.І. Оборнєв, Я.В. Бабій [та інші] – Львів: НАСВ, 2017. – 190 с.

3. Ніколайчук Л.Г., Ткачук П.В. Аналіз досліджень матеріалів для виготовлення військової форми та технічних засобів. *Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (25 березня 2022 року)*. Полтава: ПУЕТ, 2022. 253 с. С. 124-127.

4. Черненко А.Д., Ванкевич П.І., О. В. Чернозубенко, Салата І.З., Іваник Є.Г., Ільків І.М., Оборнєв С.І. Основні принципи комплексної оцінки текстильних матеріалів для військової форми в аспекті її функціонального призначення й зменшення бюджетних витрат. *Військово-технічний збірник*. 2016. № 15. С. 75-80.

5. Дурач В.М., Ткачук П.В., Ніколайчук Л.Г. Пріоритетні дослідження матеріалів та властивостей військової форми Збройних Сил України в умовах війни. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія: Технічні науки*. Львів : Видавництво ЛТЕУ, 2022. Вип. 31. С. 37-43.

6. Дурач В.М., Малиневський В.В., Ткачук П.В., Ніколайчук Л.Г. Основні вимоги до військової форми та шляхи покращення її властивостей в аспекті підвищення захисту воїнів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Технічні науки*. Львів : Видавництво ЛТЕУ, 2021. Вип. 27. С. 22–26.

7. Стандарти НАТО для військової форми та спорядження військовослужбовців ЗС України / Ukrainian Military Pages / Інформаційно-аналітичний ресурс / Воєнна політика /Озброєння і військова техніка / 2.03.2015 / 6.04.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrmilitary.com/2015/04/blog-post_6.html

8. Ніколайчук Л.Г., Сапожник Д.І. Інноваційні тенденції в розвитку текстильних матеріалів. *Сучасні технології промислового комплексу – 2021: матеріали VII-ї Міжнародної науково-практичної конференції*, випуск 7. Херсон: ХНТУ, 2021. 269 с. С. 151-154.

9. Ніколайчук Л.Г., Галик І.С., Семак Б.Д. Перспективи використання нових матеріалів для військового спецодягу в Україні / Л.Г. Ніколайчук, І.С. Галик, Б.Д. Семак. *Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва і технологій: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (2-3 червня 2021 р.) Львів : вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2021. Вип. 21. 328 с. С. 206–207.

ВИЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА ВАРТОСТІ САДЖАНЦІВ ТРОЯНДИ

І. М. Новицька,

судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Луцьк

Часто до експертних установ звертаються слідчі органи та інші організації із запитаннями стосовно визначення ринкової вартості квітів та їх саджанців, які реалізуються на ринку України. Рослини, стосовно яких сформувався ринок з можливістю проведення незалежного маркетингу, підлягають оцінюванню спеціалістами в галузі товарознавства.

Дослідження споживчих властивостей саджанців троянди можна розділити на два етапи: оцінювання якості та визначення вартості. Оцінка якості передбачає комплексні товарознавчо-біологічні дослідження чи дослідження із залученням фахівців у галузі квітникарства, що проводяться за наявності об'єкта дослідження. Для визначення вартості проводяться товарознавчі дослідження як за наявності об'єкта дослідження з урахуванням результатів попереднього етапу, так і при його відсутності за вихідними даними з наданих матеріалів.

У ході проведення товарознавчої експертизи з визначення споживних властивостей саджанців троянди, а саме встановлення органолептичних показників якості, експерт перевіряє відповідність цієї продукції вимогам нормативно-технічних документів. Якість саджанців троянди, вимоги до їх пакування, маркування, транспортування, зберігання тощо нормуються ДСТУ 4943:2008 «Саджанці троянди. Технічні умови».

Саджанці троянди, залежно від форми культивування, поділяють на кущові, напівштамбові, штамбові. Кущові форми сортових троянд, залежно від способу їх розмножування, бувають щеплені та кореневласні. Залежно від біологічних особливостей і фітосанітарного стану розрізняють три класи троянд: А – оздоровлені (virus-free), Б – перевірені на віруси (virus test), В – візуально здорові (visual healthy) та в залежності від якості – два товарних сорти: перший і другий [1].

За органолептичними показниками на етапі визначення рівня якості саджанців троянди експертам слід звертати увагу на такі основні показники:

- достатня кількість пагонів – на міцному, здоровому саджанці троянди будь-якого виду має бути не менше двох-трьох здерев'янілих пагонів;
- насичений темно-зелений колір – ознака здорового пагона. Якщо гілочки саджанця сухі або коричневі, слід злегка подряпати кору та перевірити чи є під верхнім шаром зелений колір;
- зморщена кора – свідчить про сильне зневоднення рослини;
- лущення кори в місці щеплення – ознака слабкого, хворого саджанця;
- пошкоджені пагони – коли у саджанця зламаний або сильно пошкоджений пагін;
- наявність бруньок на пагонах, які не повинні бути розпущеними;
- цвіль на пагонах і коренях – виникає при неправильному зберіганні;
- коренева гниль – проблема, причиною якої, як правило, є грибок-збудник, що може зберігатися в ґрунті декілька років;
- погано розвинена коренева система – експерту доволі складно перевірити якість коренів троянди, навіть якщо мова йде про саджанці з відкритою кореневою системою. Зазвичай, щоб запобігти пересиханню, виробники загортають коріння в шар вологого торфу і чорну плівку;
- сухі корені – критерій оцінки стану кореневої системи саджанця, який характеризує наскільки коріння насичене вологою;
- плями на пагонах – свідчать про хворобу або ураження шкідником;
- неякісний парафіновий панцир, яким покривають пагони, щоб захистити їх від пересихання – слід відлущити шар парафіну, це дасть змогу оцінити колір кори під ним. Парафін повинен легко зніматися, адже він має розтанути після висадки в ґрунт під впливом сонячних променів [2].

Визначення вартості рослин, як правило, здійснюється з використанням порівняльного методичного підходу. При цьому у експертів-товарознавців повинна бути достатня кількість вихідних даних для проведення оцінки. Експерт повинен володіти інформацією про товарну назву, сорт, вид,

походження, вік, розмірні характеристики й інші індивідуальні товарні особливості, за якими в цілому формуються споживчі властивості.

Варто зазначити, що важливим чинником у формуванні вартості квітково-декоративної продукції є країна походження рослини. Якщо підприємство продає власну продукцію, вирощену на теренах України, це істотно впливає на ціну. Також потрібно звернути увагу на вік саджанця. Зазвичай розплідники рослин пропонують однорічні або дворічні саджанці. Більш дорослі рослини також пропонуються, але їх вартість істотно вища.

Саджанці троянди можна придбати в інтернет-магазинах, у великих супермаркетах, садових центрах, розплідниках, а також на ярмарках та ринках. Їх ціновий діапазон варіюється в десятикратному співвідношенні. Так, одні кущі можуть коштувати до ста гривень, а ціна за інші може досягати й декількох тисяч. Зокрема, ціна за польські троянди значно вища ніж на українські. У Німеччині саджанці троянди поставляються фіксованими партіями з розплідників-оригінаторів. Також цим правом володіють великі розплідники, де вирощування троянд проводиться з дозволу німецьких селекційних компаній, що підтверджується наявністю ліцензії.

Отже, при проведенні товарознавчих експертиз з визначення вартості саджанців троянди експертам-товарознавцям необхідно враховувати їх якісні показники, сорт та вік рослин, новизну сорту, тип упаковки кореневої системи, країну походження продукції та інші індивідуальні товарні особливості.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 4943:2008 «Саджанці троянди. Технічні умови».
2. 13 ознак неякісних саджанців троянд. URL: <https://woodstar.com.ua/13-oznak-nejakisnih-sadzhanciv-trojand/> (дата звернення: 16.03.2023).

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ АНТИКВАРНОЇ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

О. І. Передрій,

доцент кафедри товарознавства та експертизи в митній справі, кандидат технічних наук, доцент

О. В. Пахолюк,

завідувачка кафедри товарознавства та експертизи в митній справі, кандидат технічних наук, доцент

О. В. Шегинський,

доцент кафедри товарознавства та експертизи в митній справі, кандидат технічних наук, доцент

Луцький національний технічний університет, Україна, м. Луцьк

Антикварна холодна зброя – це військова або бойова зброя, яка була виготовлена та використовувалася в минулих століттях і має історичну або культурну цінність. До антикварної холодної зброї можуть відноситися такі

предмети як мечі, сокири, кинджали, шаблі, списи, держаки, молоти та інші бойові знаряддя. Багато з цих збройних знарядь мають декоративні елементи, такі як різьблення, емалювання або металеві вставки, які додають до їхньої культурної та історичної цінності.

Для експертів антикварної холодної зброї важливо розуміти технології виготовлення, історію та культурну приналежність кожного збройного знаряддя. Експерти можуть використовувати наукові методи для встановлення віку зброї, такі як дендрохронологія або радіовуглецеве датування, іноді можуть бути використані методи фізичного аналізу, такі як рентгенівська флуоресценція, щоб визначити склад матеріалів, з яких зброя була виготовлена.

Оскільки антикварна холодна зброя часто є дороговартісними предметами антикваріату, експерти зазвичай здійснюють оцінку їхньої цінності для продажу, аукціону або зберігання. Зокрема, варто відзначити дослідження науковців Індутного В. та Вовк Ю., які розробили оптимізовану класифікаційну модель для вивчення видової специфіки холодної зброї на основі морфометричних характеристик [1]. Результати їхньої роботи можуть бути використані при визначенні вартості антикварної зброї на основі створення оптимізованих баз вихідної інформації та проведення традиційних порівняльних досліджень для товарознавчої експертизи.

Холодна зброя часто є предметом контрабанди культурних цінностей при перетині митного кордону, тому митна експертиза таких предметів є досить важливою та потребує розгляду. Митна ідентифікація культурних цінностей є важливою складовою технології митного контролю за переміщенням через кордон об'єктів культури, що передбачає ідентифікацію (ототожнення, уподібнення) поданих до контролю об'єктів за їх описом у дозвільних документах, які видаються центральним органом виконавчої влади, яка реалізує державну політику у сфері вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей [2]. Особливості митної експертизи антикварної зброї можуть включати наступні етапи:

- визначення віку та походження зброї – має на меті аналіз відбитків та позначок на зброї, щоб встановити, коли і де вона була виготовлена.
- оцінка стану збереженості зброї: може включати оцінку стану зброї та будь-яких пошкоджень, які вона може мати;
- визначення автентичності: може включати перевірку зброї на відповідність історичним документам та знанням про технології виготовлення зброї на той час;
- встановлення цінності предмета як культурної спадщини: може включати оцінку ринкової цінності зброї на основі її стану, рідкісності та історичного значення.

Важливою складовою експертизи антикварної зброї є встановлення історії побутування зброї та технології її виготовлення на різних етапах історії. Експерти в цій галузі мають глибокі знання про зброю та її використання в різних культурах та історичних періодах.

Митна експертиза антикварної зброї вимагає спеціальних знань та досвіду, оскільки це не тільки історичний артефакт, але й потенційна зброя, яка може бути небезпечною. Основні вимоги до митної експертизи антикварної зброї:

- експертиза повинна проводитися кваліфікованими фахівцями з досвідом роботи з антикварною зброєю;
- експертиза повинна включати в себе огляд зброї з урахуванням її конструкції, матеріалів, з яких вона виготовлена, та історичного контексту, в якому вона використовувалася.

Експертиза повинна оцінити технічний стан зброї, визначити її можливу ефективність та встановити рівень безпеки її використання.

Важливою складовою експертизи є аналіз структури та складу матеріалів, з яких виготовлена зброя, щоб дізнатися більше про технології виготовлення та підтвердити їхню відповідність історичному контексту. Дослідження можуть також включати аналіз слідів зношення та корозії на зброї, щоб дізнатися більше про їхнє використання та історію [3].

Для встановлення автентичності зброї можуть використовуватися різні методи, такі як рентгенівський аналіз, вимірювання розмірів, ваги та інших параметрів зброї, порівняння з іншими відомими зразками тощо.

Основні рентгенографічні методи дослідження антикварної зброї включають:

- рентгенографію: дає чітке зображення внутрішньої структури зброї, що може бути використане для вивчення її конструкції, наявності слідів ремонту та модифікацій;
- комп'ютерна томографія: дає чітке тривимірне зображення зброї. Комп'ютерна томографія дає змогу досліджувати внутрішній стан зброї з більшою точністю, ніж звичайна рентгенографія;
- флуоресцентна рентгенографія: використовується для виявлення металевих інкрустацій та прихованих маркувань на поверхні зброї. Зброя піддається дії рентгенівських променів, які стимулюють флуоресценцію металевих інкрустацій та маркувань, що в свою чергу збільшує їх контраст на рентгеновському зображенні.

Експертиза може включати в себе рекомендації щодо подальшого зберігання, обробки та використання зброї.

При проведенні експертизи потрібно дотримуватися всіх вимог законодавства та міжнародних норм, що регулюють обіг антикварної зброї.

Експертиза антикварної зброї є складним та відповідальним процесом, який потребує дотримання високих стандартів професійної етики та вимог безпеки. Дослідження антикварної зброї можуть бути корисними для розуміння технологій та культурної історії, пов'язаної з використанням зброї в різних культурах та епохах.

Список використаних джерел

1. Vovk Yu., Indutnyi V. (2022). Morphometric characteristics of historical cold weapons. *Commodities and markets*, 43(3), 75–86. [https://doi.org/10.31617/2.2022\(43\)06](https://doi.org/10.31617/2.2022(43)06).
2. Калашникова, Ольга Леонідівна (2011). Електронний інвойс у контролі за переміщенням культурних цінностей. Дніпропетровськ: АМСУ: Перспективи розвитку інформаційних та транспортно-митних технологій у митній справі, зовнішньоекономічній діяльності та управлінні організаціями. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 2 грудня 2011 р. – С.57-59.
3. Meeting of States Parties to the Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property, 3rd, Paris, 2015 (англійською). Paris, UNESCO Headquarters. 18-20 May 2015. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368650>.

ЕКСПЕРТИЗИ ІНТЕР'ЄРНОГО НАНОТЕКСТИЛЮ ЯК НОВОГО ТОВАРУ НА РИНКУ УКРАЇНИ

Г. О. Пушкар,

в. о. доцента кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю,
к.т.н.

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Постійний ріст обсягів виробництва, розширення асортименту та збільшення попиту на нанотекстиль різного цільового призначення обумовлюють нагальну потребу у створенні стандартизованої методики оцінки новизни нанотекстилю, як і інших видів вітчизняної нанопродукції. В даній роботі ми сформулюємо особливості методики експертизи інтер'єрного нанотекстилю як нового товару на сучасному вітчизняному ринку та проаналізуємо можливості та доцільність створення окремого сегменту вітчизняного ринку інтер'єрного нанотекстилю, як це прийнято у багатьох економічно розвинутих країнах світу. Особливу увагу варто приділити якості та безпечності нанотекстилю даного призначення.

Реалізуючи поставлені завдання в цій роботі, вважаємо за доцільне:

- визначити (конкретизувати) методику експертизи інтер'єрного нанотекстилю як нового товару на вітчизняному ринку;
- обґрунтувати вимоги до інформаційного забезпечення розвитку даного ринку;
- обґрунтувати теоретико-методологічні засади формування вітчизняного сегменту ринку інтер'єрного нанотекстилю в рамках вже існуючого ринку нанопродукції України [1, 2].

Вважаємо за доцільне більш детально розглянути названі блоки питань, акцентуючи основну увагу на товарознавчі аспекти їх вирішення [1-5].

Розглядаючи особливості методики експертизи нанотекстилю інтер'єрного призначення як нового товару на сучасному вітчизняному ринку особливу увагу, на нашу думку, варто приділити врахуванню його властивостей, якості та безпечності:

- переліку конкретних унікальних властивостей кожного виду інтер'єрного нанотекстилю різного цільового призначення;
- визначенню конкурентних переваг названих видів нанотекстилю над аналогічними виробами традиційного асортименту;
- обґрунтуванню економічної, екологічної та соціальної доцільності виробництва і реалізації відзначених видів нанотекстилю;
- впровадженню рівня безпечності нанопродукції інтер'єрного призначення та її виробництва для здоров'я людини.

Наведена інформація свідчить про необхідність створення окремої методики тестування нанотекстилю як нового товару на вітчизняному товарному ринку нанопродукції в Україні.

Розглядаючи потребу у створенні необхідного інформативного забезпечення для функціонування та розвитку нового сегменту ринку нанотекстилю інтер'єрного призначення в Україні, на наш погляд, першочергову увагу необхідно приділити вирішенню наступних завдань:

- визначити та обґрунтувати реальну потребу ринку України в конкретних видах інтер'єрного текстилю різного цільового призначення (порт'єрно-шторного, меблево-декоративного, підлого-покривального, білизняного);
- розробити науково-обґрунтовану класифікацію групування видового та внутрішньовидового асортименту інтер'єрного нанотекстилю різного цільового призначення;
- визначити та обґрунтувати залежність цін інтер'єрного нанотекстилю різного цільового призначення від унікальності (оригінальності) їх властивостей, рівня якості та безпечності;
- обґрунтувати доцільність впровадження в Україні державної та галузевої системи статистичної звітності виробництва та реалізації основних видів нанотекстилю інтер'єрного призначення;
- дослідити зарубіжний досвід виробництва, формування асортименту, якості та безпечності інтер'єрного нанотекстилю та організації на його основі спеціалізованих сегментів ринків в окремих країнах;
- обґрунтувати роль вітчизняної стандартизації та товарознавчої експертизи у розвитку ринку інтер'єрного нанотекстилю в Україні;
- забезпечити зв'язок між знаннями студентів асортименту, властивостей, методами оцінки якості та безпечності інтер'єрного нанотекстилю різного цільового призначення і переліком ключових професійних компетентностей у відповідних освітніх стандартах підготовки фахівців товарознавчо-комерційного профілю в університетах сфери легкої промисловості та торгівлі України;

- обґрунтувати доцільність підготовки в університетах легкої промисловості та торгівлі України фахівців нового типу, придатних займатися питаннями виробництва та збуту нанопродукції в Україні, включаючи інтер'єрний нанотекстиль.

Аналіз розглянутих в даних роботах літературних джерел [1-5] і результатів власних досліджень з даної проблеми дозволяє сформулювати такі напрямки розвитку нанотекстилю і можливого ринку нанотекстилю в Україні:

- вивчення сировинних, технологічних, фінансових і кадрових можливостей підприємств вітчизняної текстильної промисловості та організувати масове виробництво і збуту інтер'єрного нанотекстилю різного цільового призначення;

- визначення можливостей державної підтримки в організації виробництва інтер'єрного нанотекстилю на підприємствах вітчизняної промисловості та його реалізації на спеціалізованому вітчизняному товарному ринку;

- включити інформацію про основні напрямки розвитку нанонауки, нанотехнологій, а також асортимент, властивості, рівень якості і безпечності інтер'єрного нанотекстилю різного цільового призначення в підручники з технології текстильного виробництва, матеріалознавства і товарознавства для університетів сфери легкої промисловості та торгівлі України;

- вважати доцільним в університетах сфери легкої промисловості та торгівлі України відкрити спеціалізовані лабораторії для проведення усесторонніх досліджень властивостей, оцінки якості та безпечності інтер'єрного нанотекстилю різного цільового призначення.

Постійний ріст обсягів виробництва та розширення асортименту різноманітної нанопродукції різного цільового призначення, включаючи інтер'єрний текстиль, її популярності на вітчизняному та зарубіжному ринках, на нашу думку, обумовили потребу і доцільність відкриття при НАН України окремого спеціалізованого журналу «Нанотехнології та нанопродукція України».

Отже, унікальність властивостей багатьох видів нанотекстилю інтер'єрного призначення, необхідність їх раціонального використання обмовили потребу створення та стандартизації нової методики експертизи інтер'єрного нанотекстилю як нового товару на вітчизняному ринку.

В роботі сформовано та обґрунтовано необхідне інформаційне забезпечення функціонування і розвитку окремого сегменту ринку інтер'єрного нанотекстилю в Україні, пов'язане з формуванням асортименту і оцінкою якості та безпечності інтер'єрного нанотекстилю різного цільового призначення.

Також вважаємо за доцільне проведення більш глибоких досліджень властивостей нанотекстилю інтер'єрного призначення, націлених на розроблення теоретико-методологічних засад формування його асортименту, властивостей, якості та безпечності.

Список використаних джерел

1. Фесенко О. М. Проблеми та перспективи розвитку нанотехнологій в Україні та світі / О. М. Фесенко, С. В. Ковальчук, Р. А. Нищик // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2017. – № 1. – С. 170-179.
2. Матвейцова Д. С. Нанотехнології у виробництві текстильних матеріалів / Д. С. Матвейцова, А. С. Карван, О. А. Параска // Вісник Хмельницького національного університету. Технічні науки. – 2014. – № 5. – С. 55-60.
3. Саліхова О. Б. Державна політика у сфері нанонауки та нанотехнологій в Україні з урахуванням орієнтирів ЄС / О. Б. Саліхова // Економіка і прогнозування. – 2014. – № 3. – С. 121-136.
4. Бутко Б. О. Тенденції розвитку світового ринку нанотехнологій та нанопродукції / Б. О. Бутко // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. – 2019. – Т. 30(69). – № 4(1). – С. 7-12.
5. Пушкар Г. О. Ключова роль стандартизації нанопродукції в процесі її комерціалізації в Україні / Г. О. Пушкар, О. В. Пахолук, І. С. Галик, Б. Д. Семак // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. – 2022. – Вип.29. – Технічні науки. – С. 21-29.

МОНІТОРИНГ БЕЗПЕКИ ТА ЯКОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

М. С. Рибаченко,
магістрант ТР-1-1М

Я. В. Кочерга,
магістрант АЮ-1-2М

І. Л. Корецька,
доцент кафедри ресторанної і аюрведичної продукції, к.т.н., доцент
Національний університет харчових технологій, Україна, м. Київ

Ефективним методом гарантування якості та безпеки продукції в закладі ресторанного господарства є використання науково-обґрунтованої системи аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок НАССР [1]. Якісно виготовлені страви урізноманітнюють смак і зовнішній вигляд виробу, роблять їх корисними, що в свою чергу полегшує засвоєність.

Матеріали і методи. Розроблення системи моніторингу виробництва продуктів харчування забезпечить безпечність продукції, а також покращить кінцеву якість страви. Визначення критичних контрольних точок та подальше розроблення коригувальних дій виконувалось за принципом «Дерева рішень» НАССР, та циклу Шухарта-Демінга (модель безперервного поліпшення процесів) PDCA (Plan-Do-Check-Act) [2, 3].

Таблиця 1 – План НАССР для закладу ресторанного господарства

Етап								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Отримання та зберігання сировини	біологічний	Перевірка сертифікатів якості на сировину. Виконання вимог персоналом, контроль процесу	ККТ -1	Не повинно бути патогенних мікроорганізмів	Протоколи перевірок, виробничі журнали (журнал коригувальних дій)	Вхідний контроль сировини Налагодження обладнання	Протоколи перевірок, виробничі журнали (журнал коригувальних дій)	Зав. виробництвом, комірник
Приготування страви	фізичний	Постійний технічний контроль обладнання, перевірка температурних режимів. Дотримання температурного та часового режимів приготування	ККТ -2	Не повинно бути патогенних мікроорганізмів	Протокол перевірок, журнал температур, журнал коригувальних дій	Ремонт та налагодження обладнання. Відбракування неякісних страв з перевищенням терміном зберігання	Протокол перевірок, журнал температур, журнал коригувальних дій	Зав. виробництвом
Охолодження/темперування перед реалізацією	біологічний	Дотримання температурного та часового режимів зберігання	ККТ -3	Не повинно бути патогенних мікроорганізмів	Протокол перевірок, журнал температур, журнал коригувальних дій	Ремонт та налагодження обладнання. Відбракування неякісних страв з перевищенням терміном зберігання	Протокол перевірок, журнал температур, журнал коригувальних дій	Зав. виробництвом
Небезпечний чинник		Запропоновані регулювальні дії	№ ККТ	Критична гранична величина	Процедура моніторингу ККТ	Коригувальні дії	Документування (протоколи НАССР)	Відповідальна особа

Результати. Розроблено та проаналізовано технологічні процеси різноманітних страв та виробів. Проведено ідентифікацію та оцінку ризиків, які виникають на усіх етапах виробництва продукту відповідно до програм-передумов з урахуванням їх пріоритетності та вірогідності виникнення умовних небезпек. На основі результатів аналізу ідентифіковано критичні контрольні точки (ККТ).

У процесі розробки загального плану НАССР для ресторану, де виготовляються різноманітні страви, було виявлено критичні контрольні точки (ККТ) на етапах: отримання та зберігання сировини; на етапі приготування страв; на етапі охолодження/темперування готової продукції. ККТ пов'язані з небезпечними чинниками як фізичного так і біологічного походження.

Таблиця 2 – План НАССР для контролю гігієни персоналу

Етап	Небезпечний чинник	Запропоновані регулювальні дії	№ ККТ	Критична гранична величина	Процедура моніторингу ККТ	Коригувальні дії	Документування (протоколи НАССР)	Відповідальна особа
Всі етапи виробництва	При недотриманні персоналом правил особистої гігієни, карантинного режиму може відбутися забруднення сировини/ продукції	Заміна масок та рукавичок кожні 3 год; Наявність медичних книжок, сертифікатів про вакцинацію, або наявність негативних ПЛР тестів	ККТ -4	Безперервний контроль за дотримання персоналом карантинних вимог	Відповідальна особа регулює процес дотримання персоналом карантинних вимог	Вхідний контроль гігієни працівників	Журнал заміни масок та рукавичок, Журнал фіксації стану здоров'я персоналу	Завідуючий виробництвом

Було визначено процедури моніторингу, проведення процесу перевірки, а також особи, відповідальні за дотримання процедур НАССР під час виробництва та реалізації страв [2].

Наступним етапом розробки плану НАССР було встановлення корегувальних дій (згідно плану управління безпечністю у разі перевищення граничних значень) для ідентифікованих ККТ. Коригувальні дії – це ті дії, що встановлюються у випадку, коли в процесі моніторингу виявлено, що ідентифіковані на певному технологічному етапі небезпечні чинники вийшли за

критичні межі.

При розробленні плану управління безпечністю при приготуванні ресторанної продукції встановлено 3 основних критичних контрольних точок, які стосуються етапів виробництва продукції, зберігання сировини та готового продукту. Кожній ККТ встановлено граничну величину, процедуру моніторингу та коригувальну дію. Результати коригувальних дій необхідно занести до протоколу НАССР.

Під час виникнення незвичайних ситуацій непоборної дії (наприклад пандемія COVID-19) необхідно передбачати додаткову ККТ, яка буде контролювати дотримання робочим персоналом встановлених правил особисті гігієнічні вимоги до персоналу а також дотримання карантинних вимог.

Ресторанну продукцію можна вважати якісною та корисною для споживання за рахунок забезпечення безпечності та стабільної якості, чого можливо досягти впровадженням у виробництво системи моніторингу безпечності і якості НАССР. Решта виявлених небезпек будуть запобігатись за рахунок програм-передумов [4].

Висновки. Запровадження системи НАССР дозволить оптимізувати процеси виробництва страв та іншої ресторанної продукції, запобігти появі небезпечної кулінарної продукції, виявити невідповідності на початкових етапах та підвищить конкурентоспроможність закладу ресторанного господарства.

Список використаних джерел

1. Система НАССР. Довідник: / Львів: НТЦ «Леонорм-Стандарт», 2003 – 218 с. – (Серія «Нормативна база підприємства»).
2. ДСТУ ISO/TS 22002-2:2019 Програми-передумови безпечності харчових продуктів. Частина 2. Громадське харчування (ISO/TS 22002-2:2013, IDT), чинний від 01.12.2019 р. Київ : Держстандарт України, 2019. – 51 с. – (Національний стандарт України). Дата звернення 26.02.2023
3. ДСТУ ISO 22000:2019 Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-якої організації в харчовому ланцюзі (ISO 22000:2018, IDT), чинний від 01.12.2019 р. Київ : Держстандарт України, 2019. – 81 с. – (Національний стандарт України).
4. Впровадження системи НАССР для операторів ринку харчових продуктів : практичний посібник / А.С. Ткаченко, Ю.О. Басова, О.О. Горячова та ін. ; за загальною редакцією А.С. Ткаченко. – Полтава : ПУЕТ, 2020. – 137 с.
5. Дерево прийняття рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yu.mk.ua/news/show/derzhprodspozhivsluzhba>. Дата звернення 26.02.2023.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ХУДОЖНЬО-ДЕКОРАТИВНИХ ВИРОБІВ З ПОРЦЕЛЯНИ

М. С. Фомінова,
завідувач відділу судової експертизи (м. Старобільськ)
Луганський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Дніпро

При розслідуванні і судовому розгляді кримінальних проваджень виникає необхідність в застосуванні спеціальних знань в області товарознавства, тобто в проведенні судових товарознавчих експертиз.

Сутність судової товарознавчої експертизи полягає у тому, щоб за допомогою спеціальних знань у галузі товарознавства дослідити товарні (споживчі) властивості виробів з метою визначення їх фактичного стану та, в подальшому, визначення їх вартості. Найчастіше в рамках судових товарознавчих експертиз виникають питання щодо встановлення ринкової вартості викраденого майна.

Викраденим майном дуже часто стають товари побутового призначення та художньо-декоративні вироби. Художньо-декоративні вироби – це вироби, які мають декоративно-художнє і утилітарне призначення в житті людини. Асортимент художньо-декоративних виробів включає в себе такі підгрупи: декоративну скульптуру, декоративні вази, настінні тарілки і блюдця, художньо оформлений посуд, сувенірні вироби. Декоративна скульптура – це барельєфи, бюсти, фігури людей, тварин, птахів, риб тощо [1].

Метою дослідження є: встановлення ринкової вартості викраденої статуетки порцелянової «Іспанський танець. Кармен» на момент скоєння кримінального правопорушення.

Ринкова вартість – вартість, за яку можливе відчуження об'єкта оцінки на ринку подібного майна на дату оцінки за угодою, укладеною між покупцем та продавцем, після проведення відповідного маркетингу за умови, що кожна із сторін діяла із знанням справи, розсудливо і без примусу [2].

Товари, які є об'єктами судової товарознавчої експертизи, в основному, реалізуються за вільними ринковими цінами, крім тих, щодо яких здійснюється державне регулювання цін. Тому ринкову вартість об'єкту дослідження, визначено з урахуванням встановлених на території України вільних цін на подібне до об'єкта майно, за інформацією з відкритих інформаційних джерел.

При проведенні судових товарознавчих експертиз на практиці використовуються конкретні прийоми і методи дослідження об'єктів експертизи. Тому експертом при проведенні дослідження застосовувались органолептичний та інструментальний (вимірювальний) методи.

Органолептичний метод – метод визначення якості продукції на основі аналізу сприйняття органами почуттів виду (колір, форма, консистенція), запаху, смаку, звуку, сприйняття на дотик, наявність дефектів.

Інструментальний (вимірювання) метод – метод визначення значень показників якості продукції, що здійснюється на основі технічних засобів вимірювань і контролю.

Об'єктом дослідження є статуетка порцелянова «Іспанський танець. Кармен» (рисунок 1).

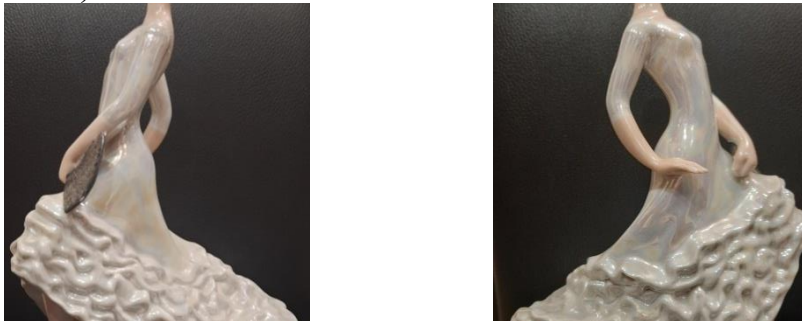

Рисунок 1 – Загальний вигляд об'єкту дослідження

Статуетка виконана з порцеляни у формі жінки-танцівниці з віялом, розмірами: висота 23 см, ширина 18 см. Статуетка виготовлена на Київському експериментальному кераміко-художньому заводі (КЕКХЗ) [3], про що свідчить клеймо «К», розташоване на донній частині виробу (рисунок 2).

Рисунок 2 – Загальний вигляд клейма на донній частині об'єкту дослідження

Автор моделі: скульптор Жникруп О.Л. Київський експериментальний кераміко-художній завод – підприємство фарфоро-фаянсової галузі заснований у 1924 як експериментальна майстерня керамічних фарб і деколей, від 2006 не працює [4].

Окрім клейма, на донній частині предмету мають позначення виконані фарбником червоного кольору «78» (ймовірно рік випуску) та частково відображено «2 с» (ймовірно сорт). На момент проведення візуального огляду виріб має гарний стан (пошкодження, тріщини, сколи відсутні), однак має ознаки користування, а саме: незначне загальне забруднення, дрібні подряпини та незначні потертості поверхні.

Важливим етапом при проведенні судових товарознавчих експертиз є класифікація об'єкту дослідження.

Класифікація – це розподіл заданої множини на підмножину згідно зі встановленими методами класифікації [5].

Об'єкт дослідження відноситься до класу – «споживчі товари»; підкласу – «товари господарського і побутового призначення»; групи – «побутові вироби з пластмас, скляні та керамічні»; підгрупи – «побутова порцеляна»; вид – «художньо-декоративні вироби» [6].

Особливістю визначення ринкової вартості даного об'єкту є те, що даний виріб знятий з виробництва.

Був проведений пошук цінової інформації стосовно об'єкта дослідження в мережі Інтернет. Аналізом ринку вторинного майна та інтернет ресурсів, на яких відбувається продаж товарів для особистих колекцій тощо, встановлено, що у даному випадку ринок подібного майна (вироби, які за своїми споживчими властивостями, товарною характеристикою і товарним станом подібні об'єкту дослідження) досить розвинутий.

Для визначення ринкової вартості було застосовано порівняльний методичний підхід. Порівняльний підхід ґрунтується на врахуванні принципів заміщення та попиту і пропонування. Порівняльний підхід передбачає аналіз цін продажу та пропонування подібного майна з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки [1].

Товарний стан та товарні характеристики підібраних для порівняння ідентичних об'єктів не відрізняються від товарного стану та характеристик об'єкту дослідження, тому судовим експертом коригування цін не проводилось.

Визначені для зіставлення значення пропозиції до продажу ідентичного майна наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 – Визначення ринкової вартості

Статуетка порцелянова «Іспанський танець. Кармен»					
Подібний об'єкт	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№5
Назва подібного майна	Фарфоровая статуэтка "Испанский танец или Кармен" Киев	Кармен Київ	Фігурка. Кармен / Київ	Кармен	Фарфор Статуетка Кармен Київ
Ціна пропозиції, грн.	399,00	250,00	300,00	353,00	350,00
Джерело інформації	https://newauction.org/offer/farforovaja_statuetka_ispanski_j_tanec_ili_karmen_kiev-i21154568106	https://violity.com/111366762-karmen-kiyv?utm_source=search_result&utm_medium=karmen	https://violity.com/110153496-figurka-karmen-kiyv?utm_source=search_result&utm_	https://violity.com/111894642-karmen-2-sht?utm_source=search_result&utm_medium=karmen-2-	https://newauction.org/offer/farfor_statuetka_karmen_kiyv_kiev_1970_1980gg_sssr_vysota_23s

	9393.html#6	- kiev&utm_ca mpaign=7uah	medium=figu rka-karmen- kiyiv&utm_c ampaign=8ua h-tanets- kiev.html	sht&utm_camp aign=10uah	m_original- i1791736504 90264.html#4
Ринкова вартість об'єкта, грн.	(399,00+250,00+300,00+353,00+350,00)/5=330,40				

Таким чином, ринкова вартість викраденої статуетки порцелянової «Іспанський танець. Кармен» на момент скоєння кримінального правопорушення становить 330,40 грн. (триста тридцять грн. 40 коп.).

Підбиваючи підсумок, слід зазначити, що аналіз інформації наданої та отриманої стосовно об'єкту дослідження, пошук та аналіз інформаційних джерел, тенденції на ринку подібного майна, вибір необхідних методичних підходів в комплексі дає можливість експерту дати обґрунтований висновок на поставлене запитання.

Список використаних джерел

1. Художньо-декоративні вироби. URL: https://studopedia.su/19_14661_hudozhno-dekorativni-virobi.html (дата звернення: 20.02.2023).
2. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова Кабінету Міністрів України; Стандарт від 10.09.2003 № 1440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.02.2023).
3. Клейма на фарфоре Киевский экспериментальный керамико-художественный завод (Киев). URL: https://farfor.club/kleima/index.php?zavod_id=kiev (дата звернення: 20.02.2023).
4. Київський експериментальний кераміко-художній завод. /2023 © Інститут енциклопедичних досліджень НАН України URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=11304 (дата звернення: 20.02.2023).
5. Войнаш Л.Г., Дудла І.О., Козьмич Д.І., Павловська Н.В., Приходько М.В. Товарознавство непродовольчих товарів. Частина 1. /За загальною редакцією Л.Г. Войнаш/Підручник-К.:НМЦ «Укоопосвіта» 2004-436с.
6. Зрезарцев М.П. Товарознавство непродовольчих товарів: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. П. Зрезарцев, В.М. Зрезарцев, В. П. Параніч – К: Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ КРУП'ЯНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

С. М. Шакалій,

доцент кафедри рослинництва, кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Полтавський державний аграрний університет, Україна, м. Полтава

Великі зміни, що відбуваються у розвитку економіки світу тісно пов'язуються з швидким зростанням потреби в багатьох країнах та містах світу на високу якісну органічну продукцію органічного виробництва, яке при порівнянні з традиційним виробництвом має деякі економічні, екологічні та соціальні переваги, також слугує основою для повноцінного харчування людей та дітей, що попередить будь-які ризики для їхнього та нашого здоров'я, а також допомагає зберіганню довкілля [1].

Вирощування сільськогосподарських культур для виробництва круп в Україні з кожним роком зростає. Під час війни та проблемами, що виникають з експортом зерна, ми більше звертаємо уваги до переробки.

Аби забезпечити внутрішній ринок та здійснювати експорт нам потрібно розібратися в тому, які крупи на даний час користуються найбільшим попитом в Україні, та яким віддають тепер перевагу за кордоном, а також які культури варто вирощувати сьогодні аграріям [2].

На території України за останні 10 років введено в експлуатацію кілька підприємств, які орієнтовані на виробництво пластівців та круп, на які є найвищим попит. Ці підприємства використовують як вітчизняне обладнання, так і обладнання закордонних провідних виробників.

Отже, для виробництва круп в Україні сьогодні рівень деяких підприємств на рівні або і вище європейського. В Україні існують промислові підприємства, що мають потужність переробки до 100-150 т на добу, а також є маленькі підприємства на 5-8 т на добу.

Деякі підприємства мультисировинні, що означає - можуть виробляти продукцію декількох видів.

Потреба на крупи на внутрішньому і зовнішньому ринках дещо відрізняється.

Наприклад, якщо рис – фаворит серед круп в Україні, то в Європі його споживають в значно менших кількостях [3].

Основними покупцями рисової крупи є Чехія, Болгарія та Ізраїль.

Як бачимо з літературних джерел та говорили експерти до війни, в Україні і в Європі зростає попит на пластівці та крупи швидкого приготування. Зокрема за останні п'ять років в Україні було зафіксовано істотний приріст виробництва саме вівсяних пластівців, що виробляються із зерна вівса звичайного.

На даний час питання використання круп на внутрішньому ринку може перейти з попиту у пропозицію. Бо можливо виникатимуть проблеми із сировиною [1].

Від виробничих потужностей внутрішній ринок не залежить. Їх буває достатньо, але проблема полягає на даний час у сировині.

В Україні дуже багато круп'яної сировини, що стосується пшениці та ячменю. Але пшеничну і ячну крупу споживають в не дуже великій кількості. Як виявляється, більша перевага надається гречаним і вівсяним крупам.

В Україну велику кількість рису імпортували морем через порти, тому на сьогоднішній день очікувати поставок рису не варто. На думку знавців, він, звичайно, може заходити через Європу, але це буде не в такій кількості, в якій він заходив із Південно-Східної Азії. Тому знову постає проблема у сировині [2].

Якщо аналізувати інформацію щодо експорту круп, то на зовнішніх ринках, залишаються найбільш затребуваними дві крупи – крупка кукурудзяна (для південних країн) та вівсяна крупа (для європейського ринку).

Тому, враховуючи дефіцит зерна різних сільськогосподарських культур, що наростає у світі, ми можемо очікувати деяке збільшення попиту в Україні на пшеничну крупу.

Для виготовлення асортименту круп із наших культур: «Артеку» та манки, ячевої та перловки, кукурудзяної та горохової круп сировини у нас в достатній кількості.

На думку аграріїв нам потрібна тверда пшениця для макарон, булгуру та кус-кусу.

Для пшоняної крупи треба просо, гречка для гречаних круп та овес для вівсяних круп та пластівців [1].

Тому аграріям звернути увагу треба саме на ці круп'яні культури, які є ефективними з грошової точки зору, та які потрібні на внутрішньому ринку.

Щоби переробити будь-яку кількість сільськогосподарської продукції у нас достатньо можливостей. Визначити чи буде надлишок цієї продукції, чи зможемо виробляти на експорт, буде видно.

Основне завдання зараз в Україні - забезпечити переробну промисловість сировиною.

На нашу думку основними перепонами для того щоб розширити експорт української продукції є низька якість деякої частини рослинної сировини та технології переробки, що не дозволяють виготовити крупу, що відповідає європейським стандартам [3].

Але наші виробники органічних круп поступово намагаються нарощувати обсяги реалізації продукції на ринках ЄС та Північної Америки.

Для розширення продукції для реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках можливо досягти при комплексному застосуванні деяких обмежень, які не будуть суперечати угодам між Україною та країнами ЄС.

Список використаних джерел

1. Нікішина О. В. Український ринок круп'яної продукції: сучасні тенденції та перспективи розвитку. Економічні інновації. 2013. Вип. 55. С. 106-120.

2. Шакалій С. М. Виробництво органічної продукції – агроекологічний потенціал України. Матеріали міжнародної конференції присвяченої 80-річчю І. В. Сирохмана «Якість і безпечність харчової продукції і сировини – проблеми сьогодення». м. Львів, 25.09.2020. С. 201-203.

3. Орленко О. В. Формування та розвиток круп'яної індустрії України проблеми теорії і практики: монографія. Херсон: Грінь Д. С., 2015. 417 с.

ЕКСПЕРТИЗА БІОДЕГРАДАБЕЛЬНИХ ЇСТІВНИХ ПАКУВАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

О. С. Шульга,

професор кафедри експертизи харчових продуктів, д-р техн. наук, професор,
академік УАН

С. І. Шульга,

професор кафедри харчової хімії, канд. хім. наук, професор
Національний університет харчових технологій, Україна, м. Київ

Контроль над переміщенням вологи всередині харчових продуктів або між продуктом та оточуючим його середовищем залишається нині головним викликом під час зберігання харчових продуктів. В даний час доступний широкий спектр плівкоутворювальних сполук, що полегшує адаптацію бар'єрів до вологи з оптимізованими функціональними властивостями. Паропроникність навряд чи може розглядатися як невід'ємна властивість плівок і лише окремі бар'єрні властивості [1]. Проте комплексний підхід у розробленні харчових бар'єрів для вологості дозволить регулювати органолептичні та фізико-хімічні характеристики продуктів [2].

Відповідно до аналізу літературних джерел всі властивості біодеградабельних їстівних плівок/покриттів авторами запропоновано згрупувати наступним чином (рис. 1).

З метою встановлення впливу кожного сировинного компонента на властивості матеріалу та визначення оптимального складу залежно від необхідних властивостей (призначення) біодеградабельного їстівного покриття/плівки можна досліджувати доволі широкий перелік їх властивостей. Якщо покриття/плівка під час експлуатації не зазнає механічного впливу, визначення фізико-механічних властивостей показує лише вплив виду плівкоутворювача, пластифікатора або іншої складової плівки/покриття, проте не потребує визначення оптимального діапазону значень.

Крім того, ряд досліджуваних властивостей буде визначатися технологією виготовлення плівок/покриттів, наприклад, висока в'язкість матеріалу не дозволить наносити розпиленням на поверхню виробу, тому дослідженню повинен підлягати також формувальний розчин.

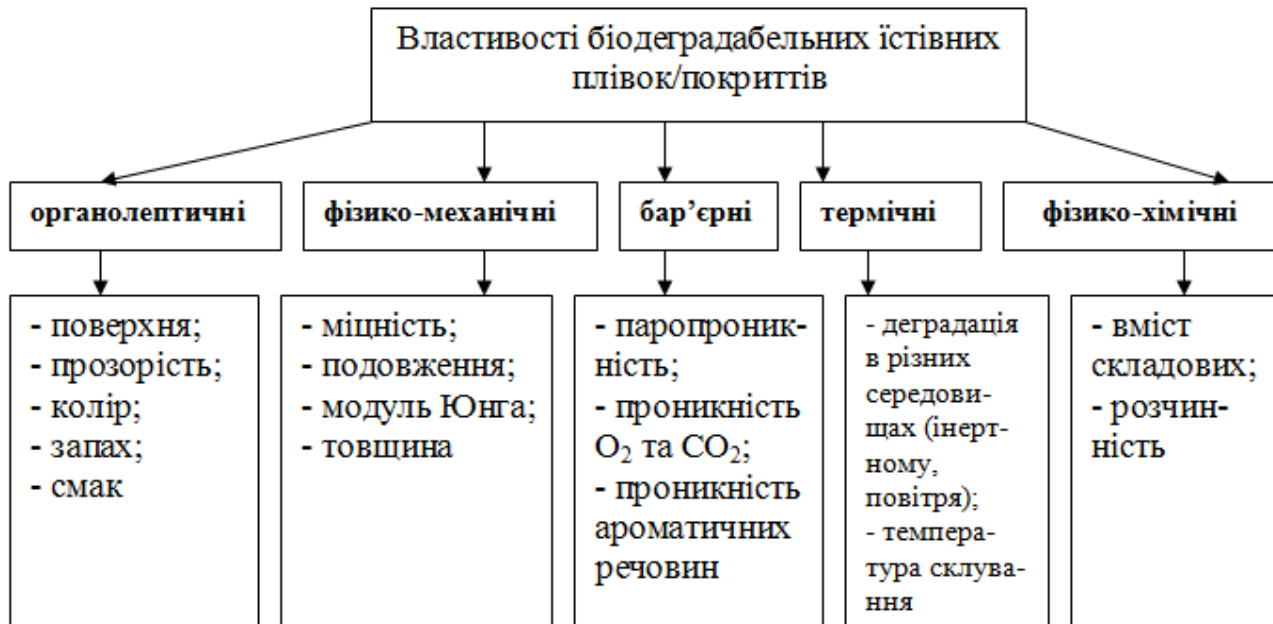

Рисунок 1 – Класифікація властивостей біодеградуєбельних їстівних плівок/покриттів

Отже, їстівні плівки та покриття характеризуються як традиційними властивостями для пакувальних матеріалів (фізико-механічні, бар'єрні), так і специфічними показниками, які характерні саме для їстівних пакувальних матеріалів, зокрема, органолептичні.

Експертиза біодеградуєбельних їстівних пакувальних матеріалів доцільно проводитися за такими показниками:

- органолептичні (смак, запах, поверхня, колір, прозорість);
- фізико-механічні властивості (міцність, МПа; відносне подовження, %);
- бар'єрні властивості (паропроникність, мг/(м·год·кПа));
- ІЧ-спектрометричні дослідження;
- рентгенофазовий аналіз;
- термогравіметричні дослідження;
- розмір пор;
- перетравлюваність *in vitro*;
- активність води;
- температуру застигання, °С;
- в'язкість, Па·с;
- збереження вітаміну С, F тощо (в разі використання відповідної сировини).

Перелік показників може бути зменшений і повинен обумовлюватися метою експертизи. Зокрема, для підтвердження або спростування хімічних перетворень необхідні ІЧ-дослідження. Оскільки досліджувані пакувальні матеріали є їстівними, тому обов'язковими є органолептичні показники. Використання додаткової сировини, яка дозволяє підвищувати біологічну

цінність кінцевого продукту є необхідність у визначенні, наприклад, вітамін С, F тощо.

Органолептичні властивості було оцінено за розробленими критеріями, які наведено в табл. 1, а також було розроблено 5-ти балова шкала з метою оцінювання та розрахунку комплексного показника якості та/або багатокутника якості.

Таблиця 1 – Органолептичні показники якості їстівних плівок/покриттів та їх характеристика

Назва показника	Характеристика
Смак	Нейтральний, без стороннього присмаку
Запах	Нейтральний, властивий запаху використовуваної сировини, без стороннього запаху
Поверхня	Гладка, глянцева або матова
Колір	Безбарвний або блідо-жовтий
Прозорість	Прозора

Примітки.

1. Допускається кислуватий присмак у разі використання фруктових або овочевих порошків та вітаміну С у складі плівки/покриття.
2. Допускається зміна кольору у разі додавання фруктових або овочевих порошків залежно від виду доданого порошка.
3. Допускається зникнення прозорості за умови використання водонерозчинної сировини.

Фізико-механічні властивості плівок визначалися на універсальній випробувальній машині TIRAtest-2151 відповідно до чинної нормативної документації.

ІЧ-спектрометричні дослідження проводилося на приладі Nexus-475 фірми Nicolet, в таблетках з KBr.

Рентгенофазовий аналіз проводився на приладі ДРОН-3М у випромінюванні CuK_α з Ni фільтром; $U = 35 \text{ kV}$, $I = 20 \text{ mA}$; кут переміщення лічильника $\Delta 2 \Theta = 0,04^\circ$; час відрахунку інтенсивності 3 с. Ступінь кристалічності розрахований за методом Метьюза [3].

Термогравіметричні дослідження проводилося відповідно до чинної нормативної документації на приладі Q-1500B в атмосфері повітря, 10°C/хв .

Паропроникність плівки визначалася за BS EN 12086:1997. Паропроникність – величина, що чисельно дорівнює кількості водяної пари в міліграмах, що проходить за 1 год через шар матеріалу площею 1 м^2 і товщиною 1 м за умови, що температура повітря протилежних сторін однакова, а різниця парціальних тисків водяної пари дорівнює 1 Па відповідно до ASTM E96/E96M-16.

Розмір пор плівки визначено на приладі Quantachrome ASiQwin – Automated Gas Sorption Data Acquisition and Reduction.

Перетравлюваність *in vitro* досліджували за методикою О. О. Покровського та І. Д. Єртанова, кількість вільних кислот, накопичених

під час ферментативного гідролізу плівки пепсином і трипсином – методом формольного титрування.

Активність води визначали на приладі HygroLab 3.

Температуру застигання формувального розчину їстівного покриття або плівки визначали відповідно чинної нормативної документації.

В'язкість формувального розчину їстівного покриття/плівки вимірювали відповідно до чинної нормативної документації.

Збереження вітаміну С у складі їстівного покриття/плівки визначено за індофенольним методом, а вітаміну F – за зміною йодного числа, як показника ненасиченості жиру (методом Війса) та хроматографії.

Отже, експертиза біодеградабельних їстівних пакувальних матеріалів може проводитися за широким спектром показників, їх перелік буде обумовлений метою експертизи. Наведений перелік показників підтверджує, що визначені показники та підібрані методики для їх визначення дозволяють провести дослідження з метою повної характеристики досліджуваного матеріалу.

Список використаних джерел

1. Edible moisture barriers: how to assess of their potential and limits in food products shelf-life extension? C. Bourlieu et al. Critical reviews in food science and nutrition. 2009. Vol. 49. № 5. P. 474-499.

2. Edible moisture barriers: materials, shaping techniques and promises in food product stabilization. C. Bourlieu-Lacanal et al. Food Materials Science: Principles and Practice, Editions Springer. 2007. 616 p.

3. Addition of bovine plasma hydrolysates improves the antioxidant properties of soybean and sunflower protein-based films. P. R. Salgado et al. Food Hydrocolloids. 2011. Vol. 25. № 6. P. 1433-1440.

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 4
СУЧАСНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

FEATURES OF THE NEW CUSTOMS TARIFF OF UKRAINE

N. I. Malik,

Sc.D., professor, Chief Researcher of the Department of Entrepreneurship,
Cooperation and Agro-Industrial Integration

S. A. Kravchenko,

Sc.D., professor, Leading Researcher of the Department of Entrepreneurship,
Cooperation and Agro-Industrial Integration

O. H. Shpykuliak,

Sc.D., professor, Chief Researcher of the Department of Entrepreneurship,
Cooperation and Agro-Industrial Integration
NSC "Institute of Agrarian Economics" NAAS, Ukraine, Kyiv

The Law of 19.11.2022 No. 2697-IX "On the Customs Tariff of Ukraine" approved the new Customs Tariff of Ukraine. This tariff is part of this Law and contains a list of national tax rates - import duty on goods imported into the customs territory of Ukraine, which are systematized in accordance with the Ukrainian Classification of Goods of Foreign Economic Activity, compiled on the basis of the modern seventh edition of the Harmonized System for the Description and Coding of Goods of the 2022 version and the corresponding version of the Combined Nomenclature of the European Union. On 01.01.2023, a new Law "On the Customs Tariff of Ukraine" and the Order of the State Customs Service dated 14.12.2022 No. 543 "On Approval of the Explanatory Notes to the Ukrainian Classification of Goods of Foreign Economic Activity" came into force.

Procedures for customs clearance of goods in the implementation of foreign trade operations have been simplified. The customs statistical system of Ukraine is adapted to customs classification standards, international methods and correlates with the content of foreign trade documentation. The commodity nomenclature of Ukraine has been brought into line with the requirements of the modern seventh edition of the Harmonized System for the Description and Coding of Goods of the 2022 version in fulfillment of international obligations, which Ukraine assumed under the International Convention on the Harmonized System for the Description and Coding of Goods. Discrepancies in the versions of the systems of Ukrainian classification of goods of foreign economic activity of Ukraine and trading partner countries have been completely eliminated. The Law does not provide for a change in the rates of import duty on goods. It is planned to change the classification of individual goods.

From 01.01.2023, a new list of goods, the export and import of which is subject to licensing and quotas for 2023, came into force. From 03.01.2023, amendments to Section XXI "Final and Transitional Provisions" of the Customs Code of Ukraine and

amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine on promoting the restoration of the energy infrastructure of Ukraine came into force. The amendments are established only for the period of martial law in Ukraine (until May 1, 2023). From 07.02.2023, the Procedure on the Conditions for Partial Compensation of the Interest Rate on Export Credits came into force (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 23.08.2022 No. 943). From 18.01.2023, the Form of the Register of International Postal and Express Mail, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 27.12.2022 No. 1458, came into force. In February 2023, Ukraine's withdrawal from the Agreement on Cooperation and Mutual Assistance in Customs Affairs comes into force. The Agreement has lost its practical significance for Ukraine and is not applied (Law of Ukraine dated 18.07.2022 No. 2402-IX). From April 1, 2023, legislative changes regarding electronic residents will come into force. Favorable conditions are introduced for registering oneself as an individual entrepreneur and conducting entrepreneurial activities without the need to stay in Ukraine.

The trade turnover of Ukraine during January-February 2023 amounted to \$ 16.6 billion. This is 30% less than in the same period of 2022. Ukraine imported goods worth \$ 10.1 billion, and exported - in the amount of \$ 6.5 billion. Taxable imports amounted to \$ 8.1 billion, which is 80% of the total volume of imported goods. "The tax burden per 1 kg of taxable imports in January-February 2023 amounted to 0.44 dollars / kg, which is 53% more than in the same period of 2022. Most of all, goods were imported to Ukraine: China - \$ 1.7 billion, Poland - \$ 1 billion and Turkey - \$ 760 million. Exported from Ukraine the most to: Poland - by \$ 953 million, Romania - by \$ 609 million, China - by \$ 605 million. 71% of imported goods amounted to: \$ 2.9 billion - machinery, equipment and transport (17.6 billion UAH were paid to the budget, which is 27% of customs payments); \$2.6 billion – fuel and energy products (UAH 16.2 billion was paid to the budget, which is 25% of customs payments); \$ 1.7 billion - products of the chemical industry (UAH 11.5 billion was paid to the budget, which is 18% of customs payments). The most exported goods from Ukraine are: \$ 4.3 billion - food products; \$568 million – metals and articles thereof; \$521 million – machinery, equipment and transport. UAH 223.3 million was paid to the budget [1, 2].

Currently, there are no comprehensive internationally recognized tools for assessing the activities of customs administrations. In the most widely used ratings of the World Bank "Doing Business" in the direction of "Conducting International Trade", serious distortions and inaccuracies were found, and therefore their publication was suspended on 16.09.2021 by the decision of the Board of Directors of the Bank. The tool of the World Customs Organization "Time release study" focuses only on measuring the time of customs operations and cannot be independently used to comprehensively characterize the activities of customs [3].

Features of customs administration in the context of the development of European integration are associated with differences in the organizational and legal forms of functioning of customs services, the level of their technical and

technological equipment, the lack of customs control at internal borders. The level of development of customs administration fundamentally affects the pace and quality of development of the European Union as a commodity market on a global scale. Improvement of customs administration for the purposes of progressive economic development should be carried out in the direction of standardization and unification of the activities of customs services, digital transformation of the main business processes. One of the most important issues to be addressed in the modernization of customs services is the optimal structuring of their activities.

The main customs control is the conduct of control actions in relation to the stages of movement of goods along logistics chains from the formation of a consignment to its sale to the final consumer. Functional customs control - the use of forms of customs control, the maintenance of register activities, activities related to the implementation of customs procedures and other actions of customs authorities (for example, the collection of a recycling fee). It is better to improve customs administration within the framework of the fundamental attitude: "maximum simplification and acceleration of customs operations in relation to bona fide participants in foreign economic activity who comply with customs and other rules governing the movement of goods in foreign and mutual trade with the simultaneous concentration of control measures on participants in "non-transparent" trade."

It is advisable to assess the issues of institutional development of customs authorities by the level of professional training of customs officers, their corruption sustainability and vulnerability, material and technical security, and from the point of view of digitalization of their activities. Efficiency and transparency in the activities of customs administrations are increasingly taken into account in the overall assessment of their activities (World Economic Forum, "Enabling Trade index"), and the importance of developing customs and border infrastructure is taken into account in the World Bank Logistics Performance Index.

In recent years, the digital transformation of customs has become increasingly important in the development of customs administration. High efficiency in terms of accelerating the processes of customs clearance and building a comfortable environment for interaction between the state and business shows the practice of using the "single window" mechanism. Digitalization of management processes and customs administration in recent years has been among the key priorities of activities. Digitalization of all stages, types and forms of customs control, in many cases allowing to automate an increasing volume of operations, is designed to ensure a full-scale digital transformation of customs and improve the quality of customs administration.

References

1. Malik M., Kravchenko S., Malik L. Forms of agro-industrial integration of agricultural business entities in the process of adaptation to competitive and cooperative interactions. *Theoretical Foundations in Economics and Management* : collective monograph / Kovalenko V., Lyutyy I., Zatonatska T., etc. International Science Group. USA, Boston : Primedia eLaunch, 2022. p. 211-219 [In English].

2. Malik M.Yo., Kravchenko S.A., Malik L.M. Development of a customs control mechanism based on a risk-based approach. Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів : збірник праць. Полтава: ПУЕТ, 2022. С. 169-172 [In English].

3. Kravchenko S.A. Improving the quality of customs services in the electronic declaration system. Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів : збірник праць. Полтава: ПУЕТ, 2022. С. 160-163 [In English].

ВИДАЧА СЕРТИФІКАТІВ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ З УКРАЇНИ

С. В. Галько,

головний державний інспектор відділу походження товарів управління митно-тарифного регулювання Департаменту контролю та адміністрування митних платежів, к.т.н., доцент

В. М. Сторожчук,

начальник управління митно-тарифного регулювання Департаменту контролю та адміністрування митних платежів, к.е.н.
Державна митна служба України, Україна, м. Київ

В міжнародній торгівлі походження товарів є одним із базових елементів, на основі яких здійснюється митно-тарифне регулювання. Для митних цілей існує розподіл на два типи походження товарів, а саме – непреференційне і преференційне походження.

Документами, що підтверджують непреференційне походження товару, є:

- *сертифікат про походження товару* – це документ, який однозначно свідчить про країну походження товару і виданий компетентним органом даної країни або країни вивезення, якщо у країні вивезення сертифікат видається на підставі сертифіката, виданого компетентним органом у країні походження товару;

- *засвідчена декларація про походження товару* – це декларація про походження товару, засвідчена державною організацією або компетентним органом, наділеним відповідними повноваженнями;

- *декларація про походження товару* – це письмова заява про країну походження товару, зроблена у зв'язку з вивезенням товару виробником, продавцем, експортером (постачальником) або іншою компетентною особою на комерційному рахунку чи будь-якому іншому документі, який стосується товару;

- *сертифікат про регіональне найменування товару* – це документ, який підтверджує, що товари відповідають визначенню, характерному для відповідного регіону країни, та виданий компетентним органом відповідно до законодавства країни вивезення товару.

В Україні документами, що підтверджують преференційне походження товару, є:

- документи, визначені відповідно до положень статті 15 Доповнення I до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження [1]:

- *сертифікат з перевезення товару EUR.1*, зразок якого наведений у Додатку III а до Доповнення I;

- *сертифікат з перевезення товару EUR-MED*, зразок якого наведений у Додатку III б до Доповнення I;

- *декларація походження або декларація походження EUR-MED*, надана експортером до інвойса, повідомлення про доставку чи будь-якого іншого комерційного документа, який описує розглядувані товари достатньо детально для того, щоб їх можна було ідентифікувати (текст декларації походження наведений у Додатку IV а і б до Доповнення I).

- документи, визначені відповідно до положень Протоколу I «Щодо визначення концепції «походження товарів» та методів адміністративного співробітництва» Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії [2]:

- *сертифікат з перевезення товару EUR.1*, зразок якого наведений у Додатку III до Протоколу I;

- *декларація інвойс*, надана експортером до інвойса, повідомлення про доставку чи будь-якого іншого комерційного документа, який описує розглядувані товари достатньо детально для того, щоб їх можна було ідентифікувати (текст декларації інвойс наведений у Додатку IV до Протоколу I).

- *Сертифікат про походження товару форми СТ-1*, визначений відповідно до положень Правил визначення країни походження товарів, затверджених Рішенням Ради глав урядів СНД про Правила визначення країни походження товарів від 24 вересня 1993 року [3], Правил визначення країни походження товарів, затверджених Рішенням Ради глав Урядів Співдружності Незалежних Держав від 30 листопада 2000 року [4], Правил визначення країни походження товарів, які є невід'ємною частиною Угоди про Правила визначення країни походження товарів у Співдружності Незалежних Держав від 20 листопада 2009 року [5].

- *Сертифікат про походження товару EUR.1*, визначений відповідно до положень Додатку II «Правила визначення походження та методи адміністративного співробітництва» до Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Чорногорії [6].

- *Декларація походження*, визначена відповідно до положень Глави 3 «Правила та процедури визначення походження» Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою [7].

▪ *Декларація походження*, визначена відповідно до положень Протоколу між Урядом України та Урядом Грузії про внесення змін до Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Грузія про вільну торгівлю від 9 січня 1995 року [8].

▪ *Сертифікат переміщення EUR.1*, визначений відповідно до положень Протоколу С «Про визначення правил країни походження товарів та методи адміністративного співробітництва» до Угоди про вільну торгівлю між Республікою Македонія та Україною [9].

▪ *Сертифікат з перевезення товару EUR.1*, визначений відповідно до положень Угоди про вільну торгівлю між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль [10].

У разі вивезення товарів з митної території України сертифікат про походження товару з України в тих випадках, коли він необхідний і це відображено у національних правилах країни ввезення чи передбачено міжнародними договорами України, видається уповноваженими на це органом або організацією (стаття 46 МКУ).

Наразі такими уповноваженими на видачу сертифікатів про походження товару з України органами є митниці та Торгово-промислова-палата України.

Торгово-промислова палата України здійснює видачу форм сертифікатів про походження товару з України зазначених в табл.1.

Таблиця 1 – Форми документів, що підтверджують походження товару з України, які видає Торгово-промислова-палата України

Тип походження товару	Тип сертифікату
непреференційне походження товару	▪ сертифікат походження загальної форми; ▪ сертифікат походження товару форми У-1 (діє в межах України, без вивезення товару з митної території);
преференційне походження товару	▪ сертифікат про походження товару форми СТ-1; ▪ сертифікат походження форми А в рамках Генералізованої системи преференцій¹ (країни США, Японія); ▪ сертифікат з перевезення товару EUR.1 для експорту товарів до Республіки Північна Македонія.

1. Генералізовані системи преференцій [<https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=2cb951dc-7648-4834-bf0d-d4d5ec9b9f0e&tag=GeneralizovaniSistemiPreferentsii>]

Торгово-промислову палату України визначено уповноваженим органом з видачі сертифікатів про походження товару з України відповідно до Закону України від 02.12.1997 № 671/97-ВР “Про торгово-промислові палати в Україні” [11].

Митницями забезпечено безоплатну видачу сертифікатів з перевезення (походження) **EUR.1** та **EUR-MED** [12] для товарів, що експортуються до держав ЄС, ЄАВТ, Чорногорії, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, Грузії та Держави Ізраїль (табл. 2).

Порядок заповнення та видачі митницею сертифіката з перевезення (походження) товару EUR.1 або EUR-MED затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2021 № 139 [12].

Таблиця 2 – Форми документів, що підтверджують походження товару з України, які видають митниці в Україні

Тип походження товару	Тип сертифікату	Напрямок експорту товару
преференційне походження товару	■ сертифікат з перевезення товару EUR.1	для експорту товарів до держав ЄАВТ, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, Грузії та Держави Ізраїль
	■ сертифікат з перевезення товару EUR-MED	
	■ сертифікат з перевезення товару EUR.1	для експорту товарів до держав Європейського Союзу
	■ сертифікат походження EUR.1	для експорту товарів до Чорногорії

Загалом за 2016-2022 роки митницями в Україні було видано більш ніж 800 тис. сертифікатів EUR.1 (рис. 1).

У 2016 році митницями Держмитслужби було видано 53,1 тис. сертифікатів EUR.1., у 2017 році спостерігалось невелике зростання кількості виданих сертифікатів – до 59,0 тис., а ось у 2018 році відбулося значне зростання кількості оформлених і виданих сертифікатів – до 100,9 тис. сертифікатів. Протягом 2022 року кількість виданих сертифікатів склала 269,7 тис. [13], що в 5 разів більше кількості виданих сертифікатів у 2016 році.

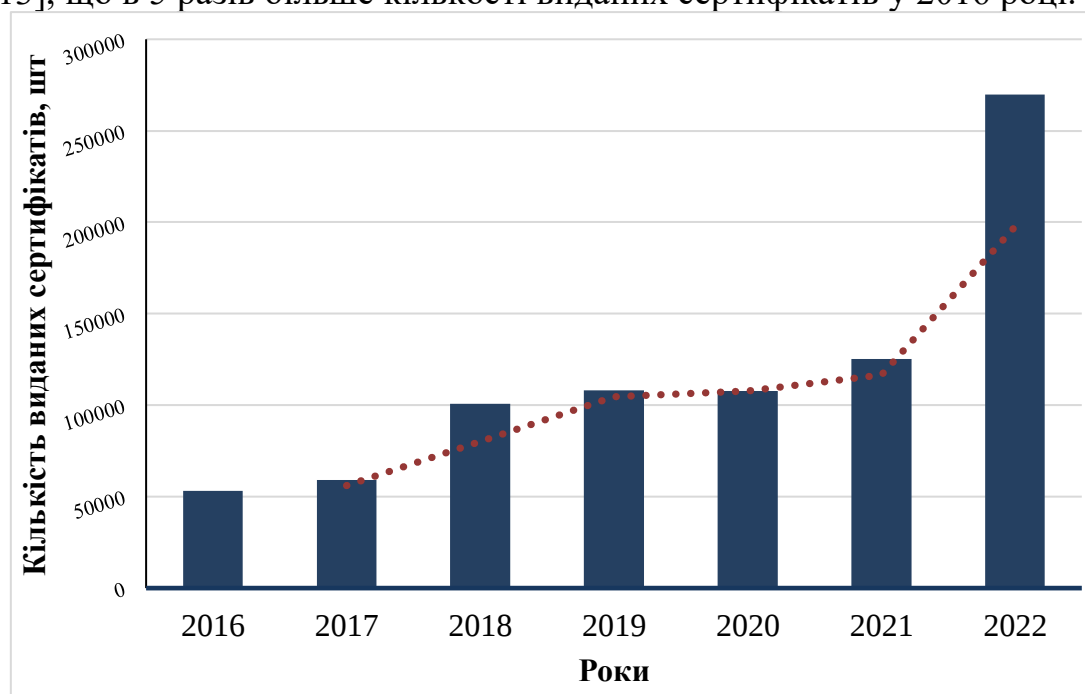

Рисунок 1 – Обсяги виданих митницями в Україні сертифікатів EUR.1 у 2016-2022 роках

У 2022 році, не зважаючи на дію в Україні воєнного стану, відбулося найбільше зростання кількості оформлених і виданих сертифікатів митницями – у два рази у порівнянні з попереднім роком.

В розрізі окремих країн світу, найбільшу кількість сертифікатів у 2022 році було видано на товари, експорт яких з України здійснювався на умовах вільної торгівлі до таких держав: Польща – 65632 шт., Румунія – 49645 шт., Угорщина – 22757 шт., Болгарія – 20180 шт., Німеччина – 19715 шт., Литва – 9524 шт., Словаччина – 8608 шт. (рис. 2).

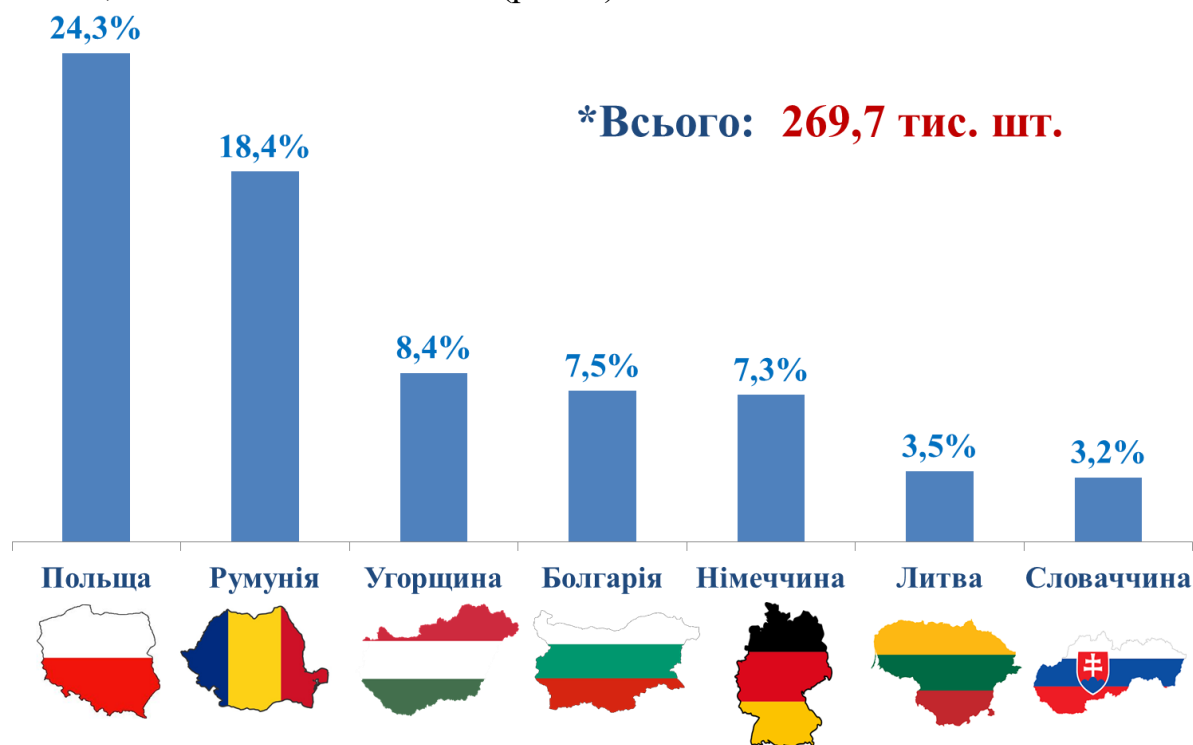

Рисунок 2 – ТОП-7 країн призначення сертифікатів EUR.1 виданих митницями у 2022 році

Таким чином, Держмитслужба забезпечує на постійній основі преференційний доступ товарів з України на ринки держав ЄС, ЄАВТ, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, Грузії, Держави Ізраїль та Республіки Чорногорія.

З метою спрощення та прискорення митного оформлення товарів й відповідно до положень міжнародних угод про вільну торгівлю, укладених Україною: з Європейським Союзом, державами Європейської асоціації вільної торгівлі, Грузією, Державою Ізраїль та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, митницями забезпечується адміністрування в Україні інституту **уповноважених (схвалених) експортерів**, які мають можливість без оформлення сертифікату з перевезення товару форм EUR.1 та/або EUR-MED самостійно декларувати преференційне походження товарів на комерційних документах (інвойсах) [14]. Станом на 01 січня 2023 року в

Україні митницями зареєстровано 304 уповноважених (схвалених) експортери, з них 16 було зареєстровано у 2022 році.

Список використаних джерел

1. Регіональна конвенція про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження (дата підписання 14.04.2011, дата приєднання 01.02.2018, дата набрання чинності для України з ЄС 01.01.2019 з Ізраїлем 01.01.2021 з Грузією 26.03.2020). URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/984_006-16#Text (дата звернення: 28.02.2023).

2. Протокол І «Щодо визначення концепції «походження товарів» та методів адміністративного співробітництва» Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії від 08.10.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_001-20#n2509 (дата звернення: 28.02.2023).

3. Правила визначення країни походження товарів, затверджені Рішенням Ради глав урядів СНД про Правила визначення країни походження товарів від 24 вересня 1993 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_055#Text (дата звернення: 0286.02.2023).

4. Правила визначення країни походження, затверджені Рішенням Ради глав Урядів Співдружності Незалежних Держав від 30 листопада 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_484#Text (дата звернення: 28.02.2023).

5. Правила визначення країни походження, затверджені Угодою про Правила визначення країни походження товарів у Співдружності Незалежних Держав від 20 листопада 2009 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_m65#Text (дата звернення: 28.02.2023).

6. Угода про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Чорногорії від 18.11.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892_008#Text (дата звернення: 28.02.2023).

7. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою від 11.07.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_052-16#Text (дата звернення: 28.02.2023).

8. Протокол між Урядом України та Урядом Грузії про внесення змін до Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Грузія про вільну торгівлю від 9 січня 1995 року, від 21.05.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_002-19#Text (дата звернення: 28.02.2023).

9. Протокол С «Про визначення правил країни походження товарів та методи адміністративного співробітництва» до Угоди про вільну торгівлю між Республікою Македонія та Україною від 18.01.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807_200#Text (дата звернення: 28.02.2023).

10. Угода про вільну торгівлю між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль від 21.01.2019. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/376_001-19#Text (дата звернення: 28.02.2023).

11. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 02.12.1997 № 671/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.02.2023).

12. Про затвердження Порядку заповнення та видачі митницею сертифіката з перевезення (походження) товару EUR.1 або EUR-MED : наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2021 № 139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0355-21#Text> (дата звернення: 28.02.2023).

13. Звіт про результати роботи Державної митної служби України за 2022 рік. URL: <https://customs.gov.ua/en/plani-ta-zviti-roboti> (дата звернення: 28.02.2023).

14. Про затвердження Порядку надання та анулювання митницею статусу уповноваженого (схваленого) експортера : наказ Міністерства фінансів України від 7 жовтня 2014 року № 1013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1529-14#Text> (дата звернення: 28.02.2023).

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ТА ЇХ ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Л. Б. Демидчук,

доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики, канд. техн. наук, доцент
Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

В період розвитку економіко-математичних методів планування перевезень в якості критеріїв оптимізації вибиралися саме технологічні параметри транспортного процесу перевезень, а саме: мінімуми середньої відстані перевезення, нульового та порожнього пробігів автомобілів [1].

Використовувалися також такі показники, як мінімум потреби в автомобілях, сумарної вантажопідйомності та простою транспортних засобів, середній коефіцієнт використання вантажопідйомності. Окрім показників розв'язання оптимізаційних завдань використовуються і такі показники, як своєчасність перевезення, вартість вантажу в дорозі, швидкість доставки вантажу, величина втрат вантажу в дорозі, збереження вантажу.

Прагнення до повнішої оцінки автотранспортного процесу привело до дослідження економічних показників: продуктивність, прибуток, годинний прибуток, собівартість, витрати на виконання перевезення. Така точка зору поєднується з думкою, що прибуток не є об'єктивною оцінкою діяльності автотранспортного підприємства.

Економістами рекомендується також коефіцієнт ефективності перевізного процесу, що є відношенням витрат, пов'язаних із задоволенням транспортних потреб, до фактичних витрат, які включають також і витрати, пов'язані з

нераціональною організацією перевезень. Отримуваний таким чином коефіцієнт є безрозмірним і не враховує корисний результат перевезення, наприклад, кількість доставленого товару.

Для виміру ефективності використання рухомого складу застосовуються декілька показників: прибуток; рентабельність; продуктивність рухомого складу; питома продуктивність; собівартість перевезень і так далі. Аналізуючи переваги і недоліки критеріїв оцінки вантажних перевезень, вказують, що об'ємні показники і рентабельність не повною мірою дозволяють оцінити ефективність перевізного процесу і пропонують до використання показник, який назвали коефіцієнтом ефективності перевізного процесу, що є відношенням витрат, пов'язаних із задоволенням потреб обслуговуваних транспортом підприємств в перевезенні вантажу, до фактичних витрат.

Єдиного універсального критерію ефективності не існує, його вибір залежить від конкретних умов перевезень і вирішуваної задачі. Економічна ефективність функціонування автотранспортної системи оцінюється локальними і комплексними, натуральними і економічними вимірниками, а також показниками позатранспортного ефекту [2].

Фахівці галузі ґрунтуються на різних показниках якості. Одні обмежуються «збереженням і своєчасністю доставки вантажів». Інші ще додають регулярність, тобто, чим швидше і регулярніше здійснюється зв'язок між виробництвом і споживанням, чим менше коштів відволікає сфера обігу, чим збереженіше доставляються товари, тим вища якість роботи транспорту, тим краща його продукція.

Також вважається, що на транспорті (залізничному, автомобільному, повітряному, водному, гужовому, трубопровідному) показниками якості є: обсяг перевезень, регулярність сполучень і перевезень, безпека і комфортабельність, збереження вантажів і величина тарифів.

Для оцінки транспортної роботи в різних країнах використовують різні показники якості перевезень. Головні з них зазначені на рис. 1.

Показники якості перевезень

тривалість перевезення

своєчасність доставки або доставка вантажів до певного терміну

рівень транспортно-експедиційного обслуговування

контроль над просуванням вантажу

частота обслуговування

ризик втрати або пошкодження вантажів

кваліфікація персоналу

інформаційне обслуговування

збереження вантажів

тарифи тощо

Рисунок 1 – Головні показники якості перевезень

Джерело: узагальнено за [3-5]

Виокремлені показники та їхні властивості дозволили розглянути морфологічну структуру досліджуваного явища з метою створення найбільш сприятливих умов забезпечення якості ТЕО. Сучасні тенденції його розвитку актуалізують необхідність цілеспрямованого пошуку адекватних умов, що склалися, методів і механізмів оптимізації системи управління якістю ТЕО в контексті забезпечення стабільного і поступального економічного розвитку і морського порту зокрема, і національної економіки в цілому. Тому наступним аспектом, що потребує особливої уваги, виступають питання управління якістю, якому присвячено чимало досліджень учених різних країн і накопичено значний досвід у сфері менеджменту якості.

Посилення конкуренції вимагає розв'язання проблеми підвищення якості продукції та процесів її проектування, виробництва і реалізації. Для управління якістю враховуються всі етапи виробництва, взаємозв'язок підрозділів підприємства, які беруть участь у вирішенні проблем підвищення якості. Усі ці дії мають бути орієнтовані на ринкові відносини, акумулюючи накопичений досвід організації менеджменту в промисловості провідних індустріальних держав з метою розвитку взаємовигідних торговельно-економічних відносин.

Безліч різних взаємодій, що виникають у процесі ТЕО, відображаються на взаємодіяльності між учасниками договору перевезення. У цьому випадку властивості ТЕО проявляються, враховуються і виражаються в узгоджених умовах поставки вантажоодержувачу. Найбільш загальною властивістю продукції ТЕО є її здатність задовольняти вимоги споживачів. Оскільки вимоги споживача неоднозначні, необхідне врахування і загальних, і приватних властивостей, відповідні вимоги до яких визначаються всіма учасниками договору перевезення.

У зв'язку з відсутністю єдиних вимог до якості ТЕО виникає необхідність додаткового розроблення методичних рекомендацій і документів, спрямованих на гармонізацію діяльності транспортно-експедиційних компаній, а також на підвищення відповідальності за їхню діяльність. Виникла необхідність пошуку нових резервів, що дають змогу підвищити якість транспортно-експедиційного обслуговування, яке надають транспортно-експедиційні компанії як структурний підрозділ сучасного морського порту, що впливає на його (порту) конкурентоспроможність. Таким резервом може виступати розвиток організаційної культури, що відображає не тільки відносини між клієнтами і компанією, а й відносини всередині організації, які багато в чому визначають якість наданого транспортно-експедиційного обслуговування.

Список використаних джерел

1. Hennessy B. Utveckling priser kombinerade transporter företag, Sverige, 2004. р. 58–67.

2. Поляков А. П., Поляков А. П. Обґрунтування системи характеристик мультимодальних транспортних операцій. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5971>.

3. Klymenko V. V., Novalska N. I., Lozova G. M. Organization of promotion of transport and logistics services to target markets. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/download/6093/6351>.

4. Перебийніс В. І. Транспортно-логістичні системи підприємств: формування та функціонування. Полтава. *РБВ ПУСКУ*, 2005. 236 с.

5. Перебийніс В. І., Болдирєва Л. М., Перебийніс О. В. Транспортний менеджмент і транспортний маркетинг виробничо-комерційної діяльності. Полтава. *РБВ ПУСКУ*, 2009. 236 с.

ЄВРОПЕЙСЬКА ТРАНЗИТНА СИСТЕМА: ВЗАЄМОДОПОМОГА ЩОДО СТЯГНЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ГАРАНТІЯМИ БОРГІВ

В. В. Заяц,

старший науковий співробітник відділу митної та економічної безпеки

Науково-дослідного інституту фінансової політики
Державний податковий університет, Україна, м. Ірпінь

Необхідність впровадження в законодавство України положень Конвенції Про процедуру спільного транзиту (далі-Конвенція) [1] визначено в Додатку XV до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони [2], що набула чинності з 1 вересня 2017 року.

У 2022 році нашою державою належним чином завершено реалізацію комплексу національних правових та організаційно-розпорядчих заходів, спрямованих на долучення України до європейської транзитної системи, заснованої на нормах Конвенції [1]. Вказане підтверджується результатами роботи (червень 2022 року) фінальної оціночної місії Генерального директорату з питань оподаткування та Митного союзу Європейської комісії (DG TAXUD), якою відзначено, що Україна відповідає всім відповідним критеріям для приєднання до Конвенції [1], включаючи правові, структурні та ІТ-вимоги. Відтак ухвалене згодом з цього питання позитивне рішення формалізовано шляхом прийняття Закону України від 30.08.2022 № 2555-IX «Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту» [3] та початком повноцінного застосування в Україні Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS) з 01 жовтня 2022 року.

Приєднання до Конвенції [1] з використанням системи NCTS, серед іншого, дозволяє Україні:

- запровадити в режимі реального часу обмін митною інформацією щодо транзитних товарів з 35-ма країнами-учасницями Конвенції [1], в тому числі отримувати достовірну інформацію про транзитні переміщення товарів, що

прямують в Україну з країн-учасниць Конвенції, до моменту ввезення цих товарів на митну територію нашої держави;

- використовувати єдину митну декларацію та єдину фінансову гарантію, що будуть чинними при переміщенні товарів територіями договірних сторін Конвенції [1] від країни-відправлення до країни-призначення;

- запровадити спеціальні транзитні спрощення (загальна фінансова гарантія, звільнення від гарантії, авторизований вантажовідправник/вантажоодержувач, самостійне накладення пломб);

- запровадити зручні та конкурентні умови діяльності фінансових гарантів.

Вимога про використання системи фінансових гарантій для забезпечення сплати заборгованостей, пов'язаних з застосуванням процедури спільного транзиту, передбачена Главою IV («Гарантії») Доповнення I до Конвенції Про процедуру спільного транзиту [1].

Згідно з ст. 10 Доповнення I до Конвенції [1] суб'єкт процедури повинен надати гарантію для забезпечення сплати боргу, який може виникнути щодо товарів, поміщених під процедуру спільного транзиту.

Гарантія надається як індивідуальна гарантія або загальна гарантія.

Індивідуальна гарантія покриває одну транзитну операцію (за однією декларацією) та не може використовуватися повторно.

Індивідуальна гарантія повинна покривати суму боргу, який може виникнути, розраховану на основі найвищих ставок митних платежів, що застосовують до товарів такого ж типу (ст. 18 Доповнення I до Конвенції [1]).

Загальна гарантія покриває декілька транзитних операцій у формі зобов'язання, наданого гарантом, у разі застосування спрощення (використання загальної гарантії чи звільнення від гарантії).

При цьому вивільнена після завершення окремої транзитної операції частина суми загальної фінансової гарантії, що резервувалася за такою операцією, стає доступною для наступних транзитних операцій.

З набранням 01.10.2022 чинності Законом України від 15.08.2022 № 2510-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [4] гарантом (ст. 316 Митного кодексу України (далі – МКУ) [5]) в оновленій редакції) можуть виступати банки, страховики, фінансові компанії, які мають право на провадження діяльності з надання гарантій. Вказані установи при цьому мають відповідати умовам, передбаченим ст. 316 МКУ та бути включеними до Реєстру гарантів NCTS. Чинний на сьогодні національний Реєстр фінансових гарантів розміщено на офіційному веб-сайті Держмитслужби у розділі «Статистика та реєстри» (<https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>).

Положення ст. 12 Доповнення I до Конвенції [1] передбачають, що гарант зобов'язується сплатити забезпечену суму боргу, що може виникнути щодо товарів, які поміщуються під процедуру спільного транзиту.

Взаємна допомога при стягненні за вимогами стосовно погашення боргів, пов'язаних з операцією спільного транзиту, регламентується Доповненням IV до Конвенції про процедуру спільного транзиту [1].

При цьому положення Доповнення IV до Конвенції [1] зумовлюють потребу їхньої відповідної нормативно-правової реалізації на національному рівні, зокрема, щодо правового визначення питань взаємодії митних органів України та національних фінансових гарантів з іноземними учасниками цієї Конвенції [1] в частині інформаційного обміну та виконання запитів стосовно стягнення боргів.

Зважаючи на вищевикладене, в процесі розгортання в Україні системи фінансових гарантій для забезпечення сплати заборгованостей, пов'язаних з застосуванням процедури спільного транзиту доцільно запропонувати:

1. Врахувати зарубіжний досвід організації взаємної допомоги при процедурі спільного транзиту.

2. Встановити раціональне оперативне співробітництво, координацію та обмін інформацією з іншими митними організаціями, особливо в сусідніх країнах, з метою управління транзитними операціями та їх відстеження.

3. Продовжити, з урахуванням очікуваного оновлення редакції Доповнення IV до Конвенції [1], подальші наукові розвідки стосовно напрямів удосконалення комплексу правових та організаційних заходів у здійсненні взаємної допомоги при процедурі спільного транзиту в Україні.

Список використаних джерел

1. Конвенція Про процедуру спільного транзиту: міжнародний документ від 20.05.1987/ База даних «Законодавство України». ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (дата звернення 20.03.23).

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 27.06.2014/ База даних «Законодавство України». ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 20.03.23).

3. Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту: Закон України від 30.08.2022 № 2555-IX/ База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2555-20#Text>. (дата звернення 20.03.23).

4. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Законом України від 15.08.2022 № 2510-IX / База даних «Законодавство

України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2510-20#Text> (дата звернення: 20.03.2023).

5. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI /База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17> (дата звернення: 20.03.2023).

ПРІОРИТЕТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОЦЕДУРИ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ В УКРАЇНІ

С. В. Капітанець,

завідувач відділу митної та економічної безпеки Науково-дослідного інституту фінансової політики, канд.пед.наук, доцент
Державний податковий університет, Україна, м. Ірпінь

Євроінтеграційні прагнення України набули іншого змісту після подання Україною у лютому 2022 року заявки на вступ до Європейського Союзу та подальшої підтримки цієї ініціативи європейською стороною. А з 23 червня 2022 року – дати ухвалення Європейським парламентом резолюції щодо невідкладного надання Україні статусу кандидата у члени Європейського Союзу (далі – ЄС), досягнення європейських стандартів та, зокрема, інтеграція української митниці у митний простір ЄС вважається надважливим завданням, оскільки ЄС – це передовсім митний союз.

Одним із кроків євроінтеграційного поступу митного спрямування стали приєднання у жовтні 2022 року України до Конвенції про процедуру спільного транзиту (далі – Конвенція), яка базується на транзитній системі ЄС, та початок міжнародного застосування NCTS. Україну прийнято до спільноти 36 країн-учасниць Конвенції. Наразі Конвенція сприймається як частина національного митного законодавства, а Порядок реалізації її положень затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.10.2022 № 325 [1]. Окрім цього, восени 2022 року підписано дві важливі угоди між Україною та ЄС про участь у програмах «Митниця» та «Фіскаліс», що сприятиме налагодженню партнерських відносин між митними і податковими адміністраціями України та державами-учасницями, обміну досвідом та інформацією, а також зміцненню інституційної спроможності фіскальних органів. Усе це забезпечуватиме виконання Україною 81% своїх зобов'язань Угоди про асоціацію з ЄС у митній сфері, що, своєю чергою, суттєво наближуватиме нашу державу до вступу в ЄС.

У лютому 2023 року Єврокомісією опубліковано перший висновок щодо заявки України на членство в ЄС, у якому в розділі «Митний союз» високо оцінено виконання завдань митного спрямування [2, С. 43-44]. Серед іншого, завдячуючи консолідованій багаторівневій роботі Міністерства фінансів України, Держмитслужби у співпраці з міжнародними партнерами, зокрема експертами Програми Європейського Союзу з підтримки управління

державними фінансами в Україні (EU4PFM) та Офісу підтримки реформ (RST) Мінфіну і Держмитслужби, суттєву результативність досягнуто у сфері спільного транзиту. Україні, як країні-кандидатці на членство в ЄС, для утримання здобутих успіхів та подальшого розвитку визначено пріоритетні завдання, що потребують вирішення у найближчій перспективі, позаяк усі держави-члени ЄС є частиною митного союзу ЄС і мають дотримуватися однакових митних правил і процедур. Серед цих завдань є такі, які прямо або опосередковано стосуються нормативно-правового та інформаційно-технічного забезпечення процедури спільного транзиту, на кшталт:

- приведення Митного кодексу України у відповідність до Митного кодексу ЄС;
- поступове приведення вітчизняної нормативно-правової бази у відповідність до правил ЄС;
- розвиток та удосконалення митних ІТ-систем;
- запровадження змін, пов'язаних з розвитком NCTS, відповідно до вимог Конвенції (фаза 5 та 6 NCTS).

Іншими словами, частина питань щодо процедури спільного транзиту потребують законодавчого узгодження, адекватної імплементації та правозастосовної спроможності, удосконалення програмного забезпечення, доступу до відповідних комп'ютеризованих митних систем, моніторингу роботи Служби підтримки, створення умов для безперервності оновлення знань працівників митних органів, а також постійної комунікації між учасниками процедури.

У процесі вирішення вищезгаданих завдань варто враховувати такі особливості:

1. Український переклад митного законодавства ЄС стане обов'язковим після приєднання України до ЄС. Тому існує обґрунтована необхідність у якісних, фахових, завірених перекладах базових актів Митного кодексу ЄС. Також потрібно удосконалити митну термінологію аби вона відповідала тій, яка використовується в асquis митного союзу. Надалі ця термінологія може бути використана для перекладу решти та новоприйнятих нормативно-правових актів, котрі застосовуються у сфері митної справи [3].

2. Митне законодавство ЄС постійно розвивається. Воно суттєво відрізняється від українського, і не лише формулюваннями. Положення Митного кодексу ЄС і відповідні нормативно-правові акти більш ширші та гнучкіші. А отже, вітчизняне митне законодавство повинно мати таку архітектуру, яка б дозволила синхронізувати його розвиток з європейським.

3. Україна має розвивати національні компоненти транс'європейських електронних систем та відповідно до вимог нормативно-правових актів ЄС у митній сфері адаптувати національні електронні системи.

З урахуванням цих особливостей та у контексті забезпечення належного розвитку процедури спільного транзиту в Україні серед першочергових завдань вбачаємо вивчення питання взаємної допомоги при процедурі спільного

транзиту (Додаток IV до Конвенції – Mutual Assistance), яке є прогнозовано динамічним щодо змін, а отже зумовлюватиме необхідність доопрацювання національного законодавства, зокрема, щодо введення поняття «митного боргу», запровадження необхідних механізмів його стягнення (можливістю передачі стягнення митного боргу від однієї країни до іншої, необхідністю реалізації відповідних механізмів між країнами) і т.д. Водночас аналіз закордонного досвіду з цього питання, дослідження взаємодії митних органів України та національних фінансових гарантів з іноземними учасниками Конвенції дозволить напрацювати рекомендації щодо напрямів удосконалення системи правових та організаційних заходів у здійсненні взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту в Україні.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства фінансів України від 07.10.2022 № 325 «Про затвердження Порядку реалізації положень Конвенції про процедуру спільного транзиту на території України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1309-22#Text> (дата звернення: 17.03.2023).
2. Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD_2023_30_Ukraine.pdf (дата звернення: 15.03.2023).
3. Рух до митного союзу з ЄС: де Україна досягла успіху і що потрібно доробити. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2023/03/21/7158185/> (дата звернення: 21.03.2023).

РОЛЬ МИТНИЦІ В РЕГУЛЮВАННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОМОБІЛЬНОГО РИНКУ

Т. О. Кузьміна,

професор кафедри товарознавства, стандартизації та сертифікації, д.т.н.,
професор

Ю. В. Березовський,

професор кафедри товарознавства, стандартизації та сертифікації, д.т.н., доцент
Херсонський національний технічний університет, Україна, м. Херсон

А. О. Сова,

докторант

Університет Марібору, Словенія, м. Марібор

В умовах ринкової економіки держава здійснює регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) з метою забезпечення безпеки країни, захисту загальнонаціональних інтересів, забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку країни, стимулювання прогресивних структурних змін в економіці країни та створення сприятливих умов для

залучення економіки країни до системи світового поділу праці. Діяльність державних органів з регулювання ЗЕД здійснюється практично в усіх країнах, але її масштаби, форми та методи, конкретні цілі та задачі визначаються кожною країною, виходячи із її масштабів, положення у світовій економіці, зовнішньої та внутрішньої політики держави [2].

Економічні методи регулювання ЗЕД базуються на використанні економічних інструментів торгівельної політики – мита, податків (ПДВ, акциз тощо), митних зборів. Використовуючи ці інструменти, держава здійснює вплив на економічні інтереси суб'єктів ЗЕД і, відповідно на їх поведінку на ринку товарів та послуг, при цьому зберігаючи повну оперативну самостійність. Вони більше відповідають природі ринкових відносин і тому відіграють важливу роль в регулюванні ЗЕД у сучасних умовах.

В умовах ринкової економіки та лібералізації ЗЕД мито стало найважливішим економічним регулятором ЗЕД. За допомогою мита держава може заохочувати ввезення або вивезення відповідних товарів чи обмежувати їх, ставити в рівні економічні умови товари вітчизняних виробників і подібні товари їх конкурентів із закордону, проводити відповідну економічну, науково-технічну, екологічну, валютно-фінансову політику в області ЗЕД, спрямовувати діяльність суб'єктів ЗЕД в русло загальнодержавних, національних інтересів. Мито відноситься до числа цінових категорій. При зміні значення мита необхідний індивідуальний підхід до обґрунтування мита за кожним конкретним товаром, їх координація з національними та світовими тенденціями та цінами, врахування параметрів споживчих властивостей та якості товару.

Український ринок автомобілів складається не лише з купівлі-продажу нових автомобілів, адже його левову частку складає купівля-продаж вживаних автомобілів. За даними асоціації «Укравтопром», за підсумками 2019 р. на українські номери перейшли 408,1 тис. легкових автомобілів, які були в експлуатації, що в 3,5 рази більше, ніж у 2018 р. Майже 75 % від цієї кількості охопили машини походженням з країн ЄС [2].

Упродовж 2017-2020 років відбулося значне зростання імпорту вживаних легкових транспортних засобів, а також значно змінилася структура імпорту. Внаслідок законодавчих змін, що відбулися вкінці 2018 року, середнє податкове навантаження на авто віком до 5 років – знизилося з 42,2 % до 37,7 % від митної вартості, натомість середнє податкове навантаження на авто віком понад 5 років – зросло майже удвічі з 43,9 % до 84,2 % від митної вартості. Попри це, основне зростання імпорту відбулося саме у сегменті авто віком понад 5 років. Це свідчить про те, що основною причиною значного збільшення об'ємів імпорту вживаних легкових транспортних засобів протягом 2017-2020 років було не зниження акцизного податку, а зниження екологічних вимог відповідності зі стандарту «Євро-5» до рівня стандарту «Євро-2». У той же час, надмірне податкове навантаження на імпорт вживаних легкових авто віком понад 5 років, провокує заниження митної вартості. Враховуючи великий попит на імпортні вживані авто віком понад 5 років та динаміку імпорту, можна

констатувати, що цей сегмент вторинного ринку має значний потенціал до зростання, особливо – у випадку подальшого зниження податкового навантаження.

З часу незалежності 2022 рік став найважчим роком для економіки України. Однак авторинок витримав все – війну, девальвацію, колапс логістики та енергетики. І навіть показав нові тенденції розвитку.

З початку 2022 року і до 1 грудня українці придбали 642,3 тисячі легковиків з пробігом на внутрішньому ринку, ще 378 тисячі привезли вживаними з-за кордону. Таким чином, об'єм ринку до кінця року склав понад 1,1 мільйона угод купівлі-продажу вживаних машин: майже 700 тисяч всередині країни, та понад 400 – імпортованих, стверджують у Інституті досліджень авторинку [3].

У разі, якщо ситуація буде більш-менш стабільною, можна прогнозувати такі тенденції на українському авторинку у 2023 році (реалістичний сценарій):

- в залежності від ситуації з електроенергією в країні, загальний місячний об'єм вторинного авторинку (вживані авто) може складати від 50 до 100 тисяч угод купівлі-продажу. У разі, якщо не буде змін податкового законодавства щодо імпорту авто, більшість із них (70-80 %) купуватимуть на внутрішньому ринку;

- з-за кордону імпортуватимуть 10-20 тисяч авто в місяць. Зрости ця кількість може виключно у разі зниження ставок митних платежів;

- основними постачальниками вживаних авто залишаться країни Європейського Союзу. Частка автомобілів з країн Америки зафіксується на «довоєнному» рівні – 25-35 % від загальної кількості, проте їх середня вартість буде вищою, а привозитимуть звідти в основному авто віком до 5 років;

- ринок нових автомобілів зростатиме повільніше. Об'єми продажів можуть складати від 3 до 5 тисяч нових автомобілів у місяць.

У роботі проведено дослідження факторів, що впливають на формування суми митного платежу при імпорті автомобілів на внутрішній ринок.

Для того аби виявити тенденцію зміни загальної суми митних платежів від таких складових формули визначення суми митного платежу як митної вартості та податку на додану вартість, на основі актуальних ринкових пропозицій продажів автомобілей сформовано декілька вибірок.

Загальна формула розрахунку суми митного платежу, що підлягає до сплати:

$$C_{мп} = A + M + ПДВ, \quad (1)$$

де $C_{мп}$ – сума митного платежу; A – акцизний податок; M – мито; ПДВ – податок на додану вартість.

Аби сформувати вибірку, яка максимально прирівняла б автомобілі як за їх визначальними характеристиками, що використовуються при розрахунку митного платежу, так і за основними технічними характеристиками, було взято автомобілі одного покоління, однієї серії та однієї моделі, при чому період

серійного виробництва охоплює і ті автомобілі, які згідно статті податкового кодексу можуть вважатися абсолютно новими, і відповідно коефіцієнт віку яких дорівнював би одиниці. Представлені авто відрізняються один від одного лише ступенем використання і відповідно ціною, оскільки нові коштують дорожче. Сформовані вибірки, різняться між собою лише об'ємом двигуна та видом палива, оскільки для розрахунку акцизу, встановлені податковим кодексом межі, визначають ставку та паливо, зміна яких призводить до зміни базової ставки.

Перша вибірка містить автомобілі Skoda Octavia, серія яких була презентована в 2012 році, а період виробництва приходився на 2013-2020 роки. Двигун бензиновий, об'єм якого не перевищує 3000 куб. см. Друга вибірка містить у собі автомобілі серії Chevrolet Impala тих же років випуску, що і перша вибірка, з бензиновими двигунами, об'ємом більше 3000 куб. см. Третя вибірка містить автомобілі з дизельними двигунами серії Volkswagen Golf об'ємом вже до 3500 куб. см виробництва 2014-2021 рр. Четверта вибірка складається із автомобілів із дизельним двигуном об'ємом більше 3500 куб. см серії Land Rover виробництва 2014-2020 рр.

Для порівняння всіх чотирьох вибірок було використано прикладну програму Mathcad.

Отримані залежності чітко показують, наскільки змінюється та формується акцизний податок, залежно від характеристик, які визначені законом. На основі отриманих результатів розрахунку, можна зробити певні висновки: держава за рахунок встановлення таких правил сприяє ввезенню певного виду транспортних засобів, як видно по межі в 3000 куб. см для бензинових двигунів, вартість сплаченого акцизу і, відповідно, мита буде найменшою, тому категорія цих автомобілів буде більш привабливою для покупців, виходячи з їх спроможності дозволити купівлю автомобіля. Не менш важливим є й те що, автомобілі даної категорії характеризуються малим об'ємом двигуна – малолітражні, тобто можна сказати, що встановлені правила стимулюють ввезення економічних авто.

Слід також зазначити, що малолітражні авто є менш шкідливими для навколишнього середовища, враховуючи й те, що по відношенню до електромобілів та їх підвидів діє менш жорсткий тариф, тобто в державній політиці прослідковується те, що вона певним чином спрямована на захист навколишнього середовища.

Що ж стосується автомобілів з великим об'ємом двигуна, то такі автомобілі на ринку коштують дорожче, відповідно податок та мито з таких авто буде більшим. Не менш важливим є й те, що з віком авто збільшується сума митних платежів, акциз збільшується для всіх категорій автомобілів незалежно від об'єму двигуна, і виходить, що найбільш оптимальними з точки зору купівельної здатності покупця є вживані автомобілі віком до 3-4 років. В цьому також прослідковується прагнення держави підтримувати технологічний рівень внутрішнього ринку за рахунок нових і відповідно більш якісних

імпортних автомобілів, в яких іноземний виробник намагається втілити свої інноваційні рішення.

Виходячи з отриманих результатів, насамперед, треба сказати, що у кожній вибірці акциз зростає залежно від віку. По-друге, це те, що відсоток суми митного платежу від митної вартості, який довелося б сплатити покупцю за митне оформлення постійно зростає, і виходить так, що ціна та митні платежі відповідного авто, стан якого гірший, за рахунок терміну експлуатації складають майже 75 % відсотків від митної вартості абсолютно нового автомобіля із тими ж технічними характеристиками. І по-третє, такий ріст обумовлений виключно зростанням акцизного податку.

Таким чином, виявлено тенденції зміни загальної суми митних платежів від таких складових як митна вартість та податок на додану вартість, на основі актуальних ринкових пропозицій продажу автомобілів.

Насичення ринку та ймовірне зниження попиту ще не настало, а низький рівень автомобілізації створює додатковий потенціал для подальшого зростання обсягів імпорту. Подальше зниження податкового навантаження може зробити автомобілі більш доступними для покупців і, як наслідок, збільшити надходження до державного бюджету України.

Список використаних джерел

1. Податковий Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17, ст. 112) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 17.01.2023).
2. Ринок вживаних автотранспортних засобів в Україні: Сучасний стан та перспективи. Аналітичне дослідження URL: <http://eauto.org.ua/static/documents> (дата звернення: 15.01.2023).
3. Український авторинок: аналіз 2022 року та прогноз на 2023 URL: https://auto.24tv.ua/tag/avtobiznes_tag70 (дата звернення: 15.01.2023).

НЕОБХІДНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ БЕЗПЕКИ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ, ЩО ПЕРЕТИНАЮТЬ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

О. А. Лихолат,
професор кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, д.б.н., професор
О. В. Вишнікіна,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, к.х.н., доцент
Університет митної справи та фінансів, Україна, м. Дніпро

У всьому світі все більше людей приділяють увагу безпеці харчових продуктів, оскільки проблеми з безпекою харчових продуктів завдають не лише фізичної шкоди споживачам, але й викликають психологічну паніку. Ступінь занепокоєння щодо безпеки харчових продуктів поступово став важливим ключем до вимірювання якості життя у країні. З цією метою державами розроблено та запроваджено низку харчових стандартів для забезпечення

безпеки споживачів. До 2020 року було створено систему нагляду за безпечністю харчових продуктів на основі аналізу ризиків та управління ланцюгами поставок, а також контролювано основні регіональні та системні ризики безпеки харчових продуктів. Важливим питанням стало інформування споживачів про реальні ризики безпеки харчових продуктів та підвищення довіри громадськості до національних інспекцій з нагляду за безпекою харчових продуктів. Чинники, що впливають на впевненість споживачів у безпечності харчових продуктів, включають їх довіру до учасників харчового ланцюга, контролюючих органів, уявлення про безпеку різних видів продукції, повідомлення ЗМІ.

Морепродукти стали невід'ємною частиною як і повсякденного, так і здорового харчування, бо риба – джерело поживних речовин і вітамінів А, В, Д, Е, які нормалізують обмін речовин і виводять токсини. Крім того, саме риба є джерелом корисних ненасичених жирів і якісних білків, які добре засвоюються. Тому, у наш час стрімкого розвитку промисловості і забруднення середовища як звичного явища, контроль вмісту потенційно токсичних елементів риби та морепродуктах набув значної важливості.

ISO 22000: 2005 - Міжнародний стандарт, розроблений Міжнародною Організацією по стандартизації (ISO), метою якого є визначення вимог до управління безпекою харчових продуктів для всіх учасників харчового ланцюга [1]. ISO 22000 містить у собі принципи аналізу ризиків і критичних контрольних точок (НАССР). Націлений на гармонізацію вимог на основі менеджменту харчової безпеки для будь-якої компанії, що входить в ланцюжок поставок харчових продуктів.

Одними з найбільш шкідливих для біосфери Землі забруднень, що мають найрізноманітніші шкідливі наслідки, як для здоров'я людей, так і для життєдіяльності живих організмів, є забруднення важкими металами. Небезпека зміни фонового вмісту металів пояснюється тим, що індивідуальна потреба в даних елементах дуже мала, а надходження із зовнішнього середовища їх надлишкових кількостей призводить до різних токсичних ефектів і порушення життєдіяльності: надходження важких металів стають згубними для здоров'я популяції. Деякі з токсичних ефектів важких металів включають: порушення функції нирок (Pb, Cd, Hg), печінки (Pb і Cd), легень (Pb і Sr), зниження когнітивної функції (Pb, Hg), порушення репродуктивної здатності (Cd, Pb), гіпертензію (Cd), неврологічні зміни (Hg, Pb), тератогенні ефекти (Hg) і рак (Cd) [2].

На жаль, антропогенний вплив значно збільшує природну кількість важких металів у навколишньому середовищі, включаючи морську екосистему. Отже, морські організми (риби, молюски, ракоподібні) можуть накопичувати ці метали до потенційно токсичних концентрацій. Часто риба та інші морепродукти є одним із основних джерел впливу металів на загальне населення. Харчові продукти, які містять токсичні метали понад дозвалені

рівні, вважаються шкідливими для здоров'я людини та заборонені для торгівлі багатьма національними та міжнародними правилами [1].

Україна імпортує великі об'єми риби та морепродуктів з Європи, Китаю, східноазіатських країн, що може призводити до ввезення в країну рибної продукції, яка за стандартами безпеки не відповідає міжнародним Регламентам з безпеки харчових продуктів, але юридично не порушує вітчизняні стандарти або національні стандарти країн, які є основними торговими агентами України в цьому секторі.

Аналізуюючи інформацію, подану ЗМІ України на початку 2023 року, зокрема lenta.ua, можна зазначити наступні повідомлення. Через систему швидкого оповіщення про харчові продукти та корми (RASFF) Держпродспоживслужба отримала повідомлення про виявлення перевищення допустимого рівня кадмію в замороженому міксі морепродуктів VICI, який експортувався з Литви до України. Виробником цієї небезпечної продукції є Zhejiang Zhoufu Food Co. LTD із Китаю, а відправником – UAB Plunges kooperatine prekyba із Литви. Одержувачем є ТОВ «ВІЧУНАЙ-УКРАЇНА» із Києва.

Держпродспоживслужба закликає операторів ринку, які здійснюють продаж зазначеної продукції, вилучити її з обігу та не пізніше двох робочих днів повідомити про виявлену невідповідність. Це вимагається статтею 20 Закону України «Про основні засади та вимоги безпеки та якості харчових продуктів». Оператори ринку, які здійснюють обіг зазначеної продукції, повинні ретельно стежити за інформацією, що надходить від Держпродспоживслужби, та дотримуватися необхідних заходів для забезпечення якості та безпеки продукції, що ними реалізується [3].

У 2022 році за інформацією, наданою RASFF, виявлені невідповідності у партіях вантажів із харчовими продуктами з різних країн, що прямували до України. Це, зокрема, тунець Блюфін дикий патраний охолоджений, з Іспанії, за вмістом токсичних елементів (масова доля ртуті) [4].

Ртуть (Hg) у рибі та водних продуктах є потенційною загрозою для здоров'я людини та міжнародної торгівлі, і вказівки міжнародних консультативних органів створено для оцінки Hg у цих харчових продуктах [24, 25]. Рандомізовані дослідження водних об'єктів показали, що рівні Hg у рибі та інших їстівних водних видах здебільшого нижчі за опубліковані межі безпеки, за винятком деяких риб найвищого трофічного рівня (риба-меч, тунець, марлін) [5].

Кадмій викликає отруєння, що супроводжує остеомаліцію (декальцифікація) кісток, що призводить до ламкості кісток. Хронічне отруєння кадмієм руйнує печінку і дихальну систему, приводячи до найсильнішого порушення функції нирок. Надлишок кадмію порушує метаболізм металів в організмі людини, порушує синтез ДНК. Він вважається канцерогеном [6].

Максимально допустимий рівень (МДР) – це єдине число для певного забруднювача, яке можна використовувати лише для того, щоб визначити, чи

можна законно продавати продукт. Однак дотримання цих значень не гарантує безпеки харчових продуктів у разі більш частого споживання. Важливо також підкреслити, що дотримання законодавчих обмежень (МДР) і безпечність харчових продуктів, загалом, вважається відповідальністю оператора ринку харчових продуктів (тобто виробника) згідно із законом. Завдяки цій концепції офіційний контроль харчових продуктів значно зменшився, а кількість проб харчових продуктів, які регулярно перевіряються, є досить малою. З іншої сторони, незалежні (академічні) дослідження часто виявляють рівні забруднювачів, що перевищують допустимі ліміти у випадково відібраних зразках з ринку [7].

Таким чином, ризик ввезення в Україну небезпечних харчових продуктів, зокрема риби та рибної продукції, залишається вірогідним. Відсутність перевірок при перетині кордону ставить вітчизняного споживача в залежність від інформації, що надходить з закордонних інформаційних джерел. Подібна практика, безперечно, вимагає удосконалення контролю інспектуючими органами на всіх етапах харчового ланцюга, в тому числі, митними службами.

Список використаних джерел

1. ISO 22000:2005(E), first edition, 2005-09-01. Food safety management systems – Requirements for any organization in the food chain.
2. Лихолат О.А., Вишнікіна О.В., Сабіров О.В. Стандартизація вмісту потенційно токсичних елементів у рибі та морепродуктах: порівняльний аналіз міжнародних стандартів та ДСТУ. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 40. С. 23-31.
3. [www. BIZAGRO › v-ukrayinu-zavezli-moreprodukti-z-pidvishhenim-vmisto...](http://www.BIZAGRO.ua/v-ukrayinu-zavezli-moreprodukti-z-pidvishhenim-vmisto...) [Електронний ресурс].
4. [www. AgroNews › news › v-ukrayinu-zavezly-nebezpechni-dlya-zhyttya-prod...](http://www.AgroNews.ua/news/v-ukrayinu-zavezly-nebezpechni-dlya-zhyttya-prod...) [Електронний ресурс].
5. EFSA (European Food Safety Authority). Panel on Contaminants in the Food Chain. Scientific Opinion on the risk for public health related to the presence of mercury and methylmercury in food (2012), EFSA Journal, 10(12), pp. 1–141.
6. European Commission. Commission Regulation (EC) No. 488/2014 of May 12, 2014 amending Regulation (EC) No. 1881/2006 regarding maximum levels of cadmium in foodstuffs. Official Journal of the European Union L 138/75 (2014).
7. Milenkovic B. et al (2019) Evaluation of heavy metals and radionuclides in fish and seafood products. Chemosphere, 229, pp. 324-331.

ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕДУРИ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ МИТНИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Е. С. Молдован,

провідний науковий співробітник, канд. держ. упр.

Науково-дослідний інститут фінансової політики
Державний податковий університет, Україна, м. Хмельницький

Україна приєдналася до Конвенції про процедуру спільного транзиту [1] 30 серпня 2022 року. Практично одразу довкола проблематики здійснення процедури митного транзиту розгорнулася наукова дискусія. Вітчизняні дослідники, до кола наукових інтересів яких входить митна справа, економіка, юриспруденція сформували масив наукових праць, уже достатній для того, щоб говорити про розгортання в Україні наукового дискурсу у зазначеній площині.

Однією із перших на тематику спільного транзиту звернула увагу Гладка Н.М. Зокрема, вчена розглянула спільний транзит у контексті правового регулювання митного режиму транзиту [2]. Вчена зосередила свою увагу на дефініції спільного транзиту в міжнародних нормативно-правових актах і національному законодавстві, суб'єкті режиму спільного транзиту, інструментах виконання митних формальностей та обміну інформацією. За результатами дослідження вона прийшла до висновку про необхідність напрацювання та внесення змін до українського митного законодавства задля усунення потенційного ризику виникнення двох понятійно-категорійних правових апаратів, пов'язаних із режимом транзиту та спільного транзиту, а також задля приведення українського нормативно-правового забезпечення до європейських стандартів [2, с. 29].

Досліджуючи перспективи застосування в Україні європейських систем митного транзиту, Міщенко І. зазначає, що наразі вітчизняні суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають обмежені можливості для використання сучасних цифрових технологій, зокрема NCTS. Однак, переконана авторка, помітна організаційна та правотворча діяльність у напрямку впровадження процедури спільного транзиту свідчить про гарні перспективи її імплементації у практику українських митних органів [3, с. 119].

Міжнародний досвід застосування процедури спільного транзиту став предметом дослідження Рудої Т.В. [4]. У своїй науковій статті авторка розглянула досвід Грузії, Великобританії, Сербії, Туреччини у сфері приєднання до Конвенції про спільний транзит і практики здійснення даної процедури. Авторка слушно зауважила, що інтеграція в європейську цілісну транзитну систему «дозволяє створити передумови для забезпечення належного контролю за рухом транзитних товарів, сприятиме протидії порушення митного законодавства та шахрайству, а також дозволить створити єдиний митний інформаційний простір та спростити митні процедури» [4, с. 48]. Відтак, зазначає дослідниця, якнайшвидша імплементація у вітчизняну митну практику

положень Конвенції про процедуру спільного транзиту та кращого досвіду окремих зарубіжних країн сприятиме в цілому зміцненню митної безпеки у нашій країні [4, с. 48].

Свої наукові пошукування Руда Т.В. продовжила та розвинула у публікації щодо особливостей застосування процедури спільного транзиту в контексті норм міжнародного законодавства [5]. У цій праці привертає увагу міркування вченої про те, що набуття Україною членства в ЄС із усіма наслідками, у тому числі – й включення в інтегровану систему спільного транзиту, є єдино можливим способом захисту від агресії росії [5, с. 163].

Остапенко В.М., Калюжна М.В. окреслили шляхи адаптації митного законодавства України до системи спільного транзиту [6]. У цій науковій роботі привертає увагу нетиповий підхід до визначення переваг, котрі забезпечує приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту та використання системи NCTS. Зокрема, при формуванні переліку переваг автори роблять акцент на безперешкодному обміні інформацією, фінансових гарантіях і транзитних спрощеннях [6, С. 74].

Особливості Конвенції про процедуру спільного транзиту були висвітлені Соїплко І.М. та Романенком Є.О. [7]. Зокрема, автори наголошують, що, відповідно до Конвенції, переміщення товарів здійснюється в рамках однієї транзитної процедури, від початку і до кінця за однією транзитною декларацією та з покриттям однією фінансовою гарантією. Також Конвенція є основою для доступності митних спрощень підприємствам, що мають статус АЕО та користуються NCTS [7, с. 458].

Вагомий внесок у розвиток тематики процедури спільного транзиту зробили Капітанець С.В. та Брендак А.І. [8]. Дослідниці визначили як детермінанту застосування NCST в Україні адаптацію національного законодавства до норм ЄС, включаючи апроксимацію. Процес апроксимації, на думку авторок, надасть можливість Україні організувати інститут спільного транзиту, виробити процедури та підготувати персонал (кадри) для виконання повсякденних процесів і зобов'язань перед Європейським Союзом з розроблення правових норм, їх реалізації та контролю дотримання [8].

Надзвичайно чіткі, практичного характеру рекомендації щодо сприяння належному функціонуванню та розвитку процедури спільного транзиту в Україні сформулювали Заяц В., Титор В. і Курилов В. Вони визначили, що необхідно: продовжити роботу над адаптацією вітчизняного нормативно-правового забезпечення до вимог ЄС; продовжити моніторинг реалізації переліку заходів, спрямованих на перехід від національного транзитного режиму до процедури спільного транзиту; забезпечити подальше нормативно-правове супроводження процесу розвитку процедури спільного транзиту та нарощування функціональних можливостей NCTS; розглянути можливість вдосконалення правил використання спеціального транзитного спрощення “звільнення від гарантії” шляхом його застосування для якнайширшого загалу українських експортерів [9, с. 94].

Отже, можемо зробити висновок, що в Україні сьогодні формується потужний науково-практичний базис для якісного та результативного здійснення процедури спільного транзиту митними органами. Проаналізований вище науковий доробок, який переважно сформувався упродовж 2022 року як відповідь на виклик приєднання нашої держави до Конвенції про процедуру митного транзиту, не є вичерпним, але дає змогу окреслити тенденції вітчизняного наукового дискурсу щодо процедури спільного транзиту. Такими тенденціями, на нашу думку, є: 1) переважно вузьке профілювання предмета дослідження (як правило, науковці концентруються або безпосередньо на процедурі спільного транзиту, або на його інструментах, або на нормативному базисі); 2) наявність окремих нестандартних підходів до трактування спільного транзиту та суміжних питань (наприклад, процедуру спільного транзиту розглядають крізь призму національних детермінант її провадження або з точки зору практики); 3) акцентуація на зарубіжному та міжнародному досвіді застосування процедури спільного транзиту із прицілом на його екстраполяцію у вітчизняну практику.

Список використаних джерел

1. Конвенція Про процедуру спільного транзиту: Міжнародний договір. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text
2. Гладка Н.М. Правове регулювання митного режиму транзиту в контексті реформування національної митної системи. *Правова позиція*, 2020. № 1 (26). С. 26-29.
3. Міщенко І. Європейські системи митного транзиту та перспективи їх застосування в Україні. *Університетські наукові записки*, 2021. №6(84). С. 111-121.
4. Руда Т.В. Міжнародний досвід застосування процедури спільного транзиту. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2022. № 6, Том 2. С. 45-49.
5. Руда Т.В. Особливості застосування процедури спільного транзиту в контексті норм міжнародного законодавства. *Інноваційна економіка*, 2022. №1. С. 163-168.
6. Калюжна М.В., Остапенко В.М. Адаптація митного законодавства України до системи спільного транзиту. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеко-орієнтованого управління в умовах глобалізації: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 17–18 листоп. 2022 р. : тези доп. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, Харків. міськрада, Ін-т конкурент. розвідки (Німеччина) [та ін. ; організац. ком.: Т. В. Момот та ін.]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 202 с., С. 74-77.
7. Соіплко І.М., Романенко Є.О. Особливості Конвенції про процедуру спільного транзиту. *Актуальні питання у сучасній науці*, 2022. №2(2). С. 451-458.

8. Капітанець С.В., Брендак А.І. Детермінанти національного застосування нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCST). Економіка та суспільство, 2022. Вип. 39.

9. Заяц В., Титор В., Курилов В. Процедура спільного транзиту: стратегія та стан впровадження в Україні. Світ фінансів, 2022. №3 (72). С. 83-97.

МИТНА ПОЛІТИКА, ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

С. Е. Мороз,

доцент кафедри підприємництва і права, к.пед.н., доцент

О. В. Калашник,

доцент кафедри підприємництва і права, к.т.н., доцент

Н. В. Пихтіна,

здобувач СВО Бакалавр, ОПП Правознавство, спеціальність 081 Право

Полтавський державний аграрний університет, Україна, м. Полтава

Актуальність дослідження особливостей реалізації митної політики у зовнішній торгівлі зумовлена її значенням для утвердження державності України та значним впливом на функціонування економіки країни [1]. Сьогодення наочно свідчить про те, що для досягнення успіхів у будь-якій сфері життєдіяльності соціуму – політичній, економічній, культурній тощо, необхідна глибоко осмислена, чітко сформульована та послідовно проваджувана політика, яка захищає інтереси суспільства та держави.

В умовах зростання глобальних викликів та загроз, особливо актуальними стають розробка та проведення ефективної, орієнтованої на перехід до інноваційного типу розвитку, державної митної політики.

Процес формування митної політики, на думку науковців, включає в себе діяльність щодо формування моделі майбутніх змін міжнародних торговельних та економічних відносин і міжнародного митного законодавства, а також правотворчу діяльність з реалізації державними інститутами моделі майбутніх змін суспільних відносин, пов'язаних із обігом товарів у міжнародному обміні, в нормативно-правових актах митного законодавства [2, с. 78].

Митну політику слід розуміти як державну політику у сфері торгівлі через застосування митних тарифів, зовнішньоекономічних угод, протекціонізму, принципів фритредерства, інструментів адміністративного характеру. Все вищезначене є складовою частиною внутрішньої і зовнішньої політики держави, комплексом заходів, які застосовуються з метою забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю і регулювання товарообміну на митній території України.

Основні засади митної політики ґрунтуються на правилах, встановлених Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року № 959-XII в якому зазначено, що суб'єкти зовнішньоекономічної

діяльності керуються такими принципами: суверенітету України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; свободи зовнішньоекономічного підприємництва; юридичної рівності і недискримінації; захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів [3].

Функція реалізації митної політики охоплює діяльність щодо впровадження її в життя, досягнення запланованого результату, аналізу та формулювання пропозицій щодо її коригування. Виконання цієї функції спрямовано на досягнення тактичних та оперативних цілей, забезпечення вирішення конкретних завдань, що знаходить свій зовнішній вираз у комплексі організаційно-правових форм і методів їх діяльності. Саме комплексний характер цих функцій визначає багатовекторність та різноманітність діяльності окремих суб'єктів митної політики, різні обсяги та способи їх участі у формуванні та реалізації митної політики.

Крім того, сутність митної політики роз'яснюється у зобов'язальній частині щодо її реалізації митними органами, що закріплено у ст. 5 Митного кодексу, як система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики [4].

Головним завданням митної політики держави в рамках захисту національних інтересів має бути знаходження ефективного балансу між захистом національної безпеки, національної економіки як інструмента створення добробуту нації, з одного боку, і правами споживачів щодо доступу до якісних імпортованих товарів за розумними цінами, – з іншого. У цьому контексті слід зазначити, що згідно ст. 3 Конституції України саме утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Процес формування та реалізації митної політики держави має забезпечуватися ефективним механізмом її втілення в життя. Результати аналізу літературних джерел доводять, що державне регулювання митної діяльності повинно базуватися не на ізольованих та епізодично діючих державних інституціях, громадських організаціях, а на комплексі об'єднаних єдиною метою, методологією та організаційною структурою державних установ, об'єднань громадян та інших інституцій, які координуються з єдиного центру та працюють на постійній основі з метою формування та практичної реалізації митної політики [1, 2]. Держава повинна мати систему інститутів і організацій з відпрацьованими та ефективними технологіями, механізмами регулювання митно-правової діяльності.

Україна визначає і проводить єдину митну політику, спрямовану на прискорення товарообігу, стимулювання розвитку національної економіки, захист внутрішнього ринку та власного виробника, а також на розвиток митної справи, відповідно до загальновизнаних міжнародних норм.

Погоджуючись з думками представників сучасної наукової спільноти [1, 2], зазначимо, що у різні періоди становлення і розвитку митної служби, митна політика держави була спрямована на: контроль за додержанням законодавства з питань митної справи; захист економічних інтересів України; забезпечення виконання зобов'язань, які випливають з міжнародних договорів України стосовно митної справи; сприяння захисту прав інтелектуальної власності, застосування заходів тарифного і нетарифного регулювання під час переміщення через митний кордон України; здійснення та вдосконалення форм і методів митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів; здійснення комплексного контролю за валютними операціями у зовнішньоекономічній діяльності та щодо захисту інтересів споживачів, створення сприятливих умов для товарообігу та пасажиропотоку; боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил; розвиток міжнародного співробітництва у митній справі; ведення митної статистики; ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності; здійснення верифікації сертифікатів походження товарів з України тощо.

Відомо, що здатність держави проводити незалежну митну політику завжди виступала невід'ємною ознакою її державного суверенітету. У сучасних умовах митна політика та зміст національних інтересів формуються під впливом зовнішніх і внутрішніх об'єктивних факторів в умовах воєнного стану, який вніс суттєві корективи в організацію діяльності митниці.

Експерти зазначають, що з початку російського вторгнення зовнішньоторговельний обіг та його структура в Україні кардинально змінилися. Товаропотік з морських портів, аеропортів перейшов у автомобільні та залізничні пункти пропуску на західному кордоні, митниками були терміново вжиті заходи щодо невідкладного усунення бар'єрів при перетині кордону та збільшення пропускнуої спроможності митниць.

Пілотний проект «Відкритий кордон», започаткований в рамках домовленостей Президентів України та Польщі, став яскравим прикладом усунення бар'єрів у зовнішній торгівлі та окреслив можливості тісної співпраці з країнами ЄС у галузі митної справи. У такій взаємодії Україна швидко набуває досвіду спрощення митних процедур, які повинні бути максимально простими й створювати якомога менше незручностей для міжнародної торгівлі, та наближає процеси митного контролю та митного оформлення до найкращих світових стандартів.

Таким чином, можемо зазначити, що поглиблення співробітництва у митній сфері та імплементація до українського законодавства норм ЄС сприятиме спрощенню митних процедур та прискоренню транскордонної торгівлі і, як наслідок, створюватиме сприятливі умови для провадження збалансованої митної політики відповідно до характеру змін у суспільстві, світовій політиці та економічній кон'юктурі.

Список використаних джерел

1. Приймаченко Д.В. Митна політика держави та її реалізація митними

органами: Монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2006. 332 с.

2. Кахович О.О., Кахович Ю.О. Проблемні питання формування митної політики в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 2. С. 77–79.

3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 29. Ст. 377.

4. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.02.2022).

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ «СУХИХ ПОРТІВ»

О. В. Неліпович,

науковий співробітник відділу розвитку митної справи
Науково-дослідний інститут фінансової політики
Державний податковий університет, Україна, м. Ірпінь

Стратегічний розвиток мультимодальних перевезень в сучасних умовах потребує інноваційних методів та виважених рішень, які допоможуть підвищити ефективність функціонування портів і транспортної галузі країни в цілому, мінімізують ризики, пов'язані з вантажними та транспортними затримками, які призводять до порушення одного з основних принципів логістики, дотримання якого передбачає вчасне доставлення вантажу.

Масова контейнеризація вантажів, що перевозяться морем, у зв'язку зі зростанням розміру суден-контейнеровозів, що доставляють у порти величезні партії контейнерів, які потрібно обробити і забезпечити їх своєчасну доставку у внутрішні регіони, стала одним із визначальних чинників суттєвої активізації діяльності у напрямку розвитку «сухих портів» у світі та в Україні. Розвиток «сухих портів», спрямований на оптимізацію вантажопотоків, скорочення митних витрат, витрат транспортних перевезень, був визначений одним з основних шляхів подолання проблем мультимодальних перевезень. Розпочалося досить активне будівництво різноманітних внутрішніх мультимодальних терміналів, контейнерних депо, контейнерних станцій, митних терміналів та інших об'єктів транспортної інфраструктури. Частина з них отримали назву «сухий порт», оскільки там здійснювалось багато робіт, які традиційно виконували в морських портах, а саме митне оформлення, зберігання, перетарування, перевалка з одного виду транспорту на інший.

Сама ідея «сухих портів» запропонована закордонними фахівцями, її сенс полягає в тому, щоб розвантажити припортові території від великого скупчення вантажів. Контейнери залізницею відправляються вглиб країни, де проходять подальшу відповідну обробку, митне очищення і доставляються до місць призначення різними видами транспортних засобів.

Через повномасштабне вторгнення Росії до України виникає об'єктивна необхідність оперативно перебудовувати логістичну систему, формувати нові ланцюги доставки вантажів, змінювати напрямки торговельних потоків у зв'язку із блокадою українських морських портів та частковою втратою залізничної мережі.

Термін «сухий порт» (Dry Port) вперше був застосований у 1982 р. на конференції ООН із торгівлі та розвитку (UNCTAD). Натомість чіткості у тлумаченні його змісту як у зарубіжній, так і у вітчизняній практиці дотепер не спостерігається. Термін «сухий порт» передбачає певне місце, розташоване осторонь від морів, де виконується частина робіт, властивих морським портам. Міжнародні експерти переважно трактують «сухий порт» як депо для проходження митних процедур, розташоване осторонь морського порту, щоб позбавити його перенавантаження. Для українських експертів цей термін взагалі порівняно новий, оскільки у зв'язку із суттєвим скороченням контейнерних перевезень внаслідок кризи 2008 р., через анексію Криму та геополітичні події на сході України інтерес до цього терміна тривалий час практично був відсутнім [1]. Зазначимо, що в Законі України «Про мультимодальні перевезення» мультимодальний термінал – виробничо-перевантажувальний комплекс будь-якої форми власності, який використовується під час мультимодального перевезення для зміни видів транспорту, виконання операцій навантаження, розвантаження, зберігання вантажів тощо, а під час міжнародного перевезення також може бути пунктом пропуску (пунктом контролю) через державний кордон України [2].

Отже, сухий порт (логістичний хаб) – це мультимодальний логістичний центр з інфраструктурою, що дозволяє власнику вантажу користуватися всіма перевагами морського порту, але на суші. У ньому вантажовласник може отримати повний комплекс послуг з обробки вантажу, крім навантаження/вивантаження із судна.

Це такі послуги, як:

- обробка та зберігання вантажів;
- стафування та розстафування вантажів у контейнери;
- обробка та зберігання навалочних вантажів;
- митне оформлення та огляд;
- упаковка, перепакування та маркування вантажів;
- ремонт контейнерного обладнання та транспорту;
- транспортно-експедиційні послуги;
- банківські, страхові, фінансові послуги;
- бронювання транспорту;
- брокерські послуги;
- перевантаження вантажу на інші види транспорту;
- доставка вантажу до кінцевого пункту призначення – «остання миля».

Наприклад, на Рівненщині вже з березня 2021 працює сухий порт Одеської компанії Imtrex, на заході України – Західний контейнерний термінал тощо. У новій ситуації їхні логістичні можливості набувають значно вагомішого значення, зокрема і для перевалки зернових [3].

«Сухий порт» - це внутрішній термінал, з'єднаний з одним або декількома морськими портами за допомогою інтермодальної транспортної системи. Залізничний транспорт є найбільш оптимальним видом транспорту для з'єднання цих типів об'єктів. Однак інший наземний транспорт теж має велике значення, оскільки чим більші доступні та розвинуті наземні зв'язки, тим більш ефективно може функціонувати «сухий порт».

«Сухі порти» сьогодні привертають до себе все більшу комерційну увагу з огляду на їх потенціал для підвищення ефективності та рентабельності перевезень, а також можливість поєднання автомобільного та залізничного доступу з послугами митної обробки, складування та розподілу вантажів. Також, українські логістичні компанії тісно співпрацюють з чорноморськими портами в Румунії та Болгарії. На жаль, потужності цих портів не розраховані на переробку такої кількості вантажних потоків, яку потрібно перевезти для України [4].

Надзвичайно актуальним є визначення пріоритетних векторів державної політики розвитку «сухих портів» як однієї з ланок у ланцюгу поставок, що забезпечує розширення можливостей мультимодальних перевезень вантажів, пришвидшення вантажопотоку, зниження сумарних митних і транспортно-складських витрат, вирішення соціальних та екологічних проблем регіону в умовах блокування чи захоплення портів внаслідок збройної агресії РФ проти України.

Список використаних джерел

1. Воронков В. Чому «сухі порти» не стають локомотивами морської галузі? Голос України. 2021. URL: <http://www.golos.com.ua/article/341199>.
2. Про мультимодальні перевезення : Закон України від 17.11.2021 р. № 1887-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1887-20#Text>.
3. Олександр Тодуров. Сухий порт: як забезпечити оперативну логістику в умовах війни. URL: <https://mind.ua/openmind/20238657-suhij-port-yak-zabezpechiti-operativnu-logistiku-v-umovah-vijni>.
4. Заблоковані порти: логістика агропродукції здорожчала в 4 рази. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/zablokovani-porti-logistika-agroprodukcijizdorozhchala-v-4-razi>.

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ «СУХИХ ПОРТІВ» У США

С. А. Попель,

старший науковий співробітник відділу розвитку митної справи Науково-дослідного інституту фінансової політики, канд. екон. наук
Державний податковий університет, Україна, м. Ірпінь

Протягом багатьох років провідну роль у міжнародній торгівлі Сполучених Штатів Америки відігравали морські порти, що розташовані на узбережжях Атлантичного і Тихого океанів. Однак, у XX ст. із значним зростанням міжнародного бізнесу та, як наслідок, збільшенням обсягів переміщуваних вантажів виникла необхідність удосконалення логістичної інфраструктури портів. Одним із основних шляхів вирішення проблемної ситуації стало розбудова мережі сучасних логістичних об'єктів – «сухих портів».

Розвиток «сухих портів» у Сполучених штатах Америки розпочався у 1989 році із відкриттям першого інтермодального контейнерного терміналу, а саме внутрішнього порту Вірджинії (Virginia Inland Port – VIP) у місті Фронт-Роял (штат Вірджинія).

Основною метою створення внутрішнього порту було збільшення пропускної спроможності морського порту Гемптон-Роудс, який знаходиться на відстані 350 км. Крім перевалки імпортованих вантажів, які надходять з морського порту, VIP також консолідує та контейнерує місцеві вантажі для експорту.

Крім логістичних послуг в «сухому порту» надається весь спектр митних послуг. Попри це митне оформлення не займає багато часу, оскільки митні органи отримують попередню інформацію про товари через Автоматизовану систему маніфестів (Automated Manifest System), за 24 години до розвантаження судна, тому приймає рішення про необхідність застосування форм митного контролю заздалегідь.

VIP займає 65 га землі та знаходиться приблизно в 100 км на захід від Вашингтона (округ Колумбія). Пропускна спроможність «сухого порту» становить 80 000 TEU на рік. У «сухому порту» Вірджинії відкрили дистриб'юторські центри такі міжнародні корпорації, як Home Depot, Red Bull, Newell Rubbermaid, Family Dollar, Lenox і Mercury Paper [1, 2].

Сьогодні в Сполучених штатах Америки функціонує розвинена мережа «сухих портів», які в переважній більшості розташовані на Східному і Західному узбережжі країни. Варто зазначити, що стрімкий розвиток «сухих портів» у США пов'язаний із модернізацією Панамського каналу, що завершилася у 2016 році і принесла значне збільшення обсягів контейнерних перевезень з країн Азії. Так, за 2016-2019 роки обсяг контейнерних вантажів зріс майже у двічі, відповідно до цього адміністраціям портів прийшлося зіткнутися із новими викликами, які були спричинені значним зростанням

товарообігу. Ідеальним варіантом вирішення такої ситуації став розвиток розгалуженої мережі «сухих портів» [3].

У штаті Джорджія розміщено три «сухих порти», а саме в Гейнсвіллі, Корделі і Чатсворті. Інтермодальний порт Гейнсвіл розташований на північному сході штату на ділянці площею 40 га та на відстані майже 500 км від морського порту Саванна сполучення з яким здійснюється за допомогою залізниці (Norfolk Southern). «Сухий порт» Кордел розміщений на південному сході штату Джорджія на відстані 350 км від порту Савани, має пряме залізничне сполучення (через компанію CSX) з терміналами морського порту Савани так і з портом Брансвік (другого за величиною центру імпорту автомобілів у США). Кордел спеціалізується на перевалці продукції сільського господарства, зокрема: бавовни, арахісу, персиків і кавунів. У 2018 році у північно-західній частині штату поблизу міста Чатсворт відбулося відкриття Регіонального порту Аппалачі з початковою пропускною здатністю 50 000 контейнерів на рік. Порт розташований на відстані 600 км від морського порту Савани [3, 4, 5].

У штаті Південна Кароліна на березі океану розташований порт Чарльстон, який має власну мережу «сухих портів», що включає порт Грір і порт Ділон. «Сухий порт» Грір було відкрито у 2013 році на відстані майже 350 км від морського порту. Він розташований у промисловому центрі регіону на півночі штату неподалік міста Грінвіл та Спартанберг. Залізничне сполучення між морським портом і «сухим портом» здійснюється транспортним оператором Norfolk Southern. Найбільшими міжнародними товаровиробниками, які користуються логістичними послугами цього порту є автомобілебудівна компанія BMW та один із найбільших виробників автомобільних шин у світі – Michelin, а також виробники текстильної продукції – Himatsingka. Основною перевагою «сухого порту» є його вигідне географічне розташування, а саме на перехресті магістральних шляхів між великими містами Атланта і Шарлотта, крім того в радіусі 800 кілометрів навколо порту проживає більше 100 млн споживачів товарів, що перевалюються через логістичний хаб.

«Сухий порт» Ділон було введено в експлуатацію у квітні 2018 року. Він знаходиться на відстань 250 км від Чарльстона, що дає власникам вантажів альтернативний варіант транспортування, оскільки він має залізничне сполучення через оператора CSX та транспортне сполучення з головною міжштатною автомагістраллю Східного узбережжя США – I-95, яка перетинає 15 штатів з півночі на південь. Основною метою відкриття «сухого порту» Ділон було розвантаження морського порту Чарльстон, оскільки з 2011 року його вантажообіг зріс на 180% [6].

Ще одним важливим логістичним центром північної Америки є внутрішній порт Ларедо, який розташований в штаті Техас на кордоні із Мексикою. Він є третім за завантаженістю портом США серед понад 450 аеропортів, морських портів і прикордонних пунктів пропуску із загальним обсягом торгівлі – 300 млрд дол (97,5 % – торгівля з Мексикою, 1 % – Китай,

інші країни – 1,5%) у 2022 році. Товари, що транспортуються через внутрішній порт переміщуються до понад 60 країн світу. Основні товарні позиції, які проходять перевалку в Лоредо це – транспортні засоби, електроніка, пластмаса, медичне обладнання [7].

Залізничне сполучення у внутрішньому порту Ларедо забезпечують два оператори Union Pacific Railroad і Kansas City Southern Railways Company. У 2020 році близько 240 000 залізничних вантажних вагонів було переміщено через порт з Мексики. Повітряними воротами порту Ларедо є Міжнародний аеропорт Ларедо в якому понад 30 авіаперевізників пропонують послуги чартерних перевезень.

У внутрішньому порту Ларедо працює близько 1000 підприємств із різних сфер економіки, зокрема: 250 – експедиторів, 650 транспортних компаній, 120 – митних брокерів [8].

Отже, «сухі порти» відіграють ключову роль у забезпеченні інтермодального сполучення між країнами Європи, Китаєм та США. Завдяки «сухим портам» в Сполучених Штатах Америки вдалося значно знизити викиди вуглекислого газу в атмосферу в місцях розташування морських портів (за рахунок транспортування контейнерів до «сухих портів» залізницею) та знизити завантаженість автомагістралей внаслідок зменшення кількості вантажівок, які використовуються під час перевезення вантажів. Крім того, експортери і імпортери змогли знизити свої логістичні витрати в середньому на 150 доларів на кожному контейнері.

Список використаних джерел

1. Virginia Inland Port (VIP). URL: <https://www.portofvirginia.com/facilities/virginia-inland-port-vip>.
2. Virginia Inland Port (VIP) and Intermodal Terminals. URL: <http://www.virginiaplaces.org/transportation/inlandport.html>.
3. Dry Ports. URL: <https://maritime-executive.com/magazine/dry-ports>.
4. What is an inland port / dry port? URL: <https://cordeleintermodal.com/3pl-intermodal-inland-port/>.
5. Northeast Georgia inland port. URL: <https://gaports.com/facilities/inland-ports/northeast-georgia-inland-port/?1676485905>.
6. Logistics. Inland Ports. URL: <https://scspa.com/cargo/logistics/inland-ports/>.
7. No. 1 Inland port along US-Mexico Border. URL: <https://www.laredoedc.org/site-selection/international-trade/>.
8. FreightWaves Classics: The Port of Laredo is #1 inland port in U.S. URL: <https://www.freightwaves.com/news/freightwaves-classics%3A-the-port-of-laredo-is-%231-inland-port-in-us>.

САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ТОВАРІВ, ЩО НАДХОДЯТЬ ЗА ІМПОРТОМ

Л. І. Решетило,

професор кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, к.т.н.,
доцент

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Необхідність проведення санітарно-гігієнічної експертизи товарів, що надходять за імпортом, обумовлена тим, що кожна країна має свої, часто відмінні від українських, критерії безпеки яких вона дотримується і дотримання яких гарантує її виробник.

Згідно із законом про якість та безпеку харчових продуктів, імпорتنі харчові продукти, продовольча сировина і супутні матеріали допускаються на митну територію України за умови виконання постачальником правил їх реєстрації та сертифікації.

Порядок ввезення в Україну харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів встановлює Кабінет Міністрів України.

Контроль за наявністю в контрактах (договорах) показників якості та безпеки здійснюється відповідними органами виконавчої влади, які проводять обов'язкову сертифікацію та державну санітарно-гігієнічну експертизу харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів.

Митне оформлення для вільного використання на території України імпорتنих харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів дозволяється лише за наявності: сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання в Україні іноземного сертифіката, виданого уповноваженим (акредитованим) органом Державним комітетом України з питань технічного регулювання та споживчої політики, а також ветеринарного огляду на харчові продукти і сировину тваринного походження, карантинного дозволу на харчові продукти і сировину рослинного походження, маркування харчових продуктів і продовольчої сировини згідно із законодавством України.

Найбільш доцільним є проведення експертизи імпортованої продукції до її ввезення в Україну. Це дає можливість заздалегідь визначити показники безпеки, яким продукція має відповідати в Україні.

У практичній роботі переважно проводиться експертиза продукції, що вже ввезена.

Для проведення експертизи імпортованої продукції подаються документи:

- договір про наміри, контракт, інвестиційний проект, інвестиційна програма або інший документ, що підтверджує офіційне заявлення продукції в Україні;

- специфікація на продукцію, якщо така передбачена документом про заявлення продукції в Україні;

- документи про відповідність продукції в Україні порядку державної реєстрації хімічно - біологічно- та радіаційно небезпечної продукції;
- документи що засвідчують безпечність продукції від країни-виробника (постачальника);
- довідка про склад продукції, лист від фірми-виробника про надання зразків для проведення дослідження;
- зразки продукції (проби) відібрані згідно з встановленими правилами;
- транспортні, митні, платіжні документи (коли продукція вже ввезена в Україну).

На вимогу виробника, власника продукції, експерт може проводити санітарно-гігієнічне обстеження підприємства-виробника, про що складається відповідний акт встановленої форми, який додається до зазначених вище документів.

При проведенні експертизи експерт визначає до якої групи належить продукція, який її склад, критерії безпеки задекларовані виробником, яка її галузь використання (застосування), хто основний споживач. Залежно від цього визначають обсяг та глибину експертизи. У ході експертизи проводять дослідження продукції на відповідність її тим показникам, що задекларував виробник, і тим показникам, яким вона має відповідати в Україні.

Якщо під час експертизи було встановлено, що критерії безпеки продукції, задекларовані виробником, відмінні від тих, що діють в Україні, і це знижує вимоги безпеки, то така продукція не може бути ввезена в Україну.

Висновок експертизи, де встановлюються критерії безпеки продукції може бути підставою для внесення в контракт на закупівлю пункту щодо дотримання саме цих критеріїв безпеки.

Коли продукція вже ввезена в Україну і експертизою встановлено, що вона не відповідає тим критеріям безпеки, які задекларував виробник, і тим критеріям, що діють в Україні, вона має бути вилучена з реалізації, повернута виробникові, утилізована, перероблена, знищена тощо.

Позитивний висновок, який видається замовнику експертизи разом з протоколом досліджень є підставою для ввезення продукції в Україну, використання її за призначенням та внесення її до Державного реєстру.

Слід зазначити, що у період воєнного стану імпортери можуть обирати який спосіб митного оформлення застосовувати: новий спрощений чи стандартний, коли митний контроль і митне оформлення здійснюються в повному обсязі, а оподаткування ввезених товарів – на загальних підставах.

Список використаних джерел

1. Україна переходить на нові правила ввезення харчових продуктів тваринного походження. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/do-uvagi-importeriv-ukrayina-perehodit-na-ovi-ravila-vvezennya>.

2. Порядок ввезення та розмитнення товарів із-за кордону. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php>.

3. Митне оформлення товарів на період воєнного стану. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://biz.ligazakon.net/news/210518_mitne-oformlennya-tovarv-na-perod-vonnogo-stanu-klyuchov-novats-dly.

ДОКУМЕНТАРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ВЗАЄМНОЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДОПОМОГИ МИТНИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ В РАМКАХ КОНВЕНЦІЇ ПРО ПРОЦЕДУРУ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ

О. А. Фрадинський,

завідувач відділу розвитку митної справи Науково-дослідного інституту фінансової політики, канд. екон. наук, доцент, ст. наук. співроб.
Державний податковий університет, Україна, м. Ірпінь

Конвенція про процедуру спільного транзиту (далі – Конвенція) врегульовує заходи щодо транзитного перевезення товарів між Європейським економічним співтовариством і Республікою Австрією, Фінляндською Республікою, Республікою Ісландія, Королівством Норвегія, Швейцарською Конфедерацією, а також між самими країнами спільного транзиту, в тому числі, у відповідних випадках, стосовно товарів, які перевантажують, направляють далі або складують, шляхом запровадження процедури спільного транзиту незалежно від виду і походження товарів [1].

У нашій державі Конвенція запрацювала із 1 жовтня 2023 року, а сама Україна стала 36-ою державою, які запровадили єдині правила декларування та контролю за транзитними переміщеннями товарів із використанням спільного інформаційно-технологічного продукту (NCTS). Запровадження спільного транзиту дало можливість Україні здійснювати обмін про транзитні потоки між іншими країнами-учасниками конвенції, здійснювати транзит по принципу «один транспортний засіб-одна декларація-одна гарантія», запровадити спеціальні транзитні спрощення (загальна гарантія, звільнення від гарантії, авторизований вантажовідправник/вантажоодержувач, самостійне накладання пломб) [2].

Одним із визначальних моментів застосування Конвенції є використання її учасниками механізму гарантії. Суб'єкт процедури повинен надати гарантію для забезпечення сплати боргу, який може виникнути щодо товарів, поміщених під процедуру спільного транзиту. Гарантія можуть бути двох основних видів:

- індивідуальна гарантія, що покриває одну операцію;
- загальна гарантія, що покриває декілька операцій у формі зобов'язання, наданого гарантом.

Формування боргу означає зобов'язання особи сплатити суму імпорتنих або експортних платежів та інших зборів, що підлягають сплаті стосовно товарів, поміщених під процедуру спільного транзиту. В свою чергу, це обумовлює необхідність взаємної адміністративної допомоги між митними адміністраціями при стягненні боргів, а також відсотків і витрат, пов'язаних зі

стягненням за зазначеними вимогами. У свою чергу, це вимагає відповідних взаємовизнаних форм документарного забезпечення цього процесу. Конвенцією встановлено три основні форми таких документів: запит на інформацію, запит на сповіщення та запит на стягнення та/або про вжиття заходів забезпечення, типові форми яких наведено у Додатках II, III та IV до Доповнення IV Конвенції.

Надсилання запитів здійснюється між органами державної влади, які в рамках Конвенції отримали назву орган-заявник та запитуваний орган. Орган-заявник означає компетентний орган країни, який надсилає запит про допомогу стосовно вимоги. Запитуваний орган – це компетентний орган країни, до якого було надіслано запит про допомогу.

Запит на інформацію, складають у письмовій формі відповідно до зразка. Він скріплюється офіційною печаткою органу-заявника та підписується посадовою особою, уповноваженою робити такий запит. Орган-заявник зазначає у своєму запиті на інформацію найменування будь-якого іншого запитуваного органу, якому він направив подібний запит на інформацію. Запит на інформацію може стосуватися боржника або будь-якої особи, яка несе відповідальність за врегулювання вимоги, відповідно до чинного законодавства у країні, в якій розташований орган-заявник.

Запитуваний орган підтверджує отримання запиту на інформацію у письмовій формі (наприклад, електронною поштою чи факсом) якнайшвидше та у будь-якому разі не пізніше ніж протягом 7 днів з моменту його отримання. Він передає кожен елемент запитуваної інформації органу-заявнику відразу після його отримання. Якщо вся запитувана інформація або її частина не може бути отримана протягом розумного строку, беручи до уваги конкретний випадок, запитуваний орган повідомляє про це орган-заявника з зазначенням причин. У будь-якому разі, протягом 6 місяців з дати підтвердження отримання запиту запитуваний орган повідомляє орган-заявника про результати розслідування, проведеного ним для отримання запитуваної інформації.

З урахуванням отриманої інформації, отриманої від запитуваного органу, орган-заявник може направити останньому запит щодо продовження його розслідування. Такий запит оформлюється в письмовій формі (електронною поштою чи факсом) протягом 2 місяців з моменту отримання повідомлення з результатами розслідування, проведеного запитуваним органом, і розглядається запитуваним органом відповідно до положень, які стосуються первинного запиту.

Запит на сповіщення, оформлюється в письмовій формі у двох примірниках за формою, наведеною у додатку III. Він скріплюється офіційною печаткою органу-заявника та підписується посадовою особою, належним чином уповноваженою робити такий запит. До нього долучаються два примірники офіційного документа (або рішення), щодо яких подано запит на сповіщення. Запит на сповіщення може стосуватися будь-якої фізичної або юридичної особи, яка відповідно до законодавства, чинного в країні, в якій розташований

орган-заявник, повинна бути повідомлена про будь-який офіційний документ або рішення, що стосується такої особи.

Відразу після отримання запиту на сповіщення запитуваний орган вживає необхідних заходів щодо такого сповіщення відповідно до чинного законодавства країни, в якій він розташований. Запитуваний орган повинен інформувати орган-заявника про дату сповіщення якнайшвидше після його направлення шляхом повернення йому одного з примірників його запиту, із належним чином заповненим сертифікатом на зворотній стороні.

Запит на стягнення та/або про вжиття заходів забезпечення оформлюється письмово за формою, наведеною в додатку IV. Запит повинен включати заяву про виконання умов, щодо ініціювання процедури взаємної допомоги у певній справі, скріплюватися офіційною печаткою органу-заявника, та підписуватися посадовою особою, належним чином уповноваженою робити такий запит.

Орган-заявник зазначає суми за вимогами, що підлягають стягненню, як у валюті країни, в якій він розташований, так і у валюті країни, в якій розташований запитуваний орган. Запит на стягнення може подаватись тільки якщо [1]:

- вимогу та/або офіційний документ, що дозволяє її примусове виконання, не оскаржено в країні, в якій він розташований;
- у країні, де він розташований, він застосував процедуру стягнення, передбачену на підставі офіційного документа і вжиті заходи не призвели до сплати за вимогою в повному обсязі;
- вимога перевищує 1500 євро, або ж її еквівалент у національній валюті.

Запитуваний орган підтверджує отримання запиту на стягнення та/або про вжиття заходів забезпечення у письмовій формі якнайшвидше та у будь-якому разі не пізніше ніж протягом семи днів з моменту його отримання.

Якщо протягом розумного строку, з урахуванням конкретного випадку, неможливо повністю або частково здійснити стягнення за вимогами або вжити заходів забезпечення, запитуваний орган повідомляє про це орган-заявника, зазначаючи відповідні причини. У будь-якому разі, після спливу 1 року з дати підтвердження отримання запиту запитуваний орган повідомляє орган-заявника про результати процедури, здійсненої ним для стягнення та/або для вжиття заходів забезпечення.

З урахуванням інформації, отриманої від запитуваного органу, орган-заявник може направити останньому запит про продовження процедури, здійсненої ним для стягнення та/або для вжиття заходів забезпечення. Такий запит оформлюється в письмовій формі протягом 2 місяців з моменту отримання повідомлення з результатами процедури, здійсненої запитуваним органом для стягнення та/або для вжиття заходів забезпечення, і розглядається запитуваним органом відповідно до положень, які стосуються первинного запиту.

Якщо запит на стягнення та/або про вжиття заходів забезпечення стає безпідставним у результаті сплати за вимогою, її скасування або з будь-якої іншої причини, орган-заявник негайно інформує запитуваний орган у письмовій

формі, щоб останній міг припинити будь-яке розпочате провадження. Якщо суму за вимогою, яка є предметом запиту на стягнення та/або про вжиття заходів забезпечення, з будь-якої причини змінено, орган-заявник негайно інформує запитуваний орган у письмовій формі.

Узагальнюючи вищевикладене, слід зробити висновок, що приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту це не лише один із кроків європейської інтеграції, але й спосіб підвищення конкурентноспроможності вітчизняного бізнесу, спрощення митних процедур та виконання взятих фінансових гарантій. Але усе це можливо лише при налагодженні дієвих механізмів надання взаємної адміністративної допомоги між митними адміністраціями і налагодженні конструктивної співпраці, в тому числі, при отриманні запитів та реагуванні на них.

Список використаних джерел

1. Конвенція про процедуру спільного транзиту: міжнародний документ від 20.05.1987. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text. (дата звернення: 07.03.2023).

2. Режим спільного транзиту. URL: https://mof.gov.ua/uk/common_transit_mode-473 (дата звернення: 08.03.2023).

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

М. М. Чуйко,

доцент кафедри маркетингу та торговельного підприємництва, кандидат
технічних наук, доцент
Українська інженерно-педагогічна академія, Україна, м. Харків

У зв'язку із введенням воєнного стану відбулися зміни митного оформлення товарів. Ці новації стосуються імпорتنих та експортних операцій, порядку роботи митних органів, правового регулювання ввезення деяких товарів тощо. Митні органи в умовах воєнного стану працюють в посиленому режимі, адже повинні забезпечити якомога швидший процес митного оформлення вантажів, значна частина яких завозиться в Україну як гуманітарна допомога.

Перше, що зробила Україна з введенням воєнного стану, це врегулювала ввезення найбільш необхідних для життєзабезпечення та оборони країни товарів. Основні зміни в режимі імпорту є наступними:

1. Спрощений порядок ввезення гуманітарної допомоги від іноземних донорів. Товари визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом, їх пропуск здійснюється за місцем перетину митного кордону України на підставі декларації, заповненої особою, що перевозить товар, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), зокрема, ліцензування та квотування. Для ввезення товарів гуманітарної допомоги на період воєнного стану не застосовуються стандартні порядки митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги, що діяли до початку війни. Також визначено, що товари, які належать до групи 27 митного тарифу (паливо, нафта тощо), визнаються гуманітарною допомогою та безоплатно передаються на потреби ЗСУ, військовим формуванням, перевізникам такої допомоги. На деякі товари групи 27 (бензин моторний, дизельне паливо, скраплений газ) встановлено нульову ставку акцизного податку та зменшено розмір ПДВ при їхньому імпорті [1].

2. Тимчасове звільнення від оподаткування товарів і транспортних засобів ввізним митом (всіх суб'єктів господарювання) та ПДВ (суб'єктів господарювання, які зареєстровані платниками єдиного податку I, II та III груп). Транспортні засоби, що ввозяться фізичними особами, також звільняються від сплати акцизного податку. Податкові та митні пільги застосовуються з дня, наступного за днем набрання чинності змін до Митного та Податкового кодексів (офіційного опублікування), тобто з 6 квітня 2022 року. Є винятки – зазначені пільги не застосовуватимуться до товарів, що походять або ввозяться з країни-окупанта, агресора та/або з окупованої території України, а спрощення мита – також і до алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Такі зміни покликані створити найшвидшу митницю у світі. Планується, що митне оформлення товарів не перевищуватиме 1 години. В рамках

спрощеного режиму подається лише попередня митна декларація (ПМД) без проведення митного огляду. Товар, на який заздалегідь була подана ПМД, після переміщення через митний кордон України може бути випущений у вільний обіг без подання будь-яких додаткових документів та митних декларацій. Ввезення товару на територію України за ПМД дозволяється протягом 30 днів з дати її оформлення. Імпорттери можуть обирати, який спосіб митного оформлення застосовувати – новий (спрощений) або стандартний (митний контроль і митне оформлення товарів здійснюються у повному обсязі, а оподаткування ввезених товарів здійснюється на загальних підставах).

Для застосування спрощеного способу митного оформлення, імпортер повинен подати до Держмитслужби заяву. Також передбачено тимчасове скасування фітосанітарного контролю та заходів нетарифного регулювання ЗЕД (крім державного експортного контролю), але за винятком до таких товарів як наркотичні речовини, товари військового призначення, подвійного використання, небезпечні відходи, радіоактивні речовини, а також товарів, які походять або ввозяться з країни-окупанта, агресора та/або з окупованої території України.

3. Спрощена процедура звільнення від оподаткування ПДВ лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них. Наразі не потрібно отримувати довідку від МОЗ чи особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я. Також розширено перелік лікарських засобів, що закуповують для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я. Слід зазначити, що МОЗ заборонило використання на території України лікарських засобів походженням з Республіки Білорусь та РФ.

4. Інші новації: припинено видачу на ввезення та анулювання вже раніше виданих дозволів на видавничу продукцію з РФ, фактично повна заборона до ввезення; продовжено строк звільнення брухту чорних і кольорових металів від оподаткування ПДВ до 2027 року.

Основними змінами, що стосуються експортних операцій, є доповнення переліку товарів, експорт яких у будь-яких кількостях підлягає ліцензуванню – на м'ясо курей, яйця курячі, а також такий стратегічний товар для України як пшениця і суміш пшениці та жита (меслін). Разом з цим, Уряд зменшив до нуля квоти на деякі товари, експорт яких в межах раніше діючих обсягів квот дозволявся за умови отримання ліцензій, а понад квоту – заборонявся. Мова йде про худобу, м'ясо, жито, овес, гречку, просо, цукор, сіль. Таким чином, держава фактично заборонила експорт зазначених товарів [2].

Крім того, для отримання ліцензії на експорт необхідно подати в Мінекономіки значно менший перелік документів, а саме заявку на отримання ліцензії за затвердженою формою, лист-звернення щодо оформлення ліцензії та копію зовнішньоекономічного договору або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість нього.

Список використаних джерел

1. Дуда Т. Які нововведення діють на митниці в умовах війни. *Погляди*. URL: <https://thepage.ua/ua/experts/yaki-novovvedennya-diyut-na-mitnici-v-umovah-vijni>.
2. Спрощений митний контроль та митне оформлення товарів. *Європейська Бізнес Асоціація*. URL: <https://eba.com.ua/sproshhenyj-mytnej-kontrol-ta-mytne-oformlennya-tovariv-ofitsijne-roz-yasnennya/>.

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 5
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ІЗ ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

COMMUNICATIVE APPROACH TO FORMING SOFT SKILLS OF
FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF ENTREPRENEURSHIP AND
TRADE

V. L. Ishchenko,

Head of Business Foreign Language Department, Candidate of Philology, Associate
Professor

S. O. Horbunova,

Lecturer of Business Foreign Language Department
HEI of Ukoopsilka “Poltava University of Economics and Trade”, Ukraine, Poltava

Nowadays, Ukraine needs highly qualified specialists with knowledge of a foreign language who are able to absorb everything new and progressive and who are also ready to generate and implement fresh, original ideas, as well as participate effectively in international cooperation and the formation of a new attitude towards Ukraine in Europe and the whole world.

Specialists in the field of entrepreneurship and trade are involved in communication due to the demands of their professional activity. Language is the primary mode of communication among humans. Additionally, in a business environment that involves multiple languages, it is necessary to have proficiency in several languages. That is why the study of foreign languages acquires a special status in the process of training of future specialists in entrepreneurship and trade. Therefore, this leads to the determination of the main strategic directions for improving the goals, content, methods, techniques and means of foreign language learning.

In the process of learning using the communicative method, future specialists in the field of entrepreneurship and trade acquire not only basic interpersonal communication skills (BICS) but also such soft skills business communication skills, public speaking skills, business writing skills etc. [4] All of them are the components of communicative competence – the ability to use language depending on a specific situation. The students learn communication in the process of communication itself. Accordingly, in order for exercises and tasks to be appropriate for language learning, they should have a communicative purpose, which may involve creating a gap in information, providing choices, and eliciting feedback from the learners. The most important characteristic of the communicative approach is the use of authentic materials, i.e., materials that are actually used by native speakers. Speech interaction of students sometimes, although far from always, takes place with the participation of

the teacher in a variety of forms: pairs, triads, small groups, with the whole group. From the very beginning, students master all four types of speech activity at the extra-phrase and text levels with limited use of their native language.

To achieve communicative competence the English teacher uses the latest teaching methods that combine communicative and cognitive goals. Innovative methods of teaching foreign languages, which are based on a humanistic approach, aimed at the development and self-improvement of an individual, at revealing his reserve capabilities and creative potential, create prerequisites for effective improvement of the educational process in universities. The main principles of modern methods are: movement from the whole to the individual, orientation of classes on the student (learner-centered classes), purposefulness and meaningfulness of classes, their focus on achieving social interaction when the teacher has faith in the success of his/her students, integration of language and its acquisition with the help of knowledge from other fields of science. An interactive method provides an opportunity to solve communicative and cognitive tasks by means of foreign language communication. The category “interactive learning” can be defined as: a) interaction between a teacher and a student in the process of communication; b) training for the purpose of solving linguistic and communicative tasks. Interactive activity includes the organization and development of dialogic speech, aimed at mutual understanding, interaction, and solving problems important for each of the participants in the educational process.

In the system of interactive learning, the following main principles of cooperation methods are distinguished:

- 1) positive interdependence – the group succeeds under the condition that each student performs tasks well;
- 2) individual responsibility – working in a group, each student performs his task, which is different from the others;
- 3) equal participation – each student is given the same amount of time to conduct a conversation or complete a task;
- 4) simultaneous interaction – when all students are involved in the work [3].

In the process of communication, students learn to solve complex problems (of professional or non-professional nature) based on the analysis of circumstances and relevant information; to express alternative opinions; to make balanced decisions; to communicate with different people; to participate in discussions. In addition to the skills mentioned, interactive learning and communication also play a significant role in developing critical thinking skills among the future specialists in the field of entrepreneurship and trade. Through the process of analyzing information and circumstances, students learn to think critically, evaluate different perspectives, and formulate reasoned arguments. The interactive learning process fosters a collaborative and supportive environment where students can engage in respectful discourse and receive constructive feedback, enabling them to refine their critical thinking skills over time.

Modern communicative methodology offers a wide introduction into the educational process of active non-standard methods and forms of work for better conscious assimilation of the material. In practice, the following forms of work have proven to be highly effective: individual, pair, group and team work.

Among the most effective and efficient forms of pair and group work we distinguish inside/outside circles, brainstorming; zigzag reading; exchange of opinions (think-pair-share); pair interviews and others. For example, zigzag reading refers to an activity that involves dividing a text into parts or using different texts on the same topic. Excerpts of the text are distributed to students for reading with further discussion in order to identify the content of the entire text or to express different points of view regarding what was read.

It is important for the teacher to consider that the topics for discussion should not be constrained or restricted in any way. Additionally, the choice of topics should reflect the diversity of interests and experiences of the students, as well as the requirements of their respective professional fields. One of the features of interactive forms of education is that they motivate the student not only to express their own point of view, but also to change it under the reasoned influence of partners in the process of communication. It should be noted that all the above-mentioned forms of interactive learning are effective if the problem has been previously discussed in class and students have certain experience.

Among the most important advantages of interactive learning the following can be highlighted:

- 1) establishment of a friendly atmosphere and relationships between the participants of communication;
- 2) students have the opportunity to be more independent and self-confident;
- 3) the teacher encourages students to cooperate and they are not afraid to make mistakes;
- 4) students get an opportunity to overcome the fear of the language barrier;
- 5) the teacher does not dominate;
- 6) every student is involved in work and has a certain task;
- 7) students can use their knowledge and experience acquired earlier [2].

As previous experience shows, the use of interactive teaching methods relieves students' nervous tension, changes the forms of activity, and draws attention to the main issues of the class.

Therefore, the study and practical application of innovative methodological approaches provides an opportunity for foreign language teachers to implement and improve new work methods, increase the effectiveness of the educational process and the level of knowledge of the future specialists in the field of entrepreneurship and trade. In addition, the study and practical application of innovative methodological approaches can also contribute to the development of students' soft skills, such as communication, collaboration, and problem-solving abilities, which are highly valued

in the modern workplace. As a result, students can become better prepared for their future roles as professionals in the field of entrepreneurship and trade.

The analysis of the practice of teaching English in universities showed that the textbooks and methodological materials used in the learning process still do not sufficiently take into account the role and importance of the motivational sphere of students, the dynamics of meaningful learning motives in the learning process, the degree and nature of the relationship of motivational readiness to the assimilation of knowledge, to mastering the methods of such assimilation with specific methodological techniques. Therefore, studying the motivational sphere of students, developing ways and methods of its correction and development is an urgent problem. The teacher must create a motivational environment for students, adequate for learning foreign languages.

Thus, it can be concluded that the development of soft skills of future specialists in entrepreneurship and trade depends on the effectiveness of communicatively oriented teaching of foreign languages in universities which in its turn depends on the desire and ability of teachers and lecturers to use the positive experience of researchers and practitioners regarding the humanistic approach to education, understanding the need to develop soft skills of future specialists. Such methods of teaching foreign languages help to reveal the creative potential of students and contribute to the process of training highly qualified and competitive specialists in the sphere of trade and entrepreneurship.

References

1. Stern, H.H. Fundamental Concepts of Language Teaching. – Oxford: Oxford University Press, 1983. – 592 p.
2. Blair, R.W., ed. Innovative approaches to language teaching. – New York: Newbury House, 1982. – 257 p.
3. Celce-Hurcia, H., ed. Teaching English as a Second or Foreign Language. Boston, Massachusetts: Heinle ELT, 2013. – 708 p.
4. Ellis M., Kisling E. & Hackworth R. Teaching Soft Skills Employers Need, Community College Journal of Research and Practice, 2014 – 433-453, DOI: 10.1080/10668926.2011.567143.

FOCUSING ON ESG AS THE CRITICAL ELEMENT OF THE TEXTILE INDUSTRY CHAIN RESILIENCE

O. V. Kyrychenko,

Associate Professor of the Department of Commodity, Biotechnology, Expertise and Customs Affairs, Ph.D.
HEI of Ukoopspilka “Poltava University of Economics and Trade”, Ukraine, Poltava
Visiting Associate Professor
Academia Sinica, Taiwan (R.O.C.), Taipei

After the COVID-19 pandemic, most entrepreneurs have already realized they cannot work as before. New challenges of remote employment, the rethinking of values, and changing the focus of activity have appeared. Presenting financial statements and a perspective plan for development, introducing technologies, and releasing new products is not enough to attract more investments. To interest stakeholders, companies need to be flexible and focused on the needs of customers and their employees, do not wait for the officially approved standards for ESG reporting, but use international practices, experiment, try, and implement methods that will reveal the potential of the company on the international labor market and investments.

Nowadays, all industries in Ukraine are affected directly or indirectly by war. Reconstruction of Ukraine after the end of the war should be planned now. The top management of the state, the government, and non-governmental organizations negotiate with other countries, ministries, foundations, and organizations to attract funds and specialists to reconstruct critical infrastructure, cities, and individual objects. Since these processes are necessary and inevitable, everyone in the country should be involved in them. Such conditions dictate to higher education institutions the vector of training for their students.

According to the results of studies covering enterprises' data even before 2018, ESG indicators, the size of enterprises, and the speed of changes in share prices are in a specific interaction [1]. Usually, everyone looks at the textile industry with a focus on the Environmental because, during the production of textile materials and ready-made clothes, there is consistently high consumption of water, raw materials, and energy resources, significant emissions of gases, production waste, and wastewater used. However, stakeholders from different countries have different practices for evaluating ESG components. Under such conditions, it is no longer enough to outline development in the direction of environmental responsibility. It is essential to understand that considering ESG factors in activities will impact not only the internal policies of enterprises but also all participants in the chain of promotion of goods, including the end of the life cycle.

Future ESG specialists at textile industry enterprises must understand that following current trends regarding environmental, social, and governance factors is

not just a marketing ploy and an opportunity to present the company in a more favorable light. There are already examples of how society reacts to greenwashing (lawsuits against H&M) [2].

For Ukrainian enterprises in the textile industry, the most significant challenges among ESG initiatives during the war and reconstruction can be:

ESG is not a free whim. In the conditions of reduced budgets, minimal opportunities to attract funds, and dependence on foreign markets, suppliers, and exchange rates, the need to diversify ESG expenses may seem redundant and out of time. Even the allocation of a separate staff unit can be a challenging task;

the need to implement "Net Zero" technologies in the production and management of all processes, from the purchase of raw materials and thoughtful use of resources to responsible waste disposal;

the difficulty of justifying the future benefits of focusing on ESG factors in conditions where society and businesses that have never supported it do not see sufficient evidence of improved performance;

even in countries actively working on ESG, only a few examples of successful corporate practices promote all three factors equally. Most often, there are cases with a predominance of one factor, for example, Governance, since it is easiest to resolve issues with authorities where requirements and expectations are clearly defined;

the need for communication, meetings with all stakeholders, and receiving feedback, ultimately forming a circle of stakeholders. For the textile industry, the main challenges remain the problem of a significant impact on the environment and the introduction of a circular economy, and responsible use of resources, so all participants in the discussion must have relevant knowledge;

many see the problem in the spread of fast fashion, and only the clothing manufacturers are responsible, but consumers form the demand, so communication with consumers should be a priority. Education of citizens should go beyond classic information about products; consumers should be aware of their responsibility for direct impact on the environment and the need for responsible consumption.

In conclusion, it is worth emphasizing the need to reformat Ukrainian enterprises, particularly the textile industry, to a new development direction. As a result of responding to current market requirements, it will eventually be possible to observe an increase in proposals for cooperation, investment attraction, and gradual growth. All these changes are the initiative of caring employees, managers, leaders, and consumers, and it is precisely such specialists that educational institutions should train. Therefore, the main recommendation is to increase attention to the practical training of education seekers, considering ESG factors.

References

1. Shakil, MH. Environmental, social and governance performance and stock price volatility: A moderating role of firm size. *J Public Affairs*. 2022; 22:e2574. <https://doi.org/10.1002/pa.2574>.

2. Ka'myia Gunn, Yellow Light: ESG Investing, A Caution to Fast Fashion Brands, 10 Emory Corp. Governance & Accountability Rev. Perspectives 18. 2023. Available at: <https://scholarlycommons.law.emory.edu/ecgar-perspectives/44>.

АКТУАЛЬНИЙ НАПРЯМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ З ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

М. С. Беднарчук,

завідувач сектора моніторингу та інформаційного забезпечення центру,
судовий експерт, кандидат технічних наук, професор
Львівський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства
внутрішніх справ України, Україна, м. Львів

О. В. Шумський,

доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, кандидат
технічних наук
Львівський торговельно-економічний університет Центральної спілки
споживчих товариств України, Україна, м. Львів

Не зважаючи на другий рік війни, яка через постійні ракетні обстріли не залишає у безпеці жодного куточка і жодного мешканця України, у нашій державі практично безперервно триває освітній процес. Зокрема, відповідні експертні групи Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) проводять акредитаційні експертизи закладів освіти. Цей широкомасштабний, новітній для вітчизняної освіти, комплексний захід, серед іншого, передбачає зустріч експертних груп НАЗЯВО з роботодавцями та стейкхолдерами з питань акредитації освітньо-наукових (магістерських) та освітніх (бакалаврських) програм окремих спеціальностей.

Львівський НДЕКЦ МВС на умовах відповідних угод тривалий час співпрацює з широким колом ділових партнерів, серед яких переважають заклади освіти та науково-дослідні установи [1-2].

З іншого боку, у Львівському НДЕКЦ МВС працює значна кількість фахівців десятків експертних спеціальностей [3], які мають вагомий фаховий досвід, науково-практичні і науково-методичні здобутки, наукові ступені, вчені звання тощо і тому запрошуються закладами вищої освіти (ЗВО) для участі у акредитаційних експертизах [4].

Участь судових експертів Львівського НДЕКЦ МВС в акредитаційних експертизах ЗВО:

- обґрунтована тим, що чинні спеціальності судових експертів базуються на спеціальностях, за якими ці заклади здійснюють підготовку студентів;
- дозволяє у площині практичних потреб об'єктивно оцінити відповідні освітні програми і публічно висловити та обґрунтувати зауваження до освітніх програм;

- дозволяє надати конструктивні, практично значимі пропозиції, які передусім спрямовані на розширення можливостей працевлаштування майбутніх випускників тих спеціальностей, які акредитуються.

Зокрема, аналіз результатів роботи групи стейкхолдерів та роботодавців, запрошених експертною групою НАЗЯВО під час проведення акредитаційної експертизи у ЛТЕУ за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньої програми «Товарознавство та експертиза в митній справі» [4] через призму багаторічного досвіду наукової, науково-педагогічної та адміністративної діяльності авторів у сфері підготовки студентів товарознавчих спеціальностей – дають підстави виокремити один з найбільш актуальних напрямів формування професійних компетентностей сучасних фахівців з експертизи товарів.

Цей напрям має комплексний характер, оскільки проблеми встановлення приналежності до класифікаційних угруповань, ідентифікації і описання товарів, які є об'єктами судової товарознавчої експертизи, не лише необхідно вирішувати у практичній діяльності судових експертів товарознавців, але й брати до уваги при формуванні професійних компетентностей майбутніх фахівців з експертизи товарів.

Реалізація цього напрямку передбачає відведення особливого місця, надання особливого статусу і приділення особливої уваги у системі формування компетентностей у зазначеній вище освітній програмі вивченню Українського класифікатора товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) [5]. На наш погляд, це обумовлено кількома об'єктивними причинами:

- аналіз матеріалів судових товарознавчих експертиз, виконаних у Львівському НДЕКЦ МВС свідчить, що об'єктами дослідження судових експертів експертних спеціальностей 12.1 «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів» та 12.5 «Оцінка майна і техніки військового призначення та озброєння» [3] дедалі частіше стають товари, які перетинають митний кордон України, тобто, досліджуються (класифікуються, ідентифікуються, описуються тощо) судовими експертами відповідно до УКТЗЕД;

- певні структури митниці та державні спеціалізовані установи судово-експертної діяльності [6] дедалі гостріше потребують фахівців не з загальними, формальними знаннями УКТЗЕД, а з навичками його практичного використання для сучасних потреб судової товарознавчої експертизи і митної діяльності;

- інші освітні програми та спеціальності не можуть забезпечити належний рівень опанування студентами усіх тонкощів ефективного використання УКТЗЕД у практичній діяльності, оскільки не надають студентам базові знання про сучасний ринковий асортимент і основні властивості товарів, які впливають на їх ринкову вартість.

Для реалізації цього напрямку доцільно використати досвід понад 30-річного [7] викладання у ЛТЕУ (Львівська комерційна академія, Львівський торговельно-економічний інститут) навчальних дисциплін, спрямованих на вивчення (у різних обсягах) спочатку ТНЗЕД, а потім УКТЗЕД, а також досвід співпраці Львівського НДЕКЦ МВС із ЗВО [8-10].

Аналіз цього досвіду через призму сучасних потреб практичного застосування дає підстави стверджувати, що вивчення УКТЗЕД потребує:

- побудови структурно-логічної схеми вивчення навчальних дисциплін, у якій УКТЗЕД вивчається після вивчення усіх розділів товарознавства;
- опанування студентами його загальної структури та вироблення практичних навичок роботи з «Основними правилами інтерпретації УКТЗЕД»;
- достатньої кількості аудиторного навчального часу;
- безпосередньої участі викладача та його індивідуальної роботи з кожним студентом;
- проведення виїзних навчальних занять в установи судової експертизи, Бюро товарних експертиз, митниці, у брокерських фірмах та ін., а також залучення практичних працівників зазначених установ до читання тематичних лекцій студентам у ЗВО;
- виконання курсових робіт відповідної тематики;
- стажування викладачів та проходження практики студентів ЗВО в установах і організаціях, які практично використовують УКТЗЕД у повсякденній діяльності;
- проведення тематичних (присвячених проблемам вивчення УКТЗЕД) науково-практичних заходів (конференцій, круглих столів, семінарів тощо).

Окрім цього, відповідні структури митниці та суб'єкти експертної діяльності [5] сьогодні потребують фахівців, які в процесі підготовки у ЗВО (навчання за певними освітніми і освітньо-науковими програмами) не лише набувають сучасних знань про товари, але й отримують навички адаптувати ці знання до потреб практичної діяльності та самостійно їх поповнювати і вдосконалювати під час роботи за набутим фахом.

Список використаних джерел

1. Заяць Р. Я. Співпраця Львівського НДЕКЦ МВС : досягнення та перспективи. *Актуальні питання судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану та повоєнний період : матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. (Одеса-Львів, 28 вересня 2022 року) : тези доповідей / відп. ред. Дмитро Кішко, Роман Заяць*. Львів : Растр-7, 2022. С.10-13.

2. Львівський НДЕКЦ МВС. Партнерство та співпраця. URL: <http://ndekc.lviv.ua/partners.html> (дата звернення 03.03.2023).

3. Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та атестацію судових експертів Експертної служби МВС. Наказ МВС України від 15.12.2011 № 923. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 лютого 2012 р. за

N 288/20601. Із змінами і доповненнями. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE20601> (дата звернення 03.03.2023).

4. Практичний результат виконання Львівським НДЕКЦ МВС угод про співпрацю з закладами вищої освіти. URL: <http://ndekc.lviv.ua/news185.html> (дата звернення 03.03.2023).

5. Український класифікатор товарів зовнішньоекономічної діяльності. URL: <http://ares.ua/uk/codesearch> (дата звернення 03.03.2023).

6. Про судову експертизу. Закон України. Документ 4038-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 28, ст. 232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення 03.03.2023).

7. Беднарчук М. С., Семак Б. Д. Товарна експертиза і ринок товарів. *Вісник Львівської комерційної академії. Т. 2, Ч. 2.* Львів : Коопосвіта, 1998. С. 12-21.

8. Лекція судових експертів Львівського НДЕКЦ МВС студентам ЛТЕУ, які навчаються за освітньо-професійної програми підготовки «Товарознавство та експертиза у митній справі» URL: <http://ndekc.lviv.ua/news52.html> (дата звернення 04.03.2023).

9. I Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна товарознавча експертиза: теоретичні розробки, практичний досвід, проблеми і перспективи» URL: <http://ndekc.lviv.ua/news119.html> (дата звернення 04.03.2023).

10. Вийзне практичне заняття у Львівському НДЕКЦ МВС студентів ЛТЕУ, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Товарознавство та експертиза в митній справі» URL: <http://ndekc.lviv.ua/news78.html> (дата звернення 04.03.2023).

МАГАЗИН У МОБІЛЬНОМУ ТЕЛЕФОНІ

Л. О. Бойко,

доцент кафедри економіки та фінансів, к.с.-г.н., доцент

А. О. Тітова,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна,

м. Кропивницький

Стрімкий науково-технічний прогрес зумовив створення різноманітних можливостей і форм стосовно здійснення підприємницької діяльності у сфері торгівлі та задоволення попиту покупців. На сьогодні у навколишньому світі швидко та динамічно змінюються реалії, що значною мірою не може позначатись і на торгівлі, яка все більше піддається трансформації у сектор електронної комерції.

Соціальні мережі за останні роки стали повноцінною платформою для підприємницької діяльності та мають значні функції ефективного та точного

повідомлення цільовій аудиторії інформації про потенційних клієнтів, наявність необхідних комунікаційних інструментів для роботи з клієнтами, компаніями, продажу товарів, послуг тощо [1-3].

У нашому житті мобільний телефон відіграє визначальну роль. Так склалося, що більшість свого вільного часу люди проводять у гаджетах, тому і отримують більшість інформації з Internet.

Підприємці які хочуть відкрити свій бізнес, або розвивати існуючий, для того щоб йти у ногу з часом, давно перешли на «онлайн» платформи у соціальні мережі, такі як Instagram, Facebook, Tik-Tok, Telegram та багато інших, які допомагають продавцю краще просувати свій товар та бізнес. Такий спосіб комерції дуже зручний як для покупця так і для продавця. Споживач можете не виходячи з дому у зручний для нього час, зайти на сторінку будь-якої соціальної мережі, наприклад Instagram, та купити потрібний товар, або зробити попередній запис на отримання будь якої необхідної послуги. Головними перевагами електронної торгівлі є глобальний масштаб, тривалість діяльності бізнесу цілодобово протягом 365 днів на рік, швидке виведення товарної продукції на споживчий ринок, персоналізація та автоматизація виробничих процесів.

Можна більш детально розглянути просування товару у такій соціальній мережі як Instagram. У мережі знаходиться дуже багато різних сторінок Internet-магазинів, де клієнт можете обрати більш корисний, цікавіший для нього аккаунт. Дуже зручно потенційному споживачу обирати товар дивлячись на стрічку сторінки, куди продавець скидає фотографії або відео свого товару.

Також дуже зручний спосіб показати товар, послугу або розповісти про якусь подію (акція, відгуки) через Stories.

Для того, щоб не потрапити на недоброчесні Internet-магазини, перед майбутньою покупкою товару обов'язково потрібно з'ясувати:

- найменування та місцезнаходження продавця;
- основні характеристики продукції (розмір, колір, матеріал виготовлення);
- ціну товару та наявність додаткових платежів;
- порядок прийняття претензії, умови гарантії та поставки;
- порядок повернення та обміну.

Такі прості дії допоможуть споживачеві придбати якісний товар.

Окремим предметом гордості ритейлерів стало вагоме збільшення продажів товарів через Internet. Це змусило бізнес переформатовувати роздрібну торгівельну мережу. З метою збільшення обсягів продажів товарів через мережу онлайн-каналів, робота проводиться на усіх можливих напрямках. І це тільки початок, зовсім інша справа це логістика і доставка товару до споживача і над цим потрібно ще багато працювати.

Згідно з даними опитування Deloitte в Україні, напередодні війни другий рік поспіль спостерігалася важлива тенденція: двократне переважання темпів

зростання онлайн над офлайн. 22% респондентів зазначають, що почали купувати частіше онлайн, і лише 9% купують частіше офлайн. Таку тенденцію спричинили негативні наслідки пандемії, яка змусила багатьох людей купувати необхідні товари онлайн. Як показало дослідження Soul Partners і Baker Tilly Україна, обсяг ринку e-commerce у 2020 р. зріс на 41% та досягнув \$4 млрд, що становило 8,8% від загального обсягу роздрібною торгівлі в країні. Ця частка за підсумками 2021 р. була на рівні 9,2%, або \$4,4 млрд. Ринок електронної комерції виріс майже втричі у порівнянні з 2016 р. і аналітики прогнозують його подвоєння протягом наступних п'яти років [4].

На початку війни електронна комерція зазнала шокового падіння, згодом відбувся сплеск попиту на окремі категорії та види товарів і нарешті цей бізнес отримав певну стабілізацію після здійснення масової міграції населення, релокації підприємств та виробничих потужностей. Облаштування вимушених переселенців на новому місці або поступове повернення їх на постійне місце проживання спонукає збільшення обсягів продажу товарів через Internet-мережу.

Список використаних джерел

1. Бойко В.О., Осадчий А.А., Бойко Л.О. Соціальні мережі – перспективний напрям просування бізнесу у підприємницькій діяльності. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2021. № 2 (77). С.178-185
2. Бойко Л.О., Колінько А.Д. Соціальні мережі для бізнесу: яку платформу обрати. Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (20-21 травня 2021 року). – Одеса: Державний університет «Одеська політехніка», 2021. С.28-31.
3. Кирилов Ю.Є., Грановська В.Г., Крикунова В.М., Жосан Г.В., Бойко В.О. (2020) Цифрова економіка. Криптовалюти: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 228 с.
4. Вплив війни на інтернет-торгівлю: як змінювалися онлайн-продажі рітейлерів протягом I півріччя 2022 року. URL: <https://rau.ua/novyni/vpliv-vijni-na-internet/>.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ У ГАЛУЗІ ТОВАРОЗНАВСТВА

Ю. О. Мельник,

судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

МВС України, Україна, м. Кропивницький

здобувач ступеня вищої освіти магістра 2-ПУА курсу за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання

Національна академія внутрішніх справ, Україна, м. Київ

Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань [1]

Також, професія судового експерта зазначена у Національному класифікаторі України «Класифікатор професій» під кодом 2429, і належить до інших професіоналів в галузі правознавства [2]. Ця професія, як і будь-який інший вид трудової діяльності, потребує для її здійснення певних здібностей та якостей, спеціальних теоретичних знань практичних навичок, інакше кажучи, формування відповідних компетентностей.

Для визначення місця судового експерта-товарознавця у системі професій необхідно:

- дослідити специфіку професійної діяльності судового експерта, створити його професіограму;
- визначити вимоги, які ця діяльність висуває до особи судового експерта-товарознавця;
- визначити критерії професійної придатності особи до професії судового експерта.

У вітчизняних дослідженнях проблеми професійної компетентності переважно розглядаються у кількох аспектах:

- 1) у діяльнісній парадигмі: як система знань, умінь та способів виконання діяльності;
- 2) в особистісно-діяльнісній – як властивість особистості, що дозволяє діяти самостійно, ефективно та відповідально;

3) в акмеологічній – як результат продуктивного особистісно-професійного розвитку, як важлива умова професіоналізму.

Цю проблему досліджували такі видатні науковці, як М. Головань, Дж. Равен, Д. Мельничук, Т. Василевська, Л. Пашко, Т. Соколова, В. Потяка, О. Шовгель, І Хмельницька, Д. Бакуменко та інші.

Здійснення судово-експертної діяльності у галузі товарознавства передбачає наявність професійних вмінь, основу яких становить поєднання спеціальних знань і певний досвід їх застосування в різних ситуаціях. Професійні вміння проявляються у професійній компетентності судового експерта товарознавця.

Компетентність можна пов'язувати із ефективним вирішенням життєвих завдань, або таких, які вирішуються у процесі експертної діяльності. Компетентність, що розуміється таким чином, розглядається як синонім поняття «засіб», або як індивідуальний спосіб вирішення, а також як особливий тип організації предметно-специфічних знань, що дозволяє людині приймати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності.

До компетентності можна віднести низку компонентів, що мають поза професійний або надпрофесійний характер. До надпрофесійних компонентів М. Головань, в першу чергу, відносить якості особистості, що сприяють самостійності у прийнятті рішення, творчому підходу до справи; гнучкість мислення, комунікабельність, здатність до співпраці, прагнення навчання [3].

Відповідно до поглядів Дж. Равена, види компетентності пов'язані, по-перше, із системою цінностей (особистості, суспільства), здатністю людини самостійно обирати стратегії поведінки; по-друге, – зі сприйняттям та очікуваннями людини вимог суспільства та соціуму, а також усвідомленням власної ролі у цих структурах; по-третє, – з адекватністю розуміння принципів відносин для людей, які можуть бути представленими у вигляді певних стандартів, або еталонів поведінки [4].

Компетентність судового експерта у галузі товарознавства визначається його освітою, спеціальною підготовкою, досвідом у вирішенні поставлених завдань, індивідуальною здатністю до нестандартного продуктивного мислення при написанні експертиз різної складності. Критерії компетентності судового експерта поділяється на три рівні: базова, індивідуальна; компетентність експерта конкретної експертної спеціальності :

- базова компетентність – визначає здатність судового експерта самостійно виконувати дорученні йому завдання, спираючись на деякий багаж знань отриманих в процесі навчання у вузі, а також вмінь та навичок з експертної спеціальності отриманих в результаті підготовки до атестації та отримання кваліфікації судового експерта;

- індивідуальна компетентність – володіння прийомами особистісного самовираження і саморозвитку в межах професії та спеціалізації, впевненість в

собі, вміння примати рішення, готовність до реалізації себе в професійній діяльності і до професійного зростання і підвищення кваліфікації;

– компетентність експерта конкретної експертної спеціальності. Здатність вирішувати поставлені завдання при проведенні експертизи в конкретній спеціальності [5, с. 202-203].

Професійна компетентність являє сукупність цих рівнів. У державних експертних установах професійна компетентність судового експерта перевіряється і засвідчується експертно-кваліфікаційними комісіями, вони можуть присвоїти або позбавити кваліфікацію судового експерта товарознавця.

Сутність товарознавчої експертизи полягає в тому, що за допомогою спеціальних знань, якими володіє експерт-товарознавець, вивчити та дослідити споживчі властивості товарів, визначити фактичний стан виробів, їх якості та на основі цього обґрунтувати вартість цих об'єктів шляхом надання незалежних компетентних висновків. Оцінюючи висновок експерта, важливим є питання оцінки компетентності, тому перш за все необхідно проаналізувати чи відображена у висновку інформація, що характеризує експерта з точки зору фахівця у певній галузі знань; чи відповідають ці спеціальні знання питанням, які поставлені перед експертом; чи потрібні для вирішення поставлених перед експертом питань спеціальні знання даного профілю; чи відповідають компетенції та спеціалізації експерта ті засоби та методи, які він використовував для вирішення поставлених перед ним питань.

Також необхідно оцінити чи не вийшов експерт за межі своєї компетенції при формуванні висновку. Висновок вважається таким, що виходить за межі експертної компетенції у таких випадках як, експерт відповідаючи на запитання зачіпає сферу наук, які не входять до кола його спеціальних знань та якщо для вирішення поставленого запитання не потрібні спеціальні знання, а достатньо лише суб'єктивні судження, які формуються на життєвому досвіді та здоровому глузд [5, с. 203].

Для того, щоб підвищувати компетентність експертів-товарознавців потрібно невідпинно навчатися, накопичуючи професійні знання, вміння та навички, брати участь у науковій діяльності, проходити тренінги з професійної діяльності, брати участь у семінарах, круглих столах та обговореннях з експертами з цієї ж галузі. Також, необхідно опановувати знання з питань маркетингу, які мають базуватися не тільки на ґрунтовних знаннях щодо класифікації, асортименту, стандартизації, якості, оптимальних умов і режимів зберігання продукції, а й на спеціальній підготовці з оцінки якості та вартості споживчих товарів і послуг. Якщо буде здійснюватися якісна підготовка судових експертів-товарознавців, то в подальшому не буде виникати ніяких запитань та зауважень з приводу їх професійної підготовки та компетентності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI : станом на 5 лют. 2023 р. URL: <https://bit.ly/42a5yfM> (дата звернення: 09.03.2023).
2. Класифікатор професій. URL: <https://bit.ly/3T9tJa4> (дата звернення: 09.03.2023).
3. Головань М. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. URL: <http://bit.ly/3T3PpnU> (дата звернення: 09.03.2023).
4. Дзвінчук Д. Підвищення кваліфікації державного службовця як процес і результат розвитку компетентності / Д. Дзвінчук // Вісн. УАДУ. 2017. № 1. С. 190–194.
5. Сівчук І. Професійна компетентність під час формування та підготовки товарознавців-експертів. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. Т. 2. С. 200–206. URL: <https://bit.ly/3ZQABuY> (дата звернення: 09.03.2023).

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ

І. В. Олійник,

доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій, кандидат економічних наук, доцент

Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна, м. Херсон

В наш час праця людини стає однією з найбільш важливих категорій, яка обумовлює все різноманіття та складність підходів щодо аналізу її впливу майже на всі аспекти життєдіяльності суспільного механізму. З погляду на її комплексність, імплементація концепції гідної праці є тим стратегічним напрямом розвитку людської спільноти, що здатний гармонійно узгодити різноспрямовані тенденції, які мають місце в економічній і соціальній сферах, з метою досягнення соціально-економічного консенсусу та прогресу. Саме тому поняття «людський капітал» нині набуває великого значення не лише для академічної науки, а й для окремих осіб, підприємств різних галузей економіки та держави в цілому.

У найзагальнішому вигляді людський капітал можна визначити як сформований і розвинутий у результаті інвестицій і накопичений людиною певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовується у тій чи іншій сфері економічної діяльності, сприяє зростанню продуктивності праці і завдяки цьому впливає на зростання доходів свого власника, прибутку підприємства та національного доходу держави. Це поняття також відображає здоров'я людей, яке визначає їхні здібності працювати та тривалість часу, протягом якого вони можуть це робити.

Сьогодні концепція людського капіталу є ціннісним інструментом аналізу різних економічних і соціальних питань [1].

З іншого боку, управління людським капіталом – це процес найму потрібних людей, ефективного управління робочою силою та оптимізації продуктивності та соціально-економічної значущості праці. Цей процес поступово перетворюється зі здебільшого адміністративної функції корпоративного менеджменту на критично важливий фактор підвищення цінності та мобільності бізнесу. До того ж, стратегія управління людським капіталом має вирішальне значення й для забезпечення успіху будь-якого бізнесу, оскільки формування системи мотивації та оплати праці персоналу перетинає усі функціональні сфери організації та впливає на кожного окремого працівника [2, с. 128].

Управління людським капіталом може суттєво підвищувати продуктивність робочої сили та допомагати менеджерам з персоналу наймати, залучати та утримувати працівників, забезпечуючи в той же час стабільність кадрового потенціалу підприємства. В інтегрованих технологічних системах виробництва та розподілу продукції, де служби управління персоналом об'єднані в єдину систему міжфункціональних зв'язків, це також може усунути досить затратний процес формування і пошуку кадрового резерву та ефективно синхронізувати управлінські дані в надійне джерело для прийняття рішень.

Ринкові механізми, що постійно розвиваються, роблять вказаний аспект корпоративного управління дедалі важливішим. Ці тенденції, зокрема, включають: зміну демографічних показників робочої сили та можливість виконувати роботу у віддалених середовищах; велику чисельність контрактних та позаштатних співробітників; посилення нормативних вимог у сфері організації та оплати праці; звуження ринків трудових ресурсів та потребу в спеціальних навичках; поширеність командних структур роботи, а також значний обсяг доступної інформації щодо стану та якісних характеристик робочої сили.

З поняттям людського капіталу тісно пов'язана категорія професійної мобільності персоналу. Останню слід також розглядати з позиції соціальної адаптації і розвитку працівників та можливості їх інтегрування до системи суспільного поділу праці. Особливості поведінки людини у виробничому і соціальному середовищі доповнюють розуміння вказаних категорій такими важливими характеристиками, як прагнення до вищої соціальної позиції, підвищення якісного змісту праці, забезпечення гідного рівня заробітної плати, а також бажання мати конкурентні переваги в різних функціональних сферах.

Професійна мобільність є процесом переміщення працівників між посадами або професійними рівнями. Загалом, це висхідний рух, у якому просуваються працівники. Однак це може бути й перехід на іншу посаду в іншу команду чи відділ. Можна вважати цю характеристику людського капіталу джерелом та передумовою цілеспрямованих трансформацій працівників, що

відображається у зміні кількісних та якісних параметрів праці, передусім її вартості. У соціальному вимірі мобільність являє собою переміщення окремих осіб, сімей, домогосподарств або інших категорій людей усередині соціальних верств суспільства або між ними. Це й зміна соціального статусу відносно поточного соціального положення людини в певному суспільстві. Ось чому різноманітні чинники, які сприяють ефективному розподілу людських навичок та вмінь сприяють накопиченню людського капіталу та значно сприяють економічному зростанню [4].

Одним з позитивних наслідків посилення соціальної мобільності у світі в останні роки стало більш повне використання індивідуальних здібностей людини. Цьому також сприяло розширення освітніх можливостей у сучасних індустріальних країнах. За певних умов високий ступінь професійної та соціальної мобільності робочої сили може допомогти підтримувати високий рівень зайнятості та продуктивності суспільної праці. Уряди можуть забезпечувати професійну перепідготовку з метою сприяння працівникам у набутті необхідних навичок та пришвидшувати цей процес. З іншого боку, географічна мобільність робочої сили відноситься до рівня гнучкості та свободи працівників, які повинні рухатися, щоб знайти вигідну роботу у своїй галузі. Ось чому низька соціальна мобільність може негативно вплинути на загальні макроекономічні параметри економіки та суттєво знизити продуктивність суспільної праці.

Слід зауважити, що професійна мобільність робочої сили може бути особливо корисною для підприємств, що орієнтуються на інновації. Такі компанії можуть спостерігати зростання своєї продуктивності, коли зростає чисельність працівників, які володіють необхідними професійними навичками. Цю тезу можна в повній мірі віднести до сфери обігу й торгівлі, де сьогодні сконцентровані значні інноваційні ресурси особистісного та кар'єрного зростання.

Торговельні підприємства, з метою зміцнення власного потенціалу, вдаються до різних організаційно-економічних заходів, спрямованих на збільшення обсягів збуту товарів, оновлення структури товарного асортименту, оптимізації витрат обігу, підвищення ефективності використання техніко-технологічної бази та забезпечення високого рівня сервісу, а також впровадження прогресивних технологій у торгівлі. Значна роль у формуванні конкурентного потенціалу торговельних підприємств належить торговельному персоналу, який виконує важливу роль сполучної ланки між товаровиробником та споживачами його продукції.

Більшість підприємства торгівлі дуже часто стикаються з проблемами, які пов'язані зі значним рухом кадрів в процесі реалізації основних стратегічних цілей та завдань свого розвитку. В той же час плинність кадрів являє собою рух робочої сили, обумовлений незадоволеністю працівників робочим місцем (умовами праці та її оплатою) або ж незадоволеністю організації конкретним

працівником. В цілому цей процес може негативно впливати на динаміку вартісних показників роботи підприємств торгівлі та є наслідком неефективного використання трудового потенціалу підприємства.

Управління плинністю у будь-якій за розміром торговельній організації передбачає впровадження заходів щодо поліпшення використання людського капіталу та охоплює цілу низку організаційно-економічних заходів, наприклад, удосконалення процедур пошуку, відбору, найму і звільнення працівників, системи навчання та розвитку персоналу, проведення діагностики працівників. Цьому також сприяють техніко-економічні заходи, які, наприклад, можуть бути спрямовані на покращення умов праці, удосконалення системи матеріального стимулювання, організацію та нормування праці тощо [3].

Варто зауважити, що у процесі розвитку компетентнісного підходу до управління персоналом змінюються й підходи щодо визначення та реалізації людського потенціалу працівників. Саме за такого підходу кардинально змінюються оціночні уявлення стосовно професійної мобільності у сфері торгівлі. Остання й дедалі набуває форми специфічної поведінки та реалізації трудових навичок працівника, які мають в нього бути, задля досягнення високого рівня продуктивності праці. Це, між іншим, передбачає можливості як кар'єрного, так і професійного зростання на принципово новій технологічній та інформаційній базі, що сьогодні виглядає особливо цінним ресурсом на ринку праці.

Підхід до управління людським капіталом торговельних підприємств, який опирається у своїй основі на оцінку та розвиток компетенцій працівників у сфері торгівлі, охоплює цілу низку навичок, знань, поведінки, що необхідні для досягнення найвищого рівні продуктивності праці. Таке бачення, по суті, є формою реалізації принципу професійної мобільності, що насамкінець представлене у вигляді додаткових кваліфікаційних можливостей та вимог. Таким чином, рівні професійного зростання підтримують розвиток кар'єри працівників торгівлі та забезпечують природний рух персоналу як всередині торговельної організації, так і за її межами [5, с. 304].

Варто також згадати, що працівники, які здійснюють професійні та рольові кроки в організації, потребують сучасних навичок та постійного розвитку власного капіталу зростання (навчання впродовж усього життя). Ця теза є вкрай важливою для більшості торговельних підприємств, персонал яких дуже часто шукає власні професійні або кар'єрні ролі, які краще відповідають їхній роботі та уподобанням, а також бажає мати можливості та перспективи на майбутнє.

Отже, сьогодні якість людського капіталу визначається тією ціннісною пропозицією, яку окремий працівник може запропонувати конкурентному ринку праці. Така цінність характеризується особистісними, професійними та комунікативними рисами. Серед них однією з найважливіших виступає здатність та готовність до змін, постійного навчання, розвитку та

самовдосконалення. Професійна мобільність є важливим елементом та напрямом прогресивних зрушень у сфері торгівлі. Вона сприяє впровадженню сучасних торговельних технологій; забезпечує подальше вдосконалення матеріально-технологічної бази торгівлі; сприяє формуванню сучасної якості торговельного обслуговування; забезпечує ефективну взаємодію виробників (постачальників) та торговельних підприємств шляхом раціоналізації процесу товаропросування.

Список використаних джерел

1. Волошина С.В. Композиційна побудова поняття «людський капітал». *Торгівля і ринок України*. 2018. № 1(43). С. 51–61.
2. Грішнова О. А. Інвестування в людський капітал у системі чинників забезпечення гідної праці [Електронний ресурс] : монографія / [О. А. Грішнова, О. В. Дорош, С. Я. Шурпа] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. О. А. Грішнкової. К. : КНЕУ, 2015. 222 с.
3. Жосан, Г.В. Кириченко Н.В. Менеджмент персоналу в умовах постпандемії та воєнного стану в Україні. 2022. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (12), 46-51. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2022.12.6>
4. Прохоренко Т.Г. Трансформація форм професійної мобільності фахівців під впливом глобалізації. 2022. «Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 2(53). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.53.258168>
5. Торгівля та біржова діяльність в Україні: проблеми і стратегії розвитку: колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. Дніпро : Видавець Біла К. О. 2018. 404 с.

ПРИБУТОК ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

А. М. Орел,

професор кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств,

доктор економічних наук, доцент

Національний авіаційний університет, Україна, м. Київ

В. В. Дяченко,

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Сумський національний аграрний університет, Україна, м. Суми

Прибуток є одним з найважливіших показників діяльності банківських установ, розуміння економічної сутності якого має глибокий історичний генезис. Важливість прибутку пояснюється тим, що він є головною метою банківської діяльності, характеристикою яка визначає її успішність та професійної придатності бізнесменів. Він виступає орієнтиром, який регулює рух капіталів в економіці, обумовлює ціноутворення та рівень витрат на

виробництво продукту, активує підприємницьку діяльність, забезпечує соціальну справедливість в суспільстві та рівень його економічного добробуту.

Для того щоб зрозуміти економічну сутність прибутку необхідно осмислити причинно-наслідкові зв'язки, які характеризують процес його виникнення. Іншими словами, необхідно встановити залежність між прибутком як результатом діяльності, та факторами, що його породжують.

Ефективність банківського сектора характеризується за двома параметрами: прибутками банків та економічною ефективністю. Прибуток банку найкраще виміряти рентабельністю активів – чистий прибуток комерційного банку після сплати податків до загальних активів. Він відображає здатність керівництва банку отримувати прибуток від активів банку. Таким чином, це вказує на те, наскільки ефективно управляються активами банку для отримання доходу. Також вимірюють прибуток за допомогою чистої процентної маржі – різниці між процентним доходом банку та процентними витратами, розрахованими на загальні активи. Ефективність витрат вимірюється співвідношенням накладних витрат банку до активів. Він визначається як операційні витрати, такі як адміністративні витрати, заробітна плата та винагороди працівникам, витрати на рекламу, витрати на майно, за винятком банківських відсотків і податків. Банківська галузь є найменш економічно ефективною в країнах з низьким рівнем доходу, як і слід було очікувати, за нею в країнах з розвиненим станом, тоді як вона є найбільш економічно ефективною в країнах з розвинутою економікою.

Банківські прибутки демонструють тенденцію до збереження протягом тривалого часу, що відображає перешкоди ринковій конкуренції, інформаційну непрозорість та чутливість до макроекономічних шоків у тій мірі, в якій вони послідовно корелюються. Надприбуток виникає або через використання ринкової влади існуючими банками, або через те, що існуючі банки більш ефективні чи інноваційні у виробництві чи розповсюдженні фінансових послуг. З часом вихід на ринок стимулює конкуренцію та, зрештою, усуває будь-який надприбуток. Прибуткові банки, наприклад, також можуть легше збільшити свій капітал, утримуючи прибуток. Так само вони могли б платити більше за рекламні кампанії та збільшити їх розмір, що, у свою чергу, може вплинути на прибутковість. Однак причинно-наслідковий зв'язок може бути й у протилежному напрямку, оскільки прибуткові банки можуть наймати більше персоналу, а отже, знижувати свою операційну ефективність. Така ж проблема може стосуватися й інших пояснювальних змінних банківської галузі.

Використовуючи два різних показники, я виявив, що більша частка позик від банків-нерезидентів, а також більша частка іноземних банків зменшує як прибутки, так і накладні витрати в банківській галузі приймаючих країн. Тільки в країнах з розвитком я вважаю, що глобалізація банківського сектора сприяє збільшенню банківських прибутків. Цей висновок дає пояснення швидкому збільшенню присутності іноземних банків у країнах з розвитком за останні два десятиліття.

Подібним чином країни з високою часткою присутності іноземних банків свідчать про позитивний вплив глобалізації банківського сектора на прибутки банків.

З точки зору фінансування розвитку, негативний вплив глобалізації банківського сектору на банківські прибутки для всієї вибірки країн не слід тлумачити як доказ на підтримку більш протекціоністської політики щодо іноземних банків. Скоріше вони вловлюють зростання конкуренції, яке породжується відкриттям внутрішнього банківського сектора.

Крім того, позитивний ефект банківського власного капіталу, виявлений для повної вибірки країн, означає, що більший капітал сприятиме більш обережному кредитуванню, а отже, збільшуватиме прибутки. Прибуток банків також є важливим джерелом власного капіталу. Якщо банки не виплачують (увесь) свій прибуток і зберігають його як власний капітал, така стратегія повинна призвести до безпечніших банків. Негативний зв'язок між диверсифікацією та прибутком свідчить про те, що банки, які зосереджуються на непроцентних активах, страждають від відносно більшої ерозії прибутку. Нарешті, необхідно підтримувати економічне зростання в приймаючих країнах, щоб їх банківська галузь підтримувала прибутки та залишалася економічно ефективною. Клієнт є рушійною силою економіки, тим агентом, який ризикуючи капіталом намагається досягти бажаного, отримати певний зиск від справи.

Список використаних джерел

1. Волкова О.К. Оптимізація організаційної структури банку / О. К. Волкова // Вісник Університету банківської справи. – 2015. – № 2. – С. 103-108.
2. Єпіфанов А.О. Операції комерційних банків: навч. посіб. / А. Єпіфанов, Н. Маслак, І. Сало. – Суми: «Університетська книга», –2007. – 523 с.
3. Кузнецова С.А. Банківська система: навч. посіб. / С. А.Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська; за ред. С. А. Кузнецової. – К.: «Центр учбової літератури», –2014. – 400 с.
4. Орел А.М. Економічна ефективність фінансів підприємств в умовах сільськогосподарських відносин // Український журнал прикладної економіки, Том 1. – 2016. – С.131 – 140.
5. Орел В.М. Вплив глобалізації на економічні системи та виникнення між ними конкуренції /В.М. Орел //Актуальні проблеми інноваційної економіки // №3. – 2017. – С. 52-58.

РОЛЬ ЛАБОРАТОРІЇ ТОВАРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЕКОНОМІСТІВ

М. Л. Павлишин,

зав. кафедри управління та експертизи товарів, к.т.н., доцент

Є. І. Бурак,

зав. лабораторією товарознавчих досліджень економічного факультету

О. Є. Баса,

ст. лаборант лабораторії товарознавчих досліджень економічного факультету

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна, м. Львів

Осучаснення змісту освіти за галуззю знань 07 «Управління та адміністрування», рекомендоване МОН України [1], можливе на основі компетентнісного підходу.

Актуальним, цікавим, практично значимим і мотиваційно ефективним є позиціонування інноваційної моделі підготовки економіста в контексті формування таких компетенцій, які стверджують випусника українського університету як конкурентоспроможного, самодостатнього професіонала, здатного провадити власну справу, вести бізнес із міжнародними країнами. На наш погляд, саме це комплексно забезпечить зростання конкурентоспроможності університету і його випусників, сприятиме зближенню системи професійно-освітньої підготовки і ринку праці [2].

У силу непростих обставин, які складаються у світі та в Україні зокрема, пов'язані з світовою пандемією COVID-19, кіберзагрозами, гібридними війнами, активними фазами бойових дій, соціальними негараздами та психологічними стресами, проблемами екології та безпеки товарів - сьогодні призвело до виникнення несприятливих обставин для розвитку бізнесу, що несе загрозу національній економіці [3]. Тому, постійний моніторинг та експериментальні дослідження товарів в лабораторних умовах є актуальним та своєчасним.

Основною метою діяльності ЛНУ імені Івана Франка є підготовка конкурентоспроможних і висококваліфікованих фахівців, здійснення ефективної науково-дослідної діяльності. Реалізувати таку мету університет не може без наявності сучасних спеціалізованих лабораторій. Лабораторія товарознавчих досліджень була створена 01.04.2021 р, на економічному факультеті ЛНУ імені Івана Франка [4]. Вона відіграє ключову роль в навчальному процесі при формуванні професійних компетенцій економістів [5].

Основна діяльність навчальної лабораторії товарознавчих досліджень [6]:

1. Проведення експериментальних товарознавчих досліджень безпечності та якості товарів.

2. Візуалізація віртуальної інформації для занять з дисциплін, які закріплені за лабораторією.

3. Моніторинг змін в організації порядку переміщення й пропуску вантажів, предметів, культурних цінностей, валюти й громадян через митний кордон України.

4. Практична апробація результатів науково-дослідної роботи й співпраці із потенційними замовниками:

- а) робота над госпдоговірними тематиками;
- б) лабораторні дослідження якості товарів;
- в) розробки бізнес-ідей для підготовки стартап-проектів;
- г) надання консультаційних послуг щодо адаптації сучасних методів експериментальних досліджень здобувачам вищої освіти при виконанні наукових тем, курсових, кваліфікаційних робіт.

5. Участь в апробації спеціальних освітньо-наукових програм з торгівлі, товарознавства та експертизи харчових продуктів (наприклад, молока питного, меду натурального, кави та кавових продуктів), а також бурштину [7]. Для прикладу спеціальна освітньо-наукова програма «Торгівля, товарознавство й експертиза кави й кавових напоїв, захист прав споживачів» актуальна, оскільки має професійно спрямовану цінність як для вдосконалення практикуючих фахівців, так і для тих, хто планує свою професійну діяльність в сфері торгівлі, експертизи, маркетингу кави й кавових напоїв. Вона розроблена й рекомендована при підготовці кадрів робітничих професій, фахівців середньої ланки, студентів і профільних викладачів, а також для слухачів, яких цікавлять основи теорії і практики експертної оцінки кави і кавових напоїв, технології їх виготовлення, вимоги до якості та безпечності, сучасні тренди рецептур і споживання правові аспекти торгівлі. Програми розроблені з метою надання необхідних фахових компетентностей в повсякденній практиці торгівлі кавою та кавовими напоями. Зміст програм постійно оновлюється з врахуванням сучасних тенденцій та появи актуальної профільної інформації. Навчання за програмою не вимагає попередньої підготовки. Освітньо-наукові програми розроблені провідними фахівцями кафедри управління та експертизи товарів; у консультативній формі відбувається також співпраця з практиками сфери послуг. Зміст програми реалізують лектори університету з великим досвідом навчальної і наукової роботи із залученням представників практики.

Завдання лабораторії:

- забезпечення безпечних умов праці й проведення виробничих інструктажів для студентів, які займаються в лабораторії;
- створення умов для проведення лабораторних робіт згідно навчальних планів і програм дисциплін: «Товарознавство: харчові продукти», «Товарознавство: непродовольчі товари», «Технологічна експертиза», «Ідентифікація та фальсифікація товарів», «Безпечність товарів», «Устаткування для підприємств торгівлі і митного контролю», «Захист прав споживачів», «Методи контролю товарів в галузі»;
- підготовка лабораторних практикумів;

- науково-експериментального підходу із залученням студентів до дослідження безпечності, якості та ідентифікації харчових продуктів й непродовольчих товарів;
- дослідження змін в організації порядку переміщення і пропуску вантажів, громадян через митний кордон України;
- сприяння формування професійних знань й вмінь студентів у застосуванні експериментальних методів досліджень у торговій сфері;
- удосконалення професійних знань і практичних навичок студентів щодо умов й інноваційних підходів по формуванню професійних компетентностей;
- участь в госпрозрахункових темах за принципами самоокупності і рентабельності згідно чинного нормативно-правового поля у системі вищої освіти України, які може виконувати лабораторія;
- формування фахового світогляду студентів з митно-тарифного і нетарифного регулювання ЗЕД;
- організація і проведення відкритих лабораторних занять, професійних дегустацій;
- аналітична обробка інформації з Інтернет-мережі щодо змін в законодавчих та нормативно-правових актах з питань державної митної справи;
- підбір відеоматеріалів тематичного призначення, які висвітлюють етапи товарознавчої експертизи, технологію виробництва товарів;
- опрацювання й візуалізація віртуальної інформації для лабораторно-практичних занять з дисциплін, які закріплені за лабораторією. Систематизація відео-, аудіо- і презентаційного матеріалу в спеціалізовані каталоги;
- допомога студентам при виконанні наукових, курсових й кваліфікаційних робіт;
- формування навчально-матеріальної бази сучасним лабораторним обладнанням;
- готує пропозиції щодо покращення якості практичної підготовки студентів для профільної кафедри, подає на розгляд Вченої Ради економічного факультету;
- оновлення електронної сторінки лабораторії на Web-сайті університету.

Список використаних джерел

1. Постанова КМУ від 16.12.2022 р. №1392. Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.
2. Бочан І.О., Павлишин М.Л., Микитів Н.С. та інші (2018) Інноваційна модель підготовки фахівців спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля і біржова діяльність» з компетенціями створення і функціонування торговельного підприємства, здатних провадити власний бізнес: колективна

монографія / За ред. проф. І.О. Бочана. Серія: інноваційна модель. Львів: ЛПЕТ, 2018. С.4, 12-21.

3. Павлишин М.Л., Захарчин Р.М., Бурак Є.І. (2023) Про антикризове управління для малого бізнесу в умовах війни в Україні / Сучасний стан та перспективи економічного розвитку України: теорія, методологія, практика: колективна монографія. Полтава: Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2023. <http://www.economics.in.ua/2019/07/20-2019.html>.

4. Наказ ректора ЛНУ імені Івана Франка від 18.03.2021 р. №0-22 «Про організацію лабораторії товарознавчих досліджень економічного факультету».

5. Положення про навчальну лабораторію товарознавчих досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка.

6. Сайт лабораторії товарознавчих досліджень: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://econom.lnu.edu.ua/laboratory/tovarovnavchykh-doslidzhen>.

7. Сайт кафедри управління та експертизи товарів: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://econom.lnu.edu.ua/departament/upravlinnia-ta-ekspertyzy-tovariv>.

ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТОВАРОЗНАВСТВА ТА ЕКСПЕРТИЗИ В МИТНІЙ СПРАВІ

О. В. Пахолюк,

завідувач кафедри товарознавства та експертизи в митній справі, к.т.н., доцент
Луцький національний технічний університет, Україна, м. Луцьк

І. А. Мартирисян,

ст. викл. кафедри товарознавства в митній справі, к.т.н.
Одеська національна академія харчових технологій, Україна, м. Одеса

Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців є дуже важливим процесом в освіті, який повинен забезпечувати підготовку кваліфікованих кадрів для розвитку відповідних сфер діяльності. Для формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з товарознавства та експертизи в митній справі необхідно використовувати різноманітні методи навчання та практичної роботи. Їх можна розділити за галузями: товарознавчо-експертною та митною.

Важливим ключовим методом є практична робота з товарознавчими випробуваннями та експертизою. Студенти повинні отримати навички збору та обробки зразків, проведення випробувань, аналізу результатів та підготовки експертних висновків. Для цього необхідно організовувати практичні заняття з проведення товарознавчих досліджень та експертизи.

Одним з ключових методів митного напрямку є практична робота з митними документами та процедурами. Студенти повинні отримати навички роботи з митним законодавством, процедурами оформлення та очистки товарів,

підготовки документів для митного контролю тощо. Для цього необхідно організовувати практичні заняття з розгляду практичних ситуацій, співпраці з митними органами та відвідування митних пунктів.

До інших методів навчання можна віднести лекції, семінари, відкриті лекції від практикуючих експертів, практикуючих митників та викладачів. Лекції та семінари забезпечують студентам теоретичну базу та загальне розуміння принципів та методів товарознавчих випробувань та експертизи, загальне розуміння митного законодавства та процедур, а відкриті лекції дають можливість ознайомитися з досвідом практикуючих фахівців та дізнатися про нові технології та методи.

Також важливо підтримувати активну співпрацю з підприємствами, що займаються виробництвом та реалізацією товарів, з митними органами та підприємствами, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Це дозволяє студентам набути практичного досвіду та дізнатися про конкретні особливості митної практики та регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Для формування професійних компетентностей важливо також розвивати навички аналізу та інтерпретації даних та митної інформації, що отримані під час проведення товарознавчих випробувань і митного оформлення.

Узагальнюючи наведені дані, вважаємо, що основними компетентностями, які необхідно формувати у майбутніх фахівців з товарознавства та експертизи в митній справі, є наступні:

- фахова компетентність – знання теорії та практики підприємництва, митної справи та торгівлі, вміння застосовувати їх на практиці для досягнення поставлених цілей та задач;
- комунікативна компетентність – здатність ефективно спілкуватися з клієнтами, партнерами, колегами та підлеглими, вміння просувати товари та послуги, вміння переконувати та обговорювати питання;
- аналітична компетентність – здатність аналізувати ринкову ситуацію, вміння робити прогнози та розробляти стратегії розвитку бізнесу;
- лідерська компетентність – здатність керувати командою, вміння ставити завдання та контролювати їх виконання.
- технологічна компетентність – знання сучасних інформаційних технологій, вміння використовувати їх для ефективної роботи та розвитку бізнесу.

Для формування цих компетентностей важливо використовувати і інші різноманітні методи навчання, такі як лекції, семінари, практичні заняття, стажування на підприємствах та в торгівлі, проектні та дослідницькі завдання, робота з реальними бізнес-кейсами та ситуаціями.

Лекції та семінари допоможуть студентам отримати необхідні знання та теоретичну базу, яку вони зможуть використовувати під час практичної діяльності. Практичні заняття, стажування та проектні завдання дають

можливість студентам отримати досвід роботи в реальному бізнес-середовищі та навчитися застосовувати свої знання на практиці.

Відкриті лекції від відомих фахівців допоможуть студентам ознайомитися зі світовими тенденціями в підприємстві та торгівлі, а також дізнатися про нові ідеї та підходи до розвитку бізнесу.

Робота з реальними бізнес-кейсами та ситуаціями дає можливість студентам навчитися приймати рішення та розв'язувати проблеми, що виникають в реальному житті. Це також сприяє розвитку творчого мислення та уміння працювати в команді.

Окрім цього, важливо підтримувати активну співпрацю з бізнес-структурами, що дозволяє студентам побачити на практиці, як функціонують різні компанії та отримати досвід роботи з реальними клієнтами та партнерами.

Список використаних джерел

1. Пахолюк О.В. Формування теоретичних засад реалізації компетентнісного підходу у системі вищої товарознавчої освіти фахівців торгівлі України. Товарознавчий вісник. 2020. №13. С. 185-195.

2. Пахолюк О.В. Ключові компетентності керівника сучасного супермаркету непродтоварів / О.В. Пахолюк, І.С. Галик, Б.Д. Семак // Товарознавчий вісник: збірник наукових праць. – Випуск 12 / Редкол.: гол. ред. д.т.н., проф. Байдакова Л.І. – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019.

НЕОБХІДНИЙ ФАКТОР ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ ІЗ ГАЛУЗІ ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Н. С. Поплавська,

старший судовий експерт сектору будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

Житомирський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України, Україна, м. Житомир

Метою даної публікації є обґрунтування концепції формування професійної компетентності майбутніх фахівців підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в воєнний та післявоєнний період.

Завдання дослідження полягає в представленні окремих елементів поняття підприємництва, професійного становлення майбутніх фахівців торгово-біржової діяльності.

Ключові слова: концепція, концепція формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, професійна компетентність, ступенева освіта, педагогічна система, принципи, методи навчання, кейс-метод.

Готувати майбутніх фахівців за спеціальностями 075 «Маркетинг» та 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» [1-2] за всіма рівнями вищої освіти здійснюється відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. Постанова Кабміну № 1556-VII України від 23 листопада 2011 р. «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 30.12.2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти», від 20.12.2015р р., «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261, Стандарту вищої освіти України рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень. Наказ Міністерства освіти і науки України 13.11.2018 р. № 1243.

На основі визначених специфікацій змінюється документація, методи підготовки фахівців всіх освітніх рівнів. Ліцензійні вимоги передбачають покращення кадрової політики на зміст освіти, умови.

Ключовий фактор професійних компетентностей фахівців із підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в післявоєнний період – це бажання вчитися, розкрити свої таланти та реалізувати свою креативність, бути гнучкими, швидко адаптуватися до динамічних змін ринкового середовища.

Вести підприємництво, торгівлю та біржову діяльність у воєнний або післявоєнний час – завдання складне, але реальне.

Мотивація зараз – не лише самозбереження, а й більш глобальні місії, зокрема потреба допомогти нашим захисникам та забезпечити працевлаштування населення.

Після початку війни ми почали жити в новій реальності, тому на ведення бізнесу новачків і професіоналів зараз впливають:

- відсутність будь-де фізичної охорони; міграція; ризик втрати майна внаслідок знищення;
- фундаментальні зміни в законодавстві; зовнішньоекономічні обмеження;
- зросла кількість підприємств, які зараз не можуть виконати свої зобов'язання [2].

Усі ці ризики величезні, і потрібно виважено підходити до питання, які підприємства можна відкривати під час війни. Економічні показники свідчать про продовження функціонування в багатьох сферах, деякі з яких (наприклад, виробництво продуктів тривалого зберігання чи будівельних матеріалів) навіть набирають обертів. Українцям потрібні робота та зарплати, державі – податки, а підприємцям – дохід, тож якщо ви завжди мріяли відкрити власну справу, час це зробити [6-7].

Ми вже говоримо про поступове відновлення, реконструкцію та економіку України.

Етапи відновлення країни поділяються на основні кроки:

- усунення збитків;
- інвентаризація та відбудова територій за категоріями;
- розробка комплексного плану відбудови;
- матеріальне забезпечення програми;
- алгоритми відшкодування збитків від країни-агресора;
- удосконалення існуючого законодавства, щоб уникнути бюрократичні процедури;

- забезпечити, щоб вищі навчальні заклади продовжували випускати кваліфікованих спеціалістів, які здатні працювати в умовах післявоєнної відбудови України.

Фахівці у сфері підприємництва, торгівлі та діяльності з цінними паперами – це нове покоління менеджерів з унікальними та інноваційними підприємницькими навичками, які працюють у галузях промисловості, торгівлі, ІТ-компаніях, митних та логістичних фірмах та організаціях, що займаються інвестиційним консалтингом або успішно вести власний бізнес [6-7]. Виявлене питання є центром дослідження багатьох вчених з різних галузей: Професійна педагогіка (А. Алексюк, О. Діденко, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Староста та ін.); Компетентнісний підхід до навчального процесу (Н. Бібік, С. Міщенко, О. Пометун, О. Савченко, О. Хома та ін.); професійна компетентність майбутній спеціаліст економічного спрямування, в тому числі підприємництво (Н. Баловсяк, Н. Болюбаш, Н. Ішук, О. Романовський, І. Ромащенко, Т. Фурман та ін.); Освіта (С. Вітвицька, Н. Ничкало, О. Уваркіна та ін.) [3].

Щоб пришвидшити реформування системи вищої освіти України, ми маємо спиратися не лише на якісні та кількісні зміни, а й запозичувати позитивний міжнародний досвід [5-6]. Основним організаційним заходом у цьому плані має стати впровадження інноваційних технологій у навчальний процес із залученням зацікавлених сторін усіх рівнів. Крім того, необхідно сприяти започаткуванню процесу консолідації з метою вдосконалення формування вимог та способу їх формулювання в освітніх програмах вищих навчальних закладів [4].

Висновок: якщо говорити про сьогоднішній день, то можна сказати що економіці потрібна ділова активність; професійні здібності – це найважливіше; компетентність будь-якого ступеня професійної підготовки і безпосередньо пов'язана зі спеціальними знаннями, необхідними для виконання основної професійної діяльності. У повоєнний період вони будуть змінюватися відповідно до потреб, що будуть виникати.

Список використаних джерел

1. Артюшина М. В. Психологічні та педагогічні основи підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності: монографія. Київ: КНЕУ, 2009. 271 с.

2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 156-VII: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.

4. Лойко Д. М. Креативна концепція навчання при підготовці економістів в умовах інтеграції до ЄС. Вісник КНУТД. Серія «Економічні науки». 2015. № 5 (91). С. 61-70.

5. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

6. Освітньо-професійна програма «Товарознавство і торговельне підприємництво». Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Кваліфікація: бакалавр з товарознавства і торговельного підприємництва. Львів, 2017 URL: <http://www.lute.lviv.ua/osvita/osvitno-profesiini-programi/opp-bakalavra/>.

7. Освітньо-професійна програма «Товарознавство і торговельне підприємництво». Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Кваліфікація: бакалавр з товарознавства та експертизи в митній справі. Львів, 2017. URL: <http://www.lute.lviv.ua/osvita/osvitno-profesiini-programi/opp-bakalavra/>.

СЛУХАННЯ ЯК АКТУАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Н. С. Руденко,

ст. викладач кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Прагнення студентів до активного іншомовного спілкування визначають зміст і форму навчального процесу: у стислі терміни виробити у учнів стійкі навички розмовної мови, розуміння та сприйняття мови на слух, адекватну реакцію.

Зацікавленість в оптимізації процесу навчання іноземній мові стимулює фахівців переглянути підходи до його організації – зробити процес більш системним, комплексним, з чітко визначеними пріоритетами.

Ділова іноземна мова в основі має певні принципи і лише за умови свідомого і професійного ставлення до її складових можливо розраховувати на успіх. Одним з таких принципів є професійне спілкування, в основі якого є вміння слухати співрозмовника, адекватно сприймати інформацію, ту, що висловлюється як експліцитно, так і імпліцитно, робити висновки і

використовувати її у професійній діяльності. Уміння слухати – це більше, ніж слухна філософія, це також важливий компонент ділового успіху.

Уміння сприймати на слух складається протягом життя і залежить від культурного і соціального середовища, носить постійний характер і відбувається у різних форматах: безпосередньо – з друзями, знайомими, колегами, по телефону, на засіданнях, конференціях, під час дебатів, інтерв'ю, отримуючи, або віддаючи розпорядження, а ще опосередковано – у телефонних розмовах, інтернет вебінарах, більше того, ми приймаємо рішення на основі інформації, отриманої в усній формі. Під час всіх цих різноманітних типів спілкування, ми навіть не замислюємося, яку суттєву роль відіграє при цьому уміння чи невміння слухати і обробляти отриману інформацію. Проблеми, що виникають під час сприйняття на слух, охоплюють всі соціальні прошарки і мають суттєві наслідки: діти не чують своїх батьків – вони їх «виключають» під час розмови, політики, після обрання, не чують своїх виборців, а президенти провідних компаній визначають невміння слухати як головну перешкоду ефективного функціонування бізнесу. Тож, слушно ставитися до слухання так, ніби від цього залежало ваше існування – багато в чому так воно і є.

Вважається, що уміння слухати людям притаманне від природи, але це суто помилкове уявлення, тому що дана навичка складна і потребує спеціального формування і практики. Якщо ми звернемося до власного досвіду навчання і задамося питанням, чи вчили нас читати, писати, виступати з доповіддю, то напевно отримаємо позитивну відповідь, чого не можна сказати про досвід формування навички аудіювання. Проте з чотирьох комунікативних навичок – читання, письма, говоріння та аудіювання – аудіюванню приділяється найменша увага.

Слухання – це фундаментальний процес, за допомогою якого ми отримуємо інформацію, а також ініціюємо та підтримуємо стосунки. Дослідження показують, що в середньому ми витрачаємо від 42 до 53 відсотків часу щоденного спілкування на слухання, від 16 до 32 відсотків на говоріння, на читання – від 15 до 17 відсотків і лише 9-14 відсотків припадає на письмо. Таке співвідношення складових щоденного спілкування свідчить про необхідність розробки спеціального курсу, спрямованого на розвиток навичок ефективного слухання.

Уміння слухати є основним каналом отримання інформації, а також основою процесу ініціації і підтримання соціальних та ділових контактів. На шляху формування навичок слухання доречно ознайомитися з сучасними технологіями ефективної організації даного процесу. За шкалою цілеполягання, слухання характеризується чотирма рівнями: перший – суто фізіологічний рівень реакції на звук, другий – рівень розуміння і утримання змісту, третій – слухання з метою аналізу отриманої інформації і оцінювання змісту, четвертий – активний, вимагає найбільшої концентрації енергії реципієнта і передбачає активну позицію останнього. Для всіх учасників важливо вступати у процес

спілкування з установкою, що відповідає рівню задач, обумовлених комунікативною ситуацією – слухати з метою розуміння, утримання інформації, її аналізу, або оцінювання змісту відповідно. Серед багатьох чинників, від яких залежить адекватність висновків, суттєва роль належить умінню комунікантів слухати співрозмовника – достатньо пропущеного слова і вірогідність отримати результат, на який розраховують, знижується кратно. Взагалі, як показують дослідження, у більшості людей ефективність слухання становить лише 25 відсотків. Це особливо необхідно враховувати тим, хто займається бізнесом, оскільки рішення, що приймаються на підставі усної інформації, можуть містити до 75 відсотків помилок. Загальною проблемою багатьох недосвідчених слухачів є нездатність визначити рівень слухання, що відповідає певній ситуації. Наприклад, під час лекцій нерідко відбувається «виключення» окремих студентів із процесу обробки інформації замість того, щоб розуміти, запам'ятовувати, аналізувати і оцінювати зміст, студенти не можуть зосередитися виконанні поставлених задач. Ці учні згодом можуть категорично стверджувати, що питання, які увійшли до лекції, «ніколи не розглядалися» під час занять.

Покращення навичок слухання можливе за умови свідомого ставлення до їх формування, точному формулюванню цілей слухання в залежності від рівня і типу комунікативної ситуації. Оскільки на уроці іноземної мови може йтися про навчальне спілкування, то такий компонент як "умови комунікації" має включати такі важливі в методичному плані фактори, як ступінь підготовленості мовленнєвої діяльності (рецептивний, продуктивний), а аутентичні матеріали і завдання мають відповідати принципу комунікативності, тобто організації процесу навчання як моделі процесу комунікації.

КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

О. Ю. Холодова,

ст. науковий співробітник, кандидат технічних наук, доцент
Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України, Україна, м. Дніпро

«Є наука зі смурною назвою – товарознавство.
Книги з товарознавства можна читати
як захопливу повість про життєзнавство...»
(переклад К. Паустовський)

Як відомо, діяльність судового експерта в Україні регламентовано Конституцією України, Законом України «Про судову експертизу», процесуальним законодавством, трудовим законодавством, постановами, наказами, відомчими інструкціями, уставами експертних установ, посадовими інструкціями тощо [1-7]. Іншими словами, професійна діяльність судового

експерта здійснюється у правовому полі, тому експерт, водночас зі спеціальними знаннями в предметних галузях повинен мати знання правових норм.

Згідно з чинним законодавством України, а саме ст. 10 Закону України «Про судову експертизу» [2] та Положенням про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань [8].

Відповідно до п. 2 Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів при вирішенні кваліфікаційною палатою ЦЕКК [8] питання щодо відповідності вищої освіти експертній спеціальності, за якою особа має намір отримати кваліфікацію судового експерта, враховується навчальний час з відповідних дисциплін, зазначених у додатку до диплома про вищу освіту.

Розглянемо узагальнене уявлення про компетентність як наукової категорії на основі аналізу деяких визначень понять, взятих з різних джерел [9-10]:

компетентність (лат. *Competens* – відповідний, відповідний, належний, здібний, знає) – якість людини, що володіє всебічними знаннями в якійсь галузі і думка якого тому є вагомим, авторитетні;

компетентність – здатність до здійснення реальної, життєвої дії і кваліфікаційна характеристика індивіда, взята в момент його включення в діяльність; оскільки у будь-якої дії існують два аспекти – ресурсний і продуктивний, то саме розвиток компетентностей визначає перетворення ресурсу в продукт;

компетентність – потенційна готовність вирішувати завдання зі знанням справи; включає в себе змістовний (знання) і процесуальний (вміння) компоненти і передбачає знання суті проблеми і вміння її вирішувати; постійне оновлення знань, володіння новою інформацією для успішного застосування цих знань в конкретних умовах, т. е. володіння оперативним і мобільним знанням;

компетентність – досвід, обізнання та знання;

компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці;

компетентність – це володіння певною компетенцією, тобто знаннями і досвідом власної діяльності, що дозволяють виносити судження і приймати рішення;

компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно

здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Таким чином, компетентний судовий експерт в певній галузі знань володіє відповідними знаннями та здібностями, що дозволяють йому обґрунтовано судити про цю галузь і ефективно діяти в ній.

Судово-товарознавча експертиза – це процесуальна дія, сутність якої полягає у проведенні судовим експертом-товарознавцем, за завданнями сторін кримінального провадження і суду, науково-обґрунтованого дослідження товарів з метою встановлення їх товарних властивостей та іншої споживацької інформації в ході вирішення завдань кримінального провадження із застосуванням систем і методів, яке оформляється у вигляді висновку експерта. Сутність товарознавчої експертизи полягає у тому, щоб за допомогою спеціальних знань у галузі товарознавства дослідити товарні (споживчі) властивості виробів з метою визначення їх фактичного стану або (та) їх вартості [10].

Останнім часом виникають проблемні питання якісної підготовки експертів-товарознавців, як результат проведення навчальних та освітніх реформ. Усе це суттєво впливає на характерні ознаки сучасної судової товарознавчої експертизи.

Законодавча та нормативно-технічна база України також перебуває у стадії постійного вдосконалення, оновлення й адаптації до європейського законодавства, де в багатьох випадках зустрічаються суттєві суперечності, що ускладнюють роботу науковців і суб'єктів експертної діяльності, та є одним з чинників, що впливають на якість обґрунтування висновків експерта під час проведення судових товарознавчих експертиз.

Також постійно оновлюється зміст товарознавства, оскільки в умовах розвитку ринкових відносин асортимент товару швидко оновлюється, з'являються нові сировинні матеріали і засоби їх переробки, переобладнуються підприємства для здійснення технологічних процесів.

Предметом судово-товарознавчої експертизи є обставини справ, пов'язаних з встановленням: ознак, властивостей, споживчих якостей, відповідності стандартам і технічним умовам товарів, напівфабрикатів, тари, упаковки, сировини, машин і устаткування і вартості цих об'єктів.

Методика судової товарознавчої експертизи базується на методах криміналістики, товарознавства, хімії, фізики та біології.

В основу формування теоретичних засад компетентностей судового експерта-товарознавця покладена його базова товарознавча освіта.

Спеціальність «Товарознавство» відповідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.11.2015 № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266» [11], яким затверджено Таблицю

відповідності Переліку напрямів, за якими здійснювалася підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, та Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 (Перелік 2015), було віднесено до галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Стандартом вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» передбачено спеціальну (фахову) компетентність у випускників: «Здатність проводити оцінювання продукції, товарів і послуг в підприємницькій, торговельній та/або біржовій діяльності». Стандартами вищої освіти інших спеціальностей така компетентність не передбачається.

В рамках зазначеної спеціалізації вивчається широке коло вузькопрофільних, спеціалізованих дисциплін професійної підготовки за такими напрямками:

- товарознавство непродовольчих товарів;
- товарознавство харчових товарів;
- товарознавство пакувальних матеріалів та тари;
- товарознавство послуг;
- організація та технологія надання послуг;
- управління якістю продукції та послуг;
- товарна номенклатура ЗЕД;
- поведінка споживача;
- товарознавство сільськогосподарської продукції і сировини;
- експертиза товарів;
- тощо.

«Є наука зі смурною назвою – товарознавство. Книги з товарознавства можна читати як захопливу повість про життєзнавство...», – К. Паустовський.

І дійсно, товарознавство супроводжує людину протягом усього життя, а судова товарознавча експертиза, у свою чергу, є одним із найбільш затребуваних, трудомістких і складних видів експертиз за комплексом досліджень, вирішуваними запитаннями та різновидом об'єктів дослідження – від товарів народного споживання, сировини, машин, обладнання до послуг.

До сучасних проблем судово-товарознавчої експертизи належить питання щодо ідентифікації товарів та послуг, визначенні характеристик відповідно до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності.

На етапі виконання експертизи та відстоювання висновків у суді судовому-експерту необхідно бути настільки компетентним, щоб опонувати виробнику продукції (послуг), технологу підприємства, експерту фіскальних, митних органів, які також володіють спеціальним знаннями в галузі товарознавства.

Саме тому горизонти товарознавства доцільно розширяти, а не навпаки маскувати за загальною назвою спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Викликає занепокоєння, що освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» можливо отримати, не вивчаючи базові дисципліни, що вивчають споживні та споживчі властивості товарів, їх класифікацію і кодування; стандартизацію; фактори, що обумовлюють якість товарів, контроль і його оцінку, закономірності формування асортименту товарів і його структуру; умови збереження якості товарів при їх транспортуванні, у споживанні та експлуатації.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що 2022 рік став для України переломним і визначальним з таких причин: з одного боку, економіка нашої держави та психологічний стан у суспільстві зазнали і продовжують зазнавати постійного негативного впливу внаслідок воєнної агресії Російської Федерації на території України; з іншого боку, сьогодні Україна характеризується інтенсифікацією становлення громадянського суспільства і, нарешті, робить помітні кроки позиціонування себе у світі. В нинішніх умовах особливу роль слід відвести товарознавству як науці, що розширює асортимент товарів, вдосконалює та розробляє їх класифікацію, досліджує їх якість та безпечність. Товарознавство як наука є визначальною при оцінці якості товарів, розробці науково-технічної документації на продукцію, підготовці фахівців з експертизи товарів.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%81> (дата звернення: 01.02.2023).
2. Про судову експертизу: Закон України // Відом. Верхов. Ради України. - 1994. – № 28. – ст.232 – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4038-12> (дата звернення: 01.02.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затв. наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998р. № 53/5 (із змінами та доповн.). – URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2009_06_01/an/445644/REG3145.htm 1 / (дата звернення: 01.02.2023).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами та доповн.). [Електрон. ресурс]. Відом. Верхов. Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/4651-17> (дата звернення: 01.02.2023).
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV (зі змінами та доповн.). [Електрон. ресурс]. Відом. Верхов. Ради України. 2004. №

40-41, 42, ст.492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 01.02.2023).

6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV (зі змінами та допов.). [Електрон. ресурс]. Відом. Верхов. Ради України. 2005. № 35-36, № 37, ст.446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 01.02.2023).

7. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII (зі змінами та допов.) Відом. Верхов. Ради України. 1992. № 6, ст.56. [Електрон. ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 01.02.2023).

8. Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів: Наказ МЮ України від 04.03.2015 № 249/26694 [Електрон. ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> (дата звернення: 01.02.2023).

9. Розробка словника термінів і визначень судової товарознавчої експертизи промислових товарів : звіт про наук.-досл. роботу: словник / Мінюст України, КрНДІСЕ; [К. Рудакова, О. Желавська, О. Ярославцева]. – 2003. – 124 с.

10. Словник сучасних термінів і визначень судової товарознавчої експертизи товарів / уклад.: І. Г. Голова, О. О. Желавська, О. В. Павленко, О. О. Шимановський, Я. М. Дмитрієва, М. В. Дячук: КНДІСЕ, 2015. – 128 с. (VI.1.3-2014/2) .

11. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти // Наказ МОН від 06.11.2015 №1151, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 [Електрон. ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15#Text> (дата звернення: 01.02.2023).

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКООПСІЛКИ

Т. В. Чілікіна,

доцент кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій, к.ф.-м.н.,
доцент

В. Ткачов,

студент гр.КНб-21

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

В наш час викликів та швидких змін сучасні умови діяльності вимагають від людини нових форм мислення, поведінки і співпраці, відповідальності за

власні дії. За цих умов освіта, особливо вища, стає головним чинником соціального й економічного прогресу, де головною цінністю суспільства визнається людина, здатна до пошуку і освоєнню нових знань, прийняттю нестандартних і відповідальних рішень в усіх сферах життєдіяльності.

Сьогодні якість професійної підготовки майбутніх випускників університетів зорієнтована на європейський вимір, де визначальними є готовність до самостійної роботи, індивідуалізації програм, самовдосконалення й саморозвитку, вміння здобувати знання й продуктивно використовувати їх у професійній діяльності. З огляду на це, викладачам вищих навчальних закладів необхідно не лише сформувати в студентів певний рівень фахових знань і вмінь, а й виробити в них здатність до розв'язання проблемних завдань, до самостійності в навчальній роботі, пошуку інформації, її опрацювання й застосування, розвинути особистісні якості, посилити мотивацію до навчання й ціннісних орієнтацій професійної діяльності.

Потрібно пам'ятати, що в сучасній системі освіти акцент зміщений зі змісту навчання на результат. Увага має бути зосереджена як на тих результатах, які пов'язані з конкретними професійними дисциплінами, так і на проектуванні роботи зі свідомістю людини та процесами розвитку її особистості. Це обов'язково потрібно враховувати при перегляді освітніх програм та їх навчальних планів стосовно переліку вибіркових дисциплін. Такий перелік має враховувати можливість формування студентами індивідуальної траєкторії навчання, яка є важливим елементом в системі освіти України для забезпечення якісної та комплексної освіти.

Індивідуальна освітня траєкторія - це підхід до навчання, що базується на власних потребах та особливостях здобувачів у закладах освіти. Це інноваційна концепція, що дозволяє кожному здобувачу обирати свій власний шлях навчання відповідно до його потреб та інтересів. На відміну від традиційної моделі навчання в студентоцентрованій студент є не тільки учасником навчального процесу, але також є головною дійовою ланкою у закладі вищої освіти Використання різних методів та підходів до формування індивідуальної траєкторії дозволяє забезпечити максимальний розвиток здобувача, його особистісний та професійний ріст. Тому, індивідуальна освітня траєкторія – це індивідуальний шлях здобувача вищої освіти, який він обирає для реалізації освітнього стандарту в межах певної освітньої програми і який залежить від індивідуальних особливостей та пізнавальних потреб студента, а також освітнього середовища закладу вищої освіти.

Створення індивідуальної траєкторії є складним процесом, для якого використовуються різні методи та підходи, з урахуванням потреб та інтересів студента, а також від особливостей навчального закладу. При цьому важливо забезпечити баланс між загальними предметами та спеціалізованими курсами.

У закладах освіти Укоопспілки створення індивідуальної траєкторії є одним з основних пріоритетів. Такий підхід дозволяє забезпечити максимальну

якість навчання та розвитку здобувачів, враховуючи їх вподобання. При цьому, формування індивідуальної траєкторії базується на різноманітних методах та підходах, що дозволяє забезпечити максимальну гнучкість та адаптивність у навчальному процесі. Зокрема, вона дозволяє студентам займатися самостійною роботою, а також розвивати власні навички та компетенції, що сприяє розвитку креативності.

В Полтавському університеті економіки і торгівлі можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу» та «Положенням про порядок вибору студентами вибіркових навчальних дисциплін навчального плану». Здобувач вищої освіти можуть вільно обирати освітні компоненти навчальних програм із циклу загальної та професійної підготовки вибіркових освітніх компонент, що дозволяє сформувати компетентності із суміжних галузей знань та/або поглиблений рівень фахових компетентностей. Обсяг вибіркових дисциплін складає 25 % загальної кількості кредитів ЄКТС. Вибір студентом здійснюється автоматизовано у персональному кабінеті (cabinet.puet.edu.ua) у другому семестрі поточного навчального року на наступний рік навчання. Процес вибору дисциплін, що формують загальні компетентності, відбувається у два тури, дисциплін, що формують професійні компетентності – в один тур. Процедура вибору, що формують загальні та професійні компетентності оприлюднено на офіційній сторінці ПУЕТ. Списки сформованих груп оприлюднюються на сайті університету. Результати студентського вибору зазначаються у робочому індивідуальному навчальному плані на наступний рік та у додатку до диплому. Каталог вибіркових освітніх компетентностей переглядається щорічно з врахуванням опитування як внутрішніх (здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників) так і зовнішніх (вроботодавців та випускників) стейкхолдерів освітніх програм відповідно до діючих внутрішніх нормативних документів університету.

Індивідуальна освітня траєкторія також забезпечується правом обирати тематику кваліфікаційної роботи, наукового керівника, місця виробничої практики. Інформування здобувачів вищої освіти про особливості формування персонального шляху реалізації особистісного потенціалу здійснюється дирекцією інституту, кафедрою під час зустрічей з гарантом та оприлюднюються на сайті університету, у соціальних мережах.

Модернізація навчального процесу в новій моделі навчання передбачає належне науково-методичне забезпечення навчального процесу, відповідне матеріальній базі, поліпшення фінансово-побутового становища студента. І найголовніше, ця система гарантує високу якість підготовки майбутнього фахівця, а значить, захищає студента від професійної непридатності. Після завершення навчання за цією системою студент є конкурентоспроможним не тільки на вітчизняному ринку праці, але і зарубіжному

Список використаних джерел

1. Алексеева С. Індивідуальна освітня траєкторія: від побудови – до реалізації. Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент: зб. наук. пр. (Серія: Педагогічні науки). Київ : «Вид-во Людмила», 2021. Вип. 17. С. 74-82 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730035>

2. Медвідь Л. Г. Формування індивідуальної освітньої траєкторії студентів в умовах модернізації вищої освіти / Л. Г. Медвідь. // Інноваційна педагогіка. – 2019. – С. 178–18.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТОВАРОЗНАВЦІВ-ЕКСПЕРТІВ З ПОЗИЦІЙ СУЧАСНОГО ПРАКТИЧНОГО ПІДХОДУ

Т. М. Чорна,

доцент кафедри митної справи та товарознавства, к.т.н., доцент

І. С. Сагайдак,

доцент кафедри митної справи та товарознавства, к.т.н., доцент

Державний податковий університет, Україна, м. Ірпінь

Підготовка високоосвічених, кваліфікованих фахівців, здатних професійного розвитку, мобільності в освоєнні та впровадженні новітніх, наукомістких та інформаційних технологій, здатних правильно побудувати професійну кар'єру, бути конкурентоспроможними на ринку праці – одне з пріоритетних завдань системи вищої освіти, визначених Національною доктриною розвитку освіти в Україні [4]. Разом з тим, в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки серед негативних тенденцій в сучасній системі вищої освіти зазначена невідповідність навичок випускників ЗВО потребам роботодавців. Так, роботодавці вважають серйозною проблемою для усіх випускників відірваність теоретичних знань від практики, невідповідність до роботи в реальному бізнесі [8]. Наявність проблеми підтверджують також результати рейтингування за компонентою «навички» (Skills) у Звіті про глобальну конкурентоспроможність, [1], за якою оцінюється ступінь підготовки поточної робочої сили в країні. Зважаючи на зазначене вище, наразі актуальним питанням для ЗВО залишається подальше удосконалення професійної підготовки фахівців.

Фундаментальною основою професійної компетентності сучасного товарознавця є вміння вільно орієнтуватися в широкому спектрі товарів та послуг, грамотно проводити товарну експертизу та визначати основні чинники, що впливають на якість товарів, укладати ділові контракти, розумітися в суміжних сферах діяльності, бути відповідальним, конкурентоспроможним на ринку праці, здатним ефективно виконувати роботу за фахом на рівні світових стандартів, бути готовим до постійного професійного зростання, соціальної та професійної відповідальності [2].

Національний освітній стандарт підготовки товарознавців-експертів основними цілями навчання визначає підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних вирішувати практичні проблеми та складні спеціалізовані задачі з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності [7].

Державний податковий університет здійснює підготовку здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Товарознавство та експертиза в митній справі» (галузь знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»). Метою зазначеної освітньо-професійної програми є підготовка висококваліфікованих фахівців в галузі підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, а саме у сфері товарознавства та експертизи в митній справі для забезпечення реалізації митної політики України, що мають практичні навички з товарознавчої та інших експертиз для запобігання порушенню митних правил, контрабанди при оформленні імпорту та експорту продукції різного походження, забезпечення своєчасного внесення в бюджет митних платежів [5].

Здатність до самостійного здобуття та вдосконалення компетентностей, необхідних для ефективної професійної діяльності в обраній галузі, креативне мислення, уміння ухвалювати нестандартні рішення є важливими критеріями оцінки конкурентоспроможності фахівця. Відповідно, серед основних програмних результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою «Товарознавство та експертиза в митній справі», досягнення яких сприяє формуванню професійних компетенцій товарознавця, насамперед, слід звернути увагу на наступні вміння та навички [5]:

- оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговій та біржовій діяльності за допомогою сучасних методів;
- вільно оперувати професійною термінологією товарознавства і технологій виробництва товарів;
- ідентифікувати, описувати, кодувати і характеризувати товари з позицій сучасного товарознавства; самостійно вдосконалювати набуті знання і навички з товарознавства та експертизи в митній справі;
- визначати, оцінювати та контролювати якість і безпечність різних груп товарів, із дотриманням вимог до зберігання згідно із чинними нормативними документами з метою забезпечення вимог споживачів;
- здійснювати ринковий контроль та нагляд через експертизу товарів: документальну, якості, кількості, комплектності, пакування та маркування відповідно до вимог стандартів, контрактів або технічних регламентів, використовуючи сучасні методи кваліметрії з метою прогнозування динаміки якості товарів на основі аналізу закономірностей змін їх споживних властивостей;
- застосовувати системи опису та кодування товарів, використовуючи міжнародні класифікатори відповідно до особливостей класифікації товарів в

митних цілях, здійснювати ідентифікацію товарів за визначеним кодом згідно із УКТЗЕД;

- контролювати відповідність опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України відповідно даних у митних деклараціях, розробляти методологію формування комерційної, митної і статистичної вартості товарів під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності; застосовувати методи і технічні засоби митного контролю.

Провідну роль на шляху досягнення зазначених результатів навчання відіграє вивчення спеціальних дисциплін, практична спрямованість освітньо-професійної програми та залучення здобувачів освіти до різнопланової дослідницької діяльності. Так, вивчення дисциплін циклу професійної підготовки («Теоретичні основи товарознавства», «Мікробіологія», «Хімія», «Товарознавство та експертиза продовольчих товарів», «Товарознавство та експертиза непродовольчих товарів», «Системи промислових технологій в галузях економіки», «Інструментальні методи досліджень та сенсорний аналіз», «Економічна інформатика» тощо) передбачає набуття здобувачами освіти навичок роботи з сучасним лабораторним та вимірювальним обладнанням; засвоєння основ математичного моделювання процесів товарообігу; здобуття знань сучасного асортименту товарів, матеріалознавства сировини та матеріалів тощо.

Формування практичних навичок здійснюється за рахунок виконання практичних та лабораторних робіт. Практичні заняття як форма організації освітнього процесу дозволяють формувати вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань. Лабораторні заняття сприяють набуттю здобувачем освіти навичок у роботі з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень, які потрібні для практичної діяльності і відіграють важливу роль у підготовці фахівців через самостійну виконавчу діяльність.

Крім того, важливу роль у формуванні професійних компетенцій відіграє залучення здобувачів освіти до науково-дослідної роботи. Так, з метою активізації пізнавальної діяльності молоді в університеті функціонує наукове товариство студентів, а безпосередньо на випусковій кафедрі митної справи та товарознавства діє науковий гурток «Innovation». Залучення студентської молоді до науково-дослідницької діяльності сприяє набуттю навиків роботи з великими масивами інформації, а також вмінь адекватно сприймати події й реагувати на ситуацію, зберігати увагу й спостережливість, знаходити власні помилки та шляхи їх корегування, розвитку аналітичних здібностей [9].

В Державному податковому університеті матеріальною базою для забезпечення проведення практичних, лабораторних занять та дослідницької роботи виступає Навчальна лабораторія митного контролю та безпеки,

товарознавчої експертизи, яка є структурним підрозділом Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи при кафедрі митної справи та товарознавства. Функціонування лабораторії, в першу чергу, спрямоване на забезпечення та розвиток наукової, навчальної та методичної складової підготовки фахівців, організацію науково-дослідної роботи [6]. Основними завданнями лабораторії в контексті підготовки здобувачів освіти за освітньою програмою «Товарознавство та експертиза в митній справі» є забезпечення умов для проведення лабораторних, практичних та семінарських занять, навчальних та виробничих практик. Зокрема, мова йде про [6]:

- дослідження асортименту промислової продукції;
- оцінку споживних властивостей та показників якості сировини, матеріалів, готової продукції;
- здійснення ідентифікації та визначення фальсифікації товарів;
- встановлення класу або групи товару;
- визначення найменування і приналежності товару (невідомого об'єкта), зокрема до виробів (речовин), ввезення/вивезення яких обмежено або заборонено;
- аналіз відповідності товару якісним характеристикам і технічному опису на нього;
- виявлення відхилення показників якості товарів від нормативних значень;
- встановлення коду УКТЗЕД з метою правильного нарахування мита та інших митних платежів.

Таким чином, освітня програма підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Товарознавство та експертиза в митній справі» враховує вимоги сучасного ринку праці щодо формування практичних навичок фахівців у сфері товарознавства.

Список використаних джерел

1. The Global Competitiveness Report. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
2. Володавчик В.С. Формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 12.00.04. Старобільськ, 2021. 21 с.
3. Діденко Є.П. Формування дослідницької компетентності майбутніх товарознавців-експертів у процесі викладання хімічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 3. С. 112-115.
4. Національна доктрина розвитку освіти (затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472002-119>.
5. Освітньо-професійна програма «Товарознавство та експертиза в митній справі» першого (бакалаврського) освітнього рівня спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», затверджена Вченою

радою Університету ДФС України (протокол № 5 від 26 квітня 2021 року). URL: <https://dpu.edu.ua/uk/kaf-myt-spravy-tovarozn>.

6. Положення про Навчальну лабораторію митного контролю та безпеки, товарознавчої експертизи, затв. Вченою радою Державного податкового університету, протокол від 26.05.2022 р. №9 (введено в дію наказом Державного податкового університету від 14.07.2022 р. №608). URL: <https://dpu.edu.ua/uk/navch-lab-mytkontrbezp-toveks>.

7. Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», затверджений та введений в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 р. № 1243. URL: <https://cutt.ly/78WISQv>.

8. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки URL: <https://cutt.ly/n8WOMCK>.

9. Чорна Т.М., Сагайдак І.С. Особливості підготовки здобувачів вищої освіти за ОПП «Товарознавство та експертиза в митній справі». Актуальні питання експертної та оціночної діяльності: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Старобільськ – м. Полтава, 25-26 листопада 2021 р.). Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2021. С. 288-292.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОНФЕРЕНЦІЮ

Перелік установ і закладів, що взяли участь у роботі конференції

- Academia Sinica, Taiwan (R.O.C.), Taipei
- He Zhou University, China, He Zhou
- Institute of Food Resources of NAAS, Ukraine, Kyiv
- University of Gastronomic Sciences, Italy, Pollenzo
- University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland, Olsztyn
- Wellversed Health Private Limited Company, India, Haryana, Gurgaon
- Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава
- Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, Україна, м. Вінниця
- Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Луцьк
- Державна митна служба України, Україна, м. Київ
- Державний біотехнологічний університет, Україна, м. Харків
- Державний податковий університет, Україна, м. Ірпінь
- Державний податковий університет, Україна, м. Хмельницький
- Державний торговельно-економічний університет, Україна, м. Київ
- Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, Україна, м. Дніпро
- Донецький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Дніпро
- ДП «Полтавастандартметрологія», Україна, м. Полтава
- ДП «Укрметртестстандарт», Україна, м. Київ
- Житомирський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Житомир
- Івано-Франківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Івано-Франківськ
- Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна, м. Київ
- Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Кропивницький
- Луганський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Дніпро
- Луцький національний технічний університет, Україна, м. Луцьк
- Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна, м. Львів
- Львівський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

МВС України, Україна, м. Львів

- Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Україна, м. Львів
- Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна, м. Львів
- Львівський національний університет природокористування, Україна, м. Львів
- Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів
- Національна академія внутрішніх справ, Україна, м. Київ
- Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Україна, м. Львів
- Національний авіаційний університет, Україна, м. Київ
- Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» Національної академії аграрних наук України, Україна, м. Київ
- Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», Україна, м. Харків
- Національний університет «Львівська політехніка», Україна, м. Львів
- Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна, м. Київ
- Національний університет харчових технологій, Україна, м. Київ
- Одеська національна академія харчових технологій, Україна, м. Одеса
- Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, Україна, м. Одеса
- Одеський національний економічний університет, Україна, м. Одеса
- Полтавський державний аграрний університет, Україна, м. Полтава
- Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Полтава
- Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Суми
- Сумський національний аграрний університет, Україна, м. Суми
- Тернопільський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Тернопіль
- Українська інженерно-педагогічна академія, Україна, м. Харків
- Український державний університет залізничного транспорту, Україна, м. Харків
- Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, Україна, м. Київ
- Університет Марібору, Словенія, м. Марібор
- Університет митної справи та фінансів, Україна, м. Дніпро

- Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Харків
- Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна, м. Херсон
- Херсонський національний технічний університет, Україна, м. Херсон
- Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, Україна, м. Хмельницький
- Чернівецький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Україна, м. Чернівці

ЗМІСТ

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

Harbuz M., Lionella U. Current issues of modern science in the research of young scientists in the field of forensic materials analysis in the context of the digital society.....	3
Бондаренко О. В., Корецька І. Л. Моніторинг безпечності харчової продукції в умовах енергозбереження.....	5
Влізько К. О., Андрєєв О. М., Губа С. О. Необхідність державного регулювання якості продукції та послуг.....	7
Дехтяренко А. Ю., Соколенко В. В. Аналіз ефективності впровадження міжнародних стандартів ISO 9001 підприємствами України.....	10
Дричик М. Ю., Шульга О. С. Порівняння систем НАССР, ТАССР і VACSR.....	12
Івашина С. А., Губа С. О. Необхідність функціонування громадських організацій якості в Україні.....	16
Каращук Г. В. Товарність бульб картоплі залежно від технологічних прийомів вирощування на півдні України.....	18
Кириченко А. В. Важливість експертних досліджень харчових продуктів для забезпечення продовольчої безпеки.....	22
Марчук А. А., Ткачук В. А. Оцінка майна і техніки військового призначення та озброєння.....	23
Радченко К. А., Семеніхін М. В. Актуальні проблеми теорії та практики судово-почеркознавчого дослідження підпису.....	27
Рубленко А. А., Позаченюк Е. І. Зарубіжний досвід судово-експертної діяльності та можливості його використання в Україні.....	31
Сибірна Р. І., Сибірний А. В. Судова товарознавча експертиза у контексті продовольчої безпеки.....	34
Сівчук І. П. Товарознавча експертиза в розрізі злочинів, пов'язаних із незаконною порубкою лісів.....	36
Сташевська І. В., Курєдова О. С. Актуальність судово-товарознавчої та судово-економічної експертиз в умовах воєнного стану.....	39
Тітова Ю. С. Оцінка якості дитячих іграшок.....	42
Шаляпін М. В., Циганський А. В. Використання сучасних можливостей судових експертиз на початковому етапі розслідування незаконної порубки лісу.....	44

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 2

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ВИЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ

Floka L. Identification of lactose-free products.....	48
Musimecci S., Piochee M. Traditional methods of identification and falsification of flour products.....	50
Żywucka – Kozłowska E. Counterfeiting of goods.....	52
Бірта Г. О., Бургу Ю. Г., Флока Л. В. Ідентифікація продукції з водних біологічних ресурсів.....	57
Голодюк Г. І., Гургула Н. М. Ідентифікація парфумерних рідинних виробів.....	59
Горячова О.О. Особливості управління безпечністю харчових продуктів при міжнародній торгівлі.....	62
Донцова О. С., Петрова І. А., Фокін Д. І. Проблеми товарної ідентифікації тютюнових виробів у період дії воєнного стану.....	64
Жиленко Л. В. Особливості ідентифікації та виявлення фальсифікації коньяку.....	68
Кайнаш А. П., Будник Н. В. Проблеми ідентифікації кави натуральної смаженої в зернах.....	70
Лебединець В. Т., Сливар Р. І. Фальсифікація коньяків та способи її виявлення.....	74
Логінова А. О., Арсеньєва Л. Ю. Особливості маркування безалкогольних напоїв та виявлення їх інформаційної фальсифікації.....	78
Мороз В. В., Сидор В. М. Проблеми фальсифікації харчових продуктів в Україні.....	80
Недашківська О. А. Товарна інформація як засіб ідентифікації при проведенні судових товарознавчих експертиз в умовах консюмеризму.....	84
Несін В. В. Ідентифікація способу виготовлення зварних виробів за характерними ознаками.....	87
Олевський М. Ю. Ідентифікація та виявлення фальсифікації кави.....	92
Офіленко Н. О., Голубицька О. Р. Аналіз способів і методів фальсифікації сирів типу Чеддер.....	94
Павлишин М. Л., Гарасим Н. В., Гонта Д. В. Ідентифікація та збереженість фондів, що є культурним надбанням в умовах війни.....	96
Пелик Л. В., Пелех Ю. А. Інформаційна фальсифікація парфумерних товарів на споживному ринку.....	99
Росинюк А. Р., Передрій О. І. Використання географічних зазначень як захист якісних характеристик продукції.....	101
Сапожник Д. І. Ідентифікаційні ознаки групування безпілотних літальних апаратів.....	104
Сухорукова Т. Г. Економічні наслідки фальсифікації продовольчих	

товарів.....	108
Хмельницька Є. В. Основні господарсько-біологічні та господарсько-цінні характеристики сортів яблук як додаткові ідентифікаційні ознаки.....	111

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 3 ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

Kryzhska T., Shang Feifei, Danylenko S., Duan Zhenhua. Effect of different amount of taro paste replacing potato starch on quality of pork sausage.....	114
Shaikh Zubja. Quality control of keto food products and energy mix.....	117
Sorokina S., Akmen V., Nosulia O., Yizdepska A. Expert evaluation of solid toilet soap sold in the retail network of Kharkiv.....	120
Акмен В. О., Сорокіна С. В., Чеченьов М. Г. Екологічна складова і перспективи розвитку ринку миючих засобів в Україні.....	122
Андрушко Р. П. Застосування цифрових технологій в методиці експертного дослідження у сфері оподаткування.....	126
Антюшко Д. П. Експертні дослідження при прийманні сировини для виробництва продуктів для ентерального харчування.....	129
Артюх Т. М., Ягелюк С. В., Тернова А. С., Григоренко І. В. Розробка алгоритму експертизи для визначення ринкової вартості ювелірних культурних пам'яток.....	133
Берлінова Л. В. Експертне дослідження відповідності маркування одноразової електронної сигарети нормативно-правовим актам.....	138
Бірта Г. О., Котова З. Я. Взаємозв'язок між показниками м'ясо-сальних якостей свиней.....	142
Бургу Ю.Г. Показники якості м'яса свинини	144
Гаврилюк Р. Р. Товарознавча експертиза ринкових цін на пшеницю.....	146
Демидова Є. В., Тимошенко А. Ю., Самілик М. М. Оцінка якості хліба із додаванням горобинового порошку.....	149
Дзюндзя О. В., Погрібняк О. А. Дослідження методів управління якістю закладів ресторанного господарства.....	152
Дзюндзя О. В., Труш С. С. Теоретичні аспекти використання аглютенової сировини.....	155
Д'якова Т. О., Сидор В. М. Експертні дослідження товарів та послуг.....	158
Єфименко О. В. Визначення ринкової вартості музичних інструментів під час проведення судової товарознавчої експертизи.....	162
Заніна Т. А., Мануленко О. В., Копитько А. П. Встановлення фізичного зносу взуття.....	165
Калашник О. В., Мороз С. Е. Оцінювання відповідності маркування розеток побутових.....	168
Корнієнко Д. А., Самілик М. М. Дослідження якості збагаченого цукру	321

дикорослими ягодами <i>Viburnum opulus</i>	172
Корсун А. Я., Ремізова Н. Л. Дослідження показників безпечності води у басейні.....	173
Кунділовська Т. А., Соколовська І. М. Деякі аспекти експертизи органічних косметичних засобів.....	176
Мануленко О. В., Заніна Т. А., Копитько А. П. Товарознавче дослідження послуг з хімічної чистки та фарбування (перфарбування) виробів.....	180
Марченко В. В. Особливості визначення робочого об'єму двигуна мототранспортних засобів.....	184
Михайлова Г. М., Осієвська В. В., Озоліна Н. В. Митна експертиза захисних масок.....	189
Мороз Ю. В., Ясенок А. А. Особливості дактилоскопічних досліджень при проведенні комплексних судових експертиз.....	193
Назаренко В. О. Експертна оцінка органічних кисломолочних продуктів... 197	
Ніколайчук Л. Г. Сучасні дослідження матеріалів для виготовлення військової форми.....	200
Новицька І. М. Визначення якості та вартості саджанців троянди.....	203
Передрій О. І., Пахолюк О. В., Шегинський О. В. Особливості митної експертизи антикварної холодної зброї.....	205
Пушкар Г. О. Особливості експертизи інтер'єрного нанотекстилю як нового товару на ринку України.....	208
Рибаченко М. С., Кочерга Я. В., Корецька І. Л. Моніторинг безпеки та якості виробництва продуктів харчування у закладах ресторанного господарства.....	211
Фомінова М. С. Особливості проведення судової товарознавчої експертизи художньо-декоративних виробів з порцеляни.....	215
Шакалій С. М. Дослідження круп'яного виробництва в Україні.....	219
Шульга О. С., Шульга С. І. Експертиза біодеградабельних їстівних пакувальних матеріалів.....	221

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 4

СУЧАСНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Malik N. I., Kravchenko S. A., Shpykuliak O. H. Features of the new customs tariff of Ukraine.....	225
Галько С. В., Сторожчук В. М. Видача сертифікатів про походження товару з України.....	228
Демидчук Л. Б. Оцінювання ефективності міжнародних вантажних перевезень та їх транспортно-експедиційне забезпечення.....	234

Заяц В. В. Європейська транзитна система: взаємодопомога щодо стягнення забезпечених гарантіями боргів.....	237
Капітанець С. В. Пріоритети забезпечення розвитку процедури спільного транзиту в Україні.....	240
Кузьміна Т. О., Березовський Ю. В., Сова А. О. Роль митниці в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності автомобільного ринку.....	242
Лихолат О. А., Вишнікіна О. В. Необхідність посилення контролю безпеки харчових продуктів, що перетинають митний кордон України.....	246
Молдован Е. С. Здійснення процедури спільного транзиту митними органами України: вітчизняний науковий дискурс.....	250
Мороз С. Е., Калашник О. В., Пихтіна Н. В. Митна політика, як інструмент регулювання зовнішньої торгівлі.....	253
Неліпович О. В. Сутність та особливості функціонування «сухих портів».....	256
Попель С. А. Особливості створення і функціонування «сухих портів» у США.....	259
Решетило Л. І. Санітарно-гігієнічна експертиза товарів, що надходять за імпортом.....	262
Фрадинський О. А. Документарне забезпечення надання взаємної адміністративної допомоги митними адміністраціями в рамках конвенції про процедуру спільного транзиту.....	264
Чуйко М. М. Особливості митного оформлення товарів в умовах воєнного стану.....	268

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 5

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ishchenko V. L., Horbunova S. O. Communicative approach to forming soft skills of future specialists in the field of entrepreneurship and trade.....	271
Kyrychenko O. V. Focusing on esg as the critical element of the textile industry chain resilience.....	275
Беднарчук М. С., Шумський О. В. Актуальний напрям формування професійних компетентностей фахівців з експертизи товарів.....	277
Бойко Л. О., Тітова А. О. Магазин у мобільному телефоні.....	280
Мельник Ю. О. Професійна компетентність судових експертів у галузі товарознавства.....	283
Олійник І. В. Людський капітал як чинник професійної мобільності персоналу у сфері торгівлі.....	286
	323

Орел А. М., Дяченко В. В. Прибуток як економічна категорія управління банківських установ в умовах глобалізації.....	290
Павлишин М. Л., Бурак Є. І., Баса О. Є. Роль лабораторії товарознавчих досліджень у формуванні професійних компетенцій економістів.....	293
Пахольук О. В., Мартирисян І. А. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з товарознавства та експертизи в митній справі.....	296
Поплавська Н. С. Необхідний фактор професійних компетентностей фахівців із галузі підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в воєнний та післявоєнний період.....	298
Руденко Н. С. Слухання як актуальна складова професійної підготовки....	301
Холодова О. Ю. Компетентність судового експерта як важливий чинник конкурентоспроможного сучасного фахівця.....	303
Чілікіна Т. В., Ткачов В. Індивідуальна освітня траєкторія як складова формування професійних компетентностей здобувачів у закладах вищої освіти Укоопспілки.....	308
Чорна Т. М., Сагайдак І. С. Формування професійної компетентності товарознавців-експертів з позицій сучасного практичного підходу.....	311
Інформація про конференцію.....	316

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

МАТЕРІАЛИ

ІХ міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

(м. Полтава, 24 березня 2023 року)

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 37.7.
Зам. № 293/2080.

Надруковано

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ),
к. 115, вул. Ковалю, 3, м. Полтава, 36014; ((0532) 50-24-81

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3827 від 08.07.2010 р.